

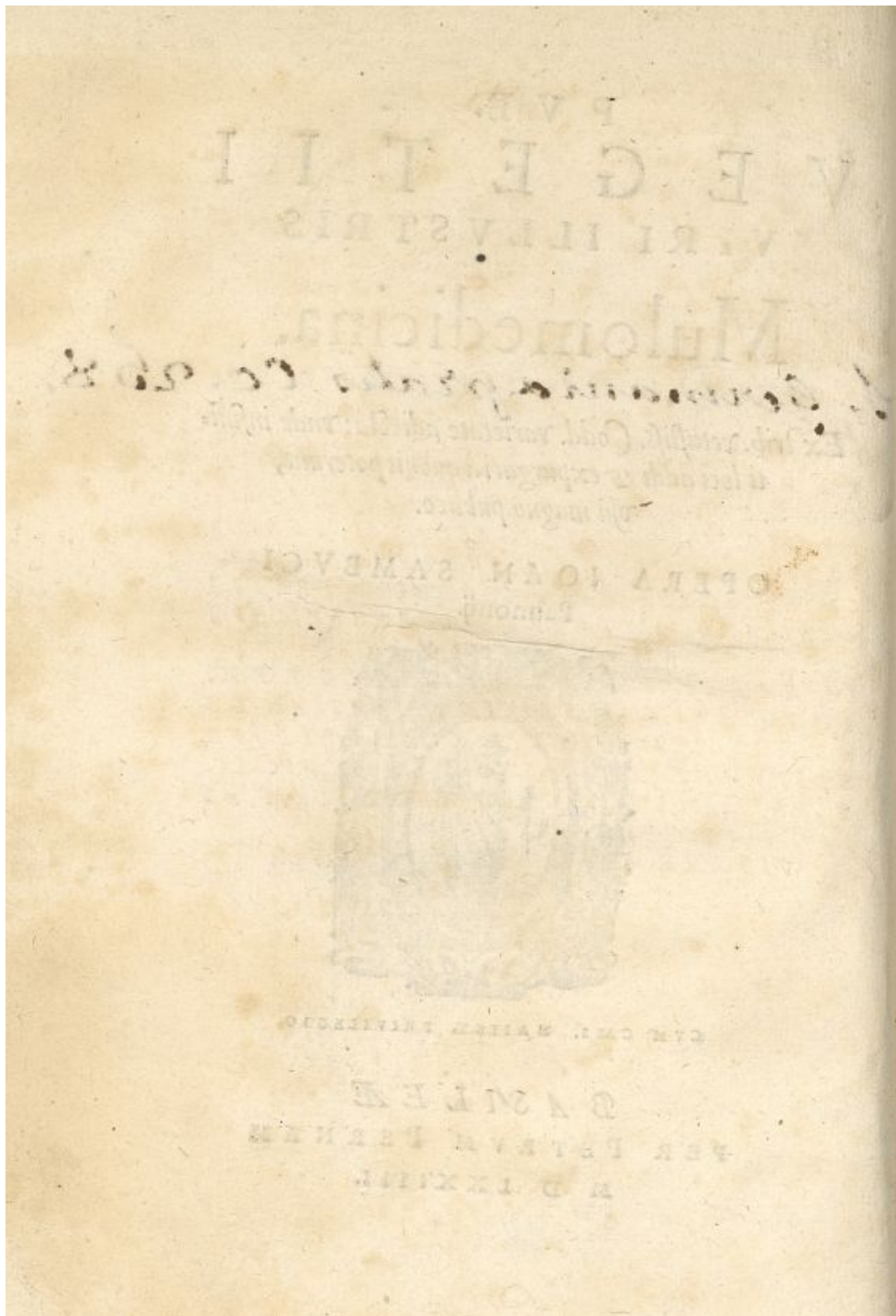
Bibliothèque numérique

medic@

**Végèce. Pub. Vegetii viri illustris
Mulomedicina. Ex trib. vetustiss.
Codd. varietate adiecta : unde infiniti
loci addi & expurgari à quovis
poterunt, usu magno publico. Opera
Joan. Sambuci Pannonii**

Basileae : per Petrum Pernam, 1574.

GENEROSO AC MAGNIFICO D. RO:
DOLPHO KHVEN DE VELASII, DOMINO
IN LICHTENBERG ET GANDEGG, LIBE:
RO BARONI IN LENGPACH, MAXIMIL:
II. IMP. A CONSILIIS, CVBICVLARIO, AC SV:
PREMO EIVSDEM AGASONVM STÁBV:
LIQVE MAGISTRO, REVERENDISS. AR:
CHIEPISCOPI SALTZBURGEN. FRATRI
GERMANO, MVSA RV M LITERARVMQVE
PATROCINIO,

IO. SAMBVCVS PANNONIVS HOC P. VEG.
DE VETERIN. MEDICINA OPVS ANTE
ANNOS L MVTILVM CORRVPTEQVE
EDITVM, NVNC VERO A SE EXVV. CC.
PLVRIMIS IN LOCIS EMENDATVM AC
RESTITVTVM. DD.

VIENNE IPSIS KAL QVINCTIL,
M D LXXIV.

ILLVSTRIS. PRINCIPI FERDI-
nando Regi Hungariæ, Bohemiæ, &c.

TRansuexerat olim, Ferdinande Regum serenissime, ad nos D. Her-
mannus inclytus à Neuenare Comes, Vegetij Renati artem Veterina-
riam, vt eam doctissimorum virorū auxilio, à mendis, quibus scatebat, ex-
purgarem, & typis excussam æderem in publicum. Sed cum exempla-
ris infinita deprauatione desperantes ab incæpto negotio deterriti fuisse-
mus, codicemq; illum peruetustū rursum ablegassemus, instigauit ad despera-
tum munus redeundum, quòd tuæ Serenitatis nomini opus hoc dedicandum
assererat, nimirum vt cui non ingloriosum esset, & egregios, & validos
equos habere etiam permultos, quos hic auctor & à peste præseruari, &
iam ægrotantes sanari non incommodè perdocuit. Verum etsi non integrè
natius nitore me reddidit considerem, sperabam tamen me & Cels. tuæ
rem gratam, & posteris ansam id studij diligentius perquirendi præbiturū.
Habeant itaq; per Serenitatem tuam & ceteri, Vegetium hunc, nostro labo-
re à vitijs propemodum infinitis expurgatū. quanquam sint pleraq; quæ
abiq; αὐτογράφῳ restitui posse non crederē, quæ, vbi visum fuerat, vel obelo,
vel asterisco, vel alia quadam notula consignauimus. Nonnulla, licet immuta-
tis vel verbis vel verborum ordine, sententias tamen plenas, & intellectu fa-
ciles insinuare comperimus, quæ lectoris iudicio immutanda vel corrigenda
reliquimus. mei enim candoris non esse censebam si mea alienis ingererem.
Quædam etiam morborum, simul & herbarum, remeditorumue vocabula
licet immutanda cognosceremus, constans tamen exemplariorum consensus,
ne quicquam immutarem prohibuit. nam ita fortassis scriptum ab aucto-
re non vulgares neque ineruditi persuadebant amici. quod eo facilius effe-
cerant, & quòd non ignorem Antonij Codri de hoc auctore iudicium, &
quòd sciam apud plerosque medicos permulta esse vel corruptissima. Quæ-
dam etiam cum vel variarent exemplaria, vel abundare viderentur, aut etiā
vel parum, vel nihil ad sententiam facerent, parenthesi interdum cinximus.
De his Serenitatem tuam admonendam duximus. precantes nostrum hunc
laborem (qui certè quantus fuerit, nemo facile crediderit) hilari fronte su-
scipere non dedignetur. Vale felix. Basileæ anno Christi 1528.

S. M. T.

obsequentissimus Ioannes Faber
Emmeus Iuliacensis typo-
graphus.

ELEN-

ELENCHVS TITVLORVM

CAPITVM LIBRI PRIMI.

<i>Quibus signis aegritudo animalium cognoscatur.</i>	<i>fol. 1</i>
<i>Quot sint genera morborum.</i>	<i>2</i>
<i>Signa morbi humidi.</i>	<i>3</i>
<i>Signa morbi aridi</i>	<i>4</i>
<i>Signa morbi subtercutanei</i>	<i>5</i>
<i>Signa morbi articularis.</i>	<i>6</i>
<i>Signa morbi farciminosi.</i>	<i>7</i>
<i>Signa morbi subrenalis.</i>	<i>8</i>
<i>Signa morbi elephantiasis.</i>	<i>9</i>
<i>Cura morbi humidi.</i>	<i>10</i>
<i>Cura morbi aridi.</i>	<i>9</i>
<i>Cura morbi subtercutanei.</i>	<i>11</i>
<i>Cura morbi articularis.</i>	<i>12</i>
<i>Cura morbi farciminosi.</i>	<i>13</i>
<i>Cura morbi subrenalis.</i>	<i>14</i>
<i>Cura morbi elephantiasis.</i>	<i>15</i>
<i>Causa & cure generales morbi mali.</i>	<i>16</i>
<i>Potio anniuersaria Physica. Cap. 18. lib. primi.</i>	<i>19</i>
<i>Compositio suffimentorum contra morbum maleum.</i>	<i>20</i>
<i>Alia compositio suffimentorum vehementior, ad lustranda animalia, quae & fascinum tollit.</i>	<i>20</i>
<i>De ratione flebotomi.</i>	<i>21</i>
<i>Quae diligentia adhibeatur in sanguinis detractioe.</i>	<i>22</i>
<i>Castrata animalia non deplenda.</i>	<i>24</i>
<i>Admissum facientes non deplendos.</i>	<i>24</i>
<i>In quib. passionibus & ex quib. locis sanguis sit auferendus.</i>	<i>24</i>
<i>De his quibus sanguis in unguulam tollitur. Alias. Qui unguulam cogunt, vel eiecerint, quomodo sanguis tollatur.</i>	<i>52</i>
<i>De epistomicis, vulsis, colicis, strophosis, & qui morbo subrenali tenentur, unde sanguis tollendus sit.</i>	<i>26</i>
<i>De ratione foci atq. cauterij.</i>	<i>27</i>

I N D E X.

<i>De passione & curis febrium.</i>	28
<i>De lassitudine, quae videtur febribus similis.</i>	29
<i>De febribus internis.</i>	29
<i>Si in Autumno febrerit.</i>	30
<i>Si aestate febrat.</i>	30
<i>Si hyeme febrat.</i>	31
<i>Si ab indigestione febrat vel pletura.</i>	31
<i>Si ex vulnere oris aut faucium febrat.</i>	32
<i>De coactionibus, id est, de nimia lassitudine</i>	32
<i>Qua genera aegritudinum ex coactione nascantur.</i>	33
<i>De diuersis passionibus ventris.</i>	35
<i>De aqualiculo, id est, stomacho.</i>	36
<i>De colo & coli dolore.</i>	36
<i>Cura longanoni & ilei.</i>	36
<i>Causa & cura stropi.</i>	38
<i>De lumbricis, cossis, tineis & pediculis.</i>	39
<i>Ee clysterijs ad curam lumbricorum & tinearum.</i>	40
<i>De calculosis iumentis.</i>	41
<i>De emphragma.</i>	41
<i>De ileo.</i>	42
<i>De dolore ventris.</i>	42
<i>De dolore coli.</i>	42
<i>De dolore vesicae.</i>	43
<i>Cossi & lumbrici qua cura tollantur ad manum.</i>	43
<i>De syncopatis & confixis.</i>	44
<i>De his qui sanguinem per nares emittunt.</i>	45
<i>De infestatione sanguinis.</i>	45
<i>Quae adhibenda est diligentia ut animalia sana perduret.</i>	46
<i>Potio aestiua.</i>	53
<i>Potio hyemalis.</i>	53
<i>Potio in autumno & vere praebenda.</i>	53
<i>Potio omni tempore necessaria</i>	54
<i>De difficultate urinae.</i>	54
<i>De Stropo.</i>	54
<i>De dorso curando.</i>	55
<i>De po-</i>	

I N D E X.

De potione probatissima Diapente. 5

CAPITA LIBRI SECYNDI

<i>De valetudinibus capitis.</i>	58
<i>De Appioso.</i>	58
<i>De Frenetico.</i>	59
<i>De Cardiacis.</i>	59
<i>De Rabioso.</i>	59
<i>Qua obseruatione curentur cyclo (*cibo) animalia.</i>	60
<i>De cerebro commoto.</i>	61
<i>De capitis dolore.</i>	62
<i>De distensionibus.</i>	63
<i>De Rabioso</i>	64
<i>De Appioso.</i>	64
<i>De Insania capitis.</i>	65
<i>De Chirurgia.</i>	66
<i>De Auribus.</i>	68
<i>De pilis qui nascuntur in oculis.</i>	69
<i>De suffusione oculorum.</i>	69
<i>De paracenthesi oculi.</i>	71
<i>De Lunatico oculo.</i>	71
<i>De Staphylomate oculi.</i>	72
<i>Ad album de oculo tollendum.</i>	72
<i>De suffusione curanda per nares.</i>	72
<i>De diuersis passionibus oculorum.</i>	73
<i>De strumis iumentorum.</i>	75
<i>De glandis.</i>	75
<i>De pullaribus</i>	76
<i>De fistula maxilla, vel de conficendo collyrio fistulari.</i>	76
<i>De expositione fistulae.</i>	78
<i>De tumore faucium vel capitis.</i>	77
<i>Si expletura sanguinis fauces tument.</i>	79
<i>De intomatibus, id est, tuberibus.</i>	79
<i>De lingua incisa.</i>	80
<i>De gingiuis & dentibus.</i>	80

* 4

I N D E X.

De osse fracto.	fol. 81
De cartilagine narium si sanguis fluat.	81
De palato si vena se non clauserit.	82
De genere & qualitate mucorum qui per nares fluunt.	82
De cuserino, id est, cū post cursum sanguis de narib. fluit.	83
De polypo	83
De siderato.	83
De obseruatione flebotomi.	84
De ceruicibus	85
De malandria, id est, de vulneribus ceruicis.	85
De distillatione ceruicis.	86
De distillatione scapularum.	86
De armis laesis.	87
De genu commoto vel basi.	88
De fractura articuli, vel cruris, vel coxae.	88
De flegmone marmore, siue mallonibus	89
De aquatilibus & ozænis.	91
De pedibus reumaticis, siue ventosis.	92
De impetiginibus.	92
De vligine.	92
De podagra iumentorum.	93
De orthocolis siue stillosis.	94
De pedibus & vngulis.	94
Si pulmunculum ad aperturam fecerit.	95
Si exungulauerit iumentū, et si suffusionē pedū patiatur.	96
De pedibus attritis siue mollibus.	97
De dorso confirmando.	98
De dorso curando iam laeso.	98
Si pulmunculus nascitur in dorso animalis.	99
Si vulnus fecerit.	99
Vt pili renascantur.	100
De denigrandis pilis albis.	100
Vt pili nigri albescant.	100
CAPITA LIBRI TERTII.	
De obseruanda boum sanitate, Rubrica cap.	102

Demor-

I N D E X.

<i>De morbis boum, & primo de maleo. 2. cap. Rub.</i>	fol. 103
<i>De cruditate.</i>	108
<i>De febre.</i>	111
<i>Si vermes animal fecerit.</i>	119
<i>De cura lumborum.</i>	119
<i>Quibus signis dolor renum indicetur.</i>	120
<i>De internis musculis renum.</i>	120
<i>Si talus exeat animali.</i>	121
<i>De dolore renum.</i>	121
<i>De tumore testium.</i>	122
<i>Si natura reuocari non possit.</i>	122
<i>Si iumentum sanguinem minxerit.</i>	123
<i>De dysenteria.</i>	123
<i>Si ociosum animal sanguinem mingat.</i>	123
<i>Si animal sanguinem euomat.</i>	124
<i>Si percussa vena claudi non possit.</i>	124
<i>De indignatione vesicæ.</i>	124
<i>De fluxu ventris.</i>	128
<i>De verrucis.</i>	128
<i>De vitijs coxarum.</i>	129
<i>De laccis gamborum.</i>	130
<i>De gambofo.</i>	130
<i>De his qua laduntur à rotis.</i>	130
<i>De syrmatico, id est, quod coxam subito trahit.</i>	131
<i>De morbo alienato.</i>	131
<i>De roborosis.</i>	132
<i>De hydropicis.</i>	135
<i>De sarcoftis.</i>	136
<i>De tympaniticis.</i>	137
<i>De lienosis.</i>	138
<i>De implectico.</i>	139
<i>De phragmatico.</i>	139
<i>De eo qui aquam timet.</i>	139
<i>De spafmo.</i>	140
<i>De epilepsia.</i>	140

*

I N D E X.

<i>De eo qui aquam renomit.</i>	141
<i>De sideratio.</i>	141
<i>De percusso à sole.</i>	141
<i>De cruditate.</i>	142
<i>De bulimo.</i>	142
<i>De anhelitu.</i>	142
<i>De astu,</i>	142
<i>De paralytico.</i>	143
<i>De intrinsecus rupto.</i>	143
<i>De insania.</i>	144
<i>De pletura ex hordeo.</i>	144
<i>De passione pulmonis.</i>	145
<i>De orthoponico, id est, plagio.</i>	146
<i>De opisthotonico, & empisthotono.</i>	147
<i>De lethargico.</i>	149
<i>De morbo regio.</i>	150
<i>De bili, id est, coleribus.</i>	151
<i>De bili arida.</i>	151
<i>De coli passione.</i>	151
<i>De vomica.</i>	152
<i>De coriagine.</i>	152
<i>De stomachico.</i>	153
<i>De icterico.</i>	154
<i>De dolore iecoris.</i>	155
<i>De inflatione ventris.</i>	156
<i>De intestini vexatione.</i>	156
<i>De tussi.</i>	157
<i>De tussi qua venit si quid faucibus haerit.</i>	157
<i>De tussi & perfrictione.</i>	157
<i>De tussi à colibus.</i>	158
<i>De tussi ab interioribus.</i>	158
<i>De vulsis.</i>	160
<i>De stomachico</i>	153
<i>De icterico</i>	154
<i>De tussi qua ex humorum acerbitate generatur.</i>	162
<i>Ad</i>	

I N D E X.

<i>Ad tuſſim ſiccã, vel ad ſuſpiriũ, & arteriam exaſperatã.</i>	163
<i>Ad vomitam & tuſſim.</i>	164
<i>De diuerſis potionibus vulſorum & tuſſientium.</i>	165
<i>De ſcabie.</i>	166
<i>Si animal fœno malo ledatur.</i>	168
<i>Si hordeo malo ledatur.</i>	168
<i>Ad faſcinum.</i>	168
<i>Remedium contra omnes morbos.</i>	169
<i>Si animal ledatur dum accipit potum.</i>	169
<i>Si animal à venenatis beſtiolis mordeatur.</i>	169
<i>De bupreſtem comederit animal in fœno.</i>	170
<i>Si viperã percufferit animal.</i>	171
<i>Si araneum comederit.</i>	171
<i>Si ſphalangius percufferit animal.</i>	172
<i>De mure araneo.</i>	172
<i>Ad ictum ſcorpionis.</i>	173
<i>De canis rabidi morſu.</i>	173
<i>Si animal comederit ſtercus gallinarum.</i>	174
<i>CAPITA LIBRI QVARTI.</i>	
<i>De numero & poſitione oſſium.</i>	175
<i>De numero & qualitate membrorum.</i>	175
<i>De numero & qualitate neruorum.</i>	176
<i>De qualitate venarum.</i>	176
<i>De indicijs & ætate equorum.</i>	177
<i>De ſignis quibus agnoſcitur patria.</i>	177
<i>De temporibus vite.</i>	179
<i>Potio ad reficiendum iumenta, ex diapente.</i>	180
<i>Ad tuſſim & vulſos.</i>	182
<i>Ad coſſos, vermes, vel tineas.</i>	183
<i>Aduerſum omnia genera morborum.</i>	184
<i>Confectio ſuffimentorum ſalutaris.</i>	184
<i>Confectio pulueris quadrigarij.</i>	185
<i>Compoſitio cauſtici.</i>	186
<i>Compoſitio malagma.</i>	187
<i>Compoſitio collyrij ſiſtularis.</i>	188

I N D E X.

<i>Compositio malagmæ cruda.</i>	188
<i>Compositio syncrismæ.</i>	188
<i>Compositio traumatici.</i>	188
<i>Compositio malagmæ basilicæ.</i>	189
<i>Alia compositio malagmæ.</i>	189
<i>Compositio prima anacollimatis.</i>	189
<i>Compositio alia malagmæ cruda.</i>	190
<i>Compositio malagmæ ad vligines.</i>	190
<i>Compositio malagmæ ad nervos.</i>	191
<i>Compositio traumatici.</i>	191
<i>Compositio collyriorum.</i>	191
<i>Sequuntur medicamentorum genera quadam, ad finem</i>	
<i>quarti libri adiecta.</i>	192
<i>Cephalicum emplastrum ad claudenda vulnera</i>	192
<i>Medicamentum consuetum.</i>	192
<i>Chlora medicamentum ad vulnera lympidanda.</i>	193
<i>De tetrapharmaco, ad vulnera claudenda.</i>	ibid.
<i>Glicium, ad vulnera sordida & cancrofa.</i>	ibid.
<i>De ossoclari, ad omnia oscicula.</i>	ibid.
<i>De styptico, ad vulnera humecta.</i>	ibid.
<i>Medicamentum ad omnia vulnera claudenda.</i>	ibid.
<i>Implectoricum, ad caua supplenda.</i>	ibid.
<i>Ad oculorum rupturas, & glaucomata.</i>	ibid.
<i>De syncrismæ, aliud.</i>	194
<i>De lipparijs.</i>	ibid.
<i>Traumatici compositiones varia, ad varia.</i>	ibid.
<i>Causi compositiones alie ad diuersa.</i>	195
<i>De malagmatis quibusdam.</i>	ibid.
<i>Emplastrum quoddam.</i>	196
<i>De ceroto.</i>	ibid.
<i>Fomentum ad tumores, vel quamlibet duriciam.</i>	ibid.
<i>Potio hyemalis.</i>	ibid.
<i>Potio æstiuæ.</i>	197

VEGETII RENATI ARTIS
VETERINARIAE, SIVE MVLO-
medicinæ, Præfatio.

Mulomedicina apud Græcos Latinosq; authores non fuit cura postrema. Sicut enim animalia post hominem, ita ars^a Veterina post Medicinam^a veterina nam secunda est. In equis enim ac mulis & ad^{ria} iumenta belli, & pacis ornamenta consistunt. Sed^b quoniam minus dignitatis videbatur habere professio,^b quod que pecudum promittebat medelam, ideo [à] minus splendidis exercitata, minus eloquentibus collata docetur in libros. Licet proxima ætate & Pelagonio nõ defuerit, &^c Columella abundauerit dicendi facultas: verum alter eorum cum rustica rei præcepta conscriberet, curas animalium leui admonitione perstrinxit: alter omisis signis causisq; morborum, quasi ad doctissimos scriberet, tam magna rei fundamenta neglexit. Chiron verò & Absirtus diligentius cuncta rimati, eloquentiæ inopia, ac sermonis ipsius vilitate sordescunt. Præterea indigesta & confusa sunt omnia, vt partem aliquam curationis querenti necesse sit errare per titulos, cum eisdẽ passionibus alia remedia in capite, alia inueniantur in fine. Additur etiam quòd studio lucri quedam ita sunt compositæ portiones, vt pretium enorme contineant, & cura taxatio, animalis estimationem propè videatur equare: vt plerunq; aut parci homines, aut certè prudentes, animalia sua canibus dedant, aut damnosam curationem dissimulent. His & talibus rationibus inuitatus, cum ab initio ætatis alendorũ equorum studio flagrare, hanc operam non inuitus arripui, vt conductis in vnum Latinis duntaxat authoribus vniuersis, adhibitis etiã Mulomedicis, & Medicis non omisis (nam Mulomedicine doctrina ab arte Medicine non adeo in multis disserpat, sed in multis plurimisq; consentit) in quantum medio-

² significat
^{re}
 eritas ingenij patitur, plene ac breuiter omnia epitome conge-
 rerem, causasq; & signa morborum omnium declarare. Nam
 si laus prima medicorum est genus aegritudinis in homine re-
 perire, qui passionem suam & manu potest, & voce ² signare,
 quanto magis in Mulomedicina necessarium creditur genus
 aegritudinis nosse, cum mutum sit animal, & non possit pro-
 prium indicare languorem, & ab imperitis ad opus aliquod
 laboremq; cogatur. Sic geminum subeat ex morbo & fatiga-
 gatione discrimen: aut certe neglectum, inueterata aegritudi-
 ne nequeat sero curari. Sicut Mantuanus poeta diuino ore te-
 statur: Morborumq; & causas, & signa docebo. Absq; dubio au-
 tem omnis cura uacabit, si genus passionis ignoretur. Ex ina-
 ni persuasione illud generatur incommodum, ut honestissimus
 quisq; erubescendum ac vile credat iumentorum nosse medi-
 cinam. Primum, nullius rei scientia uilis est. Nam cum [in] hu-
 mana uita conuersatione aliud fugiendum, aliud uero sequen-
^{butroq; co}
^{gnito}
 dum, [sit] non est perfecta peritia, nisi² que utraq; cognouerit.
 Deinde, quis aestimet erubescendum talem peritiam que das-
 mna submoueat? Nam sicut incolumitas iumentorum habet
 lucrum, ita eorum interitus afferre uidetur incommodum.
 Praesertim cum mancipia, quorum plebeia curatio non puta-
 tur, saepe uilioribus pretijs, quam equi uendantur aut muli.
 Postremo [circa equos] siue ad uehēdos locupletes aptos, si-
 ue in circi contētione uictores, siue in pralijs (ut ita dixerim)
^c habere
^d aut saluti
 stat^c esse dominorum. Nec immerito uoluptati natum ani-
 mal^d salutis gratiam meretur ab homine. Quis autem nosse
 curas iumentorum erubescendum putet, cum optima iumen-
 ta habere gloriosum sit? Quis uituperationi det id posse cura-
 re, quod laudi ducitur possidere? Forsan ipsa opera Mulomedi-
 corum uidetur abiectior, notitia autem curationis non solum
 honestissimis, sed etiam disertissimis cōuenit: ut prouisione &
 ordinatione solerti curatis animalibus, & damnis careant, &
 uoluptatibus perfruantur. Sed alij morbi sunt, qui ea tantum
 anima-

animalia, que occupauerunt, vexant: Alij^r licet ab uno vel ^{alict ab v-}
paucioribus qua pereunt, in plura, que pariter stabulantur ^{no coeperit}
vel aluntur] in totos sepius greges seuissima cōtagione trans ^{in plures,}
migrant, ut quamuis sanum animal intra breue tempus, alie ^{qui pariter}
ne agritudinis afflante vicinia, repente depercat. Rectius est ^{in eodē sta-}
ergo eorum prius morborum & signa & causas predicere, cu- ^{bulo alun-}
rasq; monstrare, qui quodam transitu pluribus nocent. Nam ^{tur, &}
aduersus maiora dispendia, maiorem sollicitudinem oportet
impendi. Prima igitur iumentorum utilitas est domini, vel
procuratoris, vel pastoris ipsius amor atq; diligentia. Comes
enim semper est affectiōis, industria: & incolumia [semper]
cupimus quaecunq; diligimus. Domita animalia aut p̄sepi-
bus aluntur aut pastu. Indomita latioribus nutriuntur in sal-
tibus. Quotidie ergo, vel frequentissimè speculari conue-
nit habitum iumentorum. Nam dili-
gentibus morbus ipse se
prodit.

2 2

VEGETII RENATI
ARTIS VETERINARIAE,
SIVE MVLOMEDICINAE,
Liber primus.

Quibus SIGNIS egritudo animalium
cognoscatur. Cap. I.

^a mœstius
ingreditur

^b potū aut
aut intem-
perantius
appetit
^c visu, tur-
pi pilo

^d spectandū

CONTINVO ANIMAL QVOD
valetudo tētauerit, ^a tristius inuenitur,
aut pigrius, nec consueto utitur so-
mno, nec solito se more transuoluit,
nec requiem vt assumat accumbit, nec
deputatum cibum assumit. ex integro,
^b & potum aut intemperantius accipit, aut omnino fa-
stidit, stupentibus oculis, auribus flaccidis, ^c erecto visi-
tur pilo: exhausta sunt ilia: fit spina rigidior, anhelitus
crebrior, aut grauior [*os asperum, & solito feruentius,*
tussis aliquando lenis, aut grauior] incessus ipse, quo
maximè notatur, segnis ac nutans. Cùm huiusmodi si-
gna in iumento vnum vel plura conspexeris, statim il-
lud separabis à cæteris, vt contagionem non inferat
proximis, & facilius in solo iam causa morbi possit a-
gnosci. Si diligenter habitum, post vnam, secundam, vel
tertiã diem ab illa mœstitia fuerit absolutum, nihilq;
resederit in corpore ipsius quod putetur ambiguum,
scito ex leuioribus causis illam venisse tristitiam, & a-
nimal consuetudini pristinae esse reddendum. Nec ex-
plorandi omittatur intentio: nam frequentius inspec-
tandum debet & cautius, quod semel cœpit esse ^d suspectum.

Quot sint genera morborum. Cap. II.

^e passiones

MORBORUM quidem diuersæ sunt species, sed vno
generali vocabulo continentur, quod ab anti-
quis.

quis Malleus nominatum est, ipsa appellatione vim claudis periculumque testantes. Sunt autem species Mallei numero septem: Humidus, Aridus, Subtercutaneus, Articularis, Elephantiasis, Subrenalis, Farciniosus. ^a Signa ^{v. C. non} omnium dicamus. ^{habet.}

Signa morbi humidi. Cap. III.

Humidus morbus est, cui de naribus pro mucis humor defluit male olens, & spissus, colore pallido. ^b Huius grauat^rur caput, oculi lachrymantur, & ^{uatum} stridet pectus, fit gracilis horrentibus pilis, tristis aspectu, quem profluum ^c atrum veteres vocauerunt. ^c ^{atticum} ^d ^{Cut} Quandoquocumque autem sanguinolentus humor vel croco similis per nares fluere coeperit, iam insanabilis est & vicinus morti.

Signa morbi aridi. Cap. IIII.

Aridus autem morbus his agnoscitur signis. Nullus ei per nares supra solitum humor emanat, suspirat tamen grauit^r, & nares habet extensas, ilia ^e cauabit intrinsecus, & contractionem spinę duriciam. ^c ^{curuabit} ^f ^{distingū-} que patietur: testiculi eius ita ^{tur} substringuntur, vt apparere vix possint: cibi parci^r, bibendi appetentior ultra morem. Propter quod pulmone siccato, internum patitur ardorem, tensis oculis in obliquum respicit ^g, nec ^h facile cubet. ^h ^{Hoc facile} ^{curabitur.} ⁱ ^{curabit.} Hunc suspirium vocant & insanabilem, nisi ab initio festina curatione subueneris. ⁱ ^{Habēs su-} ^{spirium no-} ^{tat insana-} ^{bile.}

Signa morbi subtercutanei. Cap. V.

Subtercutaneus morbus autem his proditur signis: ^k ^{Vlcera} Vuln^ra in corpore eius scabiei similia nascuntur, ex quibus humor effluit liquidus & viridis, qui pruriginem mouet, vt scalpere parietibus vel colum-

^a que
^b durant
^c bibet

nis animalia saepe fricare compellat, ^a quo ulcera cortice^b ducent. Huic nec humor per nares emanat, nec anhelat, nec cibū recusat, nec respuit potum. Propter quod diu ^c viuit Et ideo si cura nō desit, ex hoc plurima iumentā liberantur. Quidam verò scabiem subtercutaneum morbum dicere tentauerunt, quod similia supradictis signis videatur ostendere, & contagionem transferre per proximos, & tardius sanari. Sed quia nec necem, nec gregi infert facile periculum, à pestiferi illius mali societate discretus est, & seorsum ab illa dicitur.

Signa morbi articularis, Cap. VI.

+

^a quòd illa
passio subi
tò ad pedē
alterum
migrat.
^e pilis ere-
ctis & hor-
ridis.
^f laborio-
seque sana-
tur.

Articularis autem morbus, quem *ῥεῦμα* Græci vocant, per hæc monstratur indicia: Interdū paucis, interdum plurimis diebus ab articulis claudicabit, vt aut ictu calcis animalis alterius percussus, aut negligentia impactus, aut saxo vel fuste videatur elisus. Sed hæc solet esse distantia, vt ^d illa quælibet læsio loco figatur: hæc autem passio, quia erratica est, subitò ad pedem alterum migrat. Præterea ossibus astringitur cutis, & ad tactum tractanti dura resistit. Rigescit [*in*] spina, corpusque contrahitur, ^e pilus erectus & horridus, ac deformis aspectus, macie corpus affectum. Et quamuis non recuset alimenta, nec curat si desint, indies tamen deterior fit & tristior, ^f difficulterque curatur.

Signa morbi farciminosi, Cap. VII.

Farciminosum vocabulum ex genere passionis euenit. Huiusmodi deprehenditur argumento: In lateribus, & in coxis, & in verendis quoque partibus, & præcipuè in iuncturis membrorum, vel in toto corpore collectiones inflantur: rursumque his velut sedatis, alia renascuntur: cibum potumque ex more recipiunt, macrescunt

macrescunt tamen : quia digestio eis plena non prouenit, hilares aspectu, sanisque similes creduntur ab indoctis artis mulomedicinae, quia exterius agitur causa: quibus imperitia artificum sanguinem festinat auferre. Sed contraria ista curatio est. Nam affectis sarcimino, quicquid superest virium ^a tollitur. In initio tamen morbus increseat, vel in fine, cum iam vires redire coeperint, emissio sanguinis iuuat.

Signa morbi subrenalis, Cap. VIII.

Subrenalis morbus non minus nomine, quam ipsa passione monstratur. Nam animal velut renibus laesis, à posteriori parte deficiens, prodit mortiferae necessitatis indicium, tussiet grauiter, horrebit aspectu, cutis duritia ex spinæ rigore proditur, parcus potum, parcus adpetit cibum. Huic quia tota vis morbi possidet lumbos, à femoribus incipit prima curatio.

Signa morbi Elephantiasis, Cap. IX.

Elephantiasis autem dicitur ex similitudine elephantis, cuius naturaliter pellis dura & aspera, morbo nomen & in hominibus, & in animalibus dedit. Cuius signa hæc sunt: In toto corpore vredo nascitur, præcipuè in dorso, squamas similes corticibus facit. In naribus, in pedibus etiam, & in capite, papularum feruor emergit, vel ozoenæ asperiores frequenter oriuntur. Priusquam hæc ostendantur indicia, ventre soluto erit, & marcescit, & asperè tussiet. Cuius os totum cum lingua asperum & simile creditur esse combusto. Quæ passio pullis à matre depulsis plerunq; perniciem cōsuevit inferre. Hunc diligèter curare cupientes, non ante deforis aliquo medicamento fouere contendunt,

^a *plus euclatur interius* nisi prius potionibus datis, ^a pestis eleuetur interior. Nam extrinsecus cepta medicamenta morbum non eximunt, sed ad interiora compellunt, & hac ratione periculum generant. In animalibus eiusmodi morbo laborantibus generalia ista sunt vitia: tussis ^b aspera & crebra ^c *desinant* suspiria, spina contracta & rigida, macies semper increfcens, cum studiū & alimenta non defint, demissior ceruix, stupentes oculi, tardior incessus. Nunc signis omnibus generaliter singulariterq; digestis, singulorum morborum speciales propriasq; curas oportet adiungere.

^d *Desunt in V.C.* Post hæc de generali minutione singulorū, & adustione docens, concludam librum primum.]

DE MORBORVM CVRATIONIBVS.

^e *mallei*

Cura morbi humidi. Cap. X.

Malleus morbus si humidus fuerit, ita vt per vtrāq; nares virides defluant muci, inter exordia caput eius adhibita curatione purgandum est ita: Olei optimi vncias iij. liquaminis floris vnciam j. vini veteris cyathos iij. Sereno tranquilloq; die pariter commiscebis, & cum tepesceris infundes in naribus: caput religabis ad pedes, sensimq; iumentum impeditum compelles incedere, vt omnis humor emanet: ad siphonem autem paulatim ^e infundes non semel ^h à cornu. Quod si sanguis postmodum coeperit fluere, nihil timendum, sed potius sciendum est, animal legitimè fuisse purgatum. Post quod seuum caprinum resolutum oleo miscabis, ⁱ infusis naribus exulcerationis illius mitigatur asperitas. ^k Radicē quoq; laseris tonsam, & per fistulam uento naribus insitam, vt sternutum prouocet, adhibere commodum est.] Caput etiā extrinsecus auriculasq; oleo calente diligenter perunges, & lana cerebro indita, ab omni perfrictionis necessitate munibis. Nasturtij

quoq;

quoq; semen bibendum dabis ex aqua. Præterea potio-
nem dabis, quæ diapenton vocatur, & hac ratione con-
ficitur:^a Murræ, gentianæ, aristologiæ longæ, baccas lau-
ri, rasuras eboris bene tritas & cribratas æquis miscebis <sup>a Myrræ tra-
glite</sup>
ponderibus, seruabisq; Exinde prima die vnum coclea-
rium cumulatam cum sextario vini veteris, secunda die
vnum & semis, tertia autem die duo coclearia tepefacto
mero asperfa, & diligenti agitatione permista dabis ad
cornu. Postea ex ceruice de matricali vena sanguinem
detrahes, permixtumq; acerrimo aceto, omne equi cor-
pus ^{b perfundos} perunges, & contra pilum diligenter fricabis, vt
ad similitudinem glutinis adhæreat. Iumentum quoq;
in loco calido constitues. Si cibum fastidit, ^{c statim} æstate dun-
taxat farinæ hordeacæ sextarium vnum quinq; sexta-
rijs aquæ permixtum equo dabis in potu. Triticeam
quoq; farinam simili mensura & ratione offeres ad bi-
bendum. Si autē fastidit, non ideo aliud dabis, ^{d quam ex hoc} quousq;
hoc ex ista necessitate sanitatem percipiat. De palato
quoq; postea sanguinem detrahes, vt omni ex parte, si ^{e necessitate sitis}
qua morbus prægrauare cœperit, releuetur. Scito nisi di-
ligenter occurras, hunc esse periculosissimū morbum.
Nam cito in suspirium, hoc est, anhelitū transit, & spem
omnem salutis excludit.

Cura morbi aridi. Cap. XI.

ARidus verò morbus, qui & suspiriosus præcipue di-
citur: & hic negatur à quibusdā posse curari, pro-
pterea, quòd phthisi, quæ hominibus mortifera
est, similis inuenitur. Quotidie enim macie crescente,
exilior redditur, ^{e pastus} penitusq; siccatur. In omni autem ra-
tione medicinæ, facilius est quæ abundauerint ^{f adimere} dimi-
nuere, quàm quæ videntur deesse supplere. Salus tamen
iumentis etiam in hac passione præstatur, si inter prin-
cipia possit occurri. Sanguinē siccis detrahare contra-

b

rium est: sed vino & oleo sufficienter admixto & teperefacto, perungendum toto corpore animal est: Ita ut caput & maxillæ, & extrinsecus fauces eidem largius infundantur, & contra pilum vsq; ad sudorem diutissime confricentur. Intrinsicus autem à prima die hac potione curandum est: Succum ptisanæ, adipem suillum remissum, & amilum ex melle passoq; decoctum per cornu in potione dabis, ut canalis gutturis eidem, maxillarumq; compago laxetur, quam siccitas astrinxerat morbi. Quo factò, in loco calido stabit. Infusum hordeum herbamq; viridem, si inuenta fuerit, debet accipere, ut omni ex parte periculosa ariditas temperetur. Consequenter talis eidem potio præparetur: Passi optimi sextarium vnum, iridis Illyricæ vnciam vnam, piperis ^adraganti nigri semiunciam, croci scrupulum, myrrhæ^a trigonitis semiunciam, pollinis thuris vnciam vnam, oua cruda quinq; pariter mixta prima die dabis ex integro, ita ut per triduum ipsam misceas semper & offeras, ut tam grauis morbi asperitas, potionis dulcedine mitigetur.

^bpiculam salem Post hæc, melle, butyro, axungia, salibus, & ^bpavulcaophis pro æqua omnium portione confectis, succo ptisanæ ac passo inuolutis adtingtum animal replebis, & die prima quinq; pillulas, sequenti septem, tertia die nouem daturus ex more. Expensis autem his, nec vngere cum vino & oleo teperefacto desit industria. nam amarissimus morbus cum sit, aliter non potest, nisi amariorum potionibus solui. Contraria enim non nisi contrarijs medicinis curantur. Potionem diapenten, sicut superius monstratum est, non solum per triduum cum vino, sed per dies plurimos dabis, ut tantum discrimen possit euinci. Quòd si grauior tussis & strangulans vrgebit, accipe fabæ fractæ^c sextarium vnum, seui caprini vncias tres, ^dallij capita maiora tria, permixta decoques, & cū passo, vel succo ptisanæ hordeaceæ tepidum dabis.

dabis ad cornu. Quòd si tardius profecerit ista curatio, ^a duas partes ^b in mortariu, ^c deinde addas al-
 ficus sicca^a pondera duo diligentissimæ tundes^b in pi-
 la, fœnugræci sextariū decoques, quousq; aqua ad me-
 dietatem veniat: post colabis, & fœnugræcum in morta-
 rio cum ficu conteres, allij quoq; vncias tres contun-
 des similiter in mortario, & tam rutæ quàm apij fascicu-
 los ternos: quibus omnibus pariter mixtis diligenter tri-
 tis, addis dracontij vncias duas. Aqua in qua fœnogræ-
 cum coctū fuerit, superfundis] potionemq; facias que
 per cornu possit effluere: quam etiam tussientibus vel
 vulsis aut ruptis animalibus per triduum dabis. Sequēs
 remedium in aridum morbum: ^c Inter nares iumentu
^d scalpello secabis, & aquam frigidam ^e per fistulam la-
 tam eius ori suppones, naresq; ipsius assiduè diebus plu-
 rimis merges, vt spiritum distabescat in aqua. Potionem
 quoq; ei quotidie dabis huiusmodi: Succum ptisanæ
 cum^e seuo caprino decoctum, sextarium vnum, sulphur
^f viuū, thus quoq; masculum æquis ponderibus deteris
 atq; commisces: ex eo coclearea singula diebus singu-
 lis cum ptisana¹ permixta defundis ad cornu. Cum au-
 tem cœperit esse validior, de ceruice sanguinem detra-
 hes, additoq; aceto animal perfricabis.

Cura morbi subtercutanei. Cap. XII.

Subtercutaneus morbus, ^k cum humor pestifer¹ intra
 scorium & viscera ^m comeat, hac ratione curandus
 est: ⁿ Fistulam ei facies vel cauterium, inter armos e-
 ius & ventrem loco consueto ^o ad mensuram incisa cu-
 te, die sereno, ^p & si spacium est, luna minuente, indis vt
 mos est, per quam omnis ^q è visceribus humor educitur,
 coloris aurei vel crocei, ^r languoris tabe corruptus. Que
 si^s minus traxerit, radicem herbæ tytimali ^t eodem uul-
 nere inferes septem diebus, que residuum virus educat.

^k cui
^l inter
^m meat
ⁿ Fac incisionē
^o & mensura
^p in cute
^q sit lunaris
^r inciso:
^s de
^t longiori
^u non bene labo-
^v raret
^w impone

remedium. Radiculam vnam
 bellebori nigri
 perforato corio
 inferes, quae ibi
 dem sponte sua
 permanebit quo-
 usq; cutis signa
 ta decidat in pu-
 tredinē versa.
 Ex toto enim
 corpore ad illū
 locū humor at-
 trahitur & per
 vulnus emitti-
 tur.
 b Huic
 c quae vocatur
 diapente
 d radicem
 e & animali
 languido pro ci-
 bo dabis: sicut
 potionem dia-
 pente pro potu.
 f humorem aus-
 get.
 g pedibus dis-
 uersus.

h cui adijcies
 Cretam Cimoliam,
 aceti sextarij ij. Item
 lib. vnam Cimini triti vel lib.
 j. resinae liquatae uel picis li-
 quidae lib. j. sa-
 lis communis pugillum, &c.

Est & aliud remediū. Radiculam quā quidā consiliginē vocāt, quidā pulmonaceam, qua mulomedici frequenter & bubulci vtuntur, in pectore animalis hac ægritudine laborantis eatenus pones, vt acuto cuprino circines locum. Postea corio perforato radiculam interferis, quae ibidem sponte tam diu permanebit, quousq; cutis quatenus cuprino signata, in putredinem sit versa, & à toto corpore ad illum locū humor trahatur, & per vulnus emittatur.]^b Hinc potionē^c diapenten superius designatā, cum vino veteri optimo, per tridū, vel, si necessitas erit, p̄ dies plurimos dabis. Apiū quoq; viride, & bacca lauri, vel [folia] istę res si nō inuenirētur, [bacca] lauri & cucumeris syluatici^d folia, per partes minutissimas concides, hordeoq; miscebis, vt animal sicut è potione diapenton, ita ex cibo sentiat medicinam.] Huic tamē aquam tepidam cum farina hordeacea vel triticea date conuenit, & in loco tepido stabulare. Nam frigus^f humoris augmentum est, & reumatis. Cibum quoq; magis siccū quā viridē in hac passione debet accipere, & exerceri vehemēter, vt sudore siccetur humor infestus.

Cura morbi articularis Cap. XIII.

Articularis morbus his declaratur signis: Claudicabit^g alternis pedibus modo prioribus, modo posterioribus, & quasi tumor eidem in articulis circa coronas, uel certē in genibus apparebit. propterea quod pestilentia morbi corruptus sanguis, neruos & venas implet, & lædit atq; debilitat. Huic sanguinem primò de ceruice, hoc est, de matricali vena detrahes: quē aceto acerrimo permixtum, per totum animalis corpus induces, ita, vt illa loca, quæ vexata sunt, diligentius vngas. quia creditur sanguis emissus è corpore, & corpori rursus cū aceto impositus, vitia morbosa siccare. Quod si vel in genibus, vel articulis se morbus ostenderit, de eisdem locis sanguinem detrahes.^h cui adijcies cretam cimoliam

cimoliam, id est, albam, vrticę libram, tres sextarios acetii, cimini triti libram, resinę frixę libram, picis liquidę libram, salis communis pugillum,] stercus bubulinum recens quantum creditur posse sufficere: ex hoc vbicun que tumor apparuerit diligenter sæpius ^aillinies. De palato specialiter sanguinem detrahes, ne cōtagio caput occupet. Ab armis quoq; ^bdeplendū est, si ^cin priorib. ^bsanguis detrahendus est. ^cde pedibus claudicatio apparuerit. Vel certē de coxis auferendus est sanguis si à posteriorib. cœperit claudicare. ^dM.s. nō habet Dabis quoque ei potionem aduersus omnes morbos probatissimā: Centauream, absinthium, peucedanum, ^dserpillum, sagapinum] betonicam, saxifragam, aristologiam rotundam: hæc omnia æquis ponderibus tonde diligenter & ^ecernes: si febricit animal, cum aqua: si vero non febricit, cum vino optimo dabis, vt singulis diebus per sextarium vini vel aquę tepidę cocti prædicti medicaminis ^fsingula maiora cochlearia plena & cum ^fvnū cochlearium maius mulata commisceas] & per fauces ^gdigeras, vt amaritudinem morbi, herbarum amaritudo compugnans possit expellere. ^gimmittas

Cura morbi farciminosi. Cap. XIII.

Farciminosus autem morbus à similitudine farciminis appellatus est: quia velut per fistulas quædam inter cutem & carnem corruptus humor emanat, & per totum corpus collectiones plurimas facit, & alijs velut minuentibus aliæ rursus nascuntur. ^hSed ^hHæc passio licet contagiosa sit, facilius tamen inter principia curabitur: quia ⁱinterna eorum adhuc sana sunt, ⁱinteriora sed corruptus humor ex morbo inter cutem & carnem versatur. Huic tamen ^kin initio tantummodo, ^ketiā in initio antequam fuerit reparatum, detrahendus est sanguis. Nam in media passione si flebotomia vti volueris, ægrotum ani-

mal nequaquam curabis. Sed collectiones quas cunq; feceris, inuri rectis cauterijs cōuenit: & vt efficacius profint, cuprinis cauterijs est vtendum: quæ vulnere picæ liquida, admixto oleo & melle curantur. Potiones catharticas, vel nimis amaras^a debet accipere, id est diapentem cum vino, sicut superius dictum est, quæ ad omnia genera morborū animalium efficaciter prodesse cōfuevit. Præterea radices ebuli lib. j. infundis per tridū^b sextarijs tribus vini optimi. Post semiunciā optimi aloes, centaureæ vnciam j. ^c opopanax vnciā j. diligentissimè teres, & de illo vino, in quo ebuli radices infusæ fuerint, sextarium j. mittes, & tepidum per cornu dabis. Quam mensurā tridū custodire te conuenit, vt etiam per ventrē huiusmodi catharticis potionib. digeratur humor infestus. Quē exercere in cursu, quousq; ad plenum sudorē veniat, sæpius conuenit: & curatū obseruatione prædicta, in pascua mittes, vt diu noctuq; æstiuo tēpore sub diuo & libero aëre pascatur, quatenus & varietate herbarum oblectatus, & Solis calore siccatus, rursusq; noctis aura & rore contactus, facilius digerat morbum.

Cura morbi subrenalis. Cap. XV.

Subrenalis morbus, vt periculis plenus est, ita ad intelligendū apertissimus inuenitur. Nā renes in mentis occupat atq; dissoluit. Propter quod animal in primis partib. alacre, posteriora [vix] trahere cōfuevit. Huic hac ratione succurratur: De vtroq; ^d latere, vel de femore incisus cōpetenti loco venis, copiosus sanguis emittatur, qui acri aceto permixtus, per omne corpus, & præcipuè super renes animalis inducitur. Potionē notissimā diapentem ad cornu per os debet frequenter accipere. Sed & per anum calidissimis speciebus ^e clysterij ingestione curandum est. aloes vnciā j. pyretri vnciā j. euphor-

^a oportet

^b libris

^c ad panacis

^d v. C. nā habet

^e clysteris in-
iectione

euphorbii vnciam semis, pulegii bene triti vnciam j. bacca-
rum lauri vnciam j. castorii semiunciam, seminis sinapis vn-
cias iiii. salis triti heminam: hæc omnia diligenter cõtu-
sa in tres diuides partes, & diebus singulis cum aqua, in
qua furfures tritici decocti fuerint, tepida, sicut curæ
x igit ratio, quasi singulos semifextarios ^a [per] clystere ^a M. s. nõ ha-
^b per intestinũ animalis infundis, vt calefactis intrinse- ^b bet
cũ renibus, resolutus humor possit per ventrem cum ^b in
stercore emitti. Præterea lumbi ipsius oleo laurino, vi-
no calido permixto cõfricandi sunt vehementer & sepe, ^c & foris
vt ^d de foris & intrinsecũ ^d acerrima passio possit ^d acerrima
^e euinci. Cauteria quoq; renibus imponuntur, vt vis ^e auerti
morbi ignis ardore siccetur. Danda quoq; est potio ^f de octo spe-
cto specierum decocta, cuius in articulari morbo feci- ^f ciebus
mus mentionẽ, ^g quia in omnibus efficaciter prodest. ^g quæ

Cura morbi Elephantiosis. Cap. XVI.

Elephantiosis morbi ^h causa superius est indicata, ^h discretio
cui talis est adhibenda medicina, vt nõ extrinsecũ
vredinem vel vulnuscule ipsius curare tentemus.
Nam morbus ⁱ refugiet intus, & penetrabit ⁱ [in] viscera, ⁱ refugiens in-
ac periculũ gignet. Sed primũ de matrice tollendus ⁱ trinsecus
est sanguis, & acri aceto cõmiscendus: ac toto inducen-
dus est corpori. Postea de palato, & si vires ^k permise- ^k patiuntur
rint, de ceteris locis quæ morbus infestat, pro modo ^l & ^l V. C. nõ habet
tẽpore ^m minuẽdus est sanguis, & cũ aceto rursus impo-
nendus. Pulli autẽ à matre depulsi, & ad stabula religa-
ti, præcipuẽ solent hunc morbũ incurrere: ^m quia dige- ^m M. s. non ha-
stio cibi, qua in pascuis vtebãtur ⁿ primæ ⁿ exercitationis ⁿ bet
aufertur ^o [modus] & nondũ ad residendũ robusti, ad præ- ^o excitationis
sepia stare cogũtur. Elephantiosi morbo, & omnib. mal- ^o expermentii
lei passionib. non solũ diapẽte, cuius ^p experimẽtis indu- ^p M. s. non ha-
bitatẽ sunt vires, ^p & sine quo Mulomedicus mutil^o est] ^p bet
sed hæc quoq; potio preparãda atq; seruãda: Mirrẽ ^q tri- ^q troglita

^a serapini
^b pencedeni
^c stanneo

^d mixtura
^e ex

^f M. s. nō habet

gonitis libram j. thuris masculi libram vnam, corij mali
punci felibram, piperis vnciā j. croci vncias sex, acaciæ
rufæ felibram, absinthij pontici felibrā, serpilli libram
vnam, betonicæ libram vnam, centaureę libram vnam,
^a sagapini vncias tres, saxifragæ vncias sex, ^b tenfedoni
vncias sex: hæc omnia tusa & bene cribrata cum melle
optimo decoques, & in vase vitreo vel ^c stanneo recon
dita seruabis: nam per vetustatem magis valet. Ex quo
medicamento singula cochlearia cumulata singulis a
nimalibus morbidis cum sextario aquæ calidæ, & tri
bus vncijs olei optimi ^d permixta per triduum dabis.
Vbi proficere cœperint, ^e cum vino optimo & oleo da
bis (sicut dictum iam est) cochlearia singula continuis
diebus. Ex qua porione nō minus quàm diapente quo
libet morbo correpta animalia liberantur. ^f Pulli ta
men beneficio ætatis euadunt facilius: sæpe incurati
moriuntur.]

Causæ & cura generales morbi mallei. Cap. XVII.

^g meritis

^h Et propter
hoc semper res
pellenda sunt
ab alijs illa.

ⁱ altitudine

EA quæ ad morbi mallei execrabilis curationem
pertinebant, abundanter constat exposita, sed tan
ta vis ipsius morbi est, vt nihil expediat omitti.
Nam gregum in pascuis funestus interitus, animalium
quoque in stabulis mortes innumeræ ex ipsius conta
gione proueniunt, & ab imperitis vel negligentibus
curam aut diuinæ iracundiæ imputatur aut ^g fato. De
nique sicut suprâ declaratum est, ab vno animali inci
pit ipsa pernicies, & festinanter ad cæterorum transit
exitium. ^h Propterea semper sunt separanda] in quibus
suspitio tantæ pestis cœperit apparere, vsque eò, vt et
iam corpora mortuorum animalium, quæ ab illo mor
bo interempta fuerint, exportanda sint ad ea loca, per
quæ aliorum animalium transitus non sit, & ⁱ profun
dè obruenda sub terra. Nam & vinorum, quæ corrupta
fuerint

fuerint, & mortuorum foetidissimo odore, sana primò iumenta corrumpuntur, ac pereunt. Cuius morbi causas plurimi Mulomedicinæ authores reddere tentauerunt: afferentes ex nimia lassitudine cursus^a vel saltus^a violēter exorti, aut ex calore æstatis, vel frigiditate hyemis, aut si volentes emittere lotium, non finantur, vel si hordeum sudantes acceperint, & si post cursum calidi biberint, [vel hordeū corruptum acceperint]^b & si plena vesica] vel post potū cogantur ad cursum, aut foenū comederint, hordeumq; ^c corruptum. Ex his vel huiusmodi causis malleus morbus consuevit generari. Vi-
 randa quidē sunt ista omnia, nam ex his periculosa ægritudines iumētis sæpe proueniunt. Malleus autē morbus ex aëris corruptione præcipuē descendit. Nam Austro & Africo vento flantibus, interpositis annorū spacijs, recurū (vt asserunt)^d catastematis, sicut certo tempore homines pestilentia corrūpuntur, sic animalia ille aër corrūpit & perimit. Vnde probatissime & plures necessariae sunt portiones, quæ aduersum tantā vim præstare ualeant salutis auxiliū. Quarum partē iam pagina cōprehendimus, partē ex omnibus authorib. collectas cōsequenter adiunximus. Remediū perficiens^e ad omnes generales morbos. Semē cucurbitæ ægyptiacæ. i. colloquintidē quantum acetabulū capiet, frangis & cōteris, addita vini optimi hemina vna, quod diligēti agitatione permixtū linteolo colabis, & per dextrā iumentinarē infundes, vt peruenire possit ad viscera. Quæ compositio ad dysenteriam plurimū prodest. § Alia quoq; § Tertia vilior, sed nō minus apta curatio est: Radices cucumeris syluatici virides cōtundes, & in aqua nocte vna macerabis, deinde sublatas cōtundes & colabis, ex quo succo tria cochlearia cū nitro trito permixta, cū vino, si animal sine febre fuerit, tepesacto, quotidie faucib. ingeres, ita vt septē diebus cōtinuis curare nō desinas. Ni-

c

trum quoq; bene tritū, & cucumeris syluatici radices minutatim concisas, addita hemina vini tepidi, in hordeū bene purgatum animali languēti ad pabulū infundas, vt non solūm potum, verūm etiā pabulum ^amedicamentum tēperatum ^bfaciat ad salutē. Item aliud. Radicē ebuli, & radicem vrticē æquis ponderib. minutim incisas, & infusas in liquamine optimo macerabis, colabisq; per linteū: ex quo mensura vnus oui tepefactū per nares animalis triduo ^cdigeres. Consequenter ^dita facturū, vt iumentū quod morbum patitur, hordeum cū ^eapio & cucumere syluatico] minutatim inciso, semper accipiat, cōtūsumq; ipsum agrestē cucumerem, ^f& aque sufficienter admixtū, bibere cogatur. Laudatur etiam hęc potio: Herbae sauinae librā j. ^gtrixaginis vncias tres] centaureae vnc. ij. aristologiae vnc. iij. baccarum lauri vnc. iij. ^hmurræ vnc. iij. omnia contundes & cernes, & in puluerē minutissimum rediges, & cū necesse fuerit cochleariū magnum plēnū cum sextario j. vini tepefacto faucibus ⁱtedeantis infundes. Hęc quoq; aduersus omnes morbos medicina succurrit, si quatinus vires patiuntur, interpositis diebus, ^kcū præscriptis minutionis obseruatijs] primò de ceruice, post de palato, & in quibuscunq; locis se ^l humor ^m ostendit] vt si in facie de capite, si in primis partib. de armis, si in posterioribus de coxis sanguis est auferendus, & cum aceto miscendus, ex quo animal perfricetur. Cui hęc per triduum potio dabitur. Pannaces radicū vnc. iij. yringij radices ponderis tanti ⁿ yringion autē herba melior est, quæ in littore vicina marinis fluctibus nascitur, cardo syluestri penē similis, flore galbinè, cuius eruendę sunt radices, nam lōgius penetrare dicūtur] feniculi quoq; seminis vnc. iij. aloes ^o vnc. vna semis] cōtusa & cribrata in tres particulas diuidentur, & cū fracti & moliti tritici farinae [*albissima*] sextario ^p candēti aqua miscantur] &

^b medicamēto
proficiat

^e immittes
^d etiā hęc fac
^e radice apij et
cucumeris
^f cum aqua

^g M. s. non ha
bet
^h myrrhæ

ⁱ tediatis

^k M. s. non ha
bet
^l morbus
ostenderit

^m M. s. non ha
bet

ⁿ vncia semis
^o M. s. non ha
bet

tur] & ad cornu per fauces triduo ^aanimali infundantur.] Pelagonius aduersus omnes morbos efficacissimū puluerē credit esse, si pullū ciconiæ nondū adhuc stantem, sed iam plumas habentē viuum in ^bcacabū mittas, & ^cgipses, perustumq; vapore furni, in puluerē redigas, & tritum vitreo vase custodias] grande, cumulatūq; cochleariū cum vini sextario animalis faucibus infundas, donec recipiat sanitatē. Chiron ^dverò Centaurus] præter alias cōpositiones quæ iam relatæ sunt, asserit catulū lactantem viuū in ^eaqua feruenti missum ac depilatum ita decoqui vt ossa separētur à carne: quibus diligenter ablatis, eius caro cū aqua in qua decocta fuerit liquamine optimo, vino veteri & oleo & pipere cū melle cōdita, vsq; ad ^fsextariū debere seruari, ac singulis animalibus binas ^gcotylas tepefactas, donec ad sanitatem perueniant, diebus singulis dari debere per fauces. Caput quoq; hædinū, omnesq; pedes depilatos ^had caldarium eadē ratione, qua catulum, excoqui, ablatisq; ossibus cōdiri, & binis cotylis ⁱper diem in potione per cornu sæpius datis, animal morbidū liberari. De gallo quoq; gallinaceo albo, eadē quæ de catulo ^kobseruāda demōstrat.] Radicem quoq; herbe titymali decoctam cū vino dulci dare morbidis animalib. suadet. Ei quoq; ^lanimali, quod profluuiō ^mattico cœperit laborare, ita vt viridis ei vel pallidus per nares humor erumpat, ex lotio humano ⁿaut arietino duas cotylas cū ^ovino, & cyatho olei rosacei putat esse miscēdas] & per nares, quæ humorē funestum egerunt, ^pdigerendas. ^qQuam curationem & pulmōni sanitatem, & naribus siccitatem ^rpræstare confirmat.

Potio anniuersaria physica. Cap. XVIII.

Pro physico autē & anniuersario remedio tradidit ^sulpicum ^tbeticum, vel allium maius, quod qui-

^a da animalē^b fictile vas^c Et cum argil

la obturatum

in furnum mit

te, et in pulue-

rem redige, &

tritum in vase

vitreo custodi.

Grande, etc.

^d M. s. non ha

bet

^e aquam fer-

uentem

^f sex sextarios^g cotulas^h in aqua cali-

da, ea

ⁱ d a^k M. s. non ha

bet

^l atro^m veteriⁿ vini cyatho^o oleo roseo

miscē

^p insundendas^q Qua cura-

tione

^r præstari^s bene tritum

^a serapini dam gallicū vocant, capitella singula cū singulis semi-
^b uncijis ^a sagapini, & singulis cyathis olei optimi diligen-
^c ter trita, singulis aquæ heminis oportere misceri, & he-
^d minas singulas per caput animalium dari octavo Kalen-
^e das Iulias. hoc est in initio canicularium dierum, ^b septi-
^f mo & sexto: quo facto, ^c trinis potionibus stagnata. vt
^g dicuntur, animalia armentina vel domita integro an-
^h no ^d à morbo intacta seruari.

^b et

Compositio suffimentorum contra malleū. Cap. XIX.

^e multæ

^f M. s. non ha-

^b bet

^g quæ

^h restant

ⁱ fumigiorum

ⁿ idore præsta-

^{tur}

^k in pulmonem

^l usq;

^m quent

ⁿ M. s. non ha-

^b bet

^o allium

^p M. s. non ha-

^b bet

^r deest in M. s.

^q animali

^r M. s. non ha-

^b bet

^r austerior

A Duersus morbum malleum, cuius ^e diuersæ sunt
^f species, quæ in potionibus tam per os quàm nares
^g digerendis, vel clystere, ^h quæq; in cauterijs vel fle-
ⁱ botomo facienda sunt declaratum est, sed ^h restat alia nõ
^j minus necessaria efficaciorq; curatio, quæ ⁱ suffimento-
^k rum genere & odore præstatur. Nã cum ipsa tabes ex cor-
^l rupti aëris foetore nascatur, & ^k vsq; in pulmone & vis-
^m cera penetrando descēdat, non minus austeritate odo-
ⁿ ris, quàm potionum amaritudine consuevit expelli. Pro
^o numero itaq; animalium eliges locum humilem ex omni
^p parte clausum, in ^l quo induces animalia iam ægrotantia
^q quæ curare desideras: vel adhuc sana ^m & separatim quæ
^r non vis morbi contagione perfundi. Organum ⁿ asium,
^o mentam, aspaltum, peucedanum, ^o castoreum, & opopana-
^p cem, æquis ponderibus permisceas, & exinde quantum tri-
^q bus digitis eleuare poteris in carbones viuos mittas, a-
^r nimaliumq; os & caput super fumum tenebis, vt austeri-
^s tas odoris per os & nares intrinsecus ingressa, omnia
^t compleat, & ad pulmonem vsq; ^p penetrando] perue-
^u niat, & præstet ^q animalibus medicinam.

*Alia compositio vehementior ad lustranda animalia,
 quæ & fascino tollit.] Cap. XX.*

E St & alia compositio suffimentorum ad morbos pro-
^r hibendos, ^s sumptuosior quidem, sed putatur vtilior.
 Sulphuris

Sulphuris viui ^a libras ij. bituminis iudaici lib. j. opopannacis vncias vj. achanti vncias sex, galbani & castorei, yreos crudi ana vncias vj. falis armoniaci vncias ij. falis cappadocis vncias iij. cornu ceruini, lapidis gagatis masculi, lapidis gagatis foeminae, ana vncias iij. lapidis ematitidis, lapidis sideritis, lapidis argeritis ana vnciam j. equuleos, id est caballiones marinos numero septem, caudas marinas, vngues marinos ana numero septem, vnae marinae vncias tres, medullae ceruinae, cedrei, picis liquidae ana pondera tria, ossa sepium numero vij. auri semiunciam, ballucae siliquam: haec vniuersa comixta atque succensa, odore suo morbis tam hominum quam animalium resistunt, & daemones fugant, grandines prohibere, & aërem defecare dicuntur. Sed si memoratos lapides aut inuenire nequiveris, aut enormitate pretij ab emptio-
ne cessaueris, reliqua efficaciter prosunt.

De ratione flebotomi. Cap. XXI.

Medicina ^bomnis animalium, vel si verum ^cquaerimus, ^bcommunis
etiam hominum, ^dnisi rationem curationis ante ^cquaeramus
cognouerit atque praedixerit ^elanguentibus pericu-
lum, ^ferrabit frequenter. ^dsi
Exposita enim curandi ratio, ^elanguentis
& cum genere congruens passionis, ^findubitanter praest-
at auxilium. ^fM. S. non ha-
Ideoque pluribus membris ac morbis ge-
nerale remedium ^gdiligenter oportet exponi, quod pre-
cipue in sanguinis detractione consistit, si rationabiliter ^gindubitatum
pro tempore & viribus animalium, & ^hpro aetate ^hdiligentius
cui mulomedici adhibeatur industria. Qui si ignarus fue-
rit huius rationis, non solum per detractionem sangui-
nis non curabit, verum etiam periculum iumentis fre-
quentissime generabit. Nam cum vita virtusque animan-
tium consistat in sanguine, rursus tempestiue detractus
sanguis corpori praestare adsolet sanitatem. Cuius rei ta-
lis redditur ratio. Sanguis enim ciborum ^khumorumque ^kdesit.

indigestione corruptus, per mēbra discurret, & languorem dolorēq; aut vniuerso corpori, aut certis quibusdā partibus consuevit inferre. Nam per constrictionē neruorum, venarumq; tensionem, inflatio, ^aindigestioq; generatur: quæ tensura (vt ita dixerim) corporis aliter laxari, nisi per detractionem sanguinis non potest. Vnicum enim compendiū atq; remedium est, [ad] corruptionē illā quę nocet, & quasi ^binfesta tabe ægritudinē vel periculū gignit, cū sanguinis ipsius ^cvitiosa parte detrahere.

Quæ diligentia ^dadhibeatur in sanguinis detractione. Cap. XXII.

^a indignatio-
nesq; generan-
tur.

^b via quę mor-
bum

^c vitiosam par-
tem

^d adhibenda

^e placuit ple-

rifiq;

^f corrupto

§ M.S. non ha-
bet

^h debilitatē va-
letudinis vel

ⁱ deplendi

^k igitur

^l tam maioribus
quam minori-
bus.

^m venas

ⁿ quæ deplēda

^o struenda

^p paucioribus

^q ieiunij quie-

to

^r loco

^s stringes quod
eminere

^t teneatur ab
aliquo vt vena

possit clarius
eminere

^u axungia

H^e Inc plariq; veris tēpore quotannis de ceruice iumentis sanguinē demere, & sic in herbam mittere necessarium putant, ne veteri ^fcorruptoq;, sanguis nouus admixtus § natura coalescens ^hdebilitatē valitudinis [ue] periculū faciat. Veteres autē, prudentioresq; authores absq; necessitate depleri animalia vetuerunt: ne consuetudo ⁱ minuendi, si tempore aliquo facta non fuerit, statim intra corpus morbum ac valetudinē generet. Rectius ^k ergo est minoris ætatis animalibus & bene valentibus ex nulla parte corporis sanguinem detrahi absq; palato: de quo assidue ^l tam minoribus, quàm maturis detrahendus est humor, vt caput, oculi, cerebrūq; releuentur. Maturis verò animalibus nō incōmodū est pulsare ^m uenā cum mittuntur in pascua. Illa tamē in omnibus, qui ⁿ deplendi sunt, ^ocōseruanda est cōsuetudo, vt pridie quàm vena pulsetur, sustententur leuioribus & ^pparcioribus cibus, vt per ^qdiastema cōposito corpore sint, non turbatō per indigestionē. In ^rsolo autem æquali statues iumentum, ceruicemq; illius loro ^scinges, quo strictius super scapulas ^t tangatur, vt vena possit ab aliquo clarius intueri. Tunc ^u spongia cum aqua venam ipsam lauabis, & sepe deterges, vt altius emineat. Pollicē quoq;

quoq; sinistrae manus interius deprimas, vt non^a ludat, sed tumidior atq; inflatior vena reddatur.^b Consequenter iuxta praecipuum artis, vel animalis ipsius positione, sagittam dari calibis exiges cotibus bene acutatam.]^c Obseruabis quoq; ne altius imprimas manum, & gulam atq; gurgulionem rumpas & arteriam praecidas.] Hoc enim [factum] vitae consuevit inferre periculum. Percussa [quoq;] vena, foenum vel farragine[m] [viride] ad edendum apponas animali, quatinus agitatione maxillarum per venam melius erumpat sanguinis impetus. Cum autem niger vel corruptus humor^d egeretur, vel coeperit manare purior, statim iumentum tolles a cibo, & imposita fistula venae^e plagam astringes. In plaga vero pitacium^f imponas, vt diligentius claudat, licet quidam vtantur^g & creta. Deinde in tenebroso loco & calido statues iumentum, & farragine[m] si tempus est, vel foenum mollissimum dabis septem diebus ac noctibus. Aquam etiam offeres, vt si voluerit bibat. Sed triticea farrago hordeaceae praefertur: quae si defuerit, hordeaceam dabis. Memento etiam quod ea melior sit, quae vicinior^h marinis fluctibus fuerit.ⁱ Propter quod ventrem facilius soluit, ^m humoremque; deducit. Pulsataⁿ etiam quocumque; loco vena, ^o omnem sanguinem diligenter ^p excipies, & aceto oleoque; permixtum, vel alijs medicaminibus quae ratio deposcit, animalis ipsius corpus perunges, praecipueque; illum locum, ex quo detractus est sanguis, & qui esse putatur in causa. Constat enim, naturali quadam ratione^q atq; beneficio (ut quidam aiunt) ipsum sanguinem, cum superfusus est languentibus membris praestare medicinam, vitiumque; siccare. Quam curationis ^r sollicitiam non oportet omitti. ^s Praeterea interpositis diebus post flebotomum animalia ^t producantur ad solem, & sanguis detrahitur^u eis de palato. Despumantur^x etiam tertio gradu a dentibus caninis, quos oportet suspendi altius propter sanguinis fluxum, ita vt ea die^y mollissimis cibarijs utantur

^a cedat, &
^b M.S. non habet
^c Stude quoque; ne altius imprimas manus & gulam atq; gurgulionem rumpas, atq; arteriam praecidas
^d egressus est,
^e &
^f rubicundior vel purior
^g vulnus
^h ponas
ⁱ deest &
ⁱ deest in

^k maritimis
^l quia
^m humoresque;
ⁿ educit
^o ex
^o totum
^p accipiens

^q M.S. non
^r sollemnitatem
^s interea
^t perducuntur
^u etiam
^x autem
^y mollit us

^a vt   ^a & furfure. Sequentibus autem diebus non ex integro
^b duas libras ac   hordeum consequantur, sed ^b à vilibus incipiant, & ad
^c cipiunt   consuetudinem ^c per singulorū dierum augmenta per-
^c singulis die-   veniant. Consequenter tepido die ducantur ad mare
^b bus augendo   vel fluuium, diligenterq; ^d loti tergantur. Vino quoq; &
^d loca   oleo in sole perungendi sunt diligenter, & confricandi,
 vt corpora eorum calefacta aut repellant, aut perferant
^e perfrictionis   ^e perfricationis iniuriam. Quibus perfectis ^f equi nobiles
^f qui   tunc demum ad labores cursusq; itineris reuocentur.

Castrata animalia non deplenda. Cap. XXIII.

^g decet   **S**ciendum^g est præterea, castrata animalia nunquam
^h herbæ est, qua   ^h oportere depleri. Causa^h hæc est, quia iam partem vi-
ⁱ amiserunt   ⁱ rium cum testibusⁱ amiserint, & si depleta fuerint, ve-
 vehementius eneruantur. Hinc est enim quòd a sinis nō
 detrahendus est sanguis, quia naturaliter minus habent
 sanguinis, gracilioresq; sortiti sunt venas.

Admissum facientes non deplendos Cap. XXIII.

^k amittunt   **A**dmissarios etiam equos flebotomare non est o-
^l redundat in   ^l pus: partem enim virium & sanguinis in coitu^k na-
 oculos eorum   ^l tura digerit. Si tamē ab admiffura cessauerint, nisi
 annis omnibus herbarum tempore depleantur, incidūt
 in cæcitatem, quia id quod coitu digerere cōsueuerant,
^l declinat in oculos.

In quibus passionibus, & ex quibus locis sanguis sit auferendus. Cap. XXV.

^m M. S. non ha-   **N**unc ne quid relinquatur ambiguū, in quibus pas-
^o et   ^o sionibus, & ex quibus locis sanguis emitti debeat
ⁿ tollendus   ⁿ indicabimus. Morbidis & quibuscunq; totum cor-
ⁿ opiosis   ⁿ pus in causa est (sicut febrientibus, ^m vnde infra dicen-
 dum] de matriceⁿ detrahendus est sanguis. Cephalargi-
 cis autem^o arpiofis, insanis, cardiacis, caducis, freneticis,
 bistru-

^abistrutijs, ^bficardicjs, rabiosis quoquomodo præcipitur de ^cauriculis sanguinẽ demere. Veruntamẽ melius est de temporibus, quæ in dextra ac sinistra sunt parte, detrahatur, id est, sub canatura temporũ tribus digitis ab oculo interpositis inferius vena perquiritur, & ex vtraq; emittitur sanguis. Eis verò quibus suffusio contingit oculorum, vel cætera vitia quæ oculis nocent, inferiores ^dvenæ sub oculis ^epositæ, quæ descendunt ^fsub angulis oculorum inferioribus, quatuor digitis inferius quàm oculi sunt, ^ginciduntur. Quibus ^hquidem fastidiũ inhæret, vel arteriarum vel faucium tumor, vel prægrauatio capitis, de palato auferendus est sanguis. Quibus aut pulmo est in causa vel iecur, vel cætera quæ his vicina sunt membris, de pectore minuendus est,] ex venis quæ positæ sunt in dextera ac sinistra, vbi brachiola coniunguntur, & flexura fit cū armis plicatur. Quibus ^kquidem armus est in causa, ^lde brachiolis sanguis minuitur, quæ venæ positæ sunt interius, vbi ^mcenturię, id est, musculi ⁿ brachiolares sunt, sed digitis superius ^o quàm genu, tribus vel duobus digitis inferius quàm ^pcenturię. Hæ venæ sagitta percutiantur, sed cautè ^qmodesteq; tangantur, propter debilitatem animalis ^r quia hæ commixtæ sunt nervis. Quibus autem articuli in causa erunt, vel si articulus ^s insertus, vel intortus fuerit, uel aquatilia habuerit, vel quiduis simile in articulis contigerit, de ^t subcirro sanguis ^u subtrahi debet: quæ venæ positæ sunt inferius quàm articuli tribus digitis ^x sub coronã, quæ venæ cum summa ^y cautela tangendæ sunt, quia articularũ coniectæ sunt nervis. ^z Creciaco vel si basim ^a mouerit, de coronis ^b rectis tollitur sanguis.

De his quibus sanguis in unguam tollitur, quomodo sanguis tollatur. Cap. XXVI.

Quibus aut iumentis vel suffusionis vitio, vel per uoluntatẽ ^c excruciatã unguam fuerit, [quæ vulgo ^d unguam extrujicia ^e unguam cogere dicuntur, ^f qui unguam cogunt vel deiecerint, vel quæ

^a dysentericis,
^b sideratis
^c venis auricularum
^d venas
^e positas
^f ab
^g phlebotomõ
^h incidito
ⁱ verò
^k M. s. nõ habet
^l verò armi in
^m causa sunt
ⁿ e Creticis de
^o brachiolis sanguis auferitur
^p centurię
^q M. s. non habet
^r a genibus
^s centurię
^t ne medię
^u quæ venæ
^v exemptus vel
^w tortus
^x subito
^y detrabi
^z sub cirra tribus digitis super coronam
^a sollicitudine
^b Cretico autẽ
^c præcisio mouerit
^d rectius
^e qui unguam cogunt vel deiecerint, vel quæ

^a longo tempo
re claudiledi-
n:m
^b cōponito pe-
dem ad gulbiā:
Et omnem vn-
gulam ad viuū
all:des fumen-
tumq; suffragi-
nem illac alli-
gitan lino ve-
hemēter astrin-
ges, totumq; so-
lum vngulae in
circuito scal-
pello circum-
scribis.
^c vngulae
^d inferes
^e vngulam
^f soli
^g emanauerit
^h postmodum
ⁱ spatio
^k humoris
^l ne
^m sicut
ⁿ stygmare
^o semissabis
ipsum
^p componi
^q exire
^r curabis
^s Hoc modo sa-
nē qui stemif-
santur, non le-
duntur. ^t De
Epistonicis.

gulam cogere dicuntur] vel quibus remorata basis^a lon-
gi temporis claudiginem fecerit, eiusmodi curatione sa-
nantur.^b Componis omnem vngulam quasi ad viuū, ad-
lidesq; virantū, huius suffraginē illius alligatā lino vehe-
menter stringes, totumq; simul vngulae in circuitu scal-
pelletur, & circum gyrabis] vt à corona^c vngula subleue-
tur ex parte, tunc circuncisoriū^d inferes inter^e vnguē &
solū, & cum bene elimpidaueris, suffragine^f soluis, & in-
uenies de calcaneo venas fluere, & cū sufficienter^g efflu-
xerit cruor, sale perfricabis, ^h postea aceto & oleo inun-
ges, & linteolis munies diligēter. ⁱ Sparciā calciare cura-
bis, vt post egestionē^k humorū vngula reparetur. Huius-
modi aut curā nunquā nisi singulis pedibus adhibere
debebis, ^l vt in tanto dolore animal duret ac stet. Si autē
in alio pede similis est causa, cum in illo qui prius cura-
tus est, firmiter animal stare cōperit, tūc eum elides, &
^m vt dictū est, simili obseruatione curabis. Si verō in his
causis animalⁿ cremare volueris, ^o semissabis illud hoc
modo, ^p cōpones vngulā eius ad viuū, & cōtra venā addi-
ta sagitta ptūdis, vt possit sanguis^q acōtizare per solū qd
sagitta pertuderit. Simili aut modo sale fricabis, oleoq;
& aceto, linteolisq; ^r munibis, dūtaxat singulos pedes,
ita vt portare se possit. ^s hi plane q semissant nō elidūt.]
^t Epistonicis, vulsis, colicis, strophosis, & qui morbo subrenali
tenentur, vnde sanguis tollendus est. Cap. XXVII.

E^u Pistonicis, vel qui morbo subrenali^x laeduntur, vul-
lis etiam, & colicis quibus venter frequenter dolet,
de cauda sanguis emittitur, licet melius putetur pro-
pter^y huiusmodi^z causas ortas de visceribus debere san-
guinem tolli. Quod si de cauda^a tollere volueris, sic fa-
cies: Erige & resupina caudam ad lumbos, quatuor digi-
tis ab vno vbi pilos non habet caede caudam^b cum tabu-
la ali-
vulsis, strophis subrenalibus vnde sanguis tollatur. ^u Epistonicis ^x tenentur
eiusdem ^y S. nō habet ^z extraheret ^a de

la aliqua non ponderosa, quousq; se vena demonstrat,
^a& in caudē media diuisura quatuor digitis ab ano sagit
 ta percuties venam, ^bvt acontizet sanguis, post decursio
 nem fasciola colligabis. Cum autem de visceribus emit
 tere ^cvolucris, sub [inguinibus] de dextra ^dsinistraue in sin
 gulis femoribus eminentes venas medias sagitta per
 cuties, post decursionem sanguinis cretam impones,
 sed cautē, propter vicinam misturā neruorū. Si lacce in
 gambis fuerint, aut aliquis dolor coxæ vel gambæ, san
 guis detrahatur [sub] gambis: sunt enim venæ à visceri
 bus descēdentes per gambas interius, quas medias pro
 pter vicinam mixturā neruorum ^ecautē ^ftransuerso fle
 botomo percuties, & post decursionē fasciola ^gligabis.

^a in cauda
^b si nō egredia
 tur sanguis
^c velis
^d & sinistra

^e caudē
^f transuersē
^g colligabis

De ratione foci atq; cauterij. Cap. XXVIII.

IN animalium curis ac medicinis duplex remedium
 auctores esse voluerunt, ^hMinutionem sanguinis, per ⁱscilicet
 quam constricta laxantur, & [etiam] ^jUstionem cauterij, ^kquam laxa,
 per ^lquod laxata firmantur. Sed cum flebotomi ratio e
 uidenter videatur exposita, ^mCauterij quoq; licet nouissi
 ma cura sit, ⁿaperienda videtur vtilitas. Nam ^oadustio la
 xata constringit, inflata attenuat, ^phumectata deficcet,
 coagulata soluit, ^qcarcinomata præcidit, veteres dolo
 res emendat, alienatas corporis partes ex qualibet cau
 sa ad statū suum reuocat, super naturā excrescētia, ^rsub
 lata, & adusta crescere nō ^spatitur. Nam cū candente fer
 ro ruperis cutem, vitiū omne concoquitur atq; matu
 ratur, & beneficio ignis dissolutū, per foramina quæ fa
 cta sunt] effluit cum humore: atq; ita sanatur passio &
 tollit̄ dolor. Post ^tquā cicatricibus clausis, cōstrictior &
 robustior reddit̄ locus, ac prope insolubilis cutis. Scien
 dum ^uverò cuprina cauteria plus effectus ad curandū ha
 bere q̄ ferrea. Præterea si in capite morbus est, inuritur
 ceruix: si subrenal̄is est, lūbis ignis adhibet̄. Interdū autē ^vquod
^wquoq;

^h scilicet
ⁱ quam laxa,
^k vis tameneius
^l vstio
^m humecta sic
 cat
ⁿ carcinomata
^o subtrahit, &
^p sinit. Nam be
 neficio caute
 rij rumpentis
 cutem caro co
 quitur, & ma
 turatur, & be
 neficio ignis
 dissoluta per fo
 ramina quæ fa
 cta fuerut
^q quod
^r quoq;

^aadhibetur vel
infiguntur
^bveru
^cpalmale fit
^din
^eextenuatioe
cauterijs
^finfiguntur
^gfracturas
^hmoueri
ⁱdiligentibus
composita
^kroborata
^lcalasticis
^met ad postre
mum calasticis
eadem procu-
rari
ⁿM. S. non ha-
bet

^oHoc loco M. S.
duo distincta
capita habet,
quorum alte-
ru inscribitur
de curis Fe-
brium. Alteru
De lassitudine
quae videtur fe-
brib. similis, et
incipit febrien-
tibus animalibus
quampri-
mum subueni-
re conuenit.
^padferre
^qet durioribus
tyno comple-

puncta^a infiguntur, interdum ad similitudinē lineae can-
dens deducitur^b ferrū, aliquando velut ^c palmulae fiunt.
In hoc enim laudatur Mulomedici ingenium, si ita ani-
mal cauterio curauerit ne deformet. ^d Pro locis autē in
quibus est passio, & pro pellis^e aestimatione cauteria ve-
hementius^f imprimuntur aut leuius. Memoria autē reti-
nendum est, ^g quassaturas, emota vel extorta, aut eiecta
de locis suis^h vri penitus non debere. nam perpetua de-
bilitas consequitur, sed melius est [vt] cum locis suis re-
posita fuerint, & ligaturisⁱ diligentius cōmunita, atq; ita
naturae industriae^j; beneficio^k conrobora, ^l colasticis
vnctionibus & malacmis, ^m postremum causticis eadem
percurare ad spem perpetuae sanitatis. Quod specialiter
admonendum est, ne Mulomedici festinātes, dum foco
curare cupiunt, animalia debilitent aut deformēt, cum
flebotomis, potionibus, vnguentis, ⁿ syringis, medicami-
nibusq; diuersis ante sit temptanda curatio, & si nihil
profecerint ad extremum ignis adhibetur.

De passione & curis febrium. Cap. XXIX. °

Quaeunq; passiones plus iumentis periculi ^p infer-
re cōsueuerūt, & difficilioribus ^q obscurioribusq;
indigent curis, has^r primo amplectimur libro, ut & faci-
lius reperiantur quae in exordijs ipsis occurrēt, & legen-
tibus fastidiū non possint adferre. ^s De curis quae prima
sunt. Febrientibus itaq; animalibus [quam] primū cōue-
nit subuenire. ^t Nam non amplius quam triduo caloris
vim sustinere posse creduntur. Intra quod si curata non
fuerint, moriūtur. Oportet igitur passionis huius signa
causasq; prædicere, & ^u mox medicinas exponere. Febriēs
iumentū deiectū caput è terra alleuare vix poterit, erit
oculis apertis, labijs demissis, tristitia turpis, & graui-
tas totius corpori insequitur, testiculi tumidiores la-
xius pendent, membra caloribus feruent, venae vehe-
menti

titur ^v M. S. non habet ^w quae postea medicinā ponere

menti pulsu saluunt, anhelitus creber & calidus, tussis
 assidua, incessus nutans, fastidium cibi, bibendi cupidi-
 ras, vigiliæ iuges. Causa autem huius passionis ex ma-
 gno labore & fatigatione est, si negligentia consequa-
 tur. Interdum æstu nimio, ^a aut perfrictione] vehemen- <sup>a ac perfric-
 ti, vel ex cruditate ciborum, aut sudoris subita infrigi- tione
 datione, vel ex feruore hordei nouelli ^b euenire con- ^{b accidere}
 sueuit. Curatio autem ista solennis est. Continuo san-
 guinem eis de facie, vel de temporibus, aut palato o-
 portet emitti, ab omni esca prima die penitus ^c absti- ^{c abstinere}
 neri, foeni optimi ^d aut herbæ viridis: ^e subinde pusillum ^{d vel}
 offerri oportebit, & quiescere etiam ab omnibus re- <sup>e subinde o-
 bus, & etiam sequestratum temperato tempore, & in portebit ambu-
 ambulationibus leuibus animal commoueri] calidis lationibus le-
 quoque locis coopertum stabulari. Cum cœperit me- uibus animal
 lius esse, herbam minutatim ^f concisam porrigito. quæ ^{f incisam,}
 si defuerit, hordeum maceratum, ablatisq; suis folli-
 culis tusum in modum ptisanæ paulatim offeratur, &
 frequenter exiguum.</sup></sup>

De lassitudine que videtur febribus similis.

Cap. XXX.

Plerunque autem equi ultra vires ad cursum coa- ^{g aut}
 cti, aut ponderibus prægrauati, ^g ac sudore defecti, <sup>h defebrienti-
 similia ^h febricitantibus signa demonstrant. ⁱ Quos bus
 sic intelliges: Oculi sublachrymantes erunt, & tanquam ^{i Quod}
 subfusi sanguine, prætereà spiritum crebrius agit, fo-
 enumq; fastidit, & de posterioribus pedibus melius se
 sustentabit: nam ^k primos quasi subtritos tardiùs ponit. ^{k priores}</sup>

De febribus internis. Cap. XXXI.

Quod si febris interna fuerit, ^l non facillè animal ^{l M. s. nō habet}
 dormiet] & quotidie deterius fiet, interdum ^m fu- ^{m funiculos}
 runculos in dorso vel in lateribus habebit. ⁿ Scias <sup>n Et tūc scias q̄
 morbo de quo
 superius dispu-
 tatū est malleo</sup>

^a diebus
cum à morbo qui superius disputatus est malleus, detineri. Cui lotium aliquot^a dierum tam hominum quam arietum per nares infundes. Et sic potiones quæ de isto morbo superscriptæ sunt, dabis.

^b febricit
Si in autumnò^b febricit. Cap. XXXII.

^c M. s. nõ habet
^d teresq;
^e qua
SI autem autumnì tempore cœperit febricit iumentum, statim de ceruice sanguinem detrahes, vel gradu tertio de palato. post herbæ trixaginis sextarium, draganti,^c rosarum ana vnciam j. in pila lignea pistabis, ^d cernesq; subtiliter, ex ^e aqua cum mullâ & oleo potionabis, atque ita restitues sanitatem.

Si in æstate febricit. Cap. XXXIII.

^f naturã minueturo similis demittit
^g parabis
^h vel
ⁱ cum pane
^k M. s. non habet
SI autem æstate febricit cœperit, totum sudabit, fatiget salientibus venis, ^f minueturo & naturam simul dimittere] ad terram transuersè ambulabit. De coxa media quatuor digitis ab ano venam inquires, & ex ea sanguinem detrahes. Si autem non inueneris, de ceruice tollendus est. Cui hanc potionem ^g pro tempore dabis] Herbam portulacæ plenam manum tundis, succumq; eius cum dragante & thure, ^h & succo rosæ ⁱ eandem panæ mullâ addita offeres, potionem non satis grandem, ne plus quàm oportet in frigidis: ^k quia cum quasi splene careat, simul & defectiõne sanguinis calore priuatur.]

Si hyeme febricit. Cap. XXXIII.

^l subscriptas
^m sanitatem
ⁿ verò
HYEME verò si febricit, ^l superscriptas species aridas contundito, diligenterq; misceto, & per sinistram naarem dato, ^m sanitas consequetur. Febricitibus ⁿ autem hæc potio utilis traditur: Mannæ, thuris vncias ñ. semis, yrisillyricæ vncias vj. piperis vnciam j. baccarum lauri, seminis apij ana vnciam vnã cum passo
potiona-

potionabis. Item post detractionē sanguinis de matri-
 ce aut de palato sic potionabis ^a febrientem: Hysopi li-
 bram vnam, abrotani vncias sex, lactis caprini sexta-
 rium, ^b amili cyathum Jolei ^c optimi vncias iij. herbæ vr-
 ceolaris succi cyathum vnū, misce cum cæteris, & per
 cornu faucibus infunde. erit salutare remedium. Item
 alia potio. Lactis ^d sextariū, olei cyathos ij. croci ^e scrupu-
 lum j. mirrhæ ^f ij. appij seminis ^g cochlearium plenum,
 miscebis pariter, & dabis ad cornu. Hyeme farinā triti-
 ceam cum aqua tepida, æstate autem farinam hordea-
 ceam cum aqua ^h frigida] dabis in potum. ⁱ Si febrient
 mensuram non des, illorum autem loca]cauterio inu-
 renda sunt, & vsta curanda. Item alia potio. Lactis ca-
 prini heminam, amili cyathum, oua iij. olei cyathum,
 succum herbæ vrceolaris] quotidie ^j potum dabis vs-
 que ad sanitatem. Item ^k vnctio qua perfricandi sunt fe-
 brientes. Rosæ ^l libram, olei veteris libram j. aceti he-
 minas iij. ^m lactis caprini libram semis, portulatae semi-
 nis & nucis amaræ ana] vncias vj. menthæ vel rutæ
 quantum ⁿ expedit. s. teres & commisce, & tepefacto
 vtere, ita vt diutissimè confrices contra pilum, & in lo-
 co tepido vnctum animal coopertumq; statues.

Item potio alia si hyeme febrerit.

Gentianæ vnc. j. aristologiæ, hysopi, absynthij, abro-
 tani, singulorum vnc. j. caricarum vnc. vj. ^o seminis apij
 vncias iij. rutæ fasciculum ^p j. omnia in cacabo cum a-
 qua decoques [vsq;] ad tertiam, & cum nigrescere vi-
 deris, coctum est. Exinde ^q vini heminam misceto ^r sic
 ut superscriptum est, & per cornu faucibus infundito.

Si ab indigestione vel pletura febrat. Cap. XXXV.

SI quod iumentum ab indigestione vel pletura fe-
 briticauerit, naribus spiritū ducet, & ilia frequenter
 agitabit, anhelit; erit feruens & aridus, spinā fa-

^a febrienti iumentum
^b M. s. non habet
^c quieti
^d lib. vnam
^e drach. vnam
^f cochleare
^g M. s. non habet
^h Si febrienti tensura nō desit, illorum loca, &c.
ⁱ potionabis
^k vnguentum, quo
^l libram semis
^m olei caprini lib. vna, portulacæ vnc. nucis amaræ
ⁿ sufficit
^o M. s. non habet
^p bonum
^q vnam
^r cum superscriptione.

^a perfocione^b egeritur^c M. s. non ha

cilius flectet: nam qui ex ^a perfrictione febricit, rigidus est: quia calor membra dissoluit, frigus astringit. Ex plethura igitur febrienti copiosus sanguis emittitur de ceruice, nares aceto perfricantur vt sternutet sæpius. Venter quoque febrientis si durior fuerit, per anum iniecta manu, stercus ^b extrahatur, à cibo absteineat, ^c paucissimum potum per interualla suscipiat, &] vinctum supra scripto medicamine, diuq; fricatum, loco stabit calido horis tribus aut quatuor coopertū, postea ad [de] ambulandum producet, nihilominus inuolutum.

Si ex vulnere oris aut faucium febricit.

Cap. XXXVI.

^d de palato,
nec non etiam
de temporibus

^e idem frican-
dus est, &

^f cliui instantiā

SI quando ex vulnere aliquo vel suppuratione oris aut faucium nascitur febris, ^d de temporibus, nec non etiam de palato] detrahendus est sanguis. De maxillis quoque siue de ceruice, & ad postremum quicumque locus febrienti doluerit, ^e ex eodem cum mensura sanguinem oportet auferri. Quòd si cibum penitus respuerit, farinam aquæ mixtam ad ^f cibi instar faucibus eius infundes. Offas quoque de passio facies iustæ magnitudinis, & septenas cum oleo digereres, vt possit habere substantiam. Ita denique febrienti utilis est, ex quacunque parte datractio sanguinis fiat, si consideratis viribus animalis mensura seruetur. Nam vt emissus rationabiliter [humor] releuat, ita enormiter ablatu ^g curat vel turbat.]

^g occidit

^h in

De coactione .i. ^h de nimia lassitudine.

Cap. XXXVII.

ⁱ &

Coactio in animalibus passionis est nomen, ex qua ægritudinum diuersa genera nascuntur, ideo sic appellata, quod ab iniuria vel labore ⁱ vel ex coactione contingat. Quoties enim lassum animal fatigatione

tione itineris, vel nimietate cursus, vel magnitudine ponderum, non studiosè refouetur, vel æstate sitire, vel hyeme algere compellitur, vel certè penuriam sustinet ^a cibi, aut hordeo nouo, aut fœno pessimo læditur. & ^a conuiciis per dies aliquot circa curam eius nulla adhibetur industria, ^b & sic totius corporis compago, & interiorum ^b M. s. non habet viscerũ dispositio per iniuriam & fatigationẽ vitiatur.

Quæ genera agritudinum ex coactione nascantur.

Cap. XXXVIII.

EX qua coactione hæc passionum ^c genera nascuntur. Ex ^d perstrictione enim fiunt ^e epistomici, podagrici, phthisici. Ex æstu autem euenit grauedo, febris, insania, capitis dolor. Ex sudore oritur tumor in cruribus, suffusio in pedibus, febris, spasmus, & tussis. Ex humore quoq; qui de narib. profluit, passio ^f apertissima declaratur. A cerebro ^g enim vel à capite venit multa ^h pituita, crebra & spissa. A ⁱ perstrictione erit humor ⁱ tenuis, aquaticus & frigidus, ex qua re fiunt coriaginosi & ^k hepatici & phthisici. A colibus ^j & glandulis & arterijs humor erit candidus & viscosus, ex ^l quo euenit fastidium & faucium præfocatio & synanche. A pulmone autem humor crassus, sanguinolentus & ^m maleodoratus emanat, colore pallido. Ex qua causa fiunt peripleumonici, ⁿ vomicosi, ortomici ^j & phthisici. A morbo autem malleo venit humor multus & crassus, & pallidus. ^o Ex qua re fit ortomicus, profluuius atticus, & suspirium articulare. A iecore humor erit liquidus, yricus, & viridis, & tabidus, non valde crassus, neque olidus. ^p Ex qua re fiunt sciatici, hydropici, febri- colsi. Ideo autem signa passionum causasq; diuisimus, ne ingratus error nocere, & facilius euidens doctrina ^q Absyrtus huiusmodi de coactionibus prodidit medicinas: Si equus, inquit, coactus de via venerit, o-

^c signa
^d præfocatio-
ne
^e opisthomici
^f apertissimè
^g verò
^h prauitas
ⁱ à præfocatio-
ne humorum
erit
^k tenatici &
tussici et. à talis
^l hoc
^m maleolens
ⁿ vamycofi,
ortonoici
^o Catacroitus
profluus et vi-
ridis nõ valde
crassus neque
albidus
^p synthetici
^q Absyrtus

^a auriculæ
^b ista

^c sanfuci
^d litras duas

^e xvij.
^f liquabis, itē

^g vnciā vnam
^h quo

ⁱ M.s. non ha
bet

^k huius
^l vncias duas

^m quartā par
tem drachmæ

ⁿ expuscatum
^o si æstas

^p rectum
^q sursum

^r stemissabis i
psum

^s tragmantic
^t Febris ex las

^u situdine hæc si
gna habet. M.

^v hoc loco no
uū caput inscri

^w bit, De febre et
lasitudine.

^x longa ^y etiā

culi eius intrò abibunt vel versabuntur; spirat calidum frequenter atque suspirat, ^a & auriculæ huius] ac reliquum corpus extensum erit. Cuius ^b talis est curatio: vt parum hordei accipiat, fœnumq; non multum. Potio autem huiusmodi præparabitur, hysopi, abrotani ana vnc. j. ^c sanfuci vncias vj. fœnugræci libram vnam, lini seminis ^d pondo duo. hæc omnia tusa & cribrata in cacabo nouo cum sex æquæ sextarijs infundis, addisq; ^e nouem duplices] ficus, quæ cum ad partem dimidiam decocta fuerint, vniuersa conteres atque ^f liquabis. præterea vini veteris optimi sextarios tres, mellis heminam, piperis triti ^g drachmam adijcies suprascriptis, rursumq; feruere facies omnia, ex ^h qua calidam potionem plurimis diebus dabis, quæ mirificè iuuare consuevit. Si de labore itineris suffusio pedum fortè proenerit, caue ne sanguinem calido detrahas, sed requietum ⁱ pausatumq; flebotomabis, ^k huiusmodi beneficio potionis vsurus: Thuris masculi ^l drachmas ij, foliorum caprifici libram, grana piperis xxv. fermenti vncias ij. croci ^m drachmam: Omnia bene trita in tres partes diuides, & ⁿ expausatum iumentum triduo cum oleo potionabis & vino: si hyems fuerit, tepida os abluēs, ^o æstate frigida: si tardius, ^p aut non rectè] ambulat, ^q sulphurem & resinam calentem vngulis imponis, non semel tantum, sed aliquoties donec rectus incedat. Si verò ista non profuerint, ^r semissabis cum] vt de vngulis sagitta contactis competenter profluat sanguis, & vulnera ^s traumatico curabis pharmaco. ^t De laxis hæc signa erunt] toto corpore grauabitur, & posteriora crura quasi ^u inligata habebit. posca itaque & pulegio nares eius & totam faciem fouebis, panem ^v & merum dabis vt manducet, offeresq; ei lactucas vel gramen diligenter lotum atque concisum, consequenter daturus huiusmodi potionem: Succum ptisanæ, ^w passum,

passum, oua, oleum rosatum, quæ omnia ^a pariter mi-
 sta] per triduum dabis, ita vt hordeum ^b primò decor-
 ticatum] siccatumq; manducet. Præmonendum au-
 tem est, ^c ne iumento ex coactionis iniuria laboranti
 pulses venas calenti. continuò enim] neruorum con-
 tractio & debilitas consequitur. Oportet autem armos
 eorum & genua vino calido & oleo ^d tepido] suffun-
 dere, totumq; corpus multorum manibus diutissimè
 confricare, & loco statuere tepido, ^e mollia de siccato
 stercore vel de paleis strata præbere.] Posterio-
 rem [*autem*] partem flebotomo ^f laxis non oportet contingi,
 ne penitus ^g euirentur. Quòd si venæ in cruribus tumēt,
 & plenæ sunt humore, de coronis sanguis auferatur.

De diuersis passionibus ventris. Cap. XXXIX.

Non minus multæ & obscuræ valetudines in inter-
 nis animalium quàm hominum existere consue-
 uerunt. Imò si verum quærimus, propè pares atq;
 consimiles sumus. ^h Nam animalibus, quia rationales
 sumus] sola mente præstamus : corporis verò natura
 communis est, maximè in doloribus. Dolorem ven-
 tris in iumentis ⁱ Veterinorum imperitia putat facilè
 posse curari, ^k quod graue, nescit ex vêtositate, vel con-
 stipatione vitium] [&] torsiones vocant & interio-
 rum incisiones, quibus aut ^l præcantationes] anicula-
 rum more, aut aliquod ^m quasi physicum] remedium
 adferre conantur. Cùm quid enim intrinsecùs iumen-
 tis dolere inceperit, statim se allidunt & volutant, & so-
 lius ventris creditur esse causa, cùm plures & difficiles
 [& diuersæ] sint passiones, ex quibus dolor & voluta-
 tio illa contingit. Et nisi singulis pro causarum genere
 competens medicina subuenerit, sanitas redire non po-
 terit. Efficaciter autem curare ⁿ potest nemo, nisi qui in-
 ternarum ægritudinum signa rationesq; cognouerit.

^a M. s. nō habet
^b pro modo lo-
 tum
^c ne iumentum
^e ex euacuatio-
 nibus in iniu-
 riam laborum
 impules, venas
 enim calentes
 habens, conti-
 nuò neruorū
^d M. s. non ha-
 bet.
^e & suppone-
 re ei mollia vt
 paleam
^f lasis
^g eneuirentur
^h M. s. non ha-
 bet
ⁱ Veterinario-
 rum
^k M. s. nō ha-
 bet
^l verborum ra-
 tiones
^m conphysicū
ⁿ non poterit

Primùm venter ipse, qui aqualiculus nominatur, totius corporis obtinet dominatum, in cuius capacitate cibus potioq; miscetur, ac per digestionem naturali calore decoctus, separatis humoribus, partem ad substantiam membrorum cõuertit in sanguinem, partem in vrinas resoluit, partemq; ^asecum trahit] in stercora. Quòd si loca illa præstrictio longi temporis vitauerit, intestinorum dolor, ^b& corruptio digestionis] necessariò ^csequitur. Nam pars humoris coagulatur ex frigore, & fit conglutinosa in præcordijs, atque in intestinorum partibus, quæ ^dducuntur ab aqualiculo vsque ad colum, quod appellatur ^eenteron] retinetur & hæret, quod Latinè ieiunum dicitur, per quod in colum humor pessimus transit, ^f&] interclusione sua cibum non patitur ad interiores partes more solito peruenire. Hinc ^getiam tortura &] extensio ventris dolorq; cum magno periculo generatur: ^hquæ passio Græcè] emphragma, Latinè præoccupatio dicitur.

De colo & coli dolore. Cap. XLI.

EXoritur & alia causa doloris ⁱasperior, quæ Græcè ^kchordapfos appellatur, cum præclusa intestina viscerum, vento ^mfumoue] se urgente ⁿcolligant, vsque ^oed, vt [&] aqua, & cibus, & stercus animalia etiam interdum reuomere cogantur. Prætereà ad similitudinem hominum ^ppropter inflationis iniuriam, coli quoque dolore] vexantur, propter quam necessitatem animalia ^qdiuersè vehementerq; voluendo rumpuntur] quod curari iam non potest: & ideo moriuntur.

Cura longanoni & ilei. Cap. XLII.

Ilei quoq; vitia ex ^rperfrictione huiusmodi humoris nascuntur: qui cum intestina maiora & præcluserit, ^sAliqua. ^tpræfocatione istum. & in.

^asecernit^bM. s. non habet^cconsequitur^dducunt^ecyphon, interrim^fqui^gM. s. non habet^hM. s. non habetⁱà superiori^kcardapfos^lM. s. non habet^mM. s. non habetⁿcolligunt^oad ed.^pper instrictionis iniuriã colicũq; dolorẽ^qdiu se vehementer voluen-^rdo rumpunt^slij

& in eorū^a sinibus stercora cœperit detinere, prohibet^a renibus eorū
 illa ad^b catachlytum longanoni decurrere (^c Longanō^b catocbiden
 autem intestinum vocatur, per quod stercus egeritur)^c Longaon
 tunc^d venter crassus vel præclutione ipsa intra viscera^d ventus
 increfcit, ac^e sibimet dolores morsusq; excitat vehemē-^e seuit: ☞
 tes, ex quo iumenta se proñciunt ac volutant, extensisq;
 pedibus calcitrāt. sed per impatientiam se sæpe^f iam] ja-^f M. S. non ha-
 ctando ventus increfcit, & mixtus stercore vsq; ^g ad inte-^g bet
 stina descendit, nec^h iam, vt supra, rumpitur, sed iumen-^h in
 to quod in vitium, qui ileo uocatur (ex eo, quòd intesti-^h quod vitium
 na locis suis exclusa, animal quasi elices facere faciunt)ⁱ ileam uocatur
 incidit, ea] valetudo periculosa est, nisi cum celeritateⁱ ab eo quòd m-
 subueneris. Huiusmodi autē sunt adhibenda remedia:ⁱ testina suis lo-
 Aqua calida renes animalis diutissimè fomentabis, fœ-ⁱ si obices faciūt,
 numq; cum calida, vt vapor magis penetret, frequenter^j quæ
 apponis, post^k cilicijis diligēter absterges [itē] oleū vetus^k stamine
 & picem liquidam, & oleum laurinum misces [☞] cale-^k vt
 facies, & diutissimè perfricabis, ita^k & testiculos eius per^k
 unges, & in auriculas calidū medicamen infundes. Tam^k
 diu autem^l fricabitur, vt sudare incipiat & ventū emit-^l fricabis
 tere, ex quo spes ostenditur sanitatis. Quod loco calido^m
 statues, ac^m sagis cooperies diligenter, hāc daturus^m quō-^m satis
 tidie potionem: Piperis grana quinquaginta; petroseli-ⁿ continuo
 num quantū quatuor digiti comprehendunt, cimini a-
 alexandrini tantundem, cimini africani tantundem, se-
 men apij, ^o murrā, nepitam, trixaginem, æquis ponde-^o Myrrham
 ribus, quibus ad dimidiam omnium partem nitrum
 admiscere te conuenit. Quæ omnia bene trita ex vino^p potio
 calido & oleo æquis ponderibus, & melle quantum sa-^q facellationes
 tis fuerit dabis. Hæc^p autem potio & calefacit, & ventrē^{ex}
 resoluit. Quod remedium si tardius subuenerit, ^r faccel-^r calidissimo
 los cū furfure^r calentes^s semper totum dorsum & renes^s plenas
 animalis imponis. ^t Clysteriabis etiam ex aqua calida &^t super
 oleo, quod cum sale & melle afro, & nitro, ^u ouoq; misce^u clysterizabis
 ☞^u

bis, & ita ventre laxato & stercora emittuntur & ventus. Quod si clyster defuerit, sal bene tritum & mel coques, [*& miscebis*] pastillosq; longos & duros facies, & in anū iumenti interius immittes. Quæ res omnē spurcitiem humoris intus^astantem abstrahit, & ad sanitatem perducit, nec est aliud quod magis valeat subuenire.

^bCausa & cura strophii. Cap. XLIII.

^aobstantem

^bDe strophii
causa & cura
^cinteruenit
^dstropholus
^edolore
^finter

Sunt animalia quibus assidue ventris^c impendit dolor, qui^d strophus appellatur, & hac ratione concipitur. Interdum sudor animalium vel nimio cursu, vel labore profluens, in internis residet^f intra ventris intestinorumq; compaginē, qui punctiones doloresq; præstat interius. Et cum totum à labore cessauerit, ac refrigerit corpus animalis, cessat & dolor. Sed cum à labore calefieri cœperit, rursus exoritur, & ideo strophus uocatur. nam frequenter volutatur, & cum surrexerit, terrā pedibus tundit, & interdum^g terram quasi manducare conatur, & iacens videtur quasi pusillum requiescere, & surgens citius ambulare se cogit. Sed ex hac iniuria frequēter volutando ventum sibi nutrit intrinsecus, & fit tympanites, ex quo & ^hiumentum rumpitur, & præfens vitæ periculum consequitur. Quod vitiū si in perpetuum auferre volueris, paracenthesim facies sic: quatuor digitis sub umbilico [*ad*] veretrū versus, medio climate ventris sagittam iniicies [*ita*] vt nō solum cutem, verum etiamⁱ peritonæum ipsum aperias. ^kPeritonæum enim dicitur membrana quæ intestina omnia continet. Ad mensuram autem cum magna cautela peritonæum aperies, ne intestina lædas, & præfens discrimen inferas. Post^l exempta sagitta subijcies fistulam^m centimalem, quā Mulomedici portare consueuerunt, minutis foraminibus multisq; pertusam, per quā [*fistulam*] foras humor emanat, quē suscipies in vase, & inueniesⁿ limpidio lotio similem, tolles verò non minus sextario. Hæc cura
etiam

^gM.S. non ha-

^homentum

ⁱpericonium
^kpericonium

^lexemptam sa-
gittam
^mcentinalem
ⁿlympidū lotu

etiam illa animalia sanabit, quæ vel stupida vel macra sunt ex coactione longi tēporis, quibus nitrū diligenter cribratū^a in hordeū debes aspergere, quod omnes asper^a rimos humores & spurcitas corporis purgat. Sed strophis dabis potionē superius declaratā plurimis diebus. Etiam^b acopo termantico renes eorū, totumq; corpus^b perunges, & diebus aliquot à^c pluribus facies confricari. Ad vltimum renibus eorum causticum induces, & sic reuoces ad laborem.

De lumbricis, coctis, tineis, & pediculis. Cap. XL. IIII. ^dtine & minut. e
Intolerabilē dolorē intestinīs inferunt lumbrici, [^e Nāq; gulant
 & aliquantulum interius elidunt
^fgibbosa
^gsunt
^hcum autē sanies exit à vulneribus
ⁱpassione
^kHæc animalia non sunt inflata
^lpropter
^minter
ⁿdolorem cum
^ofricant
^pæquis ponderibus misce vnciam vnam & fenugræci libram semis
^qoleo heminā
 & aquæ tepidæ hæminā dimidiā] & vulnera faciūt. ex qua necessitate animalia macrescunt & coriaginosa fiunt, & sine febre non^{erūt} & celeriter moriuntur. Huiusmodi passionis signū est, cū inuenitur humor in ano fabæ coctæ similis: ^hest namq; sanies ex vulneribus] que bestiolę intrinsecus fecerūt. Ieiuna animalia ex hacⁱ necessitate vehementius torquentur. Nam cū his deest cibus, magis vitalia cōsumūtur à vermibus. ^kHi nō sunt inflati, & tamē^l per dolorē se volutāt, & in spinā se p̄iciūt, & caput sibi^m intra pedes mittūt, & ostendūtⁿ doloris sui locū, dentibus ilia sibi quasi scalpunt, & rodunt nōn unquā lumbos, & caudā parietibus^o confricant. Cū ista signa ostendere cōeperint, & crebro clamare, hoc est, vehementer hinnire, scias eos iam morti esse vicinos. quibus adhibetur ista curatio: Olei viridis & amari sextarios ij. fasciculū absynthij pontici cōcoques. præterea nasturcij seminis, santonici, coriandri seminis, radicū seminis, sinopis pontici^p vncias singulas, mirtis & fœnigræci felibrā] hæc infusa & decocta in oleo illo facies pmanere, ex^q quo^q heminā olei, & aquæ tepidæ hæminā dimidiā] per cornu dabis, quæ virtus medicamentorū, & lenitas olei animalia ipsa intus occidit, & foras eijcit. Ex qua potiōe ^{que dimidiā}

si per multos dies acceperit, permixto nitro tunso & castoreo, omnes lumbricos & tineolas ^a [vel *coffos*] & vermes^a discludit à corpore, & cum stercore eijcit, & restituit sanitatem. Alia potio ad lumbricos, tineolas, ^b & ^ccoffos: Santonici, absyntij pontici, ^epulueris, lupini crudi, seminis nasturcij, scobis cornu ceruini, seminis radicis vncias ternas, sinopidis pontici pastillos^d tres, ^eerui vncias tres, vini austeri sextarios ^ftres, olei hispani^g sextarium vnum, opopanacis vnciam vnam, seminis coriandri heminam: hæc omnia diligenter trita decoques, & quotidie ieiunis heminas singulas dabis.

^aexcludit
^bvel
^cpollinem
^dquattuor
^eorobi
^fquatuor
^gsextarios
duos

De clysterijs ad curam lumbricorum & tinearum. Cap. XLV.

^bcoagulare
Sed quia pestes ipse sæpius ad ^bcoagula se conferunt, & potio per os data, ad loca vbi moratur rarius peruenit, ideo etiã per anum adhibenda sunt clysteria: aceti acerrimi sextariũ ⁱvnum semis, olei viridis tantundem, opopanacis vnciam ^kvnam, centauree^l vncias duas absynthij pontici vncias tres, santonici vncias tres, farinae lupini crudi vncias tres ^merui vncias tres, seminis rafani, seminis coriandri vncias ternas, nitri triti vncias tres, radicis capparidis tunsa vncias tres. hæc omnia decoques cum oleo & aceto, & per triduum singulos sextarios bene calentes per anum ⁿde clystere^o diffundis animali. Memento autem quoties per os potionẽ das, animal contra clium teneri debere, vt facilius quod acceperit ad interiora descendat. Quoties autem ^pclysteria bis, caput animalis in valle statues, & clunes ad altiora conuertes, vt quod per clysterem diffundis ad interiora perueniat. Diutissimẽ autem post potionem in talibus locis animal retinetur, vt facilius necentur vel eijciantur pestes interne. Ad ^qcoffos^q & lumbricos specialis potio. Herbe cameleontis radicem ex aqua ad tertiam decoques,

ⁱvnum
^kvncias quatuor
^lvncias tres
^mfarinae orobi
ⁿad
^oinfundis
^pclysterizabis
^qM. S. non habet

æcoques, & cū opopanax duabus vneis misces, ac vini heminā, & ad cornu per sinistram narem ^a diffundis. ^a *infundis*
 Item alia ad lumbricos. Seminis coriandri quantū vna manus cœperit friges, nasturcij quoq; feminis tantundem diligenter teres, quæ vtraq; cum aqua tepida per triduum faucibus infundes. ^b Ad matricis dolorem medicamen. Aloe epaticum, masticen, castoreum, lauri baccas, amoniacum, vino & melle mittis in ollam, & bullita atteres, dabisq; ad bibendum. ^b *M.S. non habet*

De iumentis calculosis. Cap. XLVI.

SI quod iumentū calculosum fuerit, hæc signa monstrabunt: torquetur, ^c gemit, extendet se ad conatum mingendi, stillat veretrum eius ^d guttis materiam, modicum mingit & plene mingere non potest, quod quotidie patitur. Sed huiusmodi vitium teneris ætatibus plærunq; cōtingit, quod sic inuenies: Manū ad interiorem partē mittes, & à ceruice vesicæ sub ipso ano ^e ad hippocentaurū versus palpabis digitis, & calculū ibi inuenies. ^e *versus*
 Quod vitium difficile curatur. Nam interdum nimio conamine prope ipsum anum vesica dirumpitur, & lotium per anum emittit, & quasi ^f aquæ adsimilatur. ^f *aquam*
 Ideoq; missis digitis per foramen quod fecerit, ^g longanonis, & ipsius vesicæ aculeo calculum eximis, & curabis clysterijs ^h collecticis, id est, quæ glutinent, vt foramina illa sanentur. ^h *collecticis*
 Potionabis autem illos ⁱ duritica potione. ⁱ *disuretica*
 Difficilis autem huiusmodi cura est, quia vim patientes ex corruptione vesicæ tortione moriuntur.

De emphragma. Cap. XLVII.

QUodcunq; iumentū ex qualibet causa [*sc*] inuenis volutare [*statim*] oleo manum perunges, & ipsum anum oleo ^k fatiabis: post quod manum in interiorem partē longanonis protendis, & si inueneris ipsum ^k *sanabis potesq;*
 f

^a longanem ^b similem ^c ipsum ^d anum ^e scias
^a longanem clibano subtili ^b patere, scias ^c eum stro-
 phum pati, & continuo stercora efficies paulatim ad ^d ma-
 num, quibus egestis cito noveris animal percurandū.
 Si verò manu iniecta lōganonis præclusionē inueneris,
 & stercoris modicū, hoc est, duas aut tres pillulas ^e squi-
 bala & præfocatū longanonē qua manus vix introeat,
 scias eū emphragma pati & periclitari, & ideo curandi
 sunt renes medicaminibus superscriptis, & clystere v-
 tendum, quod indignationē intestini resoluat & curet.

De ileo. Cap. XLVIII.

^f ipsum ileon ^g perfricandū
 Si manum inieceris, & totum ventrem tympano si-
 milem pertractando senseris, scias ^f eum ileum pati
 & cito periclitari. Et ideo vnctionibus calidis ^g frican-
 dus est vehementer & diu. Si ventum cœperit emitte-
 re, tunc in illo spes incipit esse viuendi

De dolore ventris. Cap. XLIX.

^h patere
 Item si manum miseris, & inueneris valde ^h pati longā
 nonem, & stercora non multa habere, nec esse vehe-
 menter inflatum, scias ipsum ventrē dolere, id est, aqua-
 liculum. Cito requiescere solet, si celeriter supradic-
 tas & calidas acceperit potiones, diligenterq; ex cali-
 do vnguento fuerit perfricatum. Si moram curationis
ⁱ nō abstuleris, difficile euadet. nam ex hac passiōe chor-
 dapsus fieri consuevit.

De dolore coli. Cap. L.

^k M. s. non ha-
 bet
^l patere
^m dexterā par-
 te
ⁿ extendentē se
^o conatum
 Si manum miseris, & similiter longanem ^l pati si-
 ne vlla inflatione repereris, & non frequenter volu-
 tantem se, sed proijcientem ^m [se] subinde in ⁿ dexteram
 partem, & quasi ^o extensionem interdum ad ^o coname-
 mincio-

minctionis; inuenies duriciem in intestinis ingentem cucurbita: similem, scias animal coli dolore vexari:^a & ^aNam quando quāto durius intestinū inueneris,^b tanto] plurib. diebus ^bM. S. non habet dolore cruciatur. Ex qua causa raro periclitantur, & do-
lent biduo, vel triduo, vel si nimium quinque diebus. Sed quanto inueneris molliorem ^c ipsum locum, tanto ve-
locius ^d mitigabitur dolor. nam quaedam stercora in lon-
ganone reperies: & erit salubris curatio si post clyste-
rem vel potionem multum stercoris ^e adsellatus edi-
derit. quo facto, statim intestinum, quod ^f à colo ^e in- ^fde
duratum fuerat, & tumebat, non apparebit reddita ^epræduratum
sanitate.

De dolore vesicae. Cap. LI.

Sicurrento fuerit inuerfa, similis dolor sine inflatio-
ne ex cursu iniuria & nimietate] frequēter emergit. ^h Si passio fue-
Huic manum subijcies in anum, & deprimes vsq; ad ve- ^{rit in vesica, &}
retrum versus, vbi inuenies vesicam eius lotio plenam, ^{facilis dolor si}
quam à dextra & sinistra parte leniter adducis fursum ^{ne inflatione,}
<sup>ad] anum versus [& deprimis] cum oleo & minctionem ^{et urinā de in-}
prouocas, tam diu donec urinā faciat, liberabitur ^{iuria nimia}
periculo, de quo animalia difficile euadunt. ⁱ M. S. non ha-
^{bet}</sup>

*Cossi & lumbrici qua cura tollantur ad ma-
num. Cap. LII.*

Sunt alij qui assidue dolorem ventris patiuntur sine
ulla inflatione, nec vehementer se volutant, & quasi
in cursu prouocant, aliquando se proijciunt, & ilia sibi
corrodūt, & quasi scalpunt. In huiusmodi dolore manū
immittis in ^mlonganone per circuitū ⁿ & interiore parte ^mlonganem,
per plurima loca diligēter tentabis, & inuenies vermes ⁿinteriore par-
collectos exisse ^o in singulis locis, & intestinū] ptūdere. ex ^{te in pl.}
qua necessitate nascit̄ dolor piculosus. [&] Digitis euel- ^o in singl.
le eos, quod vix euellunt, & ipsa [hora] tibi in ^{int.} manu cohe- ^pmanum

^a o: aisione^b morsus^c potes^d singulos^e ca^f faciunt^g eis^h manibus auri

culas eorum et

anū oleo per-

fricabis, ven-

trem quoq; &

testiculos

ⁱ decocto^k ambulationi-

bus crebris

^l refrigerauerit^m clysterizabisⁿ cum^o eius facella-

tiones calidas.

^p plenas^q calefactas.^r autem.^s suffusionem

constrictam pa-

tiatur

^t quod^u d^x M. s. nō habet^y oneribus.

rent *[ita]* ut difficile eos proijcias. ex qua ^a ratiōe multa iumenta caudā frequenter parietibus fricant, propter ^b morsum vermiū, quos purgare de longanone studiose debebis, & ^c potionē dare per ^d plurimos dies ^e eam, quē ad lumbricos ^f faciat, ita omnes vermes, quos cossos appellamus & tincolas purgabis. Similiter etiam qui lumbricos habent in ventre, sic ^g eos conuenit mederi: Pice liquida & oleo calido renes, & totam spinam cum dorso perfricare oportet tam diu, donec calefactionē patiantur. ^h manibus & auriculas eorum & anum ex oleo complebis, ventrem quoq; & testiculos perunges ⁱ sal tritum ^j cum melle ^k decoctum mixtum in anum subijcies. animal ^l potionibus crebris ambulationibus ^m potinatū exercebis. Si ex hac ratiōe non ⁿ mitigauerit, ^o clysterizabis ^p eum calida, & afronitro & sale. Præterea super renes ^q & dorsum facellos calidos ex furfure ^r plenos imponis, & tam diu innouabis ^s calefactionem, donec ventū reddat. Potionabis ^t eū potionibus supradictis & clysterijs ut à discrimine liberetur.

De syncopatis & confixis. Cap. LIII.

SI quod iumentū syncopauerit his agnoscitur signis: Pigrius ambulabit, tanquam ^s suffusione constrictū. Inter suffusos autem & syncopatos hæc distantia est, ut suffusi, licet tardius, à terra leuēt pedes, *[tamen]* flectentes crura incedere solent: Syncopati autem vniuerso corpore constricti & rigidi sunt, etiam cū se proijciunt, non sine gemitu ^t & toto corpore decidunt. Hi ^x verò non sine febre erunt, cibum & potum fastidiunt, magis iacere cupientes. qui se leuare voluerint, impetu conantur exurgere, sed propter dolorem omnium membrorum tardius exurgunt. Quod contingit ex magno labore & cursu nimio, vel ex ^y humoribus nimis, cum plurimus sudor fatigatis neruis membra con-

conquassat, ^a vnde syncope, id est, defectio nascitur ^b: cuius ista curatio est. Calida cum flore foeni cum fomentabis] à spina, armis, & renibus, tepefactumq; diligenter tergendo siccabis: Tunc vino & oleo calido totum perunges, diutissimeq; ^c confricabis: coopertum deinde locis calidis statues, ^d molliaq; substernes vt dormiat. Quod cum per triduum feceris, hae potione refouebis. Mirrhæ vncias ij. draganti vncias iiij. croci drachmas iiij. ^e meliloti vnciam j. ^f anagallici libram, thuris masculi ^g pondus vnum. quæ] omnia cribrata in puluerem rediges, ex quo duo cochlearia cum aqua calidæ hemina, & mellis cochlearibus duobus, ^h & olei rosei cyathis duobus] potionem dabis plurimis diebus, donec sanum fiat. ⁱ Etiam vulsis] hae potio, & tensione laborantibus prodest.

De his qui sanguinem per nares mittunt.

Cap. LIIII.

SAepe ex cursu nimio iumenta sanguis infestat, & per nares emanat, qui difficile ^k veluti ruptis] venis ^k disruptis labore & calore substringitur, & velocissimam ^l etiam] postulat medicinam. ^m Succum itaque viridis coriandri, vel si defuerit, porri satiui succum in naribus periclitantis infundes.] pollinis tritici ⁿ drachmam, thuris puluerizati drachmam j. ^o anagallici vnciam j. amyli semiunciam, commixta. & in tres partes diuisa, ^p ex vino nigro suffundes naribus, sanguinemq; præcludes.

De infestatione sanguinis. Cap. LV.

ANimal sanguine laborare hae signa declarant: Oculi tument, frigidum erit corpus & ceruix, tristitia fastidiumq; ^q iungetur, difficileq; ^r curabitur. Hac ratione ^s curandum. A cibo potuq; temperabitur,

f 3

^a somnoq; indulgebit esse
^b & tunc
^c potionum
^d ungetur
^e diuturnum

^f minuens
 M. s. nō habet

^a somniq; indulgebitur copia] mollibus stratis, ^b tum de matrice quantū ratio postulauerit sanguis auferatur. nec ^c potionis cura cessabit. Succū itaq; viridis coriandri, vel si defuerit, porri sectiui, trixaginis quoq; & centaureæ violaceæ, & nitri æqui ponderis mixtura ^d inungitur. Ex quibus tunsis atque cribratis ^e diurnum cochlear ex hemina aquæ tepidæ infundatur; faucibus. Quæ potio humorem & sanguinem, ^f imminentesq; alios morbos purgat, ^g prohibet &] sanat.

Quæ adhibenda diligentia, vt animalia sana perdurent. Cap. LV1.

ⁿ agrotantibus
ⁱ cum stratum
 pontile
^k plerunq;

^l M. s. non habet

^m Tum prætereà fossa

ⁿ illaq; appellatur patena

^o Loculis prætereà vel marmore vel lapide vel ligno factis distinguenda est

^p impediēte

^q propriā deuorauerūt partē, consortis partem iuu.

Obscuras difficilesq; curas prima fronte digessimus, consequenter ad cætera pergentes: sed necessarium credimus ostendere rationes, ex quibus incolumitas iumentorum incorrupta seruetur. Melius enim est diligenti studio custodire sanitatem, quàm ^h egritudinibus præstare remedia. Diligens itaq; dominus stabulum frequenter intrabit, & primū dabit operam vt ⁱ stratus pontilis] emineat, ipsumq; sit non ex mollibus lignis, sicut ^k frequenter per imperitiam vel negligentiam euenit, sed roboris viuacis duricia & soliditate compactum. Nam hoc genus ligni ^l equorū ungulas ad] saxorū instar obdurat. ^m Fossa prætereà quæ lotium recipiat, deductorium debet habere cuniculum, ne pedes iumentorum redundans vrina contingat. ⁿ Patena quæ appellatur] hoc est, aluens, ad hordeum ministrandum, sit munda semper, ne sordes aliquæ cibarijs admisceantur & noceant. ^o Loculi prætereà vel marmore vel lapide vel ligno facti distinguendi sunt] vt singula iumenta hordeū suum ex integro nullo ^p præripiente consumāt. Nam sunt animalia ad edendum auidissima, quæ cum celeriter ^q propria deuorauerunt, partē contentis inuadunt.] Alia verò naturali fastidio tardius comedunt,

medunt, & nisi separatim acceperint, vicinis ^a rapien-
 bus macrescunt. Cratis, quæ ^b iacca vocatur à vulgo, pro
 quorum statura nec nimis alta sit, ne cum ^c iniuria gut-
 tur extendatur] nec nimis humilis, ne oculos ^d contin-
 gant] caput. Luminis plurimum stabulo infundi oportet,
 ne tenebris assueta, cum producantur ad solem vel
 caligent, vel aciem visus ^e imminuant. Aestate in aper-
 tis locis, tam noctibus quàm diebus iumentis libera-
 aura præstanda est. Hyeme verò] tepere debent stabu-
 la potius quàm calere. nam nimius calor licet ^f custo-
 diat pinguedinem ^h & reficere] videatur, tamen indi-
 gestionem facit, & vehementius nocet ⁱ naturæ. Pro-
 pter quod] diuersa genera morborum ex vapore ip-
 so animalibus generantur. Si producantur ad frigus
^k insolitum] statim ægritudinem ex frigoris nouitate
 percipiunt. Curandum est præcipuè, vt siue scœnum,
 siue paleas, vel manipulos vicinæ pro regionum vsu vel
 copia, ^l animalibus præbeas incorrupta ac beneolen-
 tia & munda mittantur.] De hordeo quoque non erit
 sollicitudo dissimilis, ne aut puluerulentum sit, aut la-
 pidosum, aut mucidum, aut vetustate corruptum, aut
 certè recens de arcis sumptum, & ipsa nouitate ^m præ-
 ferendum. Aqua etiam limpida, frigida, ⁿ etiam per-
 ennis ac profluens ministranda est. Nam quicquid
^o importunius fluit, virus non admittit.] Bis in die
 multorum manibus animalia sunt toto corpore ^p con-
 fricanda: quæ cura & mansuetudinem docet, & la-
 ta cute pinguedini præstat augmentum. Hor-
 deum quoque non semel nec bis, sed pluribus por-
 tionibus præberi conuenit. quicquid enim paula-
 tim acceperint, legitima digestionem conficiunt.
 Quod verò semel & enormiter sumpserint, cum
 fimo indigestum integrumque transmittunt. Vicin-
 um verò ^q stabulum conuenit esse loco arido, ster-
 tum

^a petentibus
^b co: ca
^c inedia agun-
 tur extendan:
^d cõterant &

^e minuant
^f Hyemis verò
 tempore
^g ad custodien-
 dan

^h proficere
ⁱ Nam præter
 hec
^k M. s. non ha-
 bet

^l præbeas, non
 corrupta des,
 sed beneolentia.

^m præferuidū
ⁿ &

^o in potu no-
 xium est virus
 veneni comi-
 tatur

^p perfricanda
^q stabulo con-
 uenit esse lo-
 cum arido ster-
 core vel paleis
 lenibus oper-
 tum

core vel paleis mollibus adopertum] in quo ante potum animalia volentur. Quod exercitium & sanitati proficit & ægritudinis ^a vitium commonstrat. nam quoties animal, aut non solito more se tranfuoluit, aut omnino ^b detrectat accumbere, scias illud ex tædio laborare, & ideo separari debere, atque curari. ^c Ad quod] opus quoque plurimum iuuat, si sæpius & cum moderatione animalia ^d sedeantur. Nam imperitia rectoris & incessus eorum debilitat, & mores, præcipuè seruorum impatientia, qui absentibus dominis ad cursum equos vehementer stimulant, & non solum flagellis, sed etiam ^e calcaribus cædunt, dum aut inter suos velocitatē cupiunt experiri, aut cū alienis vehemēti obstinatione cōtendunt, nec reuocant aliquando currentes, nec temperant. neque enim de damno domini cogitant, quod ^f eidem contingere] gratulantur. Quam rem diligens paterfamiliās summa seueritate prohibebit, & iumenta sua idoneis & moderatis hominibus, scientibusq; tractare ^g committet. Post sudorē quoq; si æstus sit, pusca os ^h ablui conuenit: si hyems, iurua. Vinum quoq; & oleū] faucibus infundi oportebit ^k ad cornu, æstate frigidū, hyeme tepefactum. ita vt hyeme meri sextario, olei vnc. iij. æstate aut duæ tantummodò ^l misceantur. Nec ^m conuenientium potionū debet cura cessare. nam languor, macies, & tussis, & interiorum dolor faciliè submouetur, si sulphuris viui vnciam, mirrhæ ⁿ ʒ iij. redactos in puluerem, ^o ouoq; crudo immixtos cum hemina vini optimi per os ^p dederis. Est [&] alia sumptuosior [*quidem*] sed accommodatior potio ^q ad omnes morbos] quæ celeriter reficit, & cū intrinsecus purgauerit, curat omnes morbos, tussim veterem, phthificos, vulsos, & quæcunque vexata sunt in opertis [*locis*]. Prisanæ sextarium j. seminis lini heminam, sænigræci heminam, croci vnciam j. acronem salsum

^a initium^b definit^c M. S. non habet^d equitentur^e calcibus^f dum cōtingit^g permittet^h lauariⁱ myrrham. Vinum & oleum^k cum^l admisceantur^m Ob hocⁿ scrup. iij.^o ouaq; cruda^p frequenter

infundes

^q M. S. non habet

sum porci pinguis, vel longanone, vel si porcina defuerint, caput hœdinum depilatum, cum pedibus suis, & cordulis intestinorum mundis, hyssopi fasces duas, cochleas germanas xv. ^a bulbos xv.] ficus duplices xx. ^a M. s. non habet
rutæ fasciculum j. baccarum lauri cum virent sextarium, dactylos xx. aliq̄ capita tria, seui caprini vncias vj. pulegij sicci fasciculum: hæc omnia purgata leniterq̄; contusa decoques in aqua cisternina, donec ^b acron ille, vel certè] caput ^c hædi liquecat & dissoluatur ab ossibus. propter quod ^d assidue aquam ^e refundis, ne ^f comburatur, sed feruendo ^g pinguescat, vel succus ipse pinguior efficiatur.] Post hæc diligentissimè colabis ad ^h colum, tum draganti vnciam j. in tres diuides] partes. ita ⁱ quòd exinde in vnâ potionem missurus ^k es pridie infundas in calidam vt inturgescat. tunc addis passi sextarios iij. & tribus diebus singulos sextarios dabis, oua numero sex, ^l in die secundo olei rosati oua plena numero ij. (butyri vnc. iij. (in die tertio) anagallici vnc. iij. amili vnc. iij. pulueris quadrigarij selibrâ, lomenti fabæ selibrâ.] Quæ omnia misces, vt dictum est, æquis ponderibus per triduum diuides, & ieiunum animal potionabis, & horis aliquot deambulare facies, vsq; ad septimam, à cibo abstinenceatur & potu. Animalia verò macie attenuata, non absque studio diligenti reuocantur ad corporum ^m firmitatem. Nam oleo veteri vinoq; permixtis, & tepefactis in sole, per totum corpus vnguntur, & contra pilum multorum manibus perfricantur, vt & nerui mollescant, & cutis laxetur, & sudor erumpat. Quo facto cooperta in ⁿ pontili strato] collocentur. Et si hyems fuerit, condita cum semiuncia appij ^o seminis] triti, & olei tribus vncijs calefacta per os ipsius oportet infundi. Si æstas fuerit, absynthium vel rosatum cum ^p iij. scrupulis croci, & duabus vncijs olei frigidum per os similiter debet accipere. Quorum si non

^a M. s. non habet

^b M. s. non habet

^c illud

^d sepe

^e infundis

^f adurantur

^g pinguis succus appareat.

^h colatorium,

cum draganti

vncias tres diuides in

ⁱ vt

^k M. s. non habet

^l hoc est in quo

libet die duo olei rosati, oua

plena numero

vi. butyri vnc.

ij. pulueris o-

rigan i vnc. ij.

^m sanitatem

ⁿ loco tepido

^o M. s. non habet

^p tribus

^a vinum
^b praeberet
^c cuiusmodi
^d res
^e selemniter
admissa
^f semodiu
^g M. s. nō ha-
bet
^h vno & vigin-
ti diebus
ⁱ de
^k euertit
^l collige quan-
tas poteris, &
lotas minuta-
tim cotidie cū
hordeo cōmis-
ce, & praeberet
^m adinuicem
cum farragine
ⁿ fasciculi, tri-
tici &
^o commixta
^p Procuran-
dū autē in lon-
ga via iumentis
ne vrinae copia
deuegetur
^q abluendi
^r basibusq;
^s vt
^t viridis
^u tunsi
^x libras tres

suppetit copia, ^a vinum simpliciter conuenit ^b praeberi
cū cæteris. Præterea ^c eiusmodi species tempore hyemis
cum hordei modijs iij. mices, faba sextarios viij. tritici
sextarios iij. ciceris sextarios viij. fœnigræci sextarios
^d iij. erui sextariū j. & si meritum equi vel facultas domi-
ni suppetit, vna passæ & nuclei sextarios singulos. quæ
omnia ^e solerter cōmista] cū fuerit, vnū modium in a-
qua mundissima pridie debes infundere, & paululū ma-
nē siccare, ex quo equo ^f semimodiū ante prandiū, & se-
mimodiū ad vesperam dabis ^g per plurimos dies] in lo-
co optimo: ^h viginti vno die] ita stabuletur vt intrinse-
cū bibat. Quòd si vltra modū sagina prouenerit, ne ple-
tura noceat, auferendus est sanguis ⁱ à matrice. Præterea
graminum radices, quas aratrū frequenter ^k euellit, stu-
diosè ^l collige, & quàm potueris longas minutatim cō-
cide, hordeoq; commisce, & quotidie praeberet] non du-
bites. Aestate verò, excepto eruo, species illæ quas dixi-
mus, pro æstimatione mēsuræ ^m farragines adinuicem] ⁿ
præbeantur, hoc est, hordei viridis plures maioresq; ^o fa-
sciculos, tritici vel ciceris vel fœnigræci minores & pau-
ci. Quæ omnia ^p contusa oportet apponi. ^q Præcauendū
tamen vt in longiore vectatione vel itineribus, iumen-
tis vrinae copia non negetur] quæ res nō sine periculo
plerunq; differtur. Pedes quoq; eorum post viam ^r eru-
endi sunt diligenter, ne quid luti vel sordij in articulis
^s basi q; permaneat. Vnguento etiā conficādi sunt, quò
vngulæ nutriantur, ^t & medicaminis beneficio subrefe-
cat quod itineris attriuerat iniuria. [*Quod est*] Allij ca-
pita tria, rutæ ^u veteris fasciculū, aluminis ^v seissi & cri-
brati vnc. vj. axungia veteris pondo ij. stercoreis asinini
recētis manum plenā, quibus commixtis atq; decoctis
domi, vt volueris in itinere vteris ad vesperam. Præte-
rea aliud quod vngulas nutrit & firmat. Picis liquidæ li-
bras ij. absynthij librā j. allij capita ix. axungia ^x librā j. o-
lei

Iei veteris librā semis aceti ^a acrioris sextarium vnū, v-
 niuersa cōtundes, mīscēs, & decoques, & ex eō coronas
 vel vngues animalium confricabis. De ^b palatis singulis ^b palato
 mēfibus minuente luna sanguis detrahetur. quo facto
 [&] ū qua ^c est capitis passio releuatur, & ciborū fasti-
 diū tollitur. Oportet autem ferramento ^d cōcisōrio ani-
 malium sōleas ^e ramulasq; purgari, quod euaporat atq;
 refrigerat, & fortiores vngulas reddit. Si animal domi
^f forisq; perfrixerit] calidioribus vnguentis, quæ multa
 sūt, lumbi eidē confricētur & cerebrū, ^g potionibusq;
 &] pigmentis, & herbis, quarū feruentior est vis, per os
 continuo oportet infundi, ^h vt perfrictionis incommo-
 dum euincatur atq; pellatur. Nam si in visceribus per-
 manserit algoris iniuria, diuersos, periculososq; pro-
 creat morbos. Si verò dierum caniculariū tempore ⁱ æ-
 stu animal fatigabitur, vel aquis frigidis est perfunden-
 dum, vel in mare flumenq; mittendum. frigidis etiam
 potionibus recreandum, vt necessitate laboris ^k aut ^k &
 temporis aptior medicina succurrat. Sed in equis
 non solum vtilitas, verum etiam decoris ratio seruan-
 da est. Nunquam itaque nisi necessitas passionis ex-
 egerit, de articulis refecandi sunt cirri. Naturale ^l enim
 ornamentum pedum natura [ipsa] in illis constituit.
 Ceruicē etiam ipsam ^m diligens debet] ornare tonsura.
 Multi enim sicut ⁿ currulibus, ita & sellaribus iumen-
 tis ^o pressius colla radunt. Quæ res licet præstare
 creditur augmentum, tamen sub honesto sessorē de-
 formis est. Alij ita tondent, vt arcum videatur imita-
 ri. ^p Nonnulli Armeniorum more] ^q crines aliquos in
 tonsura ipsa per ordinem derelinquunt, Sed gratiora
 sunt quæ translata de Persis posterior vsus ^r inuexit.]
^s Nam media iuba ad omnem accurationem ex sinistra
 parte tondetur, à dextra verò omnino insecta serua-
 tur.] Et nescio quo pacto plurimum deceat, quia

^a acerrimi^b palato^c fuerit^d occisorum^e vngulasq;^f vel foris fri-
guerit^g potionesq;

ex

^h frigiditasⁱ M. s. nō habet^k &^l autem^m diligenter

debes

ⁿ clitelaribus^o studiosius^p M. s. non ha-

bet

^q cirros^r introduxit^s Nā à sinistra

parte media

tē cirrorū ton-

dere iubent: à

dextra verò om-

nes intactos

seruant

^a laudat Vergi
lius, imitantur
^b tonderi
^c quod tã dex-
tra, quã sinistra
^d relinquitur.
^e M. s. hæc om-
nino nõ habet.
Põst verò hæc
sequuntur: Par-
thi cum primò
equitat pullos,
vadunt cū eis
in siccū equa-
lemq; scilicet, cu-
ius longitudo sit
50 passuū, lati-
tudo s. vbi sit
creta ad modū
spatij
^f loco
^g pullus
^h M. s. nõ habet
ⁱ ita offenditur
^k monitus in-
initia
^l & crura ap-
plicat, cum in-
terram
^m offenditur, in
quo magis mi-
nutatim equus
ambulat
ⁿ seruetur
^o veniens vale-
tudo ^p æstas
seruescit ^q vti-
lis ^r vncias tres

illud quod naturaliter ^a laudatur Vergilius imitatur:

Densa iuba, & dextro iactata recumbit in armo.

Quod si bicomis fuerit, vt vulgus appellat, mediæ cer-
uicis setas æqualiter oportet ^b attondi] ^c ita vt tam dex-
tri quàm sinistri] limitis continuata seric iubæ ^d relin-
quatur intactæ.] ^e Quod nihilominus inuentū constat
à Parthis, quibus consuetudo est equorū gressus ad de-
litas dominorum hac arte mollire. non enim circulis
atq; ponderibus prægrauant, vt soluti ambulare con-
discant, sed ipsos equos, quos vulgò Trepidarios, mili-
tari verbo Tottonarios vocant, ita edomant ad leuita-
tem, & quedam blandimenta vecturæ, vt Asturconibus
similes videantur.] In sicco itaq; equaliq; solo quinqu-
ginta passus in longū, & quinq; in latum plenis cophi-
nis digeritur per ordines creta, ad similitudinem stadij
quod aulicibus asperius sit, tum difficultate coronam
velocitatis optantibus ingerit, in quo ^f spacio, cum ^g e-
quus frequentissimè exerceri cœperit, in illos aulices
necessariò ^h offendit, & priores & posteriores vngulas
impingit, & aliquando vel cadit, vel ⁱ sic offendit] vt ca-
dere videatur, post quod ^k admonitus iniuria] tollit al-
tius crura, & inflectione genicularū atq; gambarū mol-
liter vehit. Præterea ^l minutos ingressus imitatur, ^l vt in-
ter aulices] vngulas ponat. nam si extendere voluerit,
^m offendit in cumulum. Minutim autē equus ambulās]
commodius vehit, & pulchrius videtur incedere. Portio-
nes etiam hyemales æstiuasq; conscripsimus, quibus
aut ⁿ conseruetur sanitas perpetua, aut ^o vehemens æ-
gritudo] appellatur.

Potio æstiuo tempore danda. Cap. LVII.

DVm ^p æstus incāduis] hæc potio animalibus ^q com-
moda est, quia humectat & refrigerat: Croci ^r vnc-
ciam vnā] infundes in vino veteri, dragan-
ti vncias tres infundes in aqua calida, his adiunges
fasci-

fasciculum viridis porri j. item fasciculum ^a viridis apij, ^a apij . . . nis
 herbæ portulacæ succi heminā, lactis caprini sextarios
 tres, oua septem, olei rosei libram, mellis vncias iij. passi
 sextarium j. vini veteris quod sufficiat. Ex quibus omni-
 bus diligenter cōmists atq; contritis, ad cornu per tri-
 duum sextarios singulos animalibus dabis. Alia quoq;
 refrigeratoria potio: Vini veteris sextarium, olei libram
 semis, oua tria, succi coriandri cyathum j. ^b lactucarum ^b succi lactucæ
 cyathum j. sillerter ^c admisces, & in tres diuides partes, ^c commisces
 daturus per triduum iumentis æstuantibus salutare re-
 medium. ^d Tamen eo momento quo potionem defusu- ^d addendo ho-
 rus es, per singula animalia singulas heminas aquæ fri- ^d ra qua datur
 gidæ & recens sumptæ potioni debes adiungere. ^d potio heminā
 aquæ frigida

Potio hyemalis. Cap. LVIII.

HYEME quoq; potio ista præbetur: Vini veteris sexta-
 rios iij. olei selibram, piperis vnciam j. rutæ viridis
 vnc. vj. ^e cerefolij viridis vel feminis ipsius vnc. iij.
 draganti vnc. iij. seminis fœniculi vnc. iij. baccarum lau-
 riunc. j. mellis vnc. vj. ^f oua quot volueris, & passi quan-
 tū usus exegerit. ^e capulle
^f duas

Potio in Autumno & vere præbenda.

Cap. LIX.

V[Ere verò & Autumno hæc detur potio] ^g costi se- ^g M. S. non ha-
 miunciam, cassiæ fistulæ ^h vnciam, ⁱ celticæ semi- ^{bet}
 unciam, petroselini semiunciam, betonicæ semi- ^h semiunciam
 unciam, glicericæ semiunciam, sagapini semiunciam ⁱ sansuci, spicæ
^j spicæ indicæ semiunciam, saxifragæ, cupatorij, meliloti, ^{indicæ, saxifra}
 iris illyricæ, ana semiunciam, centaureæ, gentianæ, ari- ^{gæ semiunciam}
 stologiæ longæ, ana vnciam j. amomi, aristologiæ rotun- ^k opopanacis
 dæ, ana semiunciam] scinoanthos semiunciam, [^l Dra- ^{ra l. semiun. o-}
 guntia semiunciam] afari, aloë, ana semiun. murræ vnciā, ^{popātis vnc. j.}
^m opopanacis radicis dracontæ, ana semiun.] ⁿ croci vn- ^{dragantidis}
 ciam, draganti vnc. ^m vj. castorei ⁿ vnciam, absynthij pon- ^{septem}
 tici fasciculos ij. hæc omnia in puluerem redacta ad. xij. ⁿ semiuncias

^a oclearia
^b n. isceantur

^a animalia per triduum sufficere creduntur, ita vt cum vino optimo^b digerantur.

Potio omni tempore necessaria. Cap. LX.

^c mellis l. ti

^d draguntee
^e dragatidis
^f miscem pul-
ueriz. Et si a-
state

^g Et si in hye-
me
^h lotum

Alia potio quę omni tēpore exhibetur] costi, me-
liloti, hyssopi, iris illyricę, aristologię, sampfuci,
^d dracontij, asari, ^e dragāti, centaureę minoris, mar-
rubij, gentianę, spice celticę folia, æquis ponderibus^f mi-
sces, redacta q; in puluerem cernes, sed si æstiuā] dare vo-
lueris potionē, cōmisces croci, mellis, & draganti quod
sufficiat. ^g Si autem potionem facies hyemalem, addis, pi-
peris, appij seminis, & seminis sinapis. Vtroq; autē tem-
pore^h cum boni vini sextario plenum cochleare misce-
tur, faucibus animalium diffunditur.

De difficultate vrinae. Cap. LXI.

ⁱ sed in adiuto-
rium istis phy-
sicum remediū
^k potum

^l naribus

^m Potione

ⁿ ad cornu da-
bis statim con-
fert

^o in foramē vir-
gę. Certum re-
mediū est.

^p plurimis
^q dicamus
^r essione

DE vrinę difficultatibus ordine suo multa dicenda
sunt, ^l sed viatorium istud, & physicum, &] sem-
per paratum te scire conuenit. ^k Lutum ex cuiuscunq;
equi lotio factum vino permisces, colatumq; per nares
infundes, & confestim prouocat vrinā. Item allium con-
teres & ^l in anum inijcies & veretrum, mox egerit lotiū.
Item, Puluerē quoq; thuris cum ouo vinoq; permixtū,
addito succo apij & caulū, si^m potionē dederis, prouoca-
bit vrinam. Item, betas ac maluas ad tertiā decoques, ex
quibus aquā calentem ad medium sextariū cum melle
cōmisces, & per osⁿ digeres, proderit mictioni. Itē, Ci-
micem quoq; in aurem equi mitte, & ^o alterum supra
naturam in ipso foramine quo mingit confrica, facilli-
mum certumq; remedium est.

De Stropho. Cap. LXII.

ITinerū casibus subuenire cupientes, de^p pluribus pau-
ca, sed manifesta^q libabimus. Nam animalia sub^r sesso-
re vel onere dolor ventris frequenter affligit, [ita] vt vo-
lulentur & procumbant. Semen itaq; rutę (yluestris vel
hortensis si illa defuerit, diligenter tritum cum vino ca-
lido

lido per fauces oportet infundi. Præterea aquam in qua
 vsq; ad tertiam betæ decoctæ sunt, succumq; earū nitro
 trito ^a solerter admisces, oleiq; addes heminam, tepesa ^a solenniter
 ctæq; in intestinum per clysterem diffundes, cum prius
 pronum animal statueris, vt iniectū ad interiora ^b perue ^b decurrat
 niat: quæ si forte ^c defuerit, mel coctum cum tertia parte ^c defuerint
 falis triti ^d cogis in pillulas, ita vt collyria ad oui magni ^d reducis
 tudinē facias, similiterq; prono animali in intestinum
 vel quinq; vel septē, aut nouē collyria inferere curabis.
 post [quod] soluitur venter & mitigatur dolor. ^e Itē, physi ^e M.S. non ha
 cū tradit os limacis neq; manu immūda, neq; terra, neq; ^e bet
 dēte cōtractū alligare vmbilico dolētis, curare cōtinuo.

De dorso curando. Cap. LXIII.

Plerunq; dorsum animalibus aut ^f sarcina lædit, aut ^f sigma
 sella, propter ^g stramenti negligentiam vel oneris iniu ^g sternentis
 riam, quod in itineribus interdum necesse est eueni
 re, sed recens tumor hac ratione ^h curatur: mallonem ce ^h pellatur
 parū vel ipsas cepas in feruenti aqua decoques, & calen
 tes quantum corium valet sustinere, tumori super im
 pones, & fascia ligabis. vna nocte omnis aufertur infla
 tio. Præterea sal tritum cum aceto miscebis, additoq; vi
 tello oui loca quæ tumere cœperint perfricabis, recens
 indignatio ⁱ destrieta siccabitur. ⁱ astricta

De probatissima potione diapente.

Cap. LXIII.

Curæ est animalium salus, potionē superius de- ^k Potio diapien
 claratam, quam specierū numero diapenten græco ^k ton, nominata
 vocabulo nuncupāt,] Gentianæ, aristologiæ, murræ, bac ^k superius in ca
 carum lauri, rasuræ eboris, paria pondera diligēter trita ^k pitulo morbi
 atq; permixta, domi, siue in itineribus prius ^l condita, ^k humidi, prete
 habere oportet in promptu, vt quoties [aut] mœ ^k rea hæc est:
 stum aut horridum videris animal, aut morbi alicuius ^k d. sta

labe tentatū, statim plenum cochleare ex puluere memorato cum sextario vini optimi per fauces diffundas, & per triduum,^a etiam equo in labore constituto, diger[as] vt aduersus virus internum subueniat. probata curatio. Tussienti autē cum passi hemina dabis, & statim sentiet curam. Si liber, cui iam ponendus est finis, legentium non offendit auditū, sequenti volumine inchoantes à vertice vsq; ad yngulas ex diuersis authoribus enucleatas animalium publicabimus curas, vt ordo, qui^b à natura datus est, in^c medendi dispositione seruetur, ne indigesta ac membrorum consequentiæ repugnans pagina quærentem confundat, aut tardet.

^a in labore constituto equo dabis

^b antea

^c presentis expositione

FINIS LIBRI PRIMI.

IN SECVNDVM ARTIS
 VETERINARIAE VEGETII
 librum, Prologus.

Mulomedicina ars iam dudum vitio cupiditatis,
 & exiguitate mercedis, nullo ^a studiosius discen- ^a studio finis
 te, collapsa est. ^b Nunquid verò exemplo Hunno- ^b Nuper
 rum siue gentiũ aliarum artis ipsius etiam u-
 sus ^c intercideret, dum homines refugientes expen- ^c interciderit
 sas, barbarorum consuetudinẽ imitari velle se simulant, &
 incurata animalia hybernis pascuis, & ^d negligentia casibus ^d negligentibus
 dedunt? Quæ res nulli compendium, [sed] plurimis attu- calomibus
 lit damnum. Primò quod ^e Barbarorum animalium ^e alia na- ^e barbaricorũ
 tura, & ad omnem iniuriam durius corpus est. Deinde quod ^f alia natura
 sic instituuntur à paruulis, ut nec potionem medicinale ^g re ^g inquirent
 quirant, & hybernis pascuis ^h vigeant, ac sine pernicie frigora ^h degant
ⁱ pruinasq; sustineant. Nostra verò iumenta & mollioris gene ⁱ niuesq;
 ris sunt, & tectis frequentioribus assueta, calidissimis etiam
 stabulis imbuta, cum indignationẽ ex aliqua necessitate ^k con ^k sustinuerint
 contraxerint, ^l continuo in aliquod genus incidunt morbi. Di- ^l M. S. non ha-
 ligens itaq; paterfamilias, cum mortibus animalium suorum
 & cum medicinae expensis atq; mercedibus faciat rationem,
 intelliget vnus vilissimi iumenti pretium ad multorũ, qua
 sine dubio peritura ^m sunt, si curata non fue- ^m essent
 rint, salutem posse sus-
 ficere.

h

VEGETII RENA TI ARTIS VETERINARIAE liber secundus.

^avaletudine DE ^aVALETVDINIBVS CAPITIS. *Caput primum.*

^bsubiecta loca
ipsius conditio
ne

^csanguinis ple
nitude
^dM. S. non ha
^enoxij sangui
nis virus in ca
put se rapit
^fsalubritas
^gexcluditur
^hsubsequitur
ⁱOpioso

^keadem
^lprægrauat
^mopiosum

Nvniuerso animantium genere caput obtinet principatū, quod eminentius cæteris, dominatū quendam circa^b loci ipsius conditionē] sortitur. In eo est odor, gustus, auditus, ac visus: quod quantum habet potestatis, tantum sustinet ex labore discriminis. Causas itaq; ex quibus ægritudines generentur, & signa, per quæ qualitas eorundem possit agnosci: curas etiam, quarum medela sanitas reuocetur, per ordinem indicare tentabimus. Plerunq; autem in corporibus iumentorum indigestionis vitio^c sanguis corrumpitur: quod euenit cum^d ex] æstu vel frigore debilitata sunt membra, & ^e in capite frigus sanguis vertitur in virus.] Tūc enim repletis venis cerebri membrana distenditur, & somni^f salubritatem frequenter^g excludit. Ex quo necessario dolor capitis, mæstitia, & imbecillitas^h subit. Quæ valetudo & prima videtur, & leuior, si velox medicina subuenerit.

Deⁱ Appioso. Cap. II.

Cæterum cum noxius sanguis membranam cerebri ex vna parte pertuderit, & ^k eandem dolore nimio cœperit^l prægrauare, efficitur animal^m appiosum: cuius & mens hebetatur, & visus. Nam cerebri incolumitas, & oculos pascit & sensus. In qua passione quia
vna

vna pars capitis prægrauatur, tanquam ad molam^a vadit ingyrum. ^avti equū aut mulum rapit

De frenetico. Cap. III.

Cum verò medium cerebrum corrupti sanguinis^b infecerit, animal freneticum redditur, vt repente saliat, & velut effugere velit,^d parietibus se tanquam irregibilis impingat, nec possit ratione aliqua cōtineri.]

De cardiacis. Cap. IIII.

Cardiacus is est, cui cor dolet. Cardiacus autē fit, quoties sanguinis illa corruptio stomachi^h vel thoracis impleuerit venas,ⁱ cerebrumq; percusserit, cor etiā pestiferi humoris labe^k constringerit. Quæ valetudo inducit mentis^m alienationem, & corporis sudore monstratur. ex qua difficillimè liberantur.ⁿ

De rabioso. Cap. V.

Quod si^o Apiosum, simul passio thoracis inueniatur^p facit continuò rabiosum. Ex ardore enim nimio iecinoris & sanguinis, venæ cordis neruiq; præfocantur, ex qua constrictione fit dolor ipsius loci vsq; adeo, vt mordendo se comedat. Ex quibus valetudinibus si animal fuerit liberatum, & post curationem aliqua pars cerebri fuerit imminuta, vel tumor subcreuerit ineptum iumentum, pigrumq; redditur. & in illa parte capitis vbi vitium remansit, difficile se gyrabit, & ex eo latere se parietibus iungit, & tarde incedens, non sentiens plagam, ambulaturæ gratiam perdit, & erit submisso capite, & cum stare cœperit cum tarditate semouet, minus etiam videbit, nec cibum nec potum recusat. Quem si curare volueris, ex cyclo curabis. In omnibus [autem] suprascriptis valetudinibus, primū de

^binfestauerit.

^cM. S. non habet

^dM. S. non habet

^ecardiaca

^fM. S. non habet

^gcardiaca

^her

ⁱcerebrum concusserit

^kperstrinxerit

^lM. S. non habet

^malienatione

ⁿM. S. subijcit superiora verba: Parietibus

quoq; se tanquam irregibilū impingat,

nec possit ratione aliqua contineri.

^oopiosum

^pcōtinuo rabiosum efficitur

^qilla pars

^rambulaturæ grauius pergit

^sex cyclo

^thelleboro prius

^a eadem temporibus minuendus est sanguis, sed & de matrice aliquando tollendus. Cura autem penè omnium^a similis est, cuius ordinem sequentia declarabunt.

Qua obseruatione [à] cyclo curentur animalia. Cap. VI.

MEmineris autem omnes valetudines præcipue veteres periculosas, cyclo oportere curari. Cui hæc obseruantia & ordo est adhibendus: Triduo ab hordeo^b abstinabitur animal, temperabitur etiam molli-
^c aut
^d iure
^e Et post
^f & aqua absti-
^g neat. Nono
^{iam}
^h Ita vt secunda
^{die}
ⁱ vehementius
^k aut
^l postremo
^m educatur ce-
^{terius}
ⁿ tergetur
^o hanc potionẽ
^p ex pulueris ni-
<sup>tri, folia rapha-
<sup>ni, radices cucu-
<sup>meris siluestris
<sup>contere & ad-
<sup>de oleũ, coque
<sup>in vase nouo
<sup>ad tertiam
<sup>pariter
^q his</sup>
^{libus} cibus, post diem tertiam de dextra^c ac sinistra, pro-
 ut ætas aut vires, vel valitudo permiserint, de matrice
 sanguis auferetur. Quo facto, per triduum^d viridi cauli-
 culorum ac lactucarum sustentabitur^e cibo. Primo vno
 die à cibo^f cum sustinebis aqua. nono autem] die offas
 caulium cum liquamine & oleo optimo temperatas
 non minus viginti digeras, cui nihilominus lactucam
 dabis in cibo^g ter in die] post potionem bibere semper
 incipiat. Si verò venter^h vehementer solui inceperit, cau-
 lium offas dare desistes: ⁱ dabis paleas^k & furfures, ita
 vt sequente die penitus nihil manducet, sed solam a-
 quam percipiat ad bibendum, ac ^l postero die induca-
 tur in cellam balnei calidam, & sudet. Opus est autem
 diligentia vt ^m reducatur celeriter de calore, ne inter-
 cluso spiritu pereat: tunc ⁿ extergetur diligenter, vinoq;
 & oleo largiter perfricatus, accipiet^o cum nitri puluere
 folia rafani conspersa, quantum commodum est. Post-
 modum cum radicibus cucumeris asinini viridis mi-
 nutatim concisis oleum optimum misces, & in vase no-
 uo ita decoques vt tertiam perdat] ex quo singulas he-
 minas per capita animalium per triduum dabis, vt potio
 ventrem resoluat. Sed si ultra modum fluere cœperit,
 lenticulam & hordcũ^p pari mensura friges & ^q de his sin-
 gulas</sup></sup></sup></sup></sup></sup></sup>

gulas bilibres per dies singulos cum furfure & paleis dabis. Quinque itaque diebus operam refectioni eius impendes, & leuiter exercebis, intelligas ^a quantum vires corporis sanitasq; profecerit. Post ^b hæc eum] pro arbitrio despumabis. Sequentie die caput eius purgabis ^c exorica, vel radice dianaria, quam ^d Artemisiam dicimus: si hæc non fuerint, ex liquamine optimo cum oleo mixto. cuius caput pedesq; connectis, cum bene purgatum agnoueris, ^e soluito, butyrum ex oleo roseo solutum] infundes in nares, vt ^f illo purgationis mitigetur asperitas, ita vt singulæ cotylæ singulis naribus infundantur. ^g Si supradictæ potiones non soluerint ventrem, mellis, hellebori albi pondus vnius denarij cum hemina dulcis vini bene tritum in portione recipiat, vel certè scammonia pondus duorum denariorum diligenter trita cum dulcis vini hemina simili ratione diffundes in fauces. Quòd si venter vltra modum dissolutus discrimen importat, anagallicum succo ptisauræ ad restrictionem ipsius dabis, lenticulamq; & hordeum frixum, singulas bilibres cum paleis & furfure præbebis in cibo. Ad vltimum, partes quæ in causa sunt, sinapizabis diligenter, sinapizatum cauterere ferreo, vel quod vtilius creditur, cuprino combures, vsta curaturus ex more. Potionem quoque ex antidoto polygresto per dies plurimos dabis, & exercebis leuiter, & ad cibaria ipsius aliquid per partes semper adiunges, donec ad pristinam consuetudinem reuocetur. Insanabiles valetudines cyclo affirmantur posse curari, id est, insani corroborari. caduci cyclo curati vruntur in capite: morbidum verò, dysenterici, coriaginosi, orthopnoici, strophosi, cyclo curentur in renibus.]

De cerebro commoto. Cap. VII.

Cerebrum plærunque diuersis passionibus ^h commouetur, quod his deprehenditur signis: Ambu-

^a inq. tantum
^b ho. ipsum

^c ex oriza
^d Artemisiam

^e butyro & oleo roseo simul mixtis

^f illa
^g M.s. non habet.

^h molestatur

^a *improvidus* labit ^a prauus, & frequenter offendet, & toto se corpore commouet. Cuius ista curatio est: Baccas lauri numero xx. nitri selibram, rutæ manipulum: quæ omnia diligenter trita, cum aceto non aeri, & oleo optimo rosaceo ^b commixta, hyeme calefacies, perunctoq; oleo capite eius & cerebro, vel auriculis, cerebellum ^c de lauata] pelle conuoluis. Quæ si fortè defuerint, farinam hordeaceam resinamq; miscebis, ex quo cataplasma ^d confectum cerebro oportet imponi. ^e Prætereà ceram oleo cyprino coniungis, & linteolo inter auriculas ad ceroti instar imponis. Sed & reliquum corpus potionibus refouendum est. Tres fluuiatiles cancos conteres diligenter, & cum duabus vncijs fucci caulium, addito lactis sextario, olei duobus cyathis, permiscebis, & colatum per os diffundes ad cornu. Quorum si inopia est, mellis cyathos duos, aquæ calidæ sextarium j. coquito, ex quibus pastillos facies, & in aqua frigida dilues, & dabis in potum. Prætereà si hyeme curaueris, farinam triticeam: si estate, hordeaceam, aquæ frigidæ adinuicem amuli permixtam in potione præbebis.]

De dolore capitis. Cap. VIII.

^f *veteres* **D**E capitis dolore multi ^f authores multa dixerunt. Cuius hæc sunt signa: Tumor circa oculos apparebit, pabulum recusabit, lingua eius & palatum labiaq; tumebunt, quantò vehementius increuerit morbus, tantò ^g exoritur] ^h amplius tumor: ambulantes toto corpore vacillant, ⁱ vmbraque suam velut odorantes expavescent.] Cuius passionis ex corruptione sanguinis nascitur causa, cum indigestione ciborum naturali meatu intercluso, vel certè derelicto, in eas venas, quæ circa tempora sunt, ^k defluit, membramque cerebri vitiat. Cui] sanguinem de temporibus oportet

^g *crefcit*
^h *amplior*
ⁱ *M. s. nō habet*
^k *transire non possit. Cuius hæc est cura. Primum,*

portet minui, & continuò oleo acetoq; ^a permixto, caput largiter perungi. Quòd si hyems fuerit, hordecum ^a permixtis pridie infundes in aquam & decoques, calidamq; in sacellos immittes, iumentorumq; caput ^b fumentando] diutius vaporabis. Alij ^c authores tolli de palato sanguinem iubent. Tunc cimoliam cretam ex aceto ^c veteres infusam, & merdam bubulam recentem cum nitro trito miscent, & in cacabo super carbones decoquunt, calidumq; cerebro languentis imponunt, aceto rigantes ne creta astringatur ^d ad pilos vsque] cùm prius calida ^e fumentauerunt] caput. Dolorem capitis ^f propè ad insaniam] ista signa demonstrant: Quoties graue est, & in præsepio se deponit, lachrymæ frequenter oriuntur, auriculæ stabunt, oculi grauiores erunt, ^g anhelitus creber, aridus pilus, tremores frequentes, tristis aspectus.] Quem in primis ab aqua abstinebis ne nimium bibat, de vtraque parte colli sanguinem detrahes, caput sicut scriptum est, curabis.

De ^h Distentionibus. Cap. I X.^h distentione capitis

Distentionis quoque valitudo ad capitis præcipuè causam refertur. Cuius hæc erunt signa: Impediente caligine obscurabitur visus, tremor & sudor totius corporis insequitur. ⁱ Quod vitium contingit ex aqua, si ^k sudans iumentum] biberit: vel ex digestionem cibi, ^l si non dormiat, vel substrictus manserit. Huic capitis membrana distenditur. Quæ passio ^m cæterarum valetudinum & fons probatur & mater. Nisi enim inter initia curaueris caput, vt animal dormiat competenter] fiunt ⁿ oppiofi, insani, rabiosi, frenetici, cardiaci. Igitur cùm animal distentionis ægritudo ^o comprehenderit, de ceruice eidem sanguinẽ tolle pro magnitudine corporis ^p & ætatis. Et si æstas erit,

ⁱ Hoc
^k sudat iumentum
^l M. s. nō habet^m oppiofi
ⁿ apprehenderit
^o vel
^p M. s. non habet

oleo & aceto caput totumq; corpus perunges, & diu-
tissimè confricabis, loco refrigerato & opaco inclu-
sum continebis, substernes etiam stercora sicca vel pa-
leas, vt prouocet ipsa mollicies ad cubandum, locum
calidum declinabis, nam impedit somnum: furfure vel
paleis vel folijs lactucarum reficies. præterea potum
præbebis exiguum: cùm conualescere cœperit, modi-
cis ambulationibus exercebis: vbi idoneum visum fue-
rit ad cibaria largiora infusum hordeum ad pristinam
consuetudinem paulatim per incrementa reuocabi-
tur. Si die septimo non profecerit, sanguinem iterum
de temporibus emittes, & caput sine intermissione cu-
rabis.]^a potionem dabis] qua sanantur ^b appiosi: Nasur-
cij seminis', appij seminis, ^c seminis lactuæ, anagallici,
petroselini, aneti, papaueris syluatici seminis] vncias sin-
gulas, piperis ^d scrupulos iij. croci drachmam vnam.]
Quæ omnia bene ^e cribrata atque commixta ex aqua
tēperabis [&] trochiscos facies, vt habeant nō minus
quàm singulas drachmas [in die] . ^f In diea vnum tro-
chischum in aqua dissolutū per os digeres. quod quo-
tidie oportet fieri donec sanitas redeat. Si non appetit
cibum, singulos trochiscos solutos cum succo ptisa-
næ quotidie præbebis. Vinum nunquam dabis: Capi-
tis enim valetudo sumpto mero deterior efficitur.]

^a pot'o etiam
datur

^b opiosi

^c M. s. non ha-
bet

^d vnciā vnam

^e trita

^f M. s. nō habet

* Caput X. &
X. I. coniun-
ctim sub vno
leguntur in
M. s.

^g oppioso

^h oppiosum

ⁱ præsepium

^k nutabit

^l inuenies tan-
quam sanum

* De^s appioso. Cap. X.

SI quod iumentum ^h appiosum fuerit, in ⁱ præsepio
Sincumbit, oculos tenfos hebebit, ^k micabit auricu-
lis, visus caliginem patietur, & gyrat in circulo tan-
quam ad molas.

De rabioso. Cap. XI.

QVòd si etiam fuerit conuersus in rabiem, sic in-
telliges, ^l Subitò hinniet tanquam sanus] parem
suum

suum appetit morsu, vel hominem, præsepia aut illa sibi mordicans rodit : quem sicut appiosum curabis. Prorsus ^a abstinebis ab hordeo, [^o] mollibus cibarijs ^z abstinebit ^b sustentabis. Præcipuè autem apium viridem quan- ^b fomentabis tum voluerit præbebis. Sanguinem de temporibus aut de ceruice ^c emittes, loco tenebroso statues, caput ei- ^c educes, in dem huiusmodi ^d acopi confectione curabis : Opopa ^d apij nacis ^e libram j. resinæ, terbeninæ ana vncias ^e vnciã vnã ij. galba- ^e ni vnciam j. resinæ frixæ vncias iij. masticis tritæ vncias ^f tres ij.] olei veteris libram j. ex hoc ei cerebrum & [^{inter}] auriculas confricabis, oleum tamen solum ac liquidum in aures eius suffundes. ^g Cuius tamè prius quam ^g Hæc M. s. nō habet acopo vtaris, facellationibus caput cerebrumq; vapora- re te conuenit, & caput appposito cerebello commu- nire. Potiones quoque ex trochisco superius memo- rato quotidie præbebis, collyrio acri inungis assidue vt caligo ex oculis possit auferri. Quæ cura si non pro- fecerit, caput & tempora sub ipso protocomio semise inuris cauterio, quod & super venas temporales fa- cies. Plærrique tamen facies ne deformat iumentum solo tabulare palati * confecto sani fieri possent. Fer- * vñt uor enim foci debilitatem capitis tollit, & membra- nam menti pristinæ, sanitatiq; restituit.]

De insania. Cap. XII.

Alij authores insanientis iumentu ardentes & ^h san- ^h sanguinolentos guineos oculos & humore suffusos [^{vel}] stantes ⁱ nutantes auriculas dicunt vel ⁱ micantes, vt ad instar indomito- ^k rum nec capi possit, & ^k captum parietibus se illidens ^k capite ^l conetur effugere] terram pedibus fodiet, & multum ^l nisi teneatur ^m flegmatis ex ore profundet. Quod hac ratione cura- ^m effugiet tur: Auferatur ei sanguis de ⁿ angularibus venis, de ⁿ iugularibus palato, & post de cruribus. à cibo [^{autem}] eadem die ^o vcrò abstineatur & potu. Alia ^o autem die aquam frigidã da- ^o vcrò

^a ipsius bis ei bibere. Auferantur stercora quæ in ano ^a eius sunt, per quatrimum continuato clystere, curabitur
^b purgetur venter et cerebrum, ^b veter, vngetur cerebrum, (secreto) collocabitur loco, accipiet in substantiam [intuba] porros, ^d & herbam mollissimam] aut mollissimum foenum. His potionibus percurandum: pulueris thuris ^e drachmam j. aceti albi sextarium j. radice panacis vnciam j. herbæ saxifragæ vncias ^f iij. ex aqua mulsa per os dabis. ^g Lactis caprini sextarium vnum defundis in fauces, quod si defuerit, ciminum rusticum pondo duo in puluerem rediges, additoq; olei optimi vno ebulo, ex aqua mulsa diffusis ad cornu.] Sed cæteris potio hæc aptior creditur: apij vnciam j. iusquiami vnciam j. feminis ^h apij vnciam j. feminis lactucae vncias ij. papaueris syluestri vnciam. quæ omnia in puluerem redacta commisces, & vnum cochlearium magnum ex aqua dabis, vel si cibum non accipit, ⁱ ex succo ptisanæ] obscuro & frigido: ^k & laxiore] loco statues, silentiumq; præbebis vt dormiat. prius tamen oleo ac pice liquida caput perunges, auresq; complebis, tempora etiã munies ^l cerebellare vel] fascijs, ^m mirram quoq; aridam conteres, & aceto oleoq; miscebis, corpusq; eius totum diutissime confricabis. Solent ⁿ constringi [diligenter] & obrui stercore vt sudet & ⁿ dormiant. Quibus si somnus venerit, afferet sanitatem. Rabiosum verò iumentum eadem omnia, & maiora ostendit quàm insanum. Nam & alia animalia comedit, & ^o ipso cõactu ^p enim ^q hinnit ^r quando ^s om. memb. animalium, tum præcipue cap. ^r facit ^o ipsa contagione rabiosa. Plerunque ^r etiam moribus intestina sua extrahunt & ^q ineunt fortiter. Quæ valetudo ex nimia sanguinis abundantia & ardore contingit. Curatur autem obseruatione & potione superius declaratis.

De Chirurgia. Cap. XIII.

CHirurgia appellatur ^r quodcumque secatur ferro, vel cauterijs vritur. quæ ^s cum sit omnibus membris

membris animalium, præcipuè tamen capitis] necessaria est medicina. Quodcunque igitur iumentum in qualibet parte fregerit caput vel nudauerit casu, sollicitè curandum, ne indignatio vulneris in neruos cerebrumq; penetrando periculum generet: nec in primo medicamentis vti acrioribus cõuenit, sed magis ^a melle curare, cum ad maturitatem venerint illa quæ fracta fuerant, ^b ossa laxantur, tenta ^c solerter, & mobili manu vel ^d forficibus eximito. Reliqua fragmenta ossis, quæ asperata sunt ferramentis ^e cædito atque] peradito, vt carnem facilius inducant. Nunquam enim clauditur vulnus si non raseris, donec sanguis per os ipsius respondeat. In quo maior est adhibenda cautela, quia sollet in locis ^f ossuosis & commissuralibus fistula fieri. ^g quæ cum] euenerit, ^h parumper iniuria afficit vulnus, per quod non sanies; sed humor liquidus emanat] nec vnquam ⁱ deducta cicatrice solidatur. Quod si euenerit, hac ratione curabis. Papyrum per ipsam fistulam ^k trañcies, ita vt capita papyri, ^l quæ extra fistulam eminent, ex vtraque parte alligas lino ne cadat, & diebus v. vel] pluribus, donec callositas fistulæ ^m papyri distentione turgescat, & maius] vulneris foramē fiat. Tunc [*autem*] ad mensuram vulneris ex fistulari medicamento collyrium ⁿ faciens] exempto papyro ^o intra fistulā inñcies, vt impleatur ex integro, ^p planè ne excidat munies diligēter. Post dies quatuor aut quinque; ^q soluis. si fistula ceciderit, traumatico curabis, quod vulnere semper immittes, donec spissa sanies, & non multa in eo loco reperiat. Cùm autē iam lymphidum videris collyrium, fac pollinem ^r herbi, & thus masculum tritum æquis ponderibus cū melle decoquito, & plagæ ipsi imponito, per dies plurimos quotidie curato ita, vt deprimas ipsas partes vulneris, quatinus iunctæ citius ^s coarrescant. Si] grauiter offenderit caput, vt cerebrum vexet ^t crescat. Sed si

^a molliter^b M. s. non habet^c solenniter^d forpicibus^e cõpetentibus^f saxosis^g quod^h paruum et incurabile efficitⁱ vulnus, quod non sanie, sed^k humorē liquidum emittit^l ducta^m inducisⁿ extra orificia^o ex vtraque parte^p alliges, ne cadat, & tribus^q tergere papyrum faciat, et^r nullum^s facies, &^t M. s. non habet^u ita quod caro infecta cadat^v erui^w crescat. Sed si

intrinsecus, continuò. de temporibus sanguinem ei-
dem oportet auferri, & spongiam ^aaqua, si æstas fuerit] oleo roseo, & aceto æqua parte commixto capiti eius imponi, fasciaq; connecti, & cibos virides præberi. si nec ipsos appetit, quia omnem cibum recusat, fabam ^bpuluerem moles & conuertes in ^bpollinem, farinam quoq; triticeam pariter admisces, & cum mulsa per cornu ad substantiam animali tam diu faucibus eius infundes, donec cibos virides appetat, quos aqua marina vel salsa oportet aspergi.

^c De tumore aurium

^c De auribus. Cap. XIII.

^d M. s. nõ habet

A ^dVurium vt vicinitate proxima, ita periculi non discrepans cura est. Quæ si casu aliquo fuerit à radice contusa, & collectionem fecerit, eam cum maturauerit, scalpello secato, & pus finito fluere. tum linis aceto acerrimo & oleo per triduum, quarta die traumatico curato, donec sanetur. Etiam si cartilaginem vexauerit, eiusdem medicinæ obseruatione proficiet. Si verò à radice auriculæ, vel commissura capitis tumor magnus cum duricia extabit, ex scœnigræci & lini semine & tritici polline cataplasma imposito, ^ematuratam collectionem scalpello secato, ita vt inferius plaga spectet] quatinus humor per prona decurrat. Vino, oleo, & sale mixto ^finfusos lemniscos inducis] & vulnus per quatrimum fouebis, pòst traumatico vteris, ^gsed difficilis cura est] ^hquia fistulæ in talibus locis frequenter oriuntur. quæ si euenerint, supra scripta curatione curantur. Si tamen ægritudo vulneris vterius etiam post medicamenta procedat, vicinæ vrendæ sunt, partes & ⁱcauterio in ipsis collectionibus infigenda sunt ^kpuncta vehementius, vt ^l& cutis & causa perumpatur interior. Pòst ^msolerter vsta curanda ⁿsunt. Non enim aurium est negligenda curatio] ne ex dolore

^e M. S. non habet

^f infunde

^g non

^h tamen

ⁱ cauteria

^k benè

^l cutis et caro

rumpatur

^m solenniter

ⁿ non est, aurium

neglecta

curatione

lore nimio generetur infania. Primum purganda est auris diligenter intrinsecus, vt auferatur quod dolorem mouet, aut lædit. Si nihil^a inuenitur, spongiam nitro & aqua molliter infundes &^b dilues, vnamq; noctem intra auriculam infusam spongiam manere patieris. Die tertio nitro & aqua calida fouere incipies frequenter & diu, donec dolor recedat. Quod si aqua fuerit ingressa, oleum vetus & acetum æquis ponderibus adiecto nitro in aurem mittito, & succidam lanam superimponito. Si vulnera fuerint^c lyparem auribus inferes &^d curasti.

^a inuenieris
^b sic infusam vna nocte in aurem manere patieris.

^c Lipparia
^d curabis

De pilis qui nascuntur in oculis. Cap. XV.

Quodcumq; iumentum in oculis^e tritiacem patietur, id est, vt pili aliam palpebram^f vrentes lachrymas moueant, visumq; cõturbent, hac ratione curatur. Nō longe à pilis ab interiori parte scalpello plagam^g dabis in^h cute palpebræ, postⁱ forpicibus per longum ad mensuram oculi fasciolam præcides, & impositis fibulis^j confues palpebram foris versus, vt oculus sine deformitate recipiat visum & gratiam naturalem. Tunc verò optimo oleo, necnon etiam^k muria infusam spongiam superpones, & oculum fasciabis. Post^l die quinto soluis, tunc intrinsecus oculum collyrio curabis. de foris verò tetrapharmacum impones, non prius fibulas ablaturus quàm^m duxerit cicatricem. Nihilominus & cadentibus fibulis, collyrij cura non deerit, ne caro rursus superflua excreseat. Sed plariq; adhibent cum deformitate compendium, vtⁿ partem quæ prominet ad mensuram naturæ^o forpicibus amputent, p^p pusca quæ frigida sunt propter fluxum sanguinis foueant, oculum collyrio intrinsecus curent, ne indignationis necessitate lædatur.

^e tritiacem
^f vrentes

^g facies
^h palpebra
ⁱ forpicibus

^k aqua marina
^l diem quintum

^m induxerit

ⁿ pars
^o forpicibus
^p & pusca frigida

De suffusione oculorum. Cap. XVI.

Suffusio sicut hominum, ita iumentorum impedit visum, cuius tria genera ab authoribus indicantur:

Stenochorialis, plotochorialis, hypochorialis, græcè pupula nominatur. Stenochorialis dicitur, cum constringitur visus & vires amittit. Quæ hac ratiõ curanda est, ^a si visus caligat ^a vt sanguis de temporibus auferatur: radicem quoq; feniculi, & herbam celidonium, uel rutã decoques ad tertias, & cotidie ex ipsa aqua quantum manus patitur, [ca] ^b opobalsamato. Inunges etiam collyrio ^b opobalsamato, quod suffusionibus prodesse cõsuevit, aduersus infestantes pilos. Tertia cura est, vt leui tenuiq; cauterio genæ quæ procreuerit inuratur. Quo factõ, ducta cicatrice cõteritur pellis, & palpebra ^d alterius eleuata à ^c pupilla cursu pilorũ arcet iniuriã. Platochorialis autẽ est, cum se vltra naturalem modum pupilla diffundit, & eripit visum, nec curari vllatenus potest. Nam sicut oui vitellus casu aliquo ^f disruptus in priorẽ formã coire nõ potest, ita semel pupilla diffusa recipere nõ potest ^h vsu videnti. Quod euenit ⁱ equorũ sudore, dum membranula quæ continet lumen, ^k indignatione caloris dissipatur: vel certè sollicitudo lõgi itineris ad indignationẽ sumenta compellit, aut læsum oculũ dominus curare neglexerit. Quod cum accidit, oculus videtur incolumis, nullius lachrymis, nullo sanguine, nulla indignatione prodit iniuriam, sed ^l visus tantum declaratur indicio, quod in pupilla ipsius imaginem tuam tanquam in speculo videre non potes. Hypochorialis autem à capitis humore descendit, & in vno oculo ^m sese primo ostendit, postea etiã ad alterum transit. Intelligitur autem humore vel lachrymis. Continuo sanguinem ei de supercilio, vel de ipsa parte temporum detrahes, fomentabis ex tepida aqua, in qua radices feniculi decoctæ fuerint cum ruta. Præterea inunges collyrio ⁿ opanato & opobalsamato. Quod si institeris medicinæ, per lachrymarũ cursum cõsuevit sæpius caligo sanari. Temporales quoq; venæ cauterijs inuruntur, ^o & meatum humoris ^p excludunt.

De

Quod si vis passionis intulerit ^acicatricem, diligen- ^acacitatem
 ter attende quo colore sit membrana, quæ ^bappo ^bopposita
 sita pupillæ ^cimpedit uisum. Si ^dauroso colore fuerit, in- ^coperit
 sanabilem scias. Si candida nimium, etiam noueris non ^eaurei
 posse curare ipsam. Si verò spissa fuerit colore ^eoleagino ^doleagino
 mucosimilis, per paracenthese[m] ad hominum similitu-
 dinem, cum fuerit maturata curatur. Iumentum igitur
 pridie ^ftemperabis à cibo, vel potu maximè prohibebis, ^fseparabis
 in loco molli ^gelides, caputq[ue] eius & ceruicem aptè col- ^gdeiciet
 locabis, ita parentè oculum facies, ut claudere non pos-
 sit. deinde ab ipsa fronte paracetheriū inter tunicas o-
 culares subijcito, ne pupillā tangas, aut aliquid ledas in-
 terius, sed ipsum albū de superiori parte ubi ^hhypochisis ^hhypocisma
 posita est, ⁱcapitello paracetherij deorsum deprimis ad ⁱcaput
 palpebram inferiorem subtiliter. Quod si depositū fue-
 rit, non prius paracetherium eximas, nisi clausum ocu-
 lum penicello calido diutissimè vaporaueris, solet enim
 resilire. Quod si ita euenerit, reprimito, donec ita com-
 ponatur, ut resilire nō possit. Cum itaq[ue] intellexeris cla-
 ritatem pupillæ sine vlllo obstaculo ^khypochisis, tunc ^khypocisma
 eximes ferrum, & inuenies animal videre. curabis sic. Ex
 oleo roseo & oui albo anacollima facies, lanam infun-
 des, & super oculum ^lcuratum impones, ac desuper fa- ^lM.S. Non ha-
 sciabis. Caueto ne ipsa die manducet, & moueat ocu- ^lbet
 lum agitatione maxillæ, sed tamen si voluerit, bibat. Al-
 tera die soluis & calida fomentabis diutissimè. deinde
 fœnigræci succum in oculo infundis, & rursus anacol-
 lima supradictum similiter imponis, fasciabisq[ue]. Quod
 cum per triduum, aut quatrimum feceris, oculum sol-
 uis, & fœnigræci succo fomentabis, [&] ex melle o-
 ptimo ^mattico unges, donec cicatrix se confirmet & ^mantiquo
 oculus.

^a ducat ita
quod impedit
visum, quæ mor-
bum lunaticū
^b temporis
^c vero
^d iragmatico

Est & aliud vitium eiusmodi, vt interdum oculo album^a inducat, interdum lymphet: & qua passione lunaticum oculum] veteres nominauerunt. Cuius ista curatio est, vt de ipsa parte^b temporū detrahatur sanguis, interpositis diebus sub oculo, nihilominus sanguinem oportet minui. Cotidie^c quoq; calido fomento oculum curabis de foris, intrinsecus autē inunges collyrio^d thermantico & acerrimo per plures dies, donec recipiat sanitatem. Si nihil ex hac ratione profecerit, venas superiores in temporibus supra ipsum locum qui sustinet passionem, diligenter perquires^e & inures, vt humor noxius possit arceri.

De Staphylomate oculi. Cap. XIX.

^f parres æquate possint ad naturalem similitudinem compleantur, & non deformetur obtutus

Quodcumq; iumentum in oculo habuerit staphyloma, incurabile est: talis tamen curatio consuevit adhiberi: De sub oculo sanguinem ei detrahes, & fomentabis calida cum radicibus fœniculi & rutæ decocta, inunges etiam collyrio non valde acri, si vulnus fecerit & deplanauerit, ex succo fœnigræci fomentis, & inunges collyrio leni, quod facit ad tunicas ruptas, donec se cicatrix cum planitie claudat, [^g] tunc vteris acriori collyrio per dies plurimos, donec quæcūq; pars æquari possit ad naturæ similitudinē, compleaturq; vt nō deformetur obtutus.]

Ad album de oculo tollendum. Cap. XX.

^h circa oculos oculis iniiciendo. Nam eius vir uti consumetur albugo

Si casu aliquo animal oculum impeggerit, aut confri-scauerit, vel ex percussura læserit & album induxerit, etiam si totus oculus præclusus sit, tamen experimentis hac ratione probatum est cito posse curari. Hederā colliges terrestrem, & in pila mundissima contundes, succum exprimes, ex hoc animal inunges: ^h potestate medicaminis

caminis quāuis desperata, consumitur albugo. Sed si ter
restrem hederam non inueneris siue baccas hederæ, si-
ue folia contundes, & succum exprimes, & ex eo^a succo
inunges. Si hoc quoq; difficile videbitur, aut morosum,
paululum aquæ frigidæ cum folijs hederæ diutissimè
contundes, succum exprimes, &^b per siphonem] ei in o-
culum defundis. Quod cum per dies plurimos tam ma-
ne quàm ad vesperam feceris, album omne tolletur.
Sed si vinum miseris optimum^c & recens efficacius cu-
rata sanat.

^a oleo oculos

^b M. S. non ha

^c pro aqua, effi-
caciuss est

De suffusione curanda per nares. Cap. XXI.

ALiqui authores dixerunt, si dexter oculus suffusio-
nem susceperit, vel albū incurrerit, dexteram par-
tem naris, si sinister sinistram diligenter inspiciet:
[et] in ipsa callositate^d narium foramina subtilissima in-
ueniet, quibus tenuis inferenda est fistula, per quam il-
le qui curare debet os plenum vino insufflet, vt merum
per foramen illud penetret. Quo facto oculus incipiet
lachrymare. Velocius autem proficiet. quia per interio-
res venas meri virtus ad oculum penetrat.

^d varia

^e oculi ossi
^f in ipso oculo
creuerit os,
cartilago, vel
simile. sic cura-
to. Eiecto ani-

De diuersis passionibus oculorum. Cap. XXII.

IVmentum in^oculo in osse] percussum, si^f tumorem
fecerit durum, callosum, & ossillagini similem, hac ra-
tione est curandū: Deiecto animali cōtra causam ipsam
cutem aperito, & ossis cisorio gingiuulam, vel cartilagi-
nem, vel os quod ex se excrefcere cœperit, cædito, vt de-
planes ad similitudinem partis alterius. Si aptè depla-
naueris, aceto & oleo, linteolis vel licinio addito, lo-
cum ipsum complas, & fasciabis. tertia die solues: & si-
militer cura bis per dies. v. donec feruor desinat, post
traumatico vteris. Catastolico quoq; medicamento li-

to. Eiecto ani-
mali in terram
cōtrahē palpe-
bram, & cū fer-
ro congruo in-
cide superflui-
tatē illam, ita
quod similiter
sano, & imple
locum de pul-
uillis infusus in
oleo & aceto
nō soluendo ni

diem quintum, donec feruor recedat, postea vtere tragmantino corrosiuo, aut
medicamento labia cutis consumis, quamdiu limpidum vulnus aquetur.

si tertia die, &
sic fac vsq; ad

braturam cutis consumis, quamdiu lymphidum vulnus curetur & adæquetur. Quo si ipsum os concarnari non potuerit tam diu cotidie^a eradicato donec^b sanguinet atq; cōcarnet. Ita vt medicamenta cōgruentia vulneri imponas. Quòd si post sanitatem causa eadem^c crescere cœperit, ^dpunctis cauterio subtiliter vrito. Oculorum epiphora infra oculū detractus sanguis emendat, si vsq; ad sanitatē melle optimo inungatur assiduè. Præterea prodest eidē passioni: myrrhæ pondus denarij vnus, crocodili stercoreis semiunciam, salis^e armoniaci semiunciam sepię ossium semiunciam, mellis^f attici cyathos ij: ex quibus omnibus tunsis atq; permixtis oculum perunges. Magnæ lippitudini adhibet^g tale remediū: Myrrhæ trogloditis vnciã ^hj. thuris masculi, croci siculi, ⁱlimpidis cipriæ, æris vsti ana vncias ij. ⁱteres simul, consparges & cernes, aquæ celestis, & falerni vini, mellis attici adijcies quantū sufficit, in vase vitreo condēs, & cum necesse fuerit vteris. Si casu ciliū ruperit, ^kfistulam dabis & mannā thuris cum ovo impones. Discutit cicatricem oculorū eiusmodi compositio: ^lSpicæ nardi vnciam semis, salis armoniaci vncias ij. catimię vnciã semis, croci vnciam j. piperis semiunciam in puluerē conuertes & vteris. Albi vitia deterget ista curatio: Sepiæ marine ossis rasi ^mdecē, croci ⁿduos, salis armoniaci scrupulos ij. myrrhæ, crocodili stercoreis scrupulos duos. Item, albū siue glaucomata emendat: vini amenij veteris sextarij tres, gariofili sextarius, mellis vnciæ tres, quibus omnib. decoctis vteris. Album tollit^o si ex humore vel percussura euenerit: Sandaricę uncię ij. ossis sepiæ combusti vnciæ ij. piperis albi semiuncia, salis armoniaci vnciæ ij. cum melle permixtis. Cicatricibus oculorū medetur ieuina saliuā, si cū sale mandatur in ore, & expuatur in oculum. Sal quoq; tritū cum osse sepiæ, & ^psinapis agrestis femine. Collyriū ^qnardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ

^aeradito^bincarnari cœperit^cexcrecere^dpunctim^eM. s. non habet^falbi^gsemis^hlapidis calcisⁱtere et in corpora cū aqua pluuiali, vino sale nitro & melle Attico.^kfistulis farinā^lM. S. legit: croci salis ammoniaci ana vn. ij.Myrrhæ ^mij.

Catiniæ vnc. v.

stercoreis crocodili ⁿij. Itē albū sine glaucomata emendat vini ameni sextarij tres, gariofili sextarij tres, mellis vnciæ tres, quibus omnib. decoctis vteris. Album tollit si ex humore vel percussura euenerit: Sandaricę uncię ij. ossis sepiæ combusti vnciæ ij. piperis albi semiuncia, salis armoniaci vnciæ ij. cum melle permixtis. Cicatricibus oculorū medetur ieuina saliuā, si cū sale mandatur in ore, & expuatur in oculum. Sal quoq; tritū cum osse sepiæ, & sinapis agrestis femine. Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^omelle permixtis.^psinapis agrestis femine.^qCollyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^rCollyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^sCollyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^tCollyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^uCollyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^vCollyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^wCollyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^xCollyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^yCollyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^zCollyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{aa}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{ab}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{ac}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{ad}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{ae}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{af}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{ag}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{ah}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{ai}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{aj}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{ak}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{al}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{am}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{an}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{ao}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{ap}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{aq}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{ar}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{as}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{at}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{au}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{av}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{aw}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{ax}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{ay}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{az}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{ba}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{bb}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{bc}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{bd}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{be}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{bf}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{bg}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{bh}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{bi}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{bj}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{bk}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ^{bl}Collyriū nardinū: opopanacis scrupulos ij. violæ

la vncias ij. spicæ nardi, cassiæ, marrubij ana semiunciã, croci siculi vnciam semis [viiij.] olei semiunciã & scrupulos iiij, piperis albi vncias sex, gummi scrupulos v. Itē alia confectio collyrij: Aeruginem æris & salem optimū ^ascrupulos æquis ponderibus & aceti quantum sufficit misces. Necessaria compositio: rutę scrupulos iiij. thuris masculi, stercoris columbini, murium, olei, croci, mellis, catimię, olei rosati ana scrupulos iiij. diligenter trita miscebis & vteris. ^bSi verò oculus ictu vulneris insanabilis redditur, & (vt Mulomedici dicunt) canchremata fecerit, ne periculum mortis incurrat, erui pollinem cum oleo rosco & ouo simul immittito. Cum purgatum vulnus fuerit, ^c cum melle attico inungito. Sunt & alia multa collyria, ^d quæ quia eandē vim, eadēq; species continent, enumerare superfluum duximus.]

Hec in M. S. desiderantur.

De strumis iumentorum. Cap. XXIII.

Plarunq; strumæ, vel parotides, aut scrophulæ iumentorum guttur infestant, & faucium tumorem producunt. Nam & ^e subrecto sunt capite, & tanquã ^b tumore pro- ab stranguria præfocantur. Hoc primum fomentis cali- ^d ducuntur dis, & cataplasmate ex polline hordeaceo & resinæ vn- ^c subiecto cijs tribus mero valido coctis, curari expedit: & cum collectio fuerit maturata, scalpello secari opus est, & quicquid collectum fuerit emittere, & aceto, & sale, & oleo ^d infusos lemniscos subijcere: cæteris quoq; diebus ^e traumatico, & medicamētis aptis solerter curare ^f si vulnus pateat, dum sanetur. Nam in his locis ex præclusionione cito solet fistula fieri: quæ si euenerit, vt suprà demonstratum est, papyro & collyrio poterit perfanari.

De glandulis. Cap. XXIIII.

Glandulæ quoq; animalibus, & præcipue pullis, vsq; ad periculum interdū moleste sunt, & in morbum

^a & aliquando
rectè

transeunt ^a aliquando, quæ inter maxillas inferioresq; fauces nascuntur, & ad similitudinem pillularū maiores, aliæ verò minores connexæ ex carne obdurescunt, & tumorē sine doloribus faciūt. Quæ inter initia perunctæ oleo, [c] picula perfricari solent, vehemētiusq; manibus corrumpi, & ita velut vanescendo sanari. Quòd si excreuerint amplius, deiecto animali, ita vt per mediū secentur scalpello subtiliter cū radicibus eximuntur, ne aliqua vena tangatur. Quo facto aceto & oleo cū sale, medicamentis superius declaratis sananda sunt vulnera. Pleriq; vrenda dixerunt. Sed si paruæ sint prodest, cæterum maiores execandæ sunt ferro.

De pullaribus. Cap. XXV.

DUm caput pullorū calefecerit prima dentitio, inter gingiuas atq; maxillas tumor, collectioq; generatur, quæ pullaria vocantur. Cuius passionis tanta tensura est, vt manducare vix possint. Sed cataplasmatibus studiosissimè maturanda sunt, deinde scalpello aperienda, post sale & aceto & oleo curanda. Pleriq; etiam, cum ferro exemptæ fuerint glandulæ, propter sanguinis fluxum loca vri debere præcipiunt, post sale & oleo octo diebus vtuntur, nec non ex nitro & aqua calida diluūt. Si nitri inopia est, lotio calido aut lixiuio utuntur: deinde vinū & oleum & farinā de eruo imponunt per tridū, cōsequenter de vino ac oleo, & farina hordeacea, & melle percurāt. Addentes, quæcunq; plaga fuerit aut strumæ vel parotidis, glandulæq; tolluntur ^b licio medicamento, vulnera percurari ita, vt de mali granati sicii puluis aspersus, celeriter adferat sanitatem.

^b lotij
^c vel natura:

De fistula maxilla, vel de conficiendo collyrio fistulari. Cap. XXVI.

SI ex aliqua huiusmodi curatione iumentū fistulam in ore fecerit, hac ratione curabitur: papyrum inij-

cies

cies in fistulam, vt pars eius in ore extet, quam lino diligenter ligabis ne possit elabi: pars verò foris exeat, quæ nihilominus constringenda est lino ne cadat,^a tri-^a duò permancat, quarta] die papyrum eximes, Collyriumq; ad longitudinem & cauaturam vulneris ad^b ar-^b b radicem-
ctum fistulæ c subijcies, & ne fortè labatur, fasciabis lo-^c c injicies
cum, ita vt ad manducandum possit maxillas agitare: tertio die solues. Si fistula ceciderit, diebus septem vnguento^d traumatico curabis. deinde collyrium ex melle^d tragmuntico & erui polline decoctum subijcies ad plenitudinem foraminis diebus plurimis. Ad vltimum, e anapleroticum^e Apostolicum ipsi vulnere medicamen imponis, donec omnis plaga, ducta cicatrice solidetur. Fistulare autem collyrium hac ratione conficies: f anisi vnc. tri-^f ta cum forti aceto miscce, & fac collyria p. qualitate vulnere cum vsus exegerit.

De expositione fistulari. Cap. XXVII.

Fistulæ nascuntur, quoties neruus, aut cartilago, aut os negligentia vel imperitia curantis, ex plagæ alicuius tabido humore viciatur. Tunc enim g quæ com-^g meauerit ad instar cuniculi carnem indurat & incal-^g lat, & fit fistula, quæ nulla ratione sanari potest, nec aliquando coire, nec solidari, nisi penitè eximatur. Huius à diuersis authoribus tradita est diuersa curatio. Alij enim scalpello refecari & aperiri iubent, h & strin-^h gotomio decarnari, medicamentisq; acerrimis con-^h sumi, & sic postmodum vulnus ad cicatricem coire. Quod cum laboris & discriminis habeat plurimum, minus tamen prodest. Alij verò cauterio omnem fistulam inurendam, vicinasq; partes eius punctis feruentibus prærupendas esse duxerunt, quatinus per ignem cal-

^a calsticis

lofitate submota, ^a astalticis medicamētis vulnera procurentur. Sed melius est fistulam, sicut superius declaratum est, papyri iniectione curare. quia neque nervus, neq; vena, neque commissura vexatur. Nam scalpello vel cauterio saepe fit causa deterior, & periculū creant. Collyrium verò omnem callositatem fistulae de alto à radice eius eximit. Quòd si os fuerit vexatum, quòd oportet radi patens vulnus, per medicamenti curā non potest impediri. Si verò in alto tabes aliqua vel nervus aut cartilago remanserit, ex eodem collyrio pulverem facies, & frequenter inijcias. Omnia enim vulnera elympidat atque persanat.

De tumore faucium vel capitis. Cap. XXVIII.

^b otto^c despumet

INterdum ad similitudinē synanches animalibus fauces & caput interius intumescūt, adeo vt bibere aut manducare non possint. Cuius totum & os & lingua, aqua calida fomentatur, & taurino felle perlinitur. Potio autē datur huiusmodi ad cornu: olei veteris libras ij. vini sextarium j. commisces quoq; ^b nouem caricas cum nouem capitibus porrorum, decoques, & diligentissimè conteres, & in aqua ipsa nitrum alexandrinum tritum quantum sufficit misces, & ex his omnibus potionem manè & ad vesperū heminas singulas dabis, vt tumoris ipsius relaxetur ac mitigetur asperitas. Manducet autem herbam viridem, aut quod melius est, pascatur. Quæ si defuerint, farinam de hordeo facies, cui nitrum admiscebis, & sic apponis. Fœnum quoq; molliissimum eliges: quod nihilominus nitro & aqua consperges: sanguinem non detrahas, nisi fortè de palato, ^c despumet. cum cœperit conualescere, nitrum tunsum & cribratum, pulveres de radicibus cucumeris asinini syluatici cōmisces, & vini sextariū, cochlearia pulueris ipsius iunge, vt huius potionis vi resolutio ventre purgetur.

getur. * Alij authores tumorem capitis ac linguæ vel faucium, etiam si obdurauerit, ita festinantes propter periculum curare nituntur: lapides molares plures igne succedunt, cum candere coeperint, caput equi cooperiunt, & vas plenum lotio sub ore & naribus supponunt, & per vices singulos candentes lapides in lotium immittunt, ut ille vapor ac fumus à calore lapidum concitatus, os equi & nares impleat, & fuste transuersum, ut apertum os habeat, debet accipere. Quod cum diutissime feceris, aquam marinam calefacito, vel certe salem in aqua dulci miscebis, fouendoq; dissoluis. addito aceto acerrimo, caput eius & os & gingiuas diutissime confricabis. Postea simum bubulinum cum acri aceto miscebis, & tepefacies, ex quo caput. totum frõtemq; & labia perstringes. tunc farinã hordeaceam cum aqua tepida sufficienter pro cibo dabis & potu.]

^a M. s. non habet

Si ex plethora sanguinis fauces tument. Cap. XXIX.

Quod si ex sanguine tumor ille indignationis cenerit, ita intelliges, si venis tensis ^b obturabitur ^c halitus, & oculi sanguinei apparebunt, cui de temporibus si non tument, aut certe de palato si ibi indignatio non erit, sanguinem oportet auferri. ^d cretam cimoliam duabus partibus & tertiam partem cretæ nigræ, ex vino austero temperabis, & dum calet, illinis caput.]

^b praobturbatur
^c aditus vel auditus
^d M. s. non habet

De intomatibus. de Tuberibus. Cap. XXX

^e M. s. non habet

Sciendum est autem tubera in corporibus iumentis frequenter excrescere, quæ Græci ^f intomata vocant. Horum variae qualitates & diuersa sunt nomina. ^g Stechatoma est tuber quod in se adipem ^h vel pinguedinem continet. ⁱ Melicæris est tuber in quo caro inspissata, ^k Aneurisma est tuber

^f intomata
^g Staphiloma
^h velut pingue
ⁱ Melicælepis
^k Aneurisma

in quo sanguis conspiratus vberis venæ similis inuenitur. ^a Ateroma est tuber in quo ^a farinosa congeries reperitur. Ganglion est tuber, fit ex duplicatione nerui, similis tubero cum dolore immobili. Horum omnium vna est curatio. Iumentum colligatum deponitur, ^b contra locum ^c causæ sagitta aut scalpello in longum dextra ac sinistra pro mensura tumoris aperitur, ita vt mediâ fasciola cutis, quæ supra tuberum est, intacta permaneat. ^d Post egestis vel euerfis omnibus quæ tumorem mouerant, medicamentis competentibus, ea quæ suprâ declarata sunt, producit ad cicatricem.]

De lingua incisa. Cap. XXXI.

^e *M.s. non habet* **S**I iumento lingua fuerit incisa, statim cum fibulis consueto, deinde vino lauato, post gallam tundito & puluerem cernito, ex eo imponis donec sanetur: cui dabis fœnum mollissimum concisum, & pro hordeo furfures. ^e Alij postquam fibulas acceperint linguæque vino fuerit elota, mel imponendum esse duxerunt, vt plagam purget & curet. Ad vltimum ex malo granato puluerem iniecerunt.]

De gingiuis & dentibus. Cap. XXXII.

^f *loca* **S**I iumento ^f loculamenta dentium, id est, gingiuæ vel dētes doluerint, his agnoscitur signis: hordeum solidum glutiet, macescit, saliuarum plurimum effundit, gingiuæ intumescunt. Cretam cimoliam cum aceto acerrimo macerato, & calentem extrinsecus maxillis inducito, ne minus quinque diebus: gingiuas autem interius cum puluere corticis maligranati, & melle tertia die diutissimè confricato, donec egesta sanie conualeſcat. Quod euenit, cum humor acrior ex capite, in maxillarum defluerit venas.

De offe

De osse fracto. Cap. XXXIII.

QVod si animal iuxta collum vel molares, vel alio oris loco os fregerit, ut morsum claudere non possit, & apertis dentibus horreat propendentibus labris, continuo calida fomentabis, & labrum & quæ sunt disrupta componis, fasciola tenuissima aceto & oleo madefacta [&] diligenter unam partem, deinde alteram compingis ad locum, & similiter fasciato, ne iterum dissipetur: Cui & * corbem constrictam oportet imponi, ne depravet dentes & labia. ^a Cùm solueris ad curandum, manu quæ antè composueris, contineto, fursurem & farinam hordei mixta in cophino ad manducandum dabis, ita ut quamdiu manducat, manus tua à loco quem continet, non recedat. Cùm iam manducare noluerit, offerito ei aquam ut bibat. Cùm biberit curato similiter, ut supra scriptum est. cui & succum ptisanæ [per nares] convenit dari, si minus fortasse manducaverit. Quem tali observatione per dies quadraginta curatum restitues sanitati.

*De cartilagine narium si sanguis fluat.**Cap. XXXIII.*

IVmento narium cartilago si corrupta sit, & sanguis reprimi non possit, spongiam ^b afram & thuris masculi pollinem commixtum impone ad locum qui læsus est, & si vulnus factum fuerit in cartilagine, hac ratione curato. Interdum animal despumatam remissus semel de palato sanguis non potest reprimi, propter quam necessitatem, sicut superscriptum est, in loco in quo sagitta ^c ruptum est palatum, spongiam imponis, caputq; eius sursum constringe, & aqua frigida renes, cerebrumq; , testiculosq; perfundis. Quæ res si tardius subuenit ^d acatiam nigram & thuris pollinem æ-

quis ponderibus ex aceto acerrimo temperabis, totumq; caput illinies, donec sanguis ipsa constrictione claudatur.

De palato, si vena^a se non clauserit. Cap. XXXV.

^a incisa claudi non possit

^b profluit sanguis: prohibetur autem si

Maturè periculum creat cùm incisa vena claudi nō potest in palato, sed continuò ^b sanguinis profluuū inhibetur, si aut]cendenti cauterio fuerit meatus ille combustus, & suspensum altius caput. Cùm per nares sanguis defluit, nec potest aliter retineri, coriandrum viridem sufficienter tundes, succumq; eius expressum, substricto equo, naribus infundes, frigore naturali venas protinus claudit: chartam etiam & lanam combures, ipsumq; puluerem per fistulam insufflabis naribus.

De genere & qualitate mucorum qui per nares fluunt. Cap. XXXVI.

^c nimius

^d perstrictio
^e tragmanticis
^f lenis

^g leptomeris

^h suspitiosus ostenditur

Mucorum etiam qualitates, qui per nares effluunt, conuenit nosse, ex quibus genus passionis ostenditur, & causā cognita facilius curari potest. Mucus lymphidus cotidianus est, & nisi ^c minus fuerit, non debet esse suspectus. Crassus autem & cādidus à cerebro defluit, & admonet ad medelam capitis festinandum. Rubens, tenuis, frigidus, veteris ^d perstrictionis prodit iniuriam. Propter quod ^e thermanticis potionibus calesceri animal oportet. Cœruleus, id est fuscus, ^f lenis ab interioribus venit, qui indicat febrem. & ideo conueniens ^g leptiperisis, id est piretran] adhibenda curatio est. Crassus autem, spumofus & pallidus, à pulmonibus nascitur, qui ^h suspitiosos ostendit:] quibus difficile, nisi festinatum fuerit, subuenitur. Fabaceus verò à glandulis serpit, que celeriter aut eximendæ sunt, aut ferro curandæ, ne conuertantur in morbum.

De cy-

De ^acyferino, id est cum post cursum sanguis de naribus fluit. Cap. XXXVII.

^acyferino

SAepe sine ictu vulneris animalibus per nares sanguis fluit. quod vitium ^bcyferion vocant, quod praecipue contingit, si equus ultra vires agatur ad cursum. ^cOmni corpore] oleo & aceto perungendum est animal, ac loco tepido statuendum, cooperiendum etiam diligenter, dandaq; opera ut molliter cubet, nec ad deambulandum cogatur, sed cibo diligentius ^dreparetur. tunc ^eerucæ vnciam j. cum lacte conteres & per cornu naribus infundes. Quod si ^feruca defuerit, aristologia ^gvnciam j. croci ^hsemiunciam cum vino dulci conterito, & ⁱdeſcito per nares. Similiter coriandri viridis succum exprimes & naribus infundes.

^bcyferion

^cVndē

^dtemperetur

^eerucæ

^feruca

^gvnciā mediā

^hvnciā vnā

ⁱinjice

De polypo. Cap. XXXVIII.

SIf polypus oritur in naribus, precluso spiramine stragulabitur, stertet, humidi profluent muci, ^kpericula passionis plurima, hæc medicina subuenit.] Si propè polypus fuerit, acutissimo execabitur ferramento. ^lCurandum his rebus] quibus circuncisā sanantur. Si verò altius fuerit, cauterium plumbeum quadratum facies, ex quo calefacto polypum frequenter inures, & sic polypum sanas.

^kpericulosa

^lpassio est si

^mhæc medicina

ⁿnon subuenit

^oEt cura his

^pdiebus

De siderato. Cap. XXXIX.

IVumentum si fuerit sideratum, his agnoscitur signis: Labia eius & maxillæ nec non etiam nares eius deprauantur in parte, ita ut vix cibaria dentibus ^minlidat. Quæ etiam humoribus plena reperies, & cum veluerit bibere, os usq; ad nares demerget in aquam: quia infirma sunt labia, quibus ⁿhaustus attrahitur: [vnde] a ceto & sale lingua eius & labia diutissime perfriantur,

^mcolligat

ⁿangustus spiritus

donec sanguis emanat. Tertia die causticum crudum in illa parte labij imponis, qua sentit iniuriam, cum cautela, vt prius alliges linguam, ne medicamento violentia noceat. Cum medicamento labia ^aperusta videris] aqua lauabis, deinde aceto & oleo fovebis, sicut alia vulnera, & hac ratione curabitur. Si verò maxillam siferatam habuerit & tortam, hæc est cura: De temporibus partis ipsius sanguinem detrahis, simum bubulum acerrimo aceto permiscebis, & diutissimè decoques, & parti temporum ex qua sanguinem extraxeris, calidum inducis sæpius, vt ^bexiccetur & curet. ^chac vsus potione: Trixaginem, hysopum syluaticum, origanum, serpillum, aristologiam, mannam croci pro æquis ponderibus contundito atque cribrato, ex quo puluere plenum cochleare cū aqua mulsa, oleo & vino per narem sinistra ad vnam heminam quotidie oportet infundi. I

De obseruatione flebotomi [& ceruicem curatione] Cap. XL.

^a *deusta perunxeris*
^b *exiccet*
^c *M. s. non habet.*

Conuenit de ceruicis curatione dicturo, obseruationem indicare flebotomi: quia circa loca frequenter operatur. Detrahturus sanguinem animal à cibo abstinebis & potu, æquali loco [*solum*] constitues: ^dtunc locum supra ceruicem alius teneat & adstringat ad normam, vt vena facilius appareat. Deinde supra laqueum de sinistra manus pollice venam deprimas, ne ludat, tum sagitta tangas. Duæ autem venæ à capite summo descendunt, & conueniunt se sub maxillis vsque ad gulam, inde à geminis venis inferius quatuor digitis, ferramentum deprimis, ne in gulam mittas, & bifurcum tangas, & iumentum occidas. Statim sagittam duobus digitis tenebis, nec plus ferri imprimas, quàm extra digitos eminebat. Nihilominus etiam mediano digito manum tuam moderando

^a *Hæc in M. s. desiderantur.*

rando suspende, vt sit leuior, ne vehementius imprimas quam oportet. quia non plus debet quam mucro descendere. Si parum apte profluat sanguis, iumento foenum dabis, aut aliquid quod manducet. Agitatione maxillarum plus sanguinis vena profluat.

De ceruicibus. Cap. XL I.

SI iumentum ceruicem eiecerit, aut laxauerit, aut certe vertibulas eiecerit, vel extorserit, hac ratione curabitur. Deponito iumentum [in terram] atque constringito, & ceruicem eius extendito supra fossam, donec omnia vertibula laxentur. Post oleum vetus & axungiam veterem tunfam colaramque permisces, & cum calefacto eodem unguento ceruicem diligenter infundis, in locum reponis, & fasciam tenuem & amplam ex oleo tepido & vino madefactam alligabis ad corpus. Lanam quoque succidas ex oleo & vino infusas supra conuerteres, post regula soleaginijs non minus quatuor digitis, ita vt tantum spatij sit inter regulas alligatas & connexas, & lino constringes. Et si aestas fuerit quater in die suffundis: si hyes, bis. Cum modum fecerit, regulas solues. hoc die quinquagesimo & primo, post vnctionibus vteris, donec ad sanitatem perducas. Si tardius confirmabit vires regulatim & solenniter vstra curabis.]

De malandria, id est, de vulneribus ceruicis.

Cap. XL II.

SI iumento malandria de ceruice] auferre volueris, ita facies: Candentia prius cauteria preparabis, deinde ferramento decarnabis, sic, ne nervos tangas, & venulas quascunq; videris emittete sanguinem, aduris, vt possit cruoris fluxus inhiberi. Caue autem ne cauterijs plus aduras, & indignatione neruorum periculum facias.] Post axungia veteri ceruicem perfricabis, & fascia munies.

^a & superpone supra infusam oleo tepido & vino ligado optime, vel etiam lanam succida que melior est, & superpone ascellas quatuor digitis latis lino obuolutas, & liga decenter, & si aestas fuerit quater in die suffundes.

^b Malandria de iumento ceruice
^d M.S. non habet

^aablato feruore
^bM. S. non habet

Sequenti quoq; die cataplasma imponere incipies, ^aablataq; ferunta lotio calido fouebis, deinde aceto & oleo dilues, & medicamentis aptis curabis. Si ^biam videris cicatricem pilos renouare, puluerem ex canino capite combusto, & adipem suillum recentem permisces, & inducis: ex quo medicamento & sanitas consequitur, & pilorum redit ornatus.

De distillatione cervicis. Cap. XLIII.

^ccarinos sit

^din

^esubtus

^fdiarefim

^gM. S. non habet

^haccipiunt

ⁱcollectionis egeratur

^kIn foraminibus autem iragmaticum linteolo sicco calcabis

SI cervix distillatione patiatur, tumidior videbitur quam oportet. foetorem habebit canceraticum cum humore nigro & liquido. Cuius foramina scrutaberis diligenter, ne vterius inter nervos aut ^carmorisimum distillatione fecerit. Quod si accidit, pauca hinc difficulter euadunt. nam his signis discrimen ostenditur: stridet ^dde pectore, & per nares humorem liquidum proijcit. hac ratione curabis. Foramina desuper marrubio, & sale pariter contuso implebis, atq; calcabis, ^esubtus aut cataplasmate appposito laxabis. Et si loci conditio patietur, ^fdiarefim dabis, vt foras per plagam humor emanet. tertio quoq; die calida vrina lauabis. ^gdeinde traumatico & pannis lineis lymphida & purata iam vulnera sanare incipies. Cuius compositio talis est: erui pollinis sextarium, iris illyricae vncias ij. thuris masculi vncias ij. miscebis, & facies cephalicum medicamentum, quo vteris ad consumptionem medelae.]

De dissolutione scapularum. Cap. XLIIII.

QVod si iumento scapulae fuerint dissolutae diligenter inspicias, ne quas inter nervos & commissuras pendigines faciat: quod si inueneris, quacumq; parte plagas ^haccipere poterit, cataplasmatibus mollire, & scalpello vel cauterio aperire curabis, vt sanies illa ⁱatq; collectio defluat. ^kForaminibus autem traumaticum & linteola

linteola sicca dabis.] Si quod inter nervos foramen factum fuerit cautissimè curato, ne ulterius aut ferrū aut cauterium procedat, neq; ^a putorem neq; putredinem ^a tumorem lauis, sed magis siccis omnibus curare festina. ^b Nam omnis humor distillationi præstat augmentum. Quum incisa vel vsta duxerint cicatricem, pro confirmatione in ultimo causticū imponitur.

De armis læsis. Cap. XLV.

SI armus læsus erit in medio cruce ^d vtræq; soluetur ^e armos læserit vtriusq; venæ, & pulverem thuris cum eo qui profluxit sanguine copiosissimè immisto armi lineantur. Quod si plus profluat quàm necesse sit, stercus ipsius iumentu fluentibus imponitur venis & fascijs alligatur. Postero quoq; die quasi apoferefis fit, & ex eisdem locis sanguis detrahitur, ^e atq; similis in omnibus cura procedit. Ab hordeo abstinebitur, fœno sustentabitur exiguo per tri duum. deinde ^f porri tres cyathos olei heminā miscebis, & per cornu faucibus infundes. ^f Post sextū diem lente ingredi cogatur, & cum ambulauerit, mittatur in piscinam vel flumen aut mare vt natet, cum sparcia & pannis vincto pede, postea firmioribus cibus ad faginā pristinam reuocandus. Si leuiter dolebit, vino & oleo tepefacto perfricetur in sole: si validius dolebit, ventum in armum mittito, atq; pertundito à summa iuba infra digitos octo, ne cartilaginem tangas. Et cum inflaueris, ferula vel virga molli armum cædito, sale & oleo perfricato. ipso die postero stracta vteris: cuius hæc erit compositio: simile sextarios duos, si defuerint pollinis tritici sextarios duos, cum aceto acri & cum tribus ouis miscebis: sed ouorum solum album mittes: adijcies etiam pulveris thuris vnciam semis. Quæ omnia manu subigis & in armos inducis, & per dies multos armū aqua calida cū flore fœni fovebis diligēter, vt mollescat,

fractam quotidie imponito, de vino puro armum lauato, Additurus] unguentum : baccas lauri selibram, olei sextarium, nitri vncias iij. sed nitrum & baccas lauri in puluerem rediges, & cribrabis. Ex quo in sole, cum calida armus fomentatus fuerit, inungatur ex tepido, & diu tiffimè confricetur. ²Post syncrisma ad curandos armos inducitur, & cū melius habuerit natatū mittito. Quod si eiecerit iuxta consuetudinem ad rotam armum reponito, & supra scriptis medicamentis curato. Si non senserit, vltimum est vt vratur.] Armi doloris hæc sunt signa: pedem priorem^b tantum quasi rigidum à foris extrahit. Sed conuenit inspicere diligenter vtrum ex percussura vel casu cœperit^c eam. ^d& si ex iectura fuerit, prius locis suis reponenda sunt membra, & sic reliqua facienda. Quòd si ex humore vel sanguine armi grauabuntur, sanguinè emittis à pectore, vel vnctionibus vteris.

^aprius quā un-
gatur, quotidie
de vino puro
armum lauato,
deinde additur
unguentum
^bientum
^ccausa
^dQuòd
^epercussura

De genu emoto vel basi. Cap. XLVI.

^fsi basim exie-
ri, ad torcula-
re mitte, & sic

Genu^f vel basim si semouerit ad tormentū rotæ vel macine] locis suis eiecta restitues, [e] lanam succidam ex oleo & aceto infusam imponis, & alligabis ex more, tertio die solues fomentabisq; post resinam induces & piculam, ad vltimum malagmate vteris aut caustico.

De fractura articuli, cruris, vel coxæ. Cap. XLVII.

^gfractum os

^hatrocola

Impulsu axium vel rotarum in circo vel in alijs locis varietate casuum animalibus crura franguntur, aut coxæ vel articuli, in qua necessitate si extra cutem^g fractura ossis eruperit, hoc est, si exbercen fecerit, difficilè noueris & prope insanabilem curam. Similis desperatio est, si coxā frigerit, aut^hacroceria aut supra gambā, insanabilis est casus, quia non recipit ligaturam. Si verò fractura

fractura sit sine vulnere in his locis, quæ constringi possunt, hac ratione curabis: Primò fracturā recompones, & fascias, mundis scissilibus infusis ex vino & oleo conligabis, Insuper lanarum munimenta coniunges & regulas circumduces. Iumentū autem in ^acauterio vel in scalis, vel in suspenso loco, ^bvt fractura velut leuiter] ^ccommeet, cui quotidie mane & ad vespērā suffendes, tertio die solues, & expleta curatione ligabis. Quinto quoq; vij. aut ix. die eadem facies, donec corpus inducat. Post hæc adijcies muscum de ^evirice, aut salicis radicem, & o- ^fuā cruda quinq; verū non regulis, vt prius, sed circum ductis ferulis alligabis. die tertio solues & fomentabis, de resina & axungia perunges: vbi cura profecerit, ^dma- ^glagma vel causticum inducis, non ante tamen permittis stare iumentū, quàm dies quadraginta prætereant. hoc autem tempus est quo diuisa vel fracta solidantur.]

De ^ephlegmone, marmore, siue mallonibus.

Cap. XLVIII.

PLerūq; in genibus, vel articulis aut phlegmon oritur, aut ^fmarmora, aut ^gmallones. Quæ vitia ex malo humore generantur, & passionem cum deformitate tumoris ostendunt. Sed ista distantia est, quod phlegmon ^htuber est ⁱmolle, ^kmarmor duriciam ostendit ex nomine mallo inflatus:] Tuber est sine dolore, quibus recētibus potest facilius subueniri. Primò lanam succidam ex oleo & aceto induces, contra aquā frigidam & currentem animal cōstitues. Post sine ferro hac ratione curabis: Sinapis & salis alexandrini ꝑ iij. aceti cyathos ij. axungia veteris selibram, simul conteres & induces, post diem tertium soluis. Si aperturam fecerit, spongiam cum aceto & lasere imponis, vulnera stiptico curabis. Præterea locum, quē curare volueris, inducto philotro decaluas. Radicem filicis & eruum & ficus aphros cōtundes

m

^acauterio

^bne fractura
^flebiliter.

^curtice

^dhoc facies per
dies quadra-
ginta. & sic so-
lidatur.

^eDe tumore su-
perioris genu
& tubere &
phlegmone &
marmoreo.

^fmarmoreum

^gmallon

^htumor

ⁱmolle

^kmarmor o-

stendit mallon

inflatum

^lM.S. non ha-

bet

in pila & induces in panno, per triduum ligatum patie-
^aTolle ris manere] ^aAlij radicem filicis & ^beruum cum axungia
^bherbam veteri & aceto acerrimo putant oportere misceri. ^cItem
^cM. S. non ha- cineris quoq; de foco vncias iij. calcis uiuæ vncias vj. vi-
bet no subigito ad crassitudinem oximellis, & antequã ob-
^dRhododa- durefcent tubercula obline. Quod si assiduè in recenti
^{phnes} feceris, passionis molestia siccabitur: Si vetustiora sint,
punctis subtiliter inurantur, ne ui & igne viciantur.] Ta-
lis compositio spargere phlegmon asseritur. ^dRhododa-
nes vncias iij. bituminis, nitri ana vncias iij. axungie ve-
^esanari teris colatæ vncias iij. pleriq; dixerunt cauterio cuprino
candēti duobus punctis debere prærumpi, & phlegmon
effundi, licineo quoq; intorto cum axungia, & aceto, &
oleo loca, de quibus muscus eiectus fuerit, ^efatiare: per
foramina etiam vstionis lemniscū trahi debere, vt quic-
quid humoris est, egeratur. Post hæc cataplasma e fœ-
^flino nogræco & ^fvino confectum inducis, ^g cum vsta cecide-
^gcombustio do rint] & tumor resederit, ^h lemniscū eximis, traumatico
^hnec ceciderit curabis, ad vltimum causticū inducis.] ⁱAlij sagitta per-
^hlinies cum re tuso corio phlegmon effundunt, & lanam madidã cum
ⁱmoues aceto & lasare plagis inserunt, sic spongiam cum pusca
ⁱM. S. non ha- acri & lasare supra vulnus imponunt: tertia die soluunt,
bet lanã eximunt, & tetrapharmaco curant quinq; diebus
vel septem. Si verò marmor ex quo validius claudicet,
& vix flectat articulos, inurendus est leuiter. Cui post fe-
runtam malagma, quæ cupressina appellatur, oportet
imponi. Ex qua curatione sanitas redditur, & deformi-
tas permanet. Si autem mallon in genibus vel articulis
excreuerit, continuo curam adhiberi oportet, ne negle-
cta passione deformitatem tumor augeat, vel obdura-
tione diuturna conuertatur in marmor. Aperies in pedi-
bus siue genibus dextra ac sinistra vel ferro vel cauterio
cuprino, sicut superius declaratū est, lemniscū trañcies
cum aceto, & sale, & oleo, vt suprã, cataplasma imponis,
donec

donec feruor desinat & saniem faciat. Post purgatis vi-
rijs lemniscos eximis, & traumaticū imponis, & ternis
diebus interpositis solues, & medicamentum renoua-
bis, donec sanetur.]

^a De aquatilibus & ozœnis.

Cap. XLIX.

^a De aquatilio

SI aquatilia in articulis vel in gambis fuerint, frigido
ferro omnino non sunt tangenda, ne abundantia hu-
moris iumento discrimen importet. Sed vtendum est
scarificatione subtili, & detractione sanguinis, post^b que
lauis validissimis, tam cum aceto quàm cū optimo sale
tunso, & oleo, vel axungia, per dies quinq; conliganda
sunt loca. Si tardius hæc cura profecerit vtendū est fer-
uentissimo caustico vt faciat vstiones. ^cAlia quoq; ratio
ne sanantur, si sletam qua trictores vtuntur, & salē pro
dimidia parte commisceas, lanamq; succidam ex aceto
alliges, post diem tertium soluturus. Si aperturam fecerit
farinam hordeaceam ex melle coctam cum lini semi-
ne & foenigræco inducis, ad vltimū malagma crudum
impones. Præterea atramentum sutorium, gallulas mi-
nutas, & alumen æquis ponderibus tunsum cum axun-
gia miscebis, addito puluere mali granati, nitro, & ace-
to: quæ in commune decocta, vitiū si adiungatur emen-
dat. ficus sicca cum sinapi contusæ mixto aceto impo-
nuntur. Post diem tertium soluto medicamento, si tar-
dius profecerit, eadem cura renouatur. Cum melius ha-
bere cœperit, allicem impone articulis. Alij opopona-
cem cum farina hordeacea coctum in modum cata-
plasmati imponunt. Nonnulli fabam fractam in a-
qua decoquant, & mixto melle deterunt, & in panno
inducentes curant. Ad vltimum malagma cupressinum
imponūt. Plures calcem viuā & cineres ex melle & vino
cōmifcent, & ozœnis frequenter imponunt. Ad vltimū

^b lanis calidissimis

^c M. S. non ha-
bet

caustico vtuntur. Quo genera curarū & posterioribus pedibus adhibenda veterum censet auctoritas, vsus inuenit, addito sale & aceto cilicijs ozœnas defricare, donec cruor aut tumor emanet. Quæ obseruatio etiam si non perfanauerit, sequentes tamen adiuuat curas.]

De pedibus reumaticis^a siue ventosis.

Cap. L.

^a

^bcauterijs

^csi in totum
intense & ad-
uersa

Interdum reumatici iumentorum, interdum ventosi sunt pedes: quæ vitia nunquam tangenda sunt ferro, sed exiccanda per malagmas vel causticū, & aliquando vrenda leuiter per venas vt^b cauterij meatus, qui humore suscipiunt angustentur, & cōstringantur, vt [meatus] pro tempore afferant medicinam. Quia [in totum, etiam si intercisa & adusta] sunt venæ, non poterit talis causa sanari.

De impetiginibus. Cap. LI.

^dragadio

Impetigines quoq; in articulis vel genibus inter nervos commissuralibus locis aliquando nascuntur, & fit vulnus simile^d ragadio, & non facile sanatur, nisi stalticis vel stipticis rebus, non sine alligatura, vel interdum adustione curetur. Malagmas quoq; conuenientes oportet imponi.

De vligine, id est, dulcedine. Cap. LII.

^eacritudo hu-
morum cōsue-
uit generare,
& ideo curan-
tur

Vlignes etiā in pedibus, cruribus, vnguibusq; vel sub armis aliquando generantur, quas quidā dulcedines vocant, habent similitudinem scabiei. Quæ cum se diffuderint, pedes exulcerant ad similitudinem lepræ, & urgente prurigine animalia sibi partes illas corrodunt, vel alternis pedibus confricando vulnerant. Quod vitium a crudo vel putrido humore cōtinetur generari, & idē curatur] detractioe sanguinis, vnctionibus.

bus, & purgationibus ventris, si radix cucumeris syluatici cum nitri puluere misceatur infusa per fauces, humores pessimos purgat.

De podagra iumentorum. Cap. LIII.

Podagra verò nonnunquam solet occupare iumenta, cum hominum vitium transit in pecudes: cuius passionis hæc sunt signa: nec stare potest nec ambulare, sed si cogatur, claudicat, & sæpe se proijciet, sicut indigesta ex hordeo animalia faciunt, quæ propter dolorem non coquunt cibum, & ideo fit horridum, & corpus eius calebit, venæ etiã extabunt, natura submissa erit, in pedibus sterco hærebit propter nimium eorum calorem, sicut subtritis solet euenire: cui proderit si non sinatur accumbere, sed minutim deambulare & loco sicco: donec sudet, multorum manibus confricandum est, vt vehementius sudet, sanguinem ei detrahes à capite à superioribus venis, sed non multum. sequenti die de posterioribus locis detrahes supra talos. tertio de gambis vel de sub ipsis dolorum locis. Memineris semper parum oportere detrahere. Aquam calidam dabis in potu, in qua adijcies puluerem nitri, & triticeam farinam, ^a pollinem quoque thuris accetabulum plenum in vino maceratum infundis, & triduo per nares singulas cotylas: betas etiã excoques, & aquam earum ad tres cyathos suffundes, & exercebis eum singulis diebus, ventrem quoq; eidem expurgabis vt auferatur humor pessimus, qui descendit in venas. Hoc genus purgationis adhibebis: thimi acetabulum plenum in vino veteri dulci macerabis, & singulas cotylas per nares eidem infundis, foenum viride adponis. Quod si defuerit, siccum vitro aspersum dabis. Si nihil profecerit, cattreum vitæ adponis. Podagra rarò vexat cunus.

^a M. s. non habet

^a articulosi^b articulosi^c rigidis articulis, et planas^d tantum^e s. nō habet

Oρθocola etiam iumenta vel stillosa dicuntur, quæ contractionem neruorum patiuntur in pedibus, & de capitibus vngularum calcant, & sunt ^e rigidi articuli, plenas vngulas in terram ponere non possunt. Quod vitium nascitur ex enormitate onerum & labore confragosarum viarū. sed hac ratione curantur: Sanguinem ei de subcirro vel de coronis detrahes, vngulas bene compones, pollinē ex hordeo & resina cum axungia decoques, & ^d ter in die perunges: tepida quoque in qua verberna decocta fuerit, confouebis, & tota crura acopo perfricabis. ^e Post dies quinque; cataplasma- bis cum ex polline hordei & lini semine & foenigræco æquis partibus ex vino decoctis: cataplasma imponis in omnibus cruribus antè acopo perunctis ab auriculis vsq; ad genua: quæ loca lanis succidis munies & fasciabis, & ter in die paulatim incedere facies, Si hoc non profecerit, malagmam hanc auriculis eius imponis: armeniaci, galbani, opopānaci, medullę ceruinæ lib. ij. resinæ terbeninæ vncias ij. apocimatis librā, resinæ frixæ libram S. oleum vetus quod sufficiat, lento igne decoques & colabis, impones in alutā per dies plurimos omnibus pedibus, donec sani sunt. Sed necessaria festinatio est, quia sic solēt remanere si tardius cura præstitur. Alij verò vrendos censent paulatim in articulis, sed raro etiam prodest ista medicina.]

De pedibus & vngulis. Cap. LV.

^e contusione

Animalium vngulę asperitate ac longitudine itinerum deteruntur & impediunt incessum. Ex ^e tortura quoq; si in aspero vel lapidoso itinere iumenta coguntur ad cursum indignationes oriuntur. Postremò etiam si nulla causa præcesserit, ociosa in stabulis ex collectione

collectione humorum incipiunt claudicare. ^aOportet autem solum vngulae celeriter aperiri, vt per inferiores partes apostema digeratur, ne eruptione super coronas faciat, & difficile ac tardius procedat. Cuius haec sunt signa: Pedem priorē planum ponet, quod si suspendere videris gressum, vt diligētius intelligas causam, vngulā subradis, & locum quē videris nigriorē, digito pulsabis, si cesserit in dolore & maturū fuerit, aperies, & saniem emittis, pendiginem circuncides ad viuum, ex oleo roseo, & aceto & sale cum stercore ipsius linteola imponis, animal ^b calciabis, tertio die soluis, si caro excrescit, gramen decoques cum oleo & impones. Si videris carnem ipsam nigrescere, inspicias ne aliquam fracturam habeat, ^c neq; clauū aut lapidem acutū, aut spinam, propter quod fomentis & resina vtaris, vt possit educi. Cū purum videris vulnus, traumaticū impone. Post quod adijcies fuliginē siccam. Cū autem compleueris curam, resinam ^d remissam & sulphur imposito. ^e Quod si adhuc in alto apostema fuerit, hordeum vel fabam in aqua decoques, & exinde fomentabis, vt exinde ad maturitatem possit adduci. Subtritos pedes fomentabis aqua calida, axungiaq; veteri perunges: deinde testa candenti decoquis, oleo post & sulphure pariter contrito lana candente leuiter vres per triduum. Si verò contuderit, sanguinem de corona emittes, & calida fomentabis, axungia veteri perunges: ouinum quoque stercus cum aceto permiscebis, & imponis. Quamuis alij caprinum efficacius credant.

Si pulmunculum adaperituram fecerit.

Cap. LVI.

SI iumentum adaperituram pulmunculum fecerit, scias totū solū, ^f hoc est assem, hac ratione tollendū: ^g hoc cura

ungulam subradis, deinde inter commissuram calcis & assis in circuitu incidis, subleuabis à parte priore & solum calcis retrouersus expelles, vbicunq; pulmunculus fuerit, radis ad viuum, & adijcies linimentum ex oleo & aceto, & sale, & stercore ipsius, imponas & calcas, tertia die soluis & tollis. post hoc ^a foimentabis: farinam hordeaceam, resinam, & acetum decoques, per triduum impones: hoc enim medicamento etiam fracturam curabis, si frequenter apponas. post etiam ^b traumaticum cum liniamento impone, & cum corpus fecerit, corium maligranati & bitumen iudaicum ex aceto decoques & impones triduo, & cum solueris iterum impone, donec obdurefcatur in ^c cornu.

^a ferruminalis

^b traumaticum

^c corium

^d desunt in MS.

Si exungulauerit iumentum, ^d & si suffusionem pedum patiatur.] Cap. LVII.

SI exungulauerit iumentum cura difficilis, sed profutura si nõ egebit industria, papyrum candelarum purgatam, subtiliter carpis, intingis in oui crudi albumento, circa nudatum pedem in circuitum pones, panno & fasciolo superligabis, post diem tertium soluis, foimentabis farina frumentacea, resina, aceto & melle pariter decoctis, interdum, ^e lomentum pro farina mittis. Si vulnus non erit purum, vino tepido lauabis, liniamenta cum melle impone: cum purgauerit traumatico vteris. Cum autem duxerit cicatricem corium ^f fabæ cum pelle ceruina combures, ex] melle temperabis, addito puluere bituminis iudaici & maligranati cum aceto: alternis diebus medicamentum renouabis, donec ^g cornu unguam faciat. Ad vltimum sparciam veterem contundes, ex aceto in olla noua decoques, ex quo unguam obdurefcantē obuolues, & ad plenā reuocas sanitatē. Si suffusiones pedes patiantur, ficus siccas cū sale pro æqua parte cõtonde & unguis impone.

^e steruus

^f fove cū melle quod vino coniungis, &

^g corium

De pe-

^a *scrutanda.* **A** Nimalium dorfa vt laboris plurimum sentiūt, ita diligentius sunt ^a curanda. Exceptis enim his, qui deputati sunt circo, reliquum mulorum, equorum, asinorumq; genus sub sellis aut sagmis solo tergo præstat officium. Vnde laudabilior industria est, quæ incolumitatem tuetur, quàm quæ cupit læsa ^b curari. Nam diligentia defendit à vitio, si centones vel saga primum sufficientia, deinde mollia imponantur, & ^c lota, atque ad tempus diligenter excussa, ne aliquid fordidū aut asperitatis inhæreat, quod sub pondere ^d inulceret pellem: tunc sagmarum vel sellarum mensura conueniens, & apta qualitas debet adhiberi. Si enim ista minora fuerint vel maiora, angustiora vel vltra modū lata, vel que non cōgruunt, grauiter nocent. Hinc enim collisiones, suppuraciones, apostemataq; nascuntur, cum nimis locis inæqualibus premitur ^e pondere vel discentes tracturam mercurius] aut spina deteritur. Ipsorum quoque pondere, etiamsi in stratis nulla sit culpa, enormitas nocet. & ideo temperanda est mensura ne inferat vulnus.

De dorso curando iam lesō. Cap. LX.

^f *calurnos,*
^g *rependent.* **Q**UOD si dorsum sedentis iniuria tumere iā cœperit, in recenti statim mallonē cepearum, id est. ^f calamos siccos vnde fascēs ^g dependent, in quam ferquētissimam mittis, & aliquandiu maceratum, calidum super tumorem impones, fascia constringes vel cordiscū super impones, una quoq; nocte manere patieris absq; suppuracione palpabitur tumor. Quod si caluum fecerit, farinam hordeaceam cum folijs caulium contundis pariter & tepidam impones. Cinerem quoque cum oleo miscabis, & inducis quàm diu clauus cadat: cum ceciderit ^h lyppara utere cum minutissimis pannis, vel mel.

melle cum linteolis. Cùm vlcus^a purgauerit, licio per-^a purgauerit.
curabis.

Si pulmunculus nascitur in dorso animalis.

Cap. LXI.

SI pulmunculus natus fuerit in dorso, difficile est eū
medicamentorum appositione [*curare vel*] sicca-
ri: sed si paruulus fuerit, cauterere, & præcipue cuprino a-
perendus est, ut sanies quam colligerat, egeratur: tunc
curāndus est sicut moris est uista curari, sed commodius
est pulmunculum^b decussatim ferro secare & eximere,^b densatum.
ita ut pellem ad modum præcidas, ne cum cicatricem
duxerit, inueniatur^c epidarmus: oleum, acetū, & salem^c epiderideri-
continuo addis in plagam, & ne nimius sanguis erum-
pat, stercus ipsius vulneri superponis & colligabis, die^d postero.
^d tertio folia caulium tunsa cū oleo & aceto imponun-
tur per dies quinq;. Cum iam ducere cicatricem cœpe-
rit, licio curabitur.

Si vulnus fecerit. Cap. LXII.

SI verò fecerit vulnus, indulgebis otium, ut diligen-
tius [*&*] curetur, & recepta sanitas cōfirmetur in-
dutijs, nec imponendus est labor qui rescindat adhuc
teneras cicatrices. Sanatur^e autem vlcus si gallas syria-^e omne.
cas combustas cū melle super imponas. Pulueres quo-
que corticum pini & flos calcis uiuæ æquo pondere
miscabis, & vulneribus inspergis. Pillulas quoque cy-
pressi tunfas & cribratas, & cortices quercus tritos &
in puluerem redactos mittis. Præterea ossa sepiarum
& testas etiam ostriarum in puluerem rediges, & ærei
quoq; vasis fuliginem pariter miscabis, quæ bene tunsa
si frequēter asperferis, siccatum vulnus ducet celerius
cicatricem.

Vt pili renascantur. Cap. LXIII.^a *si vino.*

QVòd si pili tardius crescunt, viuam testudinem supra sarmenta combures, & cineres eius in nouum cacabum mittes, additis vncijs iij. aluminis crudi, medullæ ceruinæ quod sufficit, & vino infuso decoques, & diebus plurimis imponis, reuocare pilos creditur. Puluis de fabis combustis, vel de lupinis crudis, vel de folijs fici combustis ^aseuo commixtus superponitur assidue. Quòd si nulla præcedente causa decidunt pili, spica nardij, vnas passas pariter tundes, & ex aceto decoques, calidumque medicamentum glabro corpori impones.

De denigrandis pilis albis. Cap. LXIII.^b *veteris drachmam j. rhododaphnis succi drachmas iij.*

SI album pilum nigrescere cupias, atramenti ^bsutomam j. rhododaphnis succi iij.] sepi caprini quod sufficit pariter temperabis & vteris,

Vt pili nigri albescant. LXV.^c *drachmas.*

SI ediuersò albos pilos facere volueris, cucumeris syluestris radicem libram vnã, nitri ^cscrupulos duodecim, in pulueres cogis, heminam mellis adijcies, quibus permixtis vteris.

FINIS LIBRI SECVNDI.

IN TER-

101

IN TERTIVM ARTIS
VETERINARIAE VEGETII
librum, Prologus.

M

*U*lomedicina^a me commentarios ordinante, ci^a cōmentarios
 uium, atq; amicorum frequens querela, accepti ordinanti
 operis continuationem suspendit, deslentiu agri-
 tudines, mortesq; ^bclamosissimas bouum, cum ma^bdamnosissi-
 gnopere peterent publicandum, si quid pro salu^bmas bou., pro
 te tam commodorum animalium scriptum reperiretur in li^bmagno opere
 bris. Cedens itaq; familiarium honestissima voluntati, ex di^bsupplicantium
 uersis authoribus enucleata collegi, pedestriq; sermone in libel
 lum contuli. Cuius erit praecipua felicitas si eum^c nec schola^cscholasticus
 sticus fastidiat, & bubulcus intelligat. ^dMaximo autem incis^cnec
 tamento mihi fuit ipsorum bouum utilitas & gratia, sine qui^dM.S. non ha-
 bus nec terra excoli, nec humanu genus sustentari vllatenus^bbet
 poterunt. Cuncta igitur legumina siue frumenta bobus me-
 rito aratrisq; debentur: vinearum ipsarum vsus periret, nisi
 eorum adminiculis subuehendis carpenta sudarent. Quid de
 diuersorum onerum comparatione referamus, dum inter mo-
 bili a & quicquid grauius est, absq; vehiculis penè reddatur
 immobile? Reliqua quoq; animalia, ipsaq; cohortales aues ex
 eorum capiunt labore substantiam. Vnde enim equis hordeu,
 vnde cibum canibus, vnde porcis pabulum dominorum soler-
 tia ministraret, ni pararentur bouum labore frumenta? Et ne
 longum faciam bobus debent alimenta quicquid ali potest.
 Apud alios genus mulorum, apud alios camelorum, apud pau-
 cos elephantorum licet exiguus vsus est, nulla potest natio esse
 sine bobus. Postremo vt ad prouidentissimorum virorum scri-
 pta redeamus, quorum firmatur auctoritas, iusticiam iumen-
 torum cade violenta relictis terris ad syderum remeasse con-
 sortē. Quid potest laudabilius reperiri quam vt nomen equissi-
 mum, bouum fugaretur interitu? quod dum homicidia fierent

permanebat in terris] Duplicem igitur sollicitudinē oportet impendi, ut sanitas incorrupta maneat, & egritudo quae ex casu vel negligentia siue labore cōtracta est, competentis medicina curetur ratione.

VEGETII RENA

TI ARTIS VETERINARIAE

Liber tertius.

DE OBSERVANDA BOVM
sanitate. Cap. I.

*M. S. hic caput primum incipit, cuius inscriptio haec est,
Ut longevi & sani sint boues.]*

^a praevidere
^c calidissimum
cubile munitur
^e accommodatus atq; vitilis est, ut pestifer humor recedat, & frigus excellatur.
^d &
^e interiora curentur
^f calido
est
^h Par quoq; studium
ⁱ fricentur
^k lentulenti, priusquam inducantur in ovile, adhibita

T longævi & sani sint boues, bubulcū convenit^a providere vel dominū, quatinus frigoribus^b calidissimo cubili munitur, & si fieri potest, semper foco vicini sint boues. Quod enim beneficio naturali eiusmodi animalibus semper ignis^c commodum est, siue quod inutilis & pestifer humor exudat, siue conceptum ex pastu vel opere frigus expellitur,] siue^d in flammarū halitu^e interna curantur. Praeseptum oportet extractū esse diligenter, ne quid pabuli inter pedes animalū pereat. Bouile aut loco^f siccato statuendū est, assidueq; mundandū est, ita^g quod quotidie pabulū ad edendū inutile substernatur, ut boues siccius & mollius cubent.^h Parū quotidie fastidiū est cum boues reuocantur ex opere, ut colla eorū ex vino tepido perfundantur, & diutissimèⁱ perfricentur. Cum uerò de via vel pastu redeunt^k luculentia adhibita, priusquā deducantur ad bouile,] aqua diluendi pedes, ne inhaerentes corpori sordes vlcera generent, vel ungulas faciant mollio-

molliores, vel certè molestiã manducãtibus, vel inquietudinẽ afferãt dormituris. ^aSed hyeme omni solertia frigus est prohibendũ, ^b velut æstiuus mensibus pura aura quarendã. Per diẽ igitur ^c sub vmbra, per noctẽ sub diuoboues stare cõuenit. Nõ enim pauciores si æstuauerint, quã si alserint colligũt morbos. Præterea vnũ ouũ crudum cũ hemina salis & sextariũ vini per singula capita septimo [die] diffundi percõmodum est. Lauat etiã alliũ tunsum hircino misceas seuo, herbam quoq; verbenam additã deteras, rutam herbam, ^d etiã pollinẽ ^e iniungas, & cum vino per os digeras. Cauendũ præcipuẽ est ne aut cursũ nimio, aut longo itinere fatigentur, ^f vel vllis grauioribus certè oneribus affligantur] ^g nimiã enim lassitudinem sequitur ægritudo, & omne animal ^h est debile si rumpit. Aquã quidẽ istius generis animal nõ requirit nitidissimã, nec vsq; adeo læserit si sordidã biberit, ⁱ Sed tamen bubulci ^j diligẽtius est præcurare vt mundã semper & optimã bibant. Maximẽ autẽ studendũ est vt cõpetentibus ^k redundantibusq; saturi semper habeantur & pingues. Omnis enim ægritudo exordium sumit ex macie. Exhaustũ animal celerius labor frangit, æstus vexat, frigus penetrat. Non solũ enim æstiuus mensibus pascuũ sufficit, ^m vbi frondes diuersi generis addant, ⁿ & minuat varietas ipsã fastidiũ.] Hyeme [aut] nõ tantũ paleis, sed fœno quoq; & hordeo, & sæpius eruo saginandi sunt boues. Nullus autẽ vberiores ciborũ repudiabit expensas, qui considerare voluerit boum per inopiam pereuntiũ quàm cariora sunt precia. ^o Aduersum boum morbos non minor adhibenda est diligentia quàm equorum.

De morbis boum, & primo de malleo. Cap. II.

NAm equinũ genus morbus qui appellat malleus, diuerso genere passionũ ^p emigrans per plures contagiones cõsumit, boues quoq; idẽ morbus ^q interficit, sed à diuersis diuerso nomine vocatur, quẽ plerũq;

^a Sicut
^b ita
^c in

^d erui
^e teras
^f vel grauioribus sat.
^g incipit

^h est
ⁱ diligentissime

^k cibarijs saturatos semper habeant
^l vacuũ igitur
^m nisi
ⁿ M. S. non habet

^o Sequẽs caput
ibi M. S. incipit
Cõtra morbos
bouũ nõ minus
adhibenda est
diligentia, quã
equorum.
^p migrando
^q consuevit interficere

vulgus appellat [*achanū*] Hic morbus bouē si quando tentauerit, istis agnoscitur signis: erit pilo horridus & tristis, stupentibus oculis, cernice deiecta, saliuus assiduē per os fluentibus, incessus pigrior, spina rigidior, fastidiū maximum, ^a pauca ruminatio: Cui si inter initia subuenire tentaueris, discrimen euadet: si per negligentiam adhibeatur tardior cura, vetustioris morbi nō potest superari perniciēs roborata. [*Potio contra omnes morbos bouum & equorum*] Inter exordia igitur tediānti boui aduersus omnes morbos potio ista succurrerit: ^b tres semis vncias squillæ minutatim concisas, præterea radices teneræ ^c popinum effossas & diligenter lotas contondes in pila, & tria ex hijs pondera addito sextario salis in vini septem sextarios mittes, & per septem dies per os bouis singulos sextarios digeres. Quod si toto anno aduersus omnes ægrotudines desperatas boues ^d stagnare volueris, incipiente vere, id est, ab idibus februaryi quindecim diebus cōtinuis, hanc potionē dabis omnibus diebus, quæ vsq; adeo salutaris est, vt approbatū sit integro anno boues sic curatos nullius morbi cōtagione tentari. Talis etiā cōpositio & morbis resistit, & vires animalū firmat: folij ^e caprinis, folij mirti syluestris ana vncias iij. folijs cipressi ^f ana vncias tres] diligentissimè detere infundes in congiū aquæ, & vna nocte sub diuo manere patieris, & ^g inde vnoquoq; boui tepesactum] per tri duum singulos sextarios dabis: quæ potio ad stagnanda animalia quater in anno faciēda est vltimis temporibus veris, æstatis, autumnī, & hyemis. Morbos ægrotudinesq; depellit: tres vncias baccarum lauri, gentianæ, aristologiae longæ, myrrhæ, [*enula*] betonicæ diligentissimè detere, & misce cū mero, ex quo trinas heminas triduo iugiter iumēto per os dabis. Spicæ quoq; allij trite, cum vino quoq; per nares infusæ purgant capita iumentorū. oua cruda cum melle iumentorū faucibus inseruntur,

atq;

^aparua^btres^cpopuli^dpreseruare

^ecaparis
^fvncias sex
^gieiuno boui
 tepesactum

Expedit tamē salem pabulis misceri, Marrubium quoq;
 tritum mane cum oleo vinoq; diffundere, thuris pulve
 rem cum mero siue per nares inieceris, siue per os dede
 ris prodest. Nec minores medicinę bobus^a horum copia ^{horū}
 subministrantur. Nam porros, rutam, apium, & herbam
 fauinę si quis largē deterat, & misceat vino, ternasq; he
 minas præbeat ad potandum ægrotantibus subuenit.
 Plurimiq; caulem vitis albę concisam atq; serpillum &
 squillę partem in aqua macerāt, ternasq; heminas per
 triduum digerunt, quę potio ventrē purgat, vires quoq;
 confirmat. Ad interna autē curanda præcipuē amurca
 creditur salutaris, si tantundē aquę misceas, & animal
 bibere consuescat. Sed quia licet sitiat, potum fastidiat
 ignotum, primo cibi asperguntur, deinde aqua exigua
 potio medicatur, ad vltimū pro mēsurā miscetur, & usq;
 ad saturitatem sitientibus datur. Quocunq; autem tem
 pore, sed maximē estate, si boues cōcitentur ad cursum,
 aut alius eorum ad pernitiem soluitur, aut febriculę
 commouentur. Natura enim pigrum, & labori potius
 quā velocitati accommodum, vehementer læditur si
 ad opus cogatur insuetum. Periculosum quoq; est, si ad
 præsepia sues aut gallinę peruenerint. Nam bos cū gal
 linę simū inter pabula sumpserit, statim nimio ventris
 dolore torquef, inflatusq; [*ipsa hora*] moritur.^b cui hac
 ratione succurri conuenit: Apij seminis vncias iij. cimi
 ni^c sextarium semis, & duas lib. mellis commisceas, & tepi
 dum per os infundes, ac tam diu ambulare compellis,
 & confricas manibus plurimorum, donec ventrem po
 tio moueat. Gifni quoq; cum vino deterere, & per os da
 re creditur salutare remedium: Lixiuū quoq; ex arbo
 re vlni, vel cuiuscunq; generis ligni cinerē, dummodo
 bene^d coctū, cū oleo miscebis, & liquidū ac tepidū dif
 fundere per fauces, aduersus stercus^e plurimū prodest. Si
 aut porcinū stercus bos deuorauerit, statim pestilentia

^b si statim hac
 ratione nō suc
 curris
^c sextarios
 sex
^d cribratum sit
^e pullinum

o

^a illius

contagionis ² solius mallei sustinet morbi. Qui cum semel in gregem vel armentorum vel domitorum incesserit iumentorum, statim omnia animalia quae leuem susceptionem [*languoris*] habuerint, de ^b possessione tollenda sunt, & distribuenda illis locis, ubi nullum pecus pascitur, ut nec sibi inuicem, nec alijs noceant: nam pascendo herbas inficiunt, bibendo fontes, stabula & praesepia: quavis sani boues, odore morbidorum afflante depereunt. Usque; eo etiam mortua cadauera ultra fines villae proicienda sunt, & altissime obruenda sunt sub terris, ne forte ipsorum corporum interna sanorum contingantur & pereant,

^c M. S. nouum
hoc loco capit
ponit

De speciebus
pestilentiae bouum
& ipsorum cura
ratione

^c Vno quidem vocabulo pestilentia appellatur, sed habet plurimas species, [*diuersas*] quas enumerare non licet [*vel riget.*] facilius ipsa principia a diligentibus intelligi possint. Est itaque; humidus humor, quoties per os & nares humor effluit bobus, & fastidium agritudoque; consequitur. Est siccus quoties nullus humor apparet, sed animal quoties macescit & fit deterius, nec iuxta consuetudinem appetit cibos. Est articularis quoties interdum de prioribus, interdum posterioribus pedibus claudicant boues, cum habeant ungulas sanas. Est & subrenalium quoties a posterioribus debilitas ^d appareat, & quia] lumbi dolere creduntur. Est farciminosus quoties per totum corpus bobus tubercula exeunt, aperiunt se, & quasi sanantur, & iterum in alijs locis exeunt. Est & subcutaneus, quoties humor pessimus in diuersis partibus corporis [*per corium*] bobus erumpit & decurrit. Est ^e elephantiosis, quoties velut scabies minutae ^f cicatrices exeunt extra corium, &] ad similitudinem lenticulae. Est ^g mania quae relictis bobus eripit sensum, ut nec audiant more solito, nec videant: ex qua passione celerrime moriuntur, quavis hilares pinguesque; videantur. Hi omnes morbi contagione sunt pleni, & si unum animal apprehenderit, celerriter ad ^h omnia transeunt, & sic interdum aut integris ar-

^d incipit &
quasi

^e elephantioses
^f pustulae circa
nares vel collum
exeunt

^g & insania

^h plura

mentis

tis, aut omnibus domitis afferunt interitus. Vnde omni studio quæ semel tentata fuerunt segreganda sunt animalia, & ad ea loca mittenda, vbi nullum animal pascatur, ne cōtagione sua omnibus periculū^a generet, & negligentia domini (sicut solet à stultis) diuinę imputetur offensæ. Euincendi tamē sunt, & exquisitis remedijs expellendi. Quāuis acerbissimi morbi [*varijs expensis curantur.*]^b Panacē supplasarijs cōparas. Eryngion aut herba dicitur, quæ in littore nascitur prope vndā maris, florem habet quasi aureum vel galbineum, folia eius sunt quasi folia cardui syluestris, inter arenas littorū largissimè spargitur: has effodies, & in vmbra siccatas seruabis, aduersus morbum tam equorū quàm boum plurimum profunt.] Ex quibus potio cōponitur ista: Radicis panacis, itemq; radicis herbæ eryngij ternas vncias, seminis quoq; c^c foeni vncias iij. pariter deteres diligēter, addisq; fatinę triticeæ sextarium, ita vt prius frumentū frangas & molas: quæ omnia de calida feruente cōspergis, & cū melle vel sapa nouenas offas^d singulis dieb. digeres. Præterea sanguinē marinæ testudinis colliges, & cum vino per os dabis. Quā quia inuenire difficile est, vulgariū testudinū prodesse æstimant. Quod vtrū bene opinantur, vsus viderit. Nam auctores de terrestri testudine^e tractauerunt. Puluerē [*Myrrha*] & cassiæ fistulæ, necnon etiam thuris pro æqua parte admisces, ex eo vnā semis vnciā cū sextario vini veteris in die per nares bouis infundis. Quod medicamentū per triduum facies. Morbi quoq; quos superius nominauimus amari sunt, & nō nisi amaribus potionibus^f superant. Nam cōtraria cōtrarijs potionibus curantur^g ratione medicinæ. Ideoq; puluerē herbæ absynthij & crudorū lupinorū, herbæ quoq; centaureæ vel peucedani æquis ponderibus diligenter misces, & in sextario vini veteris trina coclearia singulis diebus, additis vncijs iij. olei, [*singulis bobus*] per os dabis. Præ-

^a inferat^b M. s. nō habet^c foeniculi^d inde dabis singulis bobus^e tractauerunt^f curantur

^a experimenta
 docuerunt.
^b M. s. non ha
 bet
 fens quoq; remedium ^a experimentauerūt: ^b radiculam
 herbæ consiliginis (quam alij pulmonariã vocant, alij
 tantundem radiculam) sinistra manu ante ortum solis
 collige (quia sic maiorem vim habere creditur) tunc
 ad acum uel acutum cuprinum pars auriculæ quæ lata
 est, quasi in circulo signatur, adprematq; vt rupta cute
 leuiter sanguis exeat. Quod cum ex vtraq; parte feceris,
 medium orbiculū perforas ad acum, & in eodem for-
 amine inseres: quod vbi exierit, omnis pestilentia virus
 per ipsum defluit vulnus, donec ille solus locus, qui desi-
 gnatus est, putrescat & decidat, atq; ita animal liberetur.
 ] Vici folia cum vino trita defunduntur in nares, [
 sic animal liberatur] atq; ita singulis bobus, siue vniuer-
 sis gregibus cū morbū incurrerint, subuenitur. Suffimē-
 ta quoq; plurimū iuuāt, sulphur, bitumen, alliū, organū,
 semē coriandri, [equaliter misce & viuīs] carbonibus in-
 sperge, & cooperta boum supra uas, in quo suffimēta in-
 cenderis, diutissimè cōtinebis, vt fumus os eorū^c capiat,
 ac nares impleat, atq; ita ad cerebrū & interna salutare
 remediū penetret. Sed & totū suffimētare percōmodū
 est, vt ab eodē morbo pernicies expellatur, & cætera pe-
 stilentia contagio non^d coinquinet. Generalia igitur re-
 media aduersus morbos generales cōtagiososq; retuli-
 mus nūc aduersus valitudines, quæ singulis animalibus
^e conscribamus: accidunt, nec in alia transeunt, remedia ^e subiungemus.

^f De passio-
 nis boum non
 contagiosis
 & cōtractiones:

^f De cruditate. Cap. III.

^h calidè:
ⁱ vt:

CRUDITAS plurimum nocet, cuius hæc sunt signa: cre-
 bri ructus, cibi fastidium, sonitus ventris, ^e inten-
 siones neruorum, oculi hebetes: propter quæ nec bos
 ruminat, neq; linguam detergit vt solet. Prodest ita-
 que ^h vt duos congios ⁱ vbi bibi possit digerere per fau-
 ces. Post quos statim brassicæ triginta caules modi-
 cas decoques, & ex aceto dabis, suspensumq; animal
 ab alio.

ab alio cibo penitus abstinēbis. Alij cruditate laborantes, clausos in bouili detinent, nec cibos præbent. ^{a quibus.} Præterea lentisci & oleastri cacuminum pondera 4. deterrunt, & cum lib. mellis atq; congio miscent, quæ una nocte sub diuo mittunt, atque ita faucibus digerunt. Deinde interposita hora, macerata infusaq; erui 4. lib. obijciunt, ab alio quoque cibo uel potione prohibentur. Nam si neglecta fuerit cruditas, uentris inflatio intestinorumq; subsequitur, exprimit gemitus, cibosq; capere non sinit, nec in loca consistere, decumbere & volutare cogit, caudamq; frequenter commouet. De experimento medicina est caudam iuxta clunes resticula uel lino uehementer astringi, viniq; sextarium cū hemima olei tepidum dare per fauces, atq; ita per mille quingentos passus bouem currentem trahere: si dolor permāserit, ungulas eius secare, & uncta manu per anum fimum extrahere, & rursus agere currentem. Si tardius proficit, tres partes lauri diu cōteruntur, & cum duplici aquæ calidæ dantur. ^{b si laurus non adest.} Si ista non valent, ^{c dico Sexta-} mirtæ foliorum syluestris duæ lib. tunduntur in pila, & ^{rij.} duæ ex calida aqua miscentur, ac per uas ligneum faucibus infunduntur. Atq; ita sub cauda quatuor digitis ab ano percussa uena sanguis emittatur. Qui cum satis effluxerit papyro ligata cauda restringitur. Post concitatus bos agitur usq; dum anhelet. Ante detractionem tamen sanguinis adhibentur remedia: tribus heminis vini, quatuor vnciæ contriti ^{d alij.} olei permiscentur, postq; potionem cogetur currere: duæ quoq; vnciæ salis cum decem vncijs ceparum atteruntur: mel quoque decoctum admiscetur, ex quo facta collyria longiora non parum valida immittunt in anum, ut uentrem resoluant: atque ita bos currere cogitur. Ventris quoque & intestinorum dolor sedatur, si anseres natantes, & maxime anates animal aspexerit. Nam anas mulos, etiam

^a nulla.
^b torminum.
^c cupressi bac-
 cas, et Gaubrea
 ana xv. bene
 tritas, et tan-
 tunde vetustif-
 simi casei.
^d viride quale
 manducant.

^e binanceis.

^f M.S. Nouū ca-
 pur incipit.
 De ranulis c-
 ris.

equinū genus conspectu sui celeriter sanat. Sed inter-
 dum in ^a illa medicina conuenit, sequiturq; ^b omnium
 vitium, quorum signum est, si exuentum: mutosumque
 ventrem ediderit. Singulare remedium est ^c cupressine
 quindecim, verbenę quindccim gallę diligētissimę tri-
 tę quantum vtręq; ponderantur, tanti ponderis vetu-
 stissimus caseus] quibus pariter detritis admiscētur vi-
 ni austeri sextarij 4. & in potu dantur, ita vt lentisco mi-
 xtaq; oleastri cacumina prębeantur. Si venter cœperit
 fluere, ^d & videris egere corpus & vires capito plerunq;
 inutilem reddit, quia ex cibarijs ad medelam bouis nil
 peruenit, quod sic videris, per ventrē proijcit, inquam
 quod māducauerit. Quę cum acciderint] prima die à
 cibo & potu abstinendum est, ita quod nec secunda die
 bibere permittatur, cacumina tamen oleastri & cannę
 syluestris, itemq; baccę lentisci & myrti dādę sunt, nec
 post triduum etiam potestas bibendi, nisi perparū con-
 cedenda est. Sunt qui ex folijs lauri teneris libram 1. ab-
 rotanum hortense pari portione deterunt cum aquę
 calide 2. sextarijs, atq; ita faucibus infundunt, pabulaq;
 sæpius prębent. Aliqui vero 2. lib. ex ^e vinaceis ad focū
 torrent & conterunt, & cū sextatio vini austeris ad bi-
 bendum dant, & cūmerata sæpius cacumina obijciūt.
 Quod si neq; proluuies ventris erit, neq; intestinorum
 dolor, recusat tamē cibos, & pręgrauato capite erit: la-
 chrymę quoq; oculis & pituita naribus currit vsq; ad
 ossa, frons media yratur, auresq; ferro discindantur, sed
 vsturę igneę factę vt sanescāt veteri vrina bouis ipsius
 confricādę sunt, Aures verò scissę picula oleoq; curan-
 tur. ^f Periculosum fastidium bobus ranulę faciunt, quę
 aperiendę sunt, & allio cum sale pariter trito ipsa vul-
 nera confricanda, vt omnis humor exeat prouocatus.
 Melius creditur si ad acutam cannam execes ranulam,
 pōst vino os lauatur. Interposito vnus horę spatio vi-
 rides

rides herbae vel frondes dantur. Tam diu autem sustentantur mollibus cibis, donec facta vulnera cicatrices ducant. Si neque ranula fuerit, & non appetent cibum, allium tritum cum oleo naribus infundes.

De Febre. Cap. IIII.

BOs si febrile coeperit (quod ex venarum inquietudine, & calore totius corporis vel oris intelliges) vna die a cibo est penitus abstinendus, ita ut postero ieiunio eidem sub cauda exiguum sanguinem detrahas, atque interposita hora trigesima^a paruos aculeos decoques, & ex oleo ac liquamine per os digerens, eamque escam per dies quinque ieiunio dabis. Praeterea cacumina^b lentis, vel oliuarum, vel tenerimum quencumque frondem, ac pampinos, si eodem tempore sunt, praebebis in cibo. Labra quoque eius deterges^c ad spongiam & aquam frigidam ter in die offeres ad bibendum, ita ut infra tectum bos febriens teneatur, nec antequam sanatus est dimittatur in pastum. Febrientis autem ista sunt signa: lachrymae profluunt, grauatur caput, oculi semiclausi sunt, labra saliuis madida, longior & cum quodam impedimento tractus spiritus, frequenter & gemitus. Tussis bouum non minus diligenter sananda est quam equorum: [quae] si recens fuerit, sextarius farinae hordeaceae cum vno ovo crudo & hemina passis per os datur ieiunio: gramen quoque concisum tunsimumque admixta farina fabae frixae & pollinis lentis^e sextario aquae calidae miscetur, agitataque diligenter per os diffunditur. Veterem tussim sanant duae librae hyssopi macerate ex aquae sextariis tribus, quod infusum teritur, & cum duabus partibus^f farinae miscetur, & per os datur, super quod aqua hyssopi, in aqua decoctum infusum decoctumque^g etiam propinatur ad cornu. Porri etiam succus expressus cum

^a striguntur ex o.
^{ac} liq. coquas.
^{per}

^b lentisci.

^c spongia.

^d intra.

^e sine cortice

^f sextariis duobus aquae.

^g Nouum caput.

Adueterem tussim. Nouum caput M. S.

^h lentis.

ⁱ qua

^j est.

oleo & ipsi febris cum hordeacea farina remedium præstant. Radices quoque eius diligenter lotæ, & cum farre triticeo contusæ, ieiunoque datæ, discutunt vetustissimam tussim. Idem præstat erium si in pabulis cum pti sana hordei mollitum, & cum aqua tepida vel mulsâ in fauces saluanti ore dimissum. ^a Suppuratio, quâ apostema dicunt, melius ferro aperitur [quàm medicamento] post cum expressum pus aut sanies fuerit, sinus ipse, qui eam continebat, urina bubulina calida lauatur, ac linamentis ac stuppis siue linteolis pice liquida & oleo infusis curatur. Quod si colligari ea pars, ubi est ulcus, non potest, lana candente seipsum caprinum aut bubulinum stillatur. ^b Aliquantum, cum vitiosam partem inunxerint, tunc urina veteri humana lauat, atque ita æquis ponderibus pice liquida cum veteri axungia incoquunt & liniunt. ^c Sanguis cum ex aliqua necessitate ad pedes venerit bouum, claudicationem affert. Quod cum accidit, inspicito ungulam, inuenies eam ultra solitum calore, & vitiatam partem premi vehementer, bos non patitur. Sed si sanguis adhuc super ungulas in cruribus est, ad triduum triti salis perfricatione discutitur. Quod si tantum in unguem descenderit, cultello leniter inter duas unguem aperies, & mundabis deintus, & postea stuppam sale atque aceto infusam applicabis ad solum, sparta opere calceatur, maximè quæ datur operantibus. & in aquam non mittat pedem, sed ubi ficcum est ambulat. Qui sanguis nisi emissus fuerit ^d sanies creabit. Quo suppuratio ^e etiam curabitur. Nam primo ferro circumcisus expurgatur ad viuum: deinde pannis aceto & oleo & sale madefactis impletur, mox axungia veteri & sepo hircino pari pondere ferro candenti stillantibus curatur, & perducitur ad sanitatem. Si sanguis in interiori parte ungulæ est, nec aperturam facit, & tantum claudicat animal, extrema ipsius ungulæ ad viuum resecantur,

^a Nouum cap.
De apostemate.

^b Quidam uero.

^c Nouum caput.
De sanguine
qui pedes le-
dit.

^d sanicem.

^e tardè.

secantur, & ita remittitur, ac stупpa vel linteolis cum sale & oleo & aceto infusis pes inuolutus sparta munitur. Mediam verò vngulam ab inferiori parte non expedit aperiri, nisi eo loco in quo suppuratio facta est.

^a Si claudicat ex dolore neruorū, oleo & sale genua poplitesq; & crura confricanda sunt calido aceto, & lini semē aut milium detritum infusumq; aqua mulsa imponendum est, & spongia quoq; feruenti aqua infusa & expressa, conspersaq; postmodum mellē, genibz circundatur ac fascijs alligatur. Quòd si humor est cū tumore, fermentū vel farina hordeacea ex passo aut aqua mulsa incocta imponitur, & cum maturauerit suppuratio, scinditur ferro, emissaq; sanie (ut suprā docuimus) percuratur. Potest etiam radix lilij vel squilla cū sale, vel herba sanguinalis (quam palaganon Græci appellant) vel marrubium ferro aperta sanare. Omnis autē corporis dolor, si sine vulnere est, recens fomentis

^b mellinis discutitur, vetus autē vritur. Et suprā vulnus vel butyrū, vel caprina instillatur axūgia. ^c Scabies ^d anatis] trita oleo defricata. Eodemq; remedio rabiosi canis sanatur morbo, vel lupini vulnus illatū. Vetus quoq; balsamentū vtranq; perhibetur plagam curare. Ad scabiem quoque præsentior medicina ista est: si cumulam bubulam sulphurq; conteritur, admixtaq; myrrha cū oleo atque aceto decoquitur, & cum tepescere cœperit, alumē scissum tritum inspergitur: [quo vngatur ad solem forrifer] quod medicamentum candentis olei illinitum prodest. Vlceribus gallarum tritarum puluis inspergitur. Succus quoq; marrubij impositus cum fuligine sanat. ^e Infesta pestis est bubulum pecori (quam Maginium rustici vocant) cum pellis ita dorso hæret, vt apprehensa manibus deduci non possit à costis: quæ res non aliter accidit quàm si bos ex languore aliquo ad maciem deductus est, aut sudans in corpore faciēte

^a Nouū caput.
Ad claudicationem.

^b melius.
^c Nouū caput.
Ad scabiē bonum.
^d scabiosa trita cum.

^e Nouū caput.
De peste ad hærentē. Pessima pestis.
^f opere.

p refriguit,

^a quoniam.

refriguit, aut si lapsus sub onere vehementer est intusus in pluuia: quæ^a quandoq; pernitiōsa sunt, custodire debemus, vt cum ab opere redierint boues adhuc estuantes anhelantesq; vino aspergatur, & offula panis vino infusa faucibus eorum inferatur. Quod si prædictum vitium inhæserit, expedit decoquere laurum, & cū calida & oleo & vino spinam dorsumq; animalis confricare contra pilum, ac per omnes partes apprehendere pellem, & velut à costis separare. Quod aut in loco calidissimo faciendum est, aut sub diuo sole feruente. ^b Aliquantifeces vini & axungia commiscunt, eoque medicamento tepido post fomentum prædictum vtuntur.]

^b M.S. non habet.

^c Nouū caput. De phtisi. Est etiam grauis pern.

^c Et cum grauis pernicies, vt cum pulmones exulcerantur, vnde tussis & macies, ad vltimum verò phtisis inuadit, quæ mortē afferant. [Cui] radix consiliginis, succus porri, omnium hemina per mensuram olei miscetur, & bibendi sunt cū vini sextario per dies plurimos.

^d Aliud caput. de Inflatione palati.

^d Nonnunquam & tumor palati ciborum fastidium facit, crebrumq; suspirium. Prodest palatum ferro aperire vt profluat sanguis, cui cruum sine corio maceratū ad manducandum dabis, viridemq; frondē vel quodlibet aliud molle pabulum dum sanetur. ^e Si in operibus contuderit collum, præstantissimum remediū est, sanguis ab aure emissus. At si id totū in tempore quæ vocatur] amati amaticum sale tantum & imposito.] Si

^f Nouū caput. Ad deiectionē crui. is. ^g sarmenio.

^f ceruix mota & deiecta est, cōsiderabimus in quam declinet, & ex diuersa parte sanguinem detrahimus, ex ea vena quæ in aure videtur amplissima, quæ ^g sarcocata prius verberanda est, & cum intumuerit, ferro aperiat, effusoq; sanguine postero die ex eo loco emittitur cruor, & biduo vacatio operis datur. Tertio verò die leuis iniungitur labor, & paulatim ad operis consuetudinem reuocatur. Quod si ceruix in neutram partem deiecta est, mediaq; intumuit, ex vtraq; auricula sanguis emittitur

emittitur

emittitur. Qui si inter triduum quòd bos vitium cœpe-
 rit emissus non est, intumescit collum, neruiq; tendun-
 tur, & ita nata duricies iugum non patitur. Tali vitio
 comperimus aptum esse medicamentum, ex pice liqui-
 da & bubula medulla, hircino sepo, & axungia veteri, o-
 leo quoq; veteri æquis ponderibus ^a impositum con-
 coquitur, quo vtendum est cum bos ab opere disiungi-
 tur. & in piscina ^b in quolibet tumore ceruix lauatur, cõ ^b
 fricaturq; diligenter prædicto medicamēto, deterfaq;
 diluitur. Si ex toto propter tumorem ceruicis iugū re-
 cusat, paucis diebus requies ab opere danda est, & cer-
 uix cum aqua frigida lauanda, & spuma argenti linien-
 da est. Celsus quidem ^c iumenti ceruici herbā quæ vo-
 catur ^d ama (vt supra dixi) contundi & imponi iubet. ^c
^e Quæ ceruicem infestant minor est cura. Nam facile sa-
 nantur per ardentem lucernam oleo instillato. Melius
 tamen est custodire ne nascātur venæ. Etiam colla cal-
 uescunt, quæ non aliter glabra fiunt nisi cum sudore,
 aut pluuia ceruix madefacta est in opere. Quod si acci-
 derit, puluere lateritio trito priusquam deiungatur, bo-
 uis colla conspergi oportet. Et cum exiccati fuerint, ex
 inde oleo iterum infundi. Si ^f talum vel vngulam vo-
 mer læserit, picem duram & axungiam cum sulphure. ^e
 & lana succida inuoluito, & candente ferro supra vul-
 nus imposito, & ^g vngito, quod remediū optimū facit, ^e
 si clauū calcauerit, aut acuta testa vel lapide vngula per-
 tūditur: quæ tamē si altius vulnerata est, latius ferro cir-
 cūciditur, ita inuritur, vt supra præcepi. Deinde ex par-
 te calceata per triduum aceto suffuso curatur. Quod si vo-
 mer ^h intrauerit, lactuca marina, quàm Græci ⁱ Cyniolā
 vocant, admixto sale imponitur. ^k Subtriti etiā pedes e-
 luuntur calefacta bubulina vrina. Deinde fauilla sarmē
 torū feruente calcare compellitur, & pice liquida cum
 oleo vel axungia ^l cornua eius vnguntur. Minus tamē ^l

^a compositum.

^b quæ bibit.

^c tument.

^d auena.

^e M. S. non ha-
bet.

^f Nouū caput.

^g De læsione tali
aut vngula.

^h & vng.

ⁱ crus vulnera
uerit

^j tithimallum.

^k Nouū caput.

^l De subtritis pe-
dibus.

^m superbone.

² M. S. поимит
habet.

claudicant si ab opere disjunctis frigida pedes lauentur, & suffragines coronæq; ac scissura ipsius vngulæ, veteri axungia defricentur. ²Frequenter etiam vel ab asperitate itineris, vel in proscindendo duritiam soli, aut obuiss radicibus obuolutatus conuellit armos: Quod cū acciderit, ex prioribus cruribus sanguis emittitur, si dextram ex sinistro. Et si vehementius utranq; vitiauerit, etiam in anterioribus cruribus venæ soluantur. Perfractis verò cornibus, linteola, sale, atq; aceto & oleo imbuta ponuntur, superligatisq; per triduum eadem infunduntur. Quarta die tantum axungia cum pice arida & cortice pini pari pondere imponitur, & ad vltimū cum iam cicatricem producant, subito infricatur. Solent autem neglecta vlcera vermes creare, quæ si mane ex aqua frigida perfundantur, rigore eius contracti, decidunt. Vel si hæc ratio nihil profecerit, marrubium aut porrum conteritur, admixto sale imponitur, vel calcis viuæ puluis inspergitur, aut cucurbitæ viridis succus cū aceto mittitur. Ideoq; vniuersis vlceribus picem liquidam, oleum vetus & axungiam oportet adhiberi, & extra vulnera etiam eodem medicamento circumliniri, ne infestentur à muscis, vel vermes creent cum vulneribus inciderint. Serpentis quoq; ictus mortiferus est bobus, sed & minorum animalium noxium virus. Nam viperæ & celicia cum in pascuis bos improvide supercumbit, stimulo morsus imprimunt. Araneus quoque, quem Græci migaltem appellant, parui quidem corporis, non paruam solet inferre perniciem. Verum viperæ venenum depellit, supra tumorem, qui inflatur ex ictu, scarificatio ferro facta, ita vt herba quam personatiam vocant, imponatur trita cum sale. Creditur radix si cõtusa conatur, vel filer montanum reperiatur, & trifoliū simoniamū, quod fragosis locis efficacissimum nascitur, odoris grauis, bitumini similis, propter quod à Græcis

eis asphalton appellatur, nostri autem propter figuram acutum trifolium vocant, nam longis & hirsutis folijs viret, caulemque robustiorem facit quam pratense: huius herbae succus cum vino faucibus infundatur, atque ipsa folia cum sale trita imponantur in plagam. Quod si viridem minimè reperiunt, semina eius collecta & trita dantur ad potandum cum vino. Radices quoque eius cum succo caulium tritæ addita hordeacea farina & sale, cum aqua mulsa sacificationi superponuntur. Est etiã præsens remedium si fraxini cacumina tenera cõteras cum sextarijs vini quatuor vel olei, expressumque; succum faucibus infundas. Itemque; cacumina eiusdem arboris cum sale trita læsis naribus superponas. Celicij enim morsus tumorem suppuratumque; generat. Idemque; facit muris aranei: sed celicij morsus sanatur, si acu area locum læsum compungas, & creta cimolea ex aceto oblinis: Muris verò perniciosus, si animal ipsum oleo mersum neces, & plagam dentium ex eodem confrices. Quod si non fuerit contritum, ciminum cum picula & axungia, vt similitudinẽ malagma habeat, impositum plagæ, perniciem submouet. Quod si antequam tumor discutatur suppuratio fuerit generata, optimũ est ignea lamina vel cauterio collectionem aperire, quicquid vitiosum est inure, atque; ita cum liquida pice & oleo inlinire. Quidam vitium murem araneum creta figulari circumdant, & colla bouum suspendunt, morsusque; ipsius bestia submouet. Oculorum vitia plurima in illis sanantur. Nam siue intumuerunt, aqua mulsa triticea farina conspergitur & imponitur, siue album in oculo est, salis fossilis hispani vel armeniaci, vel cum melle pexmixti vitium extenuat. Idem præstat tritæ sepia testa, & per fistulam oculo ter in die insufflata. Prodest etiam radix, quã Græci silpion vocant, nostri autem laserpitium, huiusmodi quantum volueris ponderis cum decima parte salis armeniaci &

cum fistula oculo influas. Quæ radix tunfa & cum oleo lentisci mixta vitiū expurgat. Si genæ humorē profundunt, lachrymisq; visus confunditur (quam epiphorā vocant) polenta ex hordeo mulsæ aquæ cōspersa super genas superciliaq; imposita reprimat humorē. Pastinaca quoq; agrestis, quā armoneaceā vocāt, cū melle trita ocolorū sedat dolorē. Memineris verò quoties mel aliōsue succos remedio adhibes, vt prius pice liquida cum oleo circūlinias oculos, ne à muscis apibusue vel vespis infestentur, quas dulcedo mellis inuitat. Plurimūq; hirus, id est, sanguisuga, cum foris iuxta fauces hæret, sanguinē trahit, eam à iumēto digitis oportet auferri: sed si interius sit, vt manu detrahi nō possit, cannā vel fistulā perforatā inserito faucibus, ac per eam calidū oleū infundes. Nam eo cōtactū bestiolarū importunitas recedit: Odor quoq; cimini super carbones impositi vbi sanguisugam afflauerit, euellet à vulnere. Quòd si stomachum vel intestinū tenuerit, calido aceto per cornu infuso neneat. Machina quoq; describēda est fabrica, qua cōclusa cuiusuis generis iumēta bouesq; curantur, vt & tutus ad pecudē medendū accessus sit, nec luctando quadrupes aut membra conuxet, ac sic remedia despiciat. Roboreas asses cōstringis, solū, quod in longitudine nouē pedes debet habere in altitudinē pars posterior duos simi pedē: Pars verò quæ ad priora animalium pertinet, quatuor pedes: texunt ita vt velū in caudā ductum nō possit exire. Sed à parte posteriori paululū latiorē, à priore strictiorē machinā compingi oportet. Cui trāsuersum trigillum ad modum iugi cōfirmandum est, ad quod equorum capita vel bouum cornua religantur. Nam reliquū corpus ad temones socios vel funibus alligetur, vt iumentū præstetur ad medētis arbitriū. Quæ machina ad omnium maiorū animalium medelā solet esse cōmunis.

Ad rabiem.

Quæ

[Rabiosis equis & canibus da bibere rasuram de iliernia & sanantur.]

Que ab initio huius tertij libri vsq; ad hunc locū habentur, non reperiuntur in vetustiore codice, adeoq; pro vno sumuntur capite, itaq; subsequens reputabitur caput secundum.

Si vermes animal fecerit. Cap. II.

SI vulnus in dorso, aut quacunq; parte corporis cœperit habere vermes, & timetur ne putredo vulneris transeat in eancrum, nepitam & cedrinā siue ciminum vel cicutā conteres ex aceto & imponis. Calcē quoq; vi uam ex aceto acerrimo temperatā necare vermes experimenta docuerunt. Si ^a vermiculus dorso putredinē fecerit, vtilissimum est cauterizare subtiliter, postea viscū cum melle & vino cōterere & imponere. Pannos quoq; minutos cum oleo & aceto vulnera purgare manifestū est. Quo facto si necessitas fuerit, vltio rursus adhibetur. Ad vltimū cornu caprinū cōbustū & contritū valet, vlceribus superinspergit, vt recuperetur & sanitas ei deē.

De cura lumborum. Cap. III.

Lumborū quoq; cura vicina est. Nam animalia aut cum nimio pondere, aut cum transcendere fossam ^b frigore dolerantur, si posteriores resederint pedes aut nimio ^b frigore renes contrahuntur. Ideoq; aqua calida cum flore fœni diutissimè cōfouendi sunt lumbi: Inunctionibus etiā calidissimis perfricandi, & ad vltimū afro nitro diluti, inducto caustico corroborandi. Quod si dolor vehementior fuerit, de ignibus soluendæ sunt venę, & oleum cum axungia sanguini qui profluit immixta renibus inlinuntur. Et si necessitas fuerit, cataplasmis utendū est. Potio quoq; renibus subuenit, si pillulas cypressi incidis duodecim supra carbones, nitri quoq; vncias tres ^c assis, & vtraq; in pulnerē redigas, cū vncijs tribus mellis, ^d & vini veteris sextarijs tribus, & olei boni tribus vncijs, quod per quatriduū equa parte faucibus digeras. Vltio lumborū medeē hemina feminis brassicę cū sextario polentæ attusa ex aqua frigida subacta atq;

^acomposita in-
fundenaribus

^bduas

^caut simile, et
est necessitati
aptius, quam
decori, sicut
moris est, uteris

^dfoetulentus
insurgit

[imposita dolentibus locis.] Sisembriū quoq; cum polentæ sextario & aqua subactū medetur. Efficacius tamen est si cypressi folia ad modum heminæ diligentissimè contundas, & polentæ sextarium admisceas, acriq; aceto subactis dolenti imponas. Præterea resinæ duræ vncias ^b sex decoquas ut lique scat, cui feruenti superaspersis hordeaceam farinā quā diu inspissetur ad similitudinem pulmenti, & diu subactis, & calidum ita ut manus pati possit, super illinis renibus. Quod si frequenter renouaueris, & dolori subuenit & tumori. Si verò tanta indignatio fuerit, ut eiusmodi non sentiat curas, aut cauterio cuprino locis oportunis vrendo deprimes puncta ne deformetur animal, ^c aut si vilius est, aut necessitati aptum, quo decori gratia lares, sicut moris, est vteris.]

Quibus signis renum dolor indicetur. Cap. IIII.

Renum autem dolor his agnoscitur signis: Posteriores vngulas trahit, lumbi vacillabunt, cauda deiecta erit, & ^d foetulenter mingit, ilia dura atq; contracta. Interdum tales sunt renes, ut sanguinem mingant, & si nimium effuderit incurabilis est passio. Si parum cruoris abundauerit, scito posse curari. Cui post detractum sanguinem vel de matrice, vel de femoribus, hanc positionem dabis, videlicet porri sectiui succum ex aqua.

De internis musculis. Cap. V.

Saepe musculi, qui in renibus sunt, vexantur ex casu, & exteriores facilius curantur, si iustæ medelæ afferunt tarditatem. Optimum est quoties ceciderit iumentum loco non moueri, & aqua frigida perfundi, & postmodum vnguentis vti. Quæ passio ista consuevit ferre indicia: renes obdurescunt, contrahuntur testes, coxamq; trahit & colligere se non poterit. Quæ valetudo nascitur

tur ex itineris longi fatigatione, aut ab^a infractu cliuosa^a ^{anfractu} rum viarum. Incitatio quoq; cursus & saltus extensio hanc adferunt causam. Sanguinem igitur ex visceribus oportet emitti, pro vt qualitas corporis patietur. Vtendum est potionibus etiam ad valetudinem necessarijs, molli dormitione animal collocandum.

Si talus exeat animali. Cap. VI.

EX perfrictione nonnunquam animalibus exit foras talus qui hac ratione curatur: Scalpello sacrificabis, præcipuè loca quæ videntur eminentiora, similiaq; vesiculis: scarificatio digitis exprimitur & decarnatur, puluere salis perfricatur, donec cum sanguine actus humor exiccetur. Post calida & sale fouebis, & deprimendo intus remittis, & continuò reuertetur ad locum unde exierat. Altera intus digitis missis inlita lypparia vel meliloto, donec sanetur. Quòd vitium si ferro tangere dubitas, hoc medicamento curabis quotidie: Castorei vncias tres, salis triti pondera duo, salis armeniaci lib. vnam, sinapis pontici vncias vj. omnia tussa & cribrata pariter decoques, impones talo, & alligabis quotidie, aut lixiuio calido fouebis, & medela continua vsq; ad sanitatem. Potionibus autem^b termaticis calefiet ægro^b ^{tragmenticis} tum. Alij in hac passione cum axungia ad manus talos fulciri & reponi oportere dixerunt, postea spongia apponi caudam supra alligando. Si tamen diebus aliquot fuerit cura neglecta, prius foueri ad sex ex lixiuio, vel sale & vrina calenti, & sic reliqua curationis impleri.

De dolore renum. Cap. VII.

Dolor renum animalibus sæpe contingit, his proditur signis: nec incedere poterit, nec cubare, ilia eius inflantur & obdurescunt. quorum ista curatio est. Sanguis de vtrisque femoribus emittitur, postea lotium ve-

tus & putridum in vase supponitur, & lapides molares feruentes mittuntur, animal sagis diligentissimè vsq; ad ungulas operiatur, vapore lotij venæ testium sudent: pòst aqua calida cõfouentur, nitrum & alumen scissum pariter conteres diligenter, & admixto oleo testes perunges fricando. Si molares huiusmodi rei proditur* malentis heminam vnam decoquis, admixto vino mortario teres, cypressi folia ʒ iij. mollissimè pariter trita commiscis, tantundem etiã suillæ adipis adiunges, vinumq; vetus desuper sparges, in linitum testibus apponas, donec sanitas procuretur. Si tardius dabitur sanitas, testes

^asuperfincintilla
tis

^asubterfincintilla
tis

De tumore testium. Cap. VIII.

Hordeum comburito, pulueresq; ex eo trito suillæ adipi misceto, ex quo medicamento mane & vespere testes illinito. Physicum autem creditur, testes animalium ablutos canino felle sanari. Alij auctores aqua calida testes cum dolent fouendos esse duxerunt, suffumigandos etiã viridibus folijs, cypressiq; arboris specialiter mederi testibus creditur. Sed si defuerit testes ardentes nihilominus in aqua calida mitti, & inde suffumigari, pòst cretas cimolias cum stercore bubulino ex aceto acerrimo calentes induci, & quotidie reuocari, quousq; sanitas subsequatur.

Si natura reuocari non possit. Cap. IX.

Si natura iumento excedit, & reuocari non possit, in aqua frigidissima constituendū est, & ibi fouendum, & sublitam manum in anum eius injicies, & contra vesicam fricabis, pòst diligenter cooperies ne perfrigescat. Potiones dabis, stercus suillum quotidie ex vino, aut in aqua dulci, donec liberetur.

Si

Si iumentum sanguinem minxerit. Cap. X.

Si iumentum sanguinē minxerit, vel adfellatum fuerit, hac ratione curabitur: De superiori vena sanguis auferatur, aphodilli quoq; herbae radix teritur, & cum vini albi dulcis duabus cotylis per os infunditur, quae glutinosa videatur. Prodest etiam farinā triticeam cum adipe suilla & puluere corticis mali decoquere, & non crassas poriones, sed liquidas per os fundere, & non solum à cursibus, sed etiam ab ambulatione abstinendum est, vt glutinetur vena quae interrupta est. Contingit enim cursu vel saltu, vt intrinsecā venae rumpantur, quapropter rebus stipticis, & his quae consolidationem faciunt curentur. Super renes hoc anacollima oportet imponi: bulbos tascedeas viuas contusas, allia quinq;, anagallici libram, quae omnia pariter bene trita commiscis, & renibus eius imponis. Quod prodest etiā illis, quibus euulsi vel emoti sunt renes. His autem quibus per nares effluit sanguis, pusca frigidissima caput eius fouebis, modicum salis adijcies, post anacollima in capite & in temporibus oblinis, & in medicamēto constrictis venis fluxum sanguinis reprimis.

De dysenteria. Cap. XI.

Si dysenteria iumentum apprehenderit, reuersatur Sciens extalis, quae vt curetur circumsecanda est cautiſsimè, ne intestinum, quod praepositum est extali, frangatur. Procidit intestinum à³ contactu, vitae periculum². *b ex ale, &* facit si tangatur: quod semel nō redit, & sic remanebit, & paululum erit extalis supra.

Si otiosum animal sanguinem mingat. Cap. XII.

Animalibus otiosis & ^b pigris contingit expletura ^b pinguibus sanguinem mingere, cum hoc quod abundat, erumpendi per vrinam inuenit viam: attenuati &

exhausti animalis interdū est in terra sanguinea. Quod accidit, aut ex nimio ascensu, aut labore ponderis, aut nimietate cursus ^asodalis. Qui ex delitijs aut abundantia contraxerit passiones, de matrice auferunt sanguinem: attenuatis venas laxare, contrarium. Vtriusq; tamen salutaris est potio, si lac caprinū cum à matricibus obolis, & vitiolaris herbæ succo pastillos facias, ex quibus vnū per os frequenter infundas. Certissima quoq; ad ipsorum salutē potio prædicatur, si draganti vnciam semis, ^bmespili ʒ. steracis ʒ iij. nucleos pini, hos purgatos ducentos decem infundis in vino optimo, ac diutissimè, post ad magnitudinē nucis auellanæ cum apibus attritos & vini sextario resolutos dabis ad cornu, & faucibus digeres per dies continuos septem, quod etiam omnibus prodest cū fabæ magnitudine cum ouo dedisse.

^a Sed ille, qui^b metropoli
drach. i.
^c drach. iij.^d vino*Si animal sanguinem vomat. Cap. XIII.*

SIverò sanguinem vomat, oportet genestæ succum cum vino atq; porri succo, lixiuio oleoq; permixto faucibus infundere. Aliquando animalia sanguinē vomunt, quibus hac potione succurritur: absynthium ponticum & spicam nardi æquis ponderibus in caeabonouo cum aqua decoques, & dabis in potu.

Si percussa vena claudi non possit. Cap. XIII.

SI sanguis interdum nimis per venam cum percussa fuerit, vt claudi non possit, erumpat, remedium est, stercus animalis superponere fluentibus venis: Aut si perseverauerit, vrere cauterio subtiliter, ne nerui lædantur, floecum etiam competenti oleo tinctum venæ admoueto: etiam assem lineum in vena qua sanguis profluit, ponis, & ligas, præsens est remedium.

De indignatione vesicæ. Cap. XV.

VEsicæ indignatio generatur ex plurimis causis. Quapropter vrinæ difficultatem, immo præsens discrimen

men inportat. De qua valitudine diligenter tractari cōuenit, vt passioni competēs medela succurrat: quæ his agnoscitur signis: mingere non poterit, omnia crura fluctentur, dimittitur venter ad terrā. Et si difficulter mingit dysuria appellatur. Sed quando guttas per veretrū mittit cum labore, stranguria dicitur. Quum in totum non potest mingere dysuria appellatur, & vicinus est morti. Propter quod extensiones & tubercula nascuntur in dorso, & præfocatio circa fauces ex dolore vētris. Cui hac ratione succurris: de pectore venas pungis, & sanguinem quārum videbitur detrahis, & sic accipitur lauamentum. Præterea manum tepidam cum oleo in anum mittis, & si qua stercora inueneris intus, quia impedimentum præstant, attrahis. Post cum libra olei, salis triti plenum acetabulum misces, & calefactum iniicies in anum, iumēto in locis pronis posito, vt facilius ad interiora descendat, dulcedo enim sequitur ac solutio ventris, & dolor mitigatur. Quæ remedia si tarde subuenerint, manus & brachia perungito, & cum magno sensu atq; cautela manus iniicito, & in partem dextram & in partem sinistram, & sic manum plenā leuiter præmito, vt incipias in hac procedere, & sic liberabitur. Valde^a spinæ est cōtrarium. Ex his causis passio ita^a descendit, si iumentum in opere aut cursu magna parte duci cogatur, & vrinæ facili spaciū denegatur, & à vesicæ meatu usq; ad veretrum nascitur tumor, & cum dolore egestionis foramē angustatur. E diuerso, si iumentum exerceri solitum, diebus plurimis steterit, indigestione nascuntur spureitiæ, & humores efferuntur usq; ad vesicam, compunctiones etiam & morsus yrinali fistulæ præstant, ex quo stranguria plerunq; cōtingit. Ex perfrictione & indignatione dysuria solet venire, cū nimio rigore meatus intumuerit. Et ideo calefactionibus diuersis à frigore soluenda est iniuria celeriter. In-

terdum & indigestione hordei, & cum aquam frigidā
 audissimè biberint, dolores ventris animalia patiuntur,
 & propter vicinitatem commota vesica stranguriam
 sustinent. Aliquando & sterces pullinum, & alia noxia
 in cibo sumpta, cum inflationem fecerint, impediunt
 minctionem. Bestiolæ etiam quæ appellantur ^a vulpe-
^b prestres, araniæ similes, cum deuoratae fuerint animal præ-
 focant. Aqua quoque cœno vel ^b limo turbida si bibe-
 tur, meatus impedit minctionis. Vermes quoque vel
 lumbricis in intestinis cum ex vlcere venerunt, vesicas
 lædunt, & dupliciter animalibus discrimen important.
 Quòd his deprehenditur signis: animal quod tardius
 mingit latera sibi scalpit vel terram mordet, scias eum
 vermibus vel lumbricis extorqueri. Cui hac ratione suc-
 curris: brassicæ folia subtilissimè contundis & commi-
 scis boni cotylas quatuor, & per sinistrā narem infun-
 dis: laser quoque syriacum & nitri puluerem cum vino
 decoquis, & per os digeris. In ambulationibus & leni cur-
 su exercebis in loco molli vel herbido, vel ad aquam le-
 uiter ad urinam inuitabis. Si ubi aliquod aliud animal
 minxerit, teneatur facilius prouocatur.] Quæ præ-
 mittuntur ut veniatur ad curas: aqua enim calidissi-
 missimè lumbi fouebuntur & renes, tunc hauenam
 agrestem ex vino dulcissimo duabus cotylis decoquis,
 & per sinistram narē infundis colatos humores: ficus
 præterea optimas decoques in aquæ cotylis quatuor,
 mixtoque nitri puluere similiter diffundes. ^d Allium quo-
 que cum vino decoctum, & per sinistram narem infu-
 sum producit urinas. Memineris statim cum in passio-
 nem ceciderit, hordeum eis subtrahendum penitus &
 potus, herbas virides vel farragines ad sustentandum
 dandas. Sarmatarum autem æquitatus veteres pluri-
 mum valuerunt, usus inuenit, ut animalia à collo usque
 ad

ad pedes inuoluantur de fagis, suppositisq; carbonib. viniis, addito castoreo, suffumigentur, vt totum ventrē testiculosq; eorum castorei fumus euaporet, & confestim detractis carbonib. cooperti deambulānt, & mingunt. Allumē^a falsum, & sale fricato admixtoque oleo. ^a scissum. & melle collyrium longum & tenue facito, & in veretri ipsius foramine inserito, continuò prouocabitur.

^b In eno panacis quantum digiti minoris extremitas est, dabis. ^b In abeno opopanacis quāti digiti minoris extremitas est, cū vino decoqui & per nares dextras dabis. Alij cepas acerrimas [purgant] & leuiter cōtufas tres, aut quinq; ponunt in anum, & sic deambulare faciunt. Ad vrinas inuentus est qui affirmat, & vngulam equi ipsius radi & teri cum vini sextario, & per nares infundi ad celerem mixionem, ^c Si non tali ratione prodesset:] betas & maluas decoques, & aquam earum calentem cum melle ad vnum sextarium naribus infundēs. Si tempus virides denegat cibos, foenum mellicrato aspersum præbebis: vel succum ptisanæ hordeaceæ cū mellicrato similiter dabis. ^d Aliquāti rosmarinos decoquunt, & ex ea calida [restes] fouent. Alij cimices, ^e tritos in nares animalis mittūt, & aliā super naturā qua mingūt cōfricant. certissimū dicitur. Porros decoques, & succum eorū exprimes ad sextarium j. & cum vini veteris hemina olei acetabulum permisces, & per narem dextram dabis, deambulando ducis. Vulgare & verum est remedium, lutum de via ex lotio cuiuscunque equi factum, vinoque permixtum & colatum naribus infundas. Apij radices [cum vino] aut mellicrato decoctas præbebis, pulueremque thuris omniumq; crudū cū vino dulci permixta [Per os conuenit dari oleo cū vino permixto] & calefacto supra renes ilia inūgēs cōfouebis. Ex melle quoq; decocto & sale collyria lōga & tenuia foramini immittūtur, quo emanat vrina. Musca viua & loco ipsi immittitur, vel mica thuris ^f mica.

^c physicali ratione prodesse.

^d Alij.

^e ternos viuos in aures.

^f mica.

^a collirium. apponitur, & de bitumine ^a collo inferitur, vt prouocetur vrina.

^b possit astringi.

Defluxu ventris. Cap. XVI.

^c principale remedium est, Fa-

lustra seminis.

^d vel aceto per-

os diffundit, or-

deum quoq; cō-

bustum ex vi-

no austero da-

bis.

^e castia.

^f minores.

^g ueteri.

^h denarios tres.

ⁱ spongiam.

^k hemina, seu

caprini vnciam

vnam, lactis he-

minas tres pa-

riter cōmiscet

et da.

^l M. S. non ha-

bet.

^m vnciam vnā,

cum aceti he-

mina media da-

bis.

ⁿ in folliculo

vel in ane, a-

lijisq;

^o filo.

Quibus modis strictus venter solui debet sepe predictum est. Nunc exponendum est quemadmodū, si solutus, ^b postea restringitur. Etenim hoc animalibus periculosum nimis est, nisi velox medicina subuenit, cuius necessitas de experimento ^c principali tenendum est. Clistere] vnciam ex viuo austero ^d dabis, caryotas tundis & gallas syriacas, & exinde datur potio salutaris.] Talis quoq; subuenit compositio: cene vncias 2. sordes lardi librā vnā, piperis vnciam semis, picule semiunciam diligentissimè tundes, ^e castia vnciam semis trita pariter consperges, offas facies, solito ^f more intinges in cera cum remissa est. Sic quoq; digeres stercoris ouis ^g librā, & in aceti & mulsæ sextario per cornu dabis, herba rubea [*trita*] restringes, si dederis in vino ^h spongiam. ⁱ Offam intinges in pice liquida, post combures, farinamq; eius cum vino austero defundes, farina triticea ^k heminas quatuor pariter cōmisces & digeres.] Nitrum quoq; ^l si potest fieri,] virgineum diligentissimè tritumè & in puluerem redactum, ^m cum aceti semiuncia dabis heminam. Puluis ex pumice datus cum vino in potu, mox medetur.]

De verrucis. Cap. XVII.

Ado verrucæ, & vitium difformitatis importāt, hac ratione curandæ: ^o lino subtili constringentur ipse verrucæ, in causticum crudum imponitur & sponte decidunt. ferro etiā precipiduntur, & de cauterio leuiter adusta sanantur.

De

De vjs coxarum. Cap. XVIII.

[Nterdum iumentis] misera fit coxa, cui de venis femo-
 ris sanguis emittitur, & in vase diligenter excipitur,
 admiscetur etiam puluis sulphuris, nitri, baccarū lauri,
 & simul tritis, & contra pilos diutissimè perfricatur, &
 & per triduum sic permanere permittitur. Aqua etiam, ^a *ex sepie tri-*
 in qua verbenæ coctæ sunt, tepida ^b datur in die fomen- ^{tae}
 tabis: ^c Pedes quos sanos habent glante ferreo, vel si de- ^{bter in die}
 fuerit, sparteæ calceabis, cui lemniscos subijcis, & addita ^c *M. s. non he-*
 fasciola diligentissimè colligabis, & supposititiā facies ^{bet, sed subijcit}
 parti illi quæ misera est, vt planas vngulas possit ponere, ^{per dies septē,}
 in crisma etiam perunges in sole non minus quàm ho- ^{pedem quē sa-}
 ra, contra incisuras quatuor foraminibus cauterere per- ^{num habet cal-}
 tunde, & pannos vel lemniscos ex aceto sub cute per fo- ^{ceabis}
 ramina traice per triduum, post traumatico illinitos pan-
 nos diebus nouē per eadem foramina trajicies, vel ca-
 lida verbenatia vtaris, & sic lemniscos subijcias. Vnde-
 cim quoq; lemniscos inducis & incretas locum vt cutis
 ad pulpas adhæreat. Cū cicatrices se clauserint, cau-
 sticum imponunt. Hac ratione emota vel læsa coxa sa-
 nabitur. Vel si coxa se læserit, vel à Mulomedicis dicitur
 filius læsisse, certior & facilior curatio inuenta docetur,
 & probata. Nam dudum claudū animal in sole ponunt,
 vino & oleo calefacto calefaciunt ipsum, hoc est, iunctu-
 ras coxæ diutissimè confricant, donec sudent. Tunc ani-
 mal capistro trahunt, & sensim currunt, alius lorum vel
 funes tenet, lassus sequitur, & subito dum animal currit,
 recta ad se coxas ipse cū impetu trahit, si sonuerit, scias
 loco suo redisse, paululumq; cessabis, post sensim deam-
 bulando tentabis. Si ad locum suum redierit, retractos
 pedes ponit, & minus claudicat. Vtcrius animal non
 conuexabis, sed per tridum fomentabis calida verbena-
 tia, post causticum induces. Quòd si prima die iunctura
 componi non potest, secunda die simili ratione coxas

saepius trahis, donec reuertatur ad locum.] Quicquid autem vexatum vel remotum fuerit vel ictu rotæ aut quocunq; alio casu, in prioribus vel posterioribus partibus, vel articulis, uel genibus, hoc ana collima constringit, & consolidat. Bulbos rufos triginta ^a cochleas viuas triginta, anagallici libram j. plantaginis viridis manum plenam diligentissime contundis & misces, additis tribus ovis, cum stuppa imponis, & colligas. luxata cōstringet, & ^b tumefacta sedabit.

^a cochlearia vi
ni

^b humecta sic
cabit

De laccis gambarum. Cap. XIX.

Si iumento laccæ enatæ fuerint in gambis, his agnoscitur signis: Dextra ac sinistra ad similitudinem vesicæ inflabitur cutis. Curandum est autem hac ratione qua flegma in genibus diximus oportere curari. Est & alia medicina. Lentæ quæ supra aquã natant colligis atq; contundis, additaq; veteri axungia colligabis. Vitiũ exiccare ^c prohibetur. Si gamba vel armus ^d aliquo loco ex ictu aliquo tumere cœperit, cretam cimoliam & ^e lubricam ex aceto acerrimo ^f miscebis & oblinis.

^c perhibetur
^d aut aliquis lo
cus

^e rubricã cum
^f macerabis

De gambofo. Cap. XX.

Si gambosum factum fuerit animal, & recens passio est, de tibia sanguinem emittito, [^g] lanam succidam circumligato. Caue ne fomentis aut cauterio rangas, utrunq; enim in tali curatione contrarium est. Malagma cruda vteris, tertio die semper soluis & curas. Cum videris animal profecisse causticum inducis. ^h Si quod iumentum coxam fregerit, aut supra gambam, scias non posse curari, quia partes istæ ligaturas tenere non possunt.]

^h M. s. non hæ
bet

De his qua laduntur à rotis. Cap. XXI.

Si iumentum aut rotæ, aut axis ictu fuerit elisum, in recenti lanam succidam ex aceto & oleo colligabis per triduum, post ficus ⁱ duplices & nitram pariter tritum

ⁱ cum nitro pa
viter tritas

tum imposito, die tertio soluito ac renouato. Si nihil profecerit, malagma tetrapharmaci imposito per tri-
duum. Si & ipsa tardauerit, imposito malagmā quæ di-
citur Meliacinus, vsq; dum sanetur.

De Syrmatice, id est, quod coxã subito trahit. Cap. XXII.

Syrmaticum iumentum his agnoscitur signis: Pro-
diens de equili, vel de loco vbi steterit, coxam trahit,
& transuersum vngulã inflexis coronis terræ super-
imponens ostendit, & syrmaticum^a & ragidorũ paleis^a quæ trahuntur] dicitur. Sed quamuis alienata horũ, vel
emota coxa videatur, si^b super (tẽperaueris pedes cessis)^b compellantur, continuo emendabitur gressus, & sine
claudicatione rectus incedet. Et hac autem ratione con-
tingit, si commissurã vertibuli ex corruptione corporis,
vel perfrictione natus humor intrauerit, tunc se defun-
dit ad neruos, & eos reddit immobiles, & velut aliena-
tos, quæ hac ratione curantur: Sanguis ei de sub gamba
detrahitur copiosus, in quo admisceas sal, sulphur mari-
nas cochleas, mannam thuris,^c feclam, nitrum, baccas^c
lauri, æquis ponderibus, contusa omnia atq; cribrata: vi-
no quoq; veteri & oleo miscebis cũ sanguine ipsius: quę
vnctione præparata, post inflationem illius^d coxas, cali-
da in qua verbenę decoctę sunt,^e interposito triduo diu-
tissimẽ cõfouebis, post vnctionem renouabis. Si ex hac
re plenam nõ receperit sanitatem, vulnus vris cauterio
in ipso vertibulo. Similiter scyaticis fieri cõsuevit. Que-
cunq; autẽ de ozœnis, cæterisq; vitijs articulorum, vel
de vngulis priorum pedum nunc dicta sunt, scias etiam
in posterioribus debere seruari.]

*De morbo alienato, ex quo infecta animalia mo-
riuntur. Cap. XXIII.*

Alienatum morbum authores vocauerunt, quo-
ties hæc signa procedunt: Patentis oculos animal

habet, nec sentit hominis aduentum, quibus & labra, & ipsa orificia intumescunt^a quasi ab aliqua bestiola contacta.] Quem morbum alij authores^b orabum nuncupauerunt. ^cEst autem nequissima passio. Primo quòd pestifero transitu contagionem spargit in plurimos. Deinde quòd impitos decipit specie sanitatis. Nam^d refecta & bene curata animalia ex hac passione subito inflata moriuntur. Alienatus autem vocatur quòd animalibus eripit sensus, Malleus, quòd pestilentia^e internociuum contagium facit. Plærunq; autem viscera interius vermibus consumit. Quorū morfu pertuso aqualiculo animalia suffocata subito moriunt. Sed si velocior medicina succurrat, hac ratione saluantur: de ceruice sanguinē detrahis, potionē componis huiusmodi: ^fGallici lib. vnā, hysopi lib. j. ^gabrotani librā semis, aristologiae rotundæ lib. semis, mannæ succari vncias iij. trixaginis vncias iij.] Quæ omnia cōtundito & cernito, ex aqua mulsa copiosè decoques, & animal diebus plurimis potionibus ægrotum. ^hSed quia plerunq; huius ægrotudinis pestilentia transit in proximos, totū gregem si inciderit, vt aut singulas heminas singulis digeras, potionare te cōuenit frequentissimis etiam suffumigationibus, stagnare pariter & curare, sicut in malleo superius constat expositū. Quibus vsque ad eò mutanda sunt pascua, vt si fieri potest in alias transmittenda sint regiones. Nam qua transeunt inⁱ lanis & in ipso anhelitu inficiunt vniuersa. Velocius aut curabuntur, si separata fuerint atq; translata.

De^krobrosis. Cap. XXVIII.

Roborosa passio dicitur, quæ animal rigidum facit ad similitudinem ligni, cuius hæc sunt signa: Totum corpus astrictum, extensæ sunt nares & aures ^lfrigidae, immobilis ceruix, os constrictum, ^mcaput extensum, colligati armī vel crura, pedes etiam constricti vt nulla commissura flectatur.] Cuius caput si erigere

^aM. s. non habet

^bar dum

^cM. s. non habet

^dreferta

^einternæ causa cibi

^fAnagallici

^gCroci vncias

ij. Absinthij et

Strigij vncias

ij.]

^hM. s. non ha

ⁱlabore

^krobosis

^lrigide

^mM. s. non habet

erigere^a volueris, non poteris] oculi præcluduntur, spi^ana^b prærigida,^c & ideo difficile erigit caudam,^d vt eam
 flectere & mouere non possit, dura ilia, astricti sunt re-
 nes,] cubare penitus non potest. ^e Contingit autē hæc
 passio ex nimia perfrictione vel spasmo neruorum, vel
 tremore, vnde contetanici dicti sunt. Plerunq; in hanc
 valetudinem incidūt, qui cum ab igne castrati fuerint
 negliguntur, & inambulantes frigore læduntur. Quo-
 rum nerui recenti dolore & frigore cōpelluntur, & spaf-
 mum patiūtur, & obdurefcunt in robur. E diuerso etiā
 altius quā expedit in pedibus vsta iumenta, vel quo-
 cunq; alio loco contactis neruis patiuntur spasmū, &
 robur incurrunt. Ex nimia quoq; pruina, vel si in nimio
 frigore sudabunt, vel è calidis stabulis producantur in
 frigus, fieri adolent roborosi. Sed si à posteriore parte
 fuerint cōprehensi, vt morbus desinat in lumbos, opi-
 stotoni fiunt,] calefactionibus tamen, vnguentisq; cu-
 rantur. Si quod verò robur à priori parte cōprehende-
 rit, ita vt os aperire non possit, desperanda sunt. ^f quia
 cōstrictis dentibus, fame perire coguntur. Quæ autem
 ex toto corpore equaliter periclitantur, ita vt ex aliqua
 parte os valeant aperire,] tam diu vnctionibus calidif-
 simis perfricanda sunt, donec sudent, coopertaq; sagis
 copiosissimè, loco calido statuūtur, ignisq; iuxta ea fie-
 ri consuevit sine fumo vt amplius sudent. ^g Surculos
 quoq; laureos validiores in os corū inter malas mitti-
 to, vt rodēdo eos exagitent maxillas & calefiant. Fabas
 quoq; solidas cum baccis lauri mixtas ieiuno dabis. A-
 quam quoq; calidam offeres ad potandum. Ventrem
 ipsis cum mulsā calida, admixto castoreo, clystere pur-
 gabis:] oleum quoq; optimum cum succo ptisanæ mi-
 xtum per narem sinistrā defundis: hordeum emolitum
 cum furfuribus admixtum dabis ad substātiā, donec
 sanetur. ^h Aliquantum dixerunt oportere eos ære candēti, ^h

^a voluerit, ter
in girum.

^b rigida.

^c distendit &

^d M. s. non ha-

bet.

^e M. s. non ha-

bet.

^f M. s. non ha-

bet.

^g M. s. non ha-

bet.

^h M. s. non ha-

in arena fluuiali vel maritima colligatos obrui, ita vt caput eorum extet & nares, & tã diu detineri donec fudent. Sed ex fuprafcripta cura fæpe plures conftat effe fanatos. Quòd fi ex hac re nõ profecerint, vres eius ceruicem dextera fuftraq; decuffatim, faccellationem ex fuffuribus fupra totum tergum calidum imponis per triduum, &] hac vnctione quotidie vteris in fole fi caluerit, vel in calidiffimo loco: Cerae libram, afronitri libram, refinæ terbeninae fe libram, ^a galbani libram, caftorei fe libram, oppopanacis libram,] piperis vnciam, medullæ ceruinæ vncias duas, olei veteris ^b vncias duas & femis,] vini veteris optimi quantũ opus fuerit admifces & vteris. ^c Præfens tamen experimento remedium eft, fi picem liquidam cũ oleo & vino veteri decoquis, calentiq; medicamine iumentum perungis. Ex qua vnctione & auriculas cum oleo tepefacto oportet infundi, ut fanitas matura proueniat. Sed vt venæ corũ calefiant intrinsecũs, & conceptũ frigus exudet, neceffaria potio eft, quæ roborofos tetanicos, & epiftotonos falubriter curat, ^d clabi feminis vncias ij. cimini alexandrini vncias duas, agallici, caftorei, abrotani vncias fingulas, trixaginis vncias duas, mannae croci vnciam vnam, succari vnciam, hyffopi vnciam vnam, piperis albi femiunciam, quæ omnia diligenter tunfa atq; cribrata redigantur in puluerẽ, ex quo bina cochlearia lassis & periculofe fe habentibus cum fucco ptifanae tepide propinantur: fortioribus verò cum vini veteris calida hemina defunduntur in os, nunquam tamen fine oleo propter leniendam potionis austeritatem, & cannalem faucium mitigãdum.] Alij auctores eiusmodi paffionẽ hac dicunt ratione curandã: De temporibus fanguinẽ detrahes, excipiesq; diligenter iniectione nitri puluere, fale, atq; caftoreo, animalia perfricari, & loco calido ftatui oportere, atq; hanc offerri potionem: lac caprinũ,

rutam

^a M. s. non habet.^b quod fufficit.^c M. s. non habet.^d dauci.

rutā baccas lauri, piper albū, oleū, & fabas solutas: hordeumq; etiā datur vt agitet edendo maxillas, die tertio de cauda sanguinem tollunt, & renes calidis vnctionibus fouent.^a Interdū etiā in balnea intromittunt animalia, vt diligētius cōualeſcant. Dant etiā quotidie portiones, fuſtes quoq; vel de ſalice, vel de robore in os mittunt, ne maxillarū vſus indormiat. Si melius habere cōperit, poſt duodecim dies coopertum exercebis vt ſudet. Si iſta nō valuerint, vteris ſuperius declaratis. Pleriq; aſſeuerāt, ſiculneas frōdes roborofis oportere præberi, quæ naturaliter calent. Portionē quoq; per os dandā: opopanacis vñcias ſ. ſtoracis vñcias iij. gentianę vñcias iij. manna ſuccari vñcias iij. myrrha ſcrupulum j. piperis longi ſcrupulos ij. cum vino veteri tepido, atq; ad cornu digerere.] Hac etiā vnctione ad curandum robur vel expellendum frigus vtuntur: Cerae libram, reſinae terbeninae vñcias viij. opopanacis vñcias duas, medullae ceruinæ vñcias duas, ſtoracis vñcias quatuor, baccarum lauri ſelibram, olei^b pini prout opus fuerit: ^bhirini. quæ omnia in vnum adiecta in aqua decoquūt, & perfricantes inungunt.

De hydropicis. Cap. XXV.

HYdrops non leuius animalia quā homines frequenter infeſtat.^c In talibus namq; ^d vitijs cum di^e vitalibus. geſtio ciborū plena non prouenit, humor noxius perniciem corporis, tumoremq; conſuevit inferre. Quā valitudinem hæc ſigna demonſtrant: Turgēt venter & crura, ^e teſticularia, ſcapulae, latera, & tergus inflantur vſq; eo, ^e ſcapulae cum vt nec in capite eius appareāt venę. Cui cum ſub linguā ^f pedibus, lum- tetigeris ſubruffiet. Hunc ambulationibus breuibus ^{bi.} opertum grauioribus ſagis donec ſudet exercebis in ſole, & ^f aduerſum pilos per totum corpus poſtmodū ^f M. s. non ha- confricabis. Cibū daturus radices cū folijs ſuis, quia & ^{bet.}

purgationem faciunt & vitio medentur: foenumq; cō
 spersum aqua nitroq; præbebis, die ac nocte maceratos
 lupinos in aqua, rursusq; siccatos præbebis in cibo. Ra
 dicem quoq; cucumeris syluatici, vel folia, quæ ventrē
 moueant, eidem dabis vt purges. Quæ curatio si tarda
 uerit sanitatem, euocādus est humor. Quatuor itaque
 digitis ab umbilico ad veretrum versus sagitta pungis,
 & periconium ipsum pungis, sed caue ne intestina tan
 gas, & animalia perimas,] subijcis fistulam ceteralem,
 & patieris humorem currere quātum æstimaueris ne
 cessarium, quem in vase excipies. Cum fistulam abstu
 leris, duo vel tria grana salis in plagam inseris, ne clau
 datur. Insuper & ^a pastillos imponis. Alia vel tertia die
^b apoforesim quasi facturus, denuò fistulam appones,
 humorem ejicies, donec ^c partes totas exiccet: tunc
 vulnus curandum solenniter. potionesq; catharticas
 per os dabis frequenter. Interdiu usq; dum sudet exer
 cebis. Quanto fortius esse cœpit, tanto diligentius est
 curandum, & semper abstinendum à potu, ut tepidum
 & modicum ^d ad sustentationem bibat tantum.]

^a emplastrum.

^b apophere
 sim.

^c per partes to
 tum exiccetur.

^d substantiam
 bibat.

De sarcofis. Cap. XXVI.

^e sarcofis.

S^e Arcofis quoq; talis est passio: tumētum cum bibe
 rit inflatur & sufflat. hac cum ratione curabis: cine
 ris vel lixiij sextarium vnum, seminis plantaginis vn
 cias v. conteres & cum vino dabis & oleo celeriter, usq;
 quo resideat inflatio. Alij auctores asserunt ab umbili
 co duobus digitis contra pectus plagam fieri debere,
 & fistulam poni, & educi humorem vel aquam noxiam
 vsque ad sextarios tres, vel amplius, si maior est tumor.
^f Sed cautius est per partes sæpe tollere, ne repentina
 exiccatio periculum faciat. Potionibus vtēdum esse di
 cunt, quæ vrinas moueant frequenter, etiam confrican
 dum esse vt sudet, pro fœno gramen accipiet, & pro
 hordeo

^e M. s. non ha
 bet.

hordeo ciceres infundi. Prodesse etiam dicunt si inter pigmentarios frequentissimè deambulat animal: quia diuersi odores latenter pulmonibus profunt.] Potionem etiam huiusmodi dant: Petroselinum & mala grana nata contundunt, & cum vino veteri per os digerunt. Apium quoque quantum^a appetere voluerit, offeres ad edendum. Asparagi sive luestris radices uncias ij. cum vini veteris sextario^b decoquis, ut ad tertiam redeant, & ad heminam per os digereres.

^a apponere volueris.

^b decoques.

^c ad heminam

& per.

De Tympaniticis. Cap. XXVII.

T^dympaniticus quoque^e hydropico similis est, sed talis agnoscitur signis: venter quidem eius crescit ut hydropici, & ceruix fit rigidior, sed nec testiculi, nec crura intumescunt. Conuenit itaque Tympanitico calidum cinerem cum liquamine optimo in panno, vel linteolo, umbilico vel ventri subponere, & fasciis colligare, sed à pluribus animal tenendum est, ne luctando moueat ligaturas. Radicem panacis [&] sil. galli cum pariter conteres, & cum oleo vinoque repelato per cornu faucibus digereres. Præterea tymum syluestrè & etargium in vino decoques, & singulas heminas per triduum dabis. Tympaniticum hæc signa demonstrat: ciborum bibendique fastidium, exiguus somnus aut nullus, si per nares mucos coeperint emittere, desperandum est, si mundas nares habuerint, hac ratione curabis: cremorem ptisanæ & defruti binos cyathos per triduum dabis tepidos. Præterea hyssopi uncias 4. alci viridis manum plenam, palmas numero viginti, sceni greci cyathos sex, aquam cisterninam & vinum odoratum vetus pariter mices, diligentissimè decoques, & in potionem per triduum dabis.]

^d Tympanitis.

^e bydropi.

^f plurimis.

^g M. s. non habet.

^a deijciuntur.^b M. s. non habet^c cum eo.^d M. s. non habet.^e olei cyprini.

Lienosi, vt manifestum est periculum, ita manifesta sunt signa. Nam oculi ^a inuertuntur & suffusi sunt sanguine, tardius ambulant, collum habent extensum & fit deterius & rigidius. Quæ passio principium indicat roborosi ^b quorū latera intumescunt, siue ceruicis media spina ad similitudinem aluei fit concaua, astringuntur aliquando maxillæ, quod vitium consuevit inferri ex nimia perfrictione, cum animalis dorsum aut frigore, aut pluuia, aut grandine cæditur, aut nubibus.] Cuius ista curatio est: De cauda parū sanguinis demis. Nā si amplius tuleris in frigesct, & rigori additur rigor, admisces ^c in eum merū, & oleum, & calcfacies, & statim hac dorsum & ceruicem perunges. ^d facellum quoq; ex fursure calidum impones, ut totam spinam tenere possit & lumbos, altera die exerge bis diligenter & vntione eadem perfricabis, supra quam similiter cum fursur calentem facellum imponis, hoc vsurus vnguēto: medullæ ceruinæ libram vnam, mannę thuris vncias quatuor, depli vncias tres, castorei vncias tres, opopanacis vncias tres, resinæ frixæ vncias iij. apoximæ vncias iij. resinæ terebentinæ vncias ij. ceræ libram semis, olei laurini vncias viij. sæpi caprini libram, olei glaucini sextariū j. ex his sicca quæ fuerint tundis & cribras, cætera super carbones soluis, quibus cretam admisces, & leuiter decoquis in vase nouo, vnturus cum necessitas postulauerit, reponis ac seruas. Hac quoq; potione intrinsecus curabis: absyntij vnciam j. aristologiæ vncias iij. betonicæ vncias ij. petrosilini vnciam j. & semis, trixiginis vnciam j. thuris masculi vncias iij. castorei vncias ij. mannæ succari vncias ij. cõtundis pariter, & ex aqua mulsa & oleo diffunde per fauces, absque dubitatione curabis. Alij auctores asserunt sanguinem de brachiolis

lis

lis auferendum, & animal abstinendum ab hordeo, oleum, nitrum, marrubium, sanguinem de brachiolis æquis ponderibus tritum cū absynthio pontico & vino austero per os dandum, & cum biberit deambulet, & spongijs calidis foueatur, & pressa manu diutius perfri-
cet. Si ventris permāserit tumor, pectus cauterijs in-
urendū est. Post quinq; dies ternos digitos subijcis hac
atq; illac inurendum est iterum: obseruabis autem ne
venas fortè comburas.

De implectiis. Cap. XXIX.

Implecticus autem quia similem sustinet passionem,
perfricandus est vnctione superius memorata, & si
necessitas postulauerit, inurendus.

De^a Phragmatico. Cap. XXX.

Si phragmaticum erit iumentum, his agnoscitur si
gnis: febricitabit, oculos introrsum reducet, aures
tensas habebit & rigidas, terram pedibus tundet, quod
hac ratione curabis: Sanguinem detrahas de matrice,
adiunctoq; oleo & vino tepefacies, totumq; iumentū
contra pilos diligentissimè confricabis, loco tepido sta-
tues, & curasti.

^a emphragma
tico.

De eo qui aquam timet. Cap. XXXI.

Aliquando iumenta aquas timent, quæ dicuntur,
^b hydrophoba. Signa huius hæc sunt: venas om-
nes habebit extensas, sudabit suffusus oculis, tremo-
rem ^c frendoremque patietur, illidet se parietibus: ex
qua passione conuerti consuevit in rabiem. Cui hac
ratione succurris: Sanguinem ei de ^d femoribus de-
trahes, à cibarijs abstinebis, in loco sic clauso ut lu-
men videre non possit, constitues, magno silentio

^b hydrophobi
ca.

^c frigoremq;

^d inferioribus

^a fistula.^b audiat.^c libram semis.

aquam in ^a situla vel alueo ita apponis vt ^b non audiat sonitum, manipulum rutæ deterito, & baccas laurix. olei rosati ^c libram, aceti vnciam i. cōmisceto, caput & nares diligentissimè perunges, & sanabitur.

De Spasmo. Cap. XXXII.

^d maxime.

Spasmus certum est animalia sustinere. quæ necessitas his declaratur indicijis: Subitò concident, & articuli eorum extensi sunt, & toto corpore palpitant, aliquando etiam de ore spumam emittunt. Quibus escā dabis pusca nitroq; conspersam, cucumeris quoq; syluatici puluerem, & nitrum tritum per septem dies in potione dabis vt purget. Sanguinis quoq; ^d marinæ testudinis dimidiam cotylam, aceti tãrundem, [vini tantundem] laferis aliquantulum pariter misces, & suffundis in nares. Vtile dicitur terga eorum oleo & aceto & nitro frequentissimè confricari.

De Epilepsia. Cap. XXXIII.

^e repente.

^f periculo pro
pinquius est.
^g M. s. non ha.
bet.

Quædam ratione lunari animalia sicut homines frequenter corruunt, & intermoriuntur. Quorum ista sunt signa: lacentia cōtremiscunt, saliuæ per os defluunt, desperata pro morituris ^e frequenter consurgunt, & pabula appetūt. Cartilaginem naribus eorum digito tentabis, quanto frigidiorē inueneris, tanto ^f plus casurū scias. ^g Si minus frigida fuerit, rarius cadet. Cuius ista curatio est: De ceruice eius copiosum sanguinem tolles, post quintum diem de temporibus, loco calido tenebrosoq; constitues, totū corpus thermanticis confricabis vnguentis, cetebrum quoq; eius & auriculas pice liquida cum oleo laurino admixto largius perunges, & mittes intrinsecus, caput etiam aluto & cerebellari cōmunies, ^h potionē autē catharticā dabis eiusmodi: Rad. sileris vncias ij. panacis radicis vnciā i. diagridij vnciā i. cum cucumeris syluestris vnciā quæ.

quæ omnia bene contrita commifces, cum mellis sextario j. decoques, ex quo cochleare plenum in aquæ calidæ sextarium, & olei^a drachmas iij. mittis] & per os de-^{a vnciam vnâ,} fundis. Caput quoq; eius sæpius curabis. Radicem diana^{misce} riam, id est herbæ artemisiæ, in puluerem rediges, & per fistulam naribus insufflabis. Radicem quoq; laferis tun-
sam si naribus defuderis, eadem ratione proderit. Si au-
tem passio perdurauerit, caput eius vres, vt apioso fieri consuevit.

De eo qui aqua remouit. Cap. XXXIIII.

A Nimalia sæpe aquam reuoment quam biberant. Quæ passio è nimia^b perfriktione descendit, cum^{b prefocione} stomachus paralyfim ex frigore sustinuit. Sed hac ratione curantur. Sanguis de ceruice detrahitur, portiones^c thermantice propinantur, vnctionibus calidissimis^{c trsgmanticæ} armi pectusq; confricantur, purgatur per nares caput, & si necessitas postulauerit, etiam sinapizantur.

De Sideratitia. Cap. XXXV.

Sideratitia iumenta dicuntur, cum venas vacuas percussit frigus, aut æstus, aut impleuerit cruditas, aut^d ieiuna^d bulimum fecerint. Redditur enim stupidum animal, & titubans^e ambulat. Quod mollibus cibarijs, lenibusq; potionibus curari oportebit, ita, laferis vnciam^{d ab alimentis fiunt} j. & heminam mulsæ, succumq; ptisanæ [heminam]^{e cum ambula- uerit} miscebis. Et si ex frigore causa est, cum vino & oleo tepido dabis.^f Si ex æstu, cum rosato præbebis. Si ex cruditate,^{f M. s. non ha- bet.} abstinebis à cibo. Si de bulimo, ciceres offeres largiores.

De percusso à sole. Cap. XXXVI.

Sol quoq; canicularis ardentior, animalia percutit in cerebro, quibus de temporibus sanguis emittitur, & simili ratione curantur. His autem ostenditur signis, quia deiectum caput portare coguntur.

De cruditate. Cap. XXXVII.

CRuditas iumentis generat ægritudinem, quæ hac ratione dignoscitur: modo in vnam partem, modo in ^a aliam ambulantes inclinant, Quorum ista est medicina: Sanguis eis de ceruice detrahitur, à potu & cibarijs abstinentur. Si ætas est, refrigeratorias accipiant potiones, non parum natura ^b compellitur.

^a alteram^b compellente

De Bulimo. Cap. XXXVIII.

Bulimum animalia sustinent frequenter ex fame, frequenter ex lassitudine. Cuius ista sunt signa: ^c Anteriorius fugiunt, incertus ^d effusus, tremebit. Quæ hac ratione curanda sunt. In primo omnium defricetur ex vino oleoq; tepefacto, ^e cum mundis mollem partem vino infundis & cum eodem confricabis. Si ilion fecerit, per cornu digeres & reparabitur. Quod si permanserit bulimus ^f simile heminam cum sextario vini infundes & ^g per cornu digeres. Quod iter egerit incidit bulimus, vbi necessaria defunt, terram faucibus infundes, aut ofas facies, & per os digeres.

^c oculi interius^d est visus, corpus tremit.^e et micā panis pulueris tum

vino infundis,

et sic liquidū

faucibus infundis, et curabitur

^f sileris^g M. s. non habet

De Anhelitu. Cap. XXXIX.

Quod si ex anhelitu inflationes contigerint, cuius causæ rationes reddi nō possunt, puscā calidam cum spongia cerebro eius apponis & pectori, in aures eius oleum laurinum mittes, frigidissimo loco eum constitues, nares quoq; titillabis vt frequentius sternutet. quo facto, statim ^h exhilaratur.

^h curabitur

De æstu. Cap. XL.

Si æstuauerit animal & defectionē patietur, brassicæ folia cū apio contundes, & cū vini sextario permiscebis, & per narē sinistra infundis. Si verò fortius æstuaucrit, petrosilini, daucij, [sementa] ⁱ sillis gallici, abrotani, spi-

ⁱ sileris

ni, spice nardi, sinoantis,] æquis ponderibus tunduntur, & cum aqua mulsa data, æstum releuant. Quòd si his ita membra defecerint vt cõcidant, quibusdam placet abstinere eos à potu, & sitientes in aqua frigida vna hora stare, & continuò reparari. Alij dixerunt hordeaceam farinam cum vino per cornu faucibus infundi. Plæriq; experti sunt triticeã farinam cum aqua frigida datã continuò profuisse. Vel certè tria oua cruda cū pulegio & puſca, oleoq; permixto, faucibus infundunt.

De Paralytico. Cap. LXI.

Paralyſim ad ſimilitudinem hominum iumenta patiuntur, quæ his ostenditur ſignis: Ambulabit^a pronus in latere ad ſimilitudinem cancri, ceruicem incuruabit vt ſolent habere quibus fractæ ſunt, rectos pedes [*mittere*] non ponent^b ſic ægri parietibus ſe illidunt, cibum & potum non recuſant. Hordeum autem ipſius v^cidum ſemper apparet. Hac ratione curabitur: Sanguis ei de temporibus parte contraria non quã^d contractus eſt tollitur, vnctionibus^e thermanticis perfricatur, ceruicesq; eius conſtringuntur vſq; eo, vt cratellis ex^f lignis impoſitis conſtricta ceruice prauitas dirigatur,] Loco autẽ calido ſtabulatur ſicut roboroſus. cui^g ipſæ potiones dantur. Si^h parum in totum iſta medelarũ adiuuenta profecerint, ceruices eorum vruntur, nõ quã contractus eſt, ſed ex parte cõtraria de cauterio accipit palmas ab armo vſq; ad ceruicẽ, auriculæ & in tempore vruntur ad menſuram ſemiſſis. In alia autẽ parte temporis quaſi ſtellam paruam cauterio facies, & in parte renum vſq; ad mediam ſpinam virgulas dabis ſolenniter, & curaſti.]

De intrinſecus rupto. Cap. XLII.

Iumenta nimio ſaltu, vel curſu aut ruina, cum aliquid iruperint, iⁱ vulſant, quorum iſta ſunt ſigna: Strangu-

^aprauus, vel curuum

^bSi coegeris

^cſolidum
^dpatitur

^ethermanticis
^fligno appoſitis cõtracta ceruicis prauitas corrigatur.

^geadem
^hM. s. non habet

ⁱpatiuntur & tuſſiunt

riam patientur, excreabunt etiam purulentum, & quoties volutata fuerint non reuoluuntur, nec se excutiunt. [Et] si recens ruptura fuerit, sanguinem magis excreabit quam pus. Quæ curantur glutinosi & lenibus cibis. Talem etiam accipiunt frequentissimè potionem: Thuris masculi vnciam j. opij vnciam j. heliotropij vnciam, quod intybum agrestem uocamus, rutæ vnciam j. quæ omnia diligenter trita cum vino austero quatuor mensuras^b adijcias, & per dies singulos dabis ad cornu, donec quæ intus rupta sunt glutinentur.

^aM. s. non habet

^bAtticæ

De insania Cap. XLIII.

SEd animal nonnunquam inuadit insania, vt præsepium frangat, seseq; morfu laceret, impetus etiam in homines faciat, [vt fera] auribus micat, oculis [erit] attentis & splendidis, & ex ore egerit spumam, quæ cautè ne medentem lædat, diligenterq; constringito. Sanguinè ei de ceruice & de cruribus trahito, rursumq; in tenebris contineto, donec appetat cibum. Cum cœperit ad patientiam reuocari, succum cicutæ vno acetabulo, & aquæ vnam heminam admisce, & per os defundis. Post rutam conterito, & supra cerebrū ponito, caputq; lanata pelle cōstringito & curato, & cum profecerit, calidè stabuletur. Talis quoq; potio equis subuenit rabiosis: baccas lauri nouem, & alei purgati grana viginti & vnum, diligenter conteres, & cum vino veteri candido per narem sinistram inijcias.

^cM. s. non habet

De Pletura ex hordeo. Cap. XLIIII.

SI animalia dum sudant hordeum comederint, vel ipsum hordeū nouū fuerit, quia vehementius calet, vel copiosius quàm oportet ociosa pascuntur, absq; dubio indigestio & pletura comitabitur. Quæ passio his agnoscit signis: Sudabit, ^dligati erūt arui, ambulabit incertum

^ain loco ubi sunt

certum: Sanguinē ei de ceruice detrahes, aceto oleoq;
 permixtis, totum corpus diligentissimē confricabis, ^a le ^{M. s. non ha-}
 uibus ambulationibus exercendum est, & ab hordeo pe ^{bet}
 nitus abstinentū.] Cui eiusmodi subuenit potio, brassi-
 cæ folia contundis, succumq; exprimis, & myrrhæ pul-
 uerem, & parum liquaminis, & vinum vetus optimum
 misces, quod per triduū per os defundes, ita digestio &
 sanitas consequetur. ^b Aliquanti præcantatione tentāt ^{M. s. non ha-}
 afferre remedia, quæ vanitas ab aniculis folis diligen- ^{bet}
 da est: cum animalia sicut homines non inanibus ver-
 bis, sed certa medendi arte curentur.]

De passione pulmonis. Cap. XLV.

Plurimum ut integri præstant substantiam vitæ, ita vi ^c suffragia
 riati periculum asserunt mortis, quorum dolor ma-
 nifestis declaratur indicijs: stertet, tussiet grauitur, & ex-
 creabit purulentum. Si ægritudo longior fuerit, de ^d posterioribus
 ribus claudicat pedibus, grauem fœtorem naribus ex-
 pellit, difficile se collocat, ^e sed febricent præseprio incum-
 bit, corruptum ascellabit. Aliquando in corpore ipsius ^{M. s. non ha-}
 similia furunculis tubercula nascuntur. ^f Quorum ægri- ^{bet.}
 tudo difficilis est, sed hac potione curanda] thuris ma- ^g Que ægri-
 sculi vncias ^{tres}, hyssopi vncias ij. folij ^h vnciam j. manne ^{do difficilis}
 croci vnciam j. myrræ vncias ij. [*hyssopum*] diligenter tun- ^{hac & curator}
 dis & cribras, ex quo puluere vnū cochlear cum tribus ^{duas}
 ouis & aqua temperabis & diffundis per os. Si cibum ^h trifolij ma-
 non appetit, ⁱ pro aqua lac caprinum miscebis, & addi- ^{gni, croci ana}
 to mellis cochleario propinabis. Succum quoq; ptisa- ^{unciam vnā}
 næ cum oleo rosaceo, & puluerem superius compre- ^{M. s. non ha-}
 hensum cum ouis per os dabis ad cornu. Offas quoq;
 ex duobus sextarijs farinæ triticæ, & vno sextario erui
 pollinis facies, quibus admiscebis ex superscripto pul-
 uere quinq; cochlearia. Sed septenas offulas diebus sin-
 gulis digeras, quas quotidie ad substantiam dabis, do-
 nec

nec cibos tentet appetere. Cui omnem escam propter fastidium viridem oportet offerri, & contrario, lenticulam cum tritico vel hordeo torrefacto, cum palea dabis, vt quicquid ex diuersitate ciborum voluerit eligat. Lac tamen recens cotidie ei conuenit dare. Deambulet plurimum, vbi cœperit conualescere ad exercitium reuocandum est. lac si defuerit, aquã in qua eruum prius lotum die ac nocte permanferit dabis in potu. In causa pulmonum de ceruice vel de palato his sanguis auferitur, quibus (nec) fastidium euenit, sed fortiora sunt corpora. Cineres quoq; vltimi loti & infusi aqua cum vino veteri optimo odorato heminas singulas misces & dabis. Quòd si vehementius vexatum ægritudine, transit in morbum: Radicis lentisci drachmam, thuris vncias ij. murræ drachmam, succari semiunciam, contere diligenter, & cum vino suffunde. Sunt & ista remedia: Vua alba in os equi frequenter exprimatur, semen radicis datur in vino, amygdalæ frixæ cum aqua offeruntur. Sed est alia efficacior potio.] Cardamomi [*costi, iringijya dicis, castie ana*] vncias ij. cassiæ vnciam, storacis vnciam j. quæ omnia^b si ualidior & sine febre erit cum vino, si febricis cum succo ptisanæ per os dabis.

^aCinamomi
^btunsa, si frequenter suspirat

De orthopnoico, id est, plagio rigido. Cap. XLVI.

O Orthopnoicum iumentum his agnoscitur signis: etiam si trahatur ambulare detrectat, anhelat grauius, frequenter suspirat, ranchos ducit, ilia suspendit, dum manducat tussit. ^cEx quo vitio difficile liberabitur, licet in longum protrahat vitam. Pulmo enim eorū contrahendo se comburit, vnde & macies cum morte insequi consuevit.] In recenti tamen hanc curã festinanter adhibebis: Sanguinem de pectore detrahes, & mero oleoq; permixtum atq; calefactum perunges. Lixiuum quoq; cineris diligentissimè cretum, cum oleo optimo tempe-

^cM. s. non habet

temperabis, & per nares diebus quinque; cōtinuis¹ eidem² immittes
 digeres. Potionem quoque; dabis postmodum: Sinapis alexandri-
 ni frixi, & sulphuris viui, & murre, cardamomi species, æquis ponderibus contundis & cernis, & cum melle³ optimo decoquis. Ex quo medicamento ad magnitudinem nucis cum vino nigro calido dilues, & quotidie per os potionabis. ⁴ Alij verò myrrhæ uncias ij. sulphuris unciam j. nitri semiunciam, picis liquidæ pusillum deterunt, additoque; melle & vino vetere odorato, candido, per nares sæpius infundunt. Curabis autem ne algeat, temperabis exercitationibus ut sudet: & non solum in potione, sed etiã in sceno nitrum cum mellicrato aspersum semper accipiat.]

De^d Epistotono. Cap. XLVII.

Epistotoni quoque; similis passio declaratur. Orthotonicus qui totus est rigidus, Epistotonus cui in posterioribus partibus morbus infederit. Cuius ista sunt signa: Aures^e frigidas^f habebit, collum extensum, oculos minores, tensa pellis in facie, labia graua, ut oscitare & [os] aperire vix possit, cibum potumque; fastidiet, cauda rigida, gressus incertus, membra distensa, ^g difficile progreditur, & frequenter in posteriorem partem cōcidit, unde Epistotonus nominat. Quod genus passionis hyeme curare difficile est, æstate autem si diligentior fueris obtinebis. Quæ passio per æstatem his nascitur causis, si iumentū ardentissimo fuerit sole percussum, vel si in itinere priore claudicans pede, coactum fuerit ambulare vel currere, & vehementius sudauerit, & ex sudore vel armum læserit, vel supra ipsum iacuerit ut armus in dormiat. Hyeme autem cum de itinere vel de exercitatione venerit, & cū sudore steterit sub diuo in frigore, aut in loco (recēti) vel humecto, aut marmorato, aut tessellato, vel si frigore maxillæ obdormierint, tunc ista ægritudo contrahitur. Cui hac ratione tentabis succur-

rere: Adipis porcinae veteris lib. ij. resinae terbeninae se-
 libra, piperis triti drachmam, cerae libram, olei veteris
 sextarios ij. pariter decoques, & calidissime totum ani-
 mal perunges. Multi etiam decoquunt, calentemque a-
 quam capiti ipsius languentis imponunt. Alij in sterco-
 re ipsorum calido obruunt aegrotantes, ut languor exu-
 det. Plerique colligatis iumentis commodum credunt
 renes sole feruente bene cooperiri. [*Quibus*] Haec quoque
 potio traditur salutaris: Piperis triti grana^a xx. cedri pon-
 dus denarii, nitri^b vnciam j. mixturae laseris^c tyrrhenici
 globulum ad magnitudinem fabae, trita atque permixta,
 addita^d liquaminis floris hemina, & vini veteris^e summi]
 sextario bis in die per os digeres. Expertum dicitur, san-
 guinem bubulinum calidum & fumantem, sed modera-
 te per cornu faucibus infundis. Quod si forte defuerit,
 thuris cribrati & salis triti ternas vncias cum vino opti-
 mo prodesse dixerunt. Calidis medicamentis animal ex-
 pedit dum sanetur perungi. Adipis quoque porcinae re-
 centis coctae quantum existimaueris cum oleo optimo
 & vino summo & melle commisces, & ad carbones sem-
 per decoques, ac per nares infundes. Malagma quoque
 de calidis speciebus in carbonibus cum oleo cyprino
 vel communi, sed veteri, abluatur, & perungitur. Post cu-
 ram operitur sagis, & in sole calido exercetur a scissore,
 & repedens dum sudet. Post sabanis validioribus abster-
 getur, & denuo unctum operitur, pice quoque liquida ad-
 mixto oleo perungendum, non tamen nimia pix sit, ne
 corium laedat. Nonnulli iam^g ualidioribus de ceruice
 sanguinem detrahunt. Plerique in balneum ducunt, cali-
 dissimis potionibus curant, id est, lasare & cymino, ani-
 so, oleo, baccis lauri, ex quibus quotidie aliquid cum vi-
 no ministrant. Vnctionibus quoque istis vruntur: Cerae
 lib. resinae vncias iij. opopanax uncias ij. medullae cer-
 uinae vnc. iij. olei storacini vncias iij. olei laurini vnc. iij.
 qua:

^adecem^bcotula vnam^ccyrenaici^dolei^eM. s. non ha-

bet

^fM. s. non ha-

bet

^gdicunt sic cu-

rari

^hM. s. non ha-

bet

quæ omnia decoquunt, & in sole aut in loco calido perungunt. Alia quoque unguenti compositio talis est: Baccarum lauri sextarium j. cymini sextarios ij. sulphuris viui vnc. iij. resinæ vnc. j. galbani vnc. iij. olei sextarios ij. quæ omnia decoques & vteris.

De Lethargico. Cap. XLVIIII.

Lethargici quoque iumentis ista sunt signa: Iacebit semper & dormiet, neque cibum appetit neque potum, cum excitatum fuerit continuo aggrauatur, & se proiecit, & ^a macescit, & quancunq; ei dederis potionem tanquam dormiens vix suscipit: quod hac ratione curabis: ^a inhorrescit. Substernito in stabulo vbi ^b stat, vt bibat ibi, cui caput ^b stratum cubet. fomentabis ex calida ^{cum} pulegio decocta, postmodum perunges oleo cum adarce trito, ita vt caput eius & aures infundas, ^c ea vsurus potione: camomillam illyricam, (id est ^c M. s. non habet. nos trace) & herbam artemisiam in aqua decoquis, ex qua quotidie ei binas cotylas propinabis. Cui & pedes priores frequenter fomentabis calida. Solet enim hæc passio adstrictius ad rectum pedem contingere. Est quidem periculosa passio atque curatio: cuius ista sunt signa: Oculi eius lachrymabunt quasi lippiant, in præsepio dormitans incumbit, à posterioribus ambulans nutat, & totum grauiatur. Cui sanguinem detrahes de pede priori dextro, & de femore sinistro, ex quo cum perunges. Herbam artemisiam contundes, & cribratam dabis cum lixiui sextario, & olei cyathis duobus per triduum, quarta die intermittes. Quod si cibaria non appetit, ^d bolum ^d eruum mellitum. (ex melle) & aqua tepida comedat, & aquam bibat. Si minus profecerit, lini semen cum aqua in olla decoques, & heminas singulas per dies singulos dabis ad cornu, addito melle quantum sufficiat. Quæ potio etiam febricitantibus prodest. Lethargicum animal frequenti exercitatione prohibendum constat à somno. Assidua.

quoque iniungenda est deambulatio si anteriores pedes eius miseris in fomentum. Nam surfures sale & aceto permisces, & calentes vngulis imponis, farinā quoque triticeam cum tritis salibus & pusca sextario vno, faucibus infundes, herbam artemisiā tunfam cum oleo & modico lixiuo dabis ad cornu, abstinebis ab hordeo, fabę solide sextariū porrigis vt vigilet, donec dutio res edomet cibos.] De ceruice sanguinem ei detrahes.

^a Repletum.

^b Triti pontici vncias quatuor, calami syriaci vncias iij.

^a Depletum hac ratione curabis; ^b Afronitri vncias tres, gallæ syriacæ vncias duas, spicenardi vncias duas, radicis capparis vncias duas, tunfa & cribrata permisces, & terna cochlearia in sextario aquæ tepidæ dabis in potu. Nunquam frigidam nec nimium calidam sed tepidam [*& puram*] ad bibendum semper accipiat. Assiduè flagello excitandum aut voce, vt vitium timore deponat.

De Morbo Regio. Cap. XLIX.

SI quod iumentum morbum regium habuerit, his agnoscitur signis: vtrique oculi virides sunt, & ceruicem inclinatam habebit, [*in*] dextra parte & pede (*c* dextro etiā) sinistro videbitur claudicare. Cuius curatio est ista: loco tenebroso, vbi lumen videre nō possit, clauditur, & operitur sagis ita, ne oculi eius aperiantur in die, oleo & vino tepido vngetur atque fricabitur, ^d lapides molares non minus pondera quinque in ignem imponuntur, animalis caput copulatur ad pedes, cum bene canduerint, sub eius naribus apponuntur, perfusi oleo suffumigatur os, nares & oculi, vt morbi virus exudet. Quod per septem dies continuè est faciendū.] Tali etiā ratione succurrimus: sanguine caprino & lacte ouilolo, ana ^d gallico costo, oleoque pariter admixto potio conficitur, quæ per dies duodecim datur,

^c M. s. non habet.

^d M. s. non habet.

De

De bili, id est, a coleribus.

Cap. L.

^a colera.

Sed interdum ^b biles, quæ coleræ appellatur vulgo, ^b de bili, quæ
solent iumenta vexare. Quæ passio his declaratur ^c coleræ appella
indicijs: commouetur ac volutatur ut ^c strophosus. San
guinem de ceruice emittis: Daturus eiusmodi conti
nuò potionem: herbæ trixaginis nigræ ^d vnciam semis, ^d vncias sex.
mannæ succari vnciam vnam, nitri ^e vncias duas, altei ^e vnciam vnâ.
vncias ij. vini optimi sextarium vnum, cõteres, [*misc-*
bis &] ex aqua mulsa heminam vnam per sinistram na
rem infundes.

De bili arida.

Cap. LI.

Quòd si aridam bilem habuerit, myrtum agrestem
cum vino contritam per narem dextram defun
dis, pro hordeo far triticeum dabis. Potionem ipsam tẽ
perabis ex aqua.

De coli passione.

Cap. LII.

Coli passio grauißimos cruciatus iumentis consue
uit inferre, ita vt cardiaci aut strophosi esse credan
tur, sed his agnoscitur signis: Cũ stat, repẽte concidit vt
arreptũ putes, si ^f satis suspẽsum fuerit dolor subsequi
tur, & iacet nonnunquam, cum frigidam aquam acce
perit tremit, sudat, anhelat. Cui hac ratione succurritur. ^f cadens.
Anisi pontici vnciam j. petrosilini vnciam j. fœniculi se
minis vnciam, piperis nigri vncias ij. marrubij vnciam
j. abrotani vnciam j. anethi ^g vncias ij. libistici ꝓ. iij. cen
tauræ minoris & maioris vncias ij. ^h scametris semi
vnciã, ⁱ eupatoris ꝓ. iij. gingiberis vnciã semis, pulegij
^k semiunciam ^l rutæ vnciã, apij vnciã semis pariter con
tũdes & cernes: tũc mellis optimi põdera duo cocta &
despumata cũ omnib. misces, ex quo medicamento ad
magnitudinem nucis auellanæ cum aquæ tepidæ sexta
rio dilues, & per os infundes, certissima medicina est. vnam.

^g vnciam semis,
^h leuistici vnciã
vnam, centau
ræ.ⁱ camedrij.^j filij vncias
quatuor.^k caprini vnciã^l rutæ, apij se
minis ana vnciã

Quòd si dolor perseverauerit, foeniculi seminis cochlearia v. bene trita eū vino syncero sed cibario, sextariū dabis. Præterea^a panis aliquantulum & pelliculam de ventre pulli siccata in furno & trita cum vino dabis.

^a piperis.

De Vomica. Cap. LIII.

Vomicae plerunq; animalibus nascuntur intrinsecus. Cuius passionis signa sunt ista: cum accubuerit difficile surgit, os ei grauitur olebit, incumbet in eo loco à quo vexabitur, tussiet, & purulentum excreabit interdū. [Cui hac da] thuris vncias ij. aristologiae^b vncias ij. in vno cum vino tepefacto per nares digeret. Item sulphuris viui vncias ji. aristologiae vnciam semis similiter dabis, cibo autem maximè sustentandum est, vt habeat corporis nutrimentum,] & cum ruperit vomica cauterijs circa pectus aduris, vt facilius prouocatus humor emanet.

^b vnciam semis. puluerisa, cibo maximè sustentata, vt nutritur.

^c cardiaca.

De Coriagine. Cap. LIIII.

^d cardiacam.

Passio quam graeci^d ecedermiam vocant, latini coriaginem appellant. Cuius ista sunt signa: macescit, & sine febre non erit, corium illius adhærebit costis, spina fit durior, in dorso eius nonnunquam furunculi exire consueuerunt, magis etiam quam adsueuerat appetit cibos. Cuius ista curatio est: thymum & sales cum vino rubro conteris, & tubera, si qua in eo sunt, confricas. Parabis etiam aliam vntionem: picem, ceram, resinam^e cabialem, & thuris pollinem ex oleo veteri temperabis ac decoques, totum animal cōfricando diutissimè perunges. Sed parum est vntione corio mederi, nisi potionibus & intrinseca curētur: piperis albi triginta grana, myrrhae^f semiunciam, vini odorati veteris cotylam, olei viridis cyathum vnum admiscebis & per os digeret. ^g Item fasciculos rutae viridis atq; purgatae, opopanax & cotylam vini & olei viridis cyathum admiscebis & dabis

^e riculam,

^f vncias sex.

^g M. s. non habet.

& dabis in potu. Quod vitium ex perfrictionis iniuria, aut ex coactione alicuius necessitatis descēdit. Aliquantum suis non vetulæ sed nouellæ sanguinē vino permixto ad cornu faucibus digerunt, ignorantes si plus sanguinis fuerit continuò animal interire. Cautius est hac magis potione curare: cepas germanas & semen rutæ pariter admisces, & deteris, ex quo vncias tres, cum vini cotyla per dies singulos dabis, vsurus curationibus quæ conueniunt roborosis.]

De^a Stomachico. Cap. LV.^asynthesi

S^byntaxin animalia patiuntur & homines: quæ^c valido his declaratur indicij: cotidie tenuant, & macie ossa eminent, multum manducantia esuriunt semper, quicquid inuenerint tentat fame cogente corrodere, durum stercus emittunt, trahunt longam ac miserabilem vitam, vt nec surgere valeant. Sed iacentia fatigata, multumq; manducantia fame moriuntur. Omnis enim esca quam sumpserint ad stercus, & omnis potus conuertitur in vrinam, ^dnullus ex his succus, nullum alimentum peruenit ad medullas. Propterea quod stomachus eorū nimio rigore perstrictus, nec coquere poterit, nec epati aliquid propinare, in quo tota virtus ad nutriendum corpus per dispensationem ciborum sanguis præparatur. Tabescit semper iecurq; eius minuitur ad similitudinem arboris, quæ radicibus ex maiori parte præcis, cum à paruulis aliquandiu sustentata portauerit frondes, celeriter exarescit.] Quorum manifesto periculo hac ratione tentatur occurri. Inter principia facies vnctionem, ceræ libras duas, resinæ terbentine libram, medullæ ceruinæ libram, axungia veteris sine sale libram, ^epropulegij sēlibram, iris illyricæ libram, samfuci libram,] olei laurini quantum satis fuerit, decoques carbonibus lentis & ad ceroti molliciē^f perlocabis, cui

^bsynthesim^cliquidò^dM. s. non habet^epopulei lib. j.

Sem. malua lib.

sem. samfuci

libram semis

^fpræcolabis

adhuc tepenti misces puluerem iris illyricæ & cretæ cimolæ, donec infrigescat agitabis. Ex quo medicamento totum iumentum perunges, & multorum manibus confricabis, donec calefiat & sudet. Quod interposito triduo conuenit fieri, ita ut coopertum animal sit & cotidie paulatim exerceatur, ut digerat. Cui hæc præparabitur potio: abrotani vncias iij. ^afontonici vncias iij. ^btrixaginis vncias iij. camepiteos vncias iij. gentianæ vncias duas, murrhæ vncias j. opopanax vncias ij. eiusdem radicis, succarij semiunciam, rutæ ^c aliquantulū, omnia bene tundis & cribras, ex quibus duo cochlearia in vino veteri decocta cum succo ptisanæ in qua ^d atro decoctū est, admiscebis, adiunges etiam erui pollinis cochlearia duo, quæ cum per nouem dies cōtinuos dederis, intermittis aliquandiu ut vires colligat, & resumat, & per singulos ^e periodos alternis curabis, nec cessabis donec sanitas redeat. Diebus autem vacuis offas ex farina triticea in lacte conspersa ad substantiam digeris, furfures quoq; triticeos & paleas dabis, hordeum non dederis nisi fortassis infusum, denegabis etiam herbam viridem donec ^f reparare cœperit corpus.

^a aneibi
^b aneibi vncias
quatuor, gen-
tianam vnciā
vnam, opopa-
naxis radicis
vncias duas,
croci
^c vnciam semis
^d acyo
^e hebdomadas

^f saturari

^g buginoso

De ^g Ictérico. Cap. LVI.

^h dura ut co-
rium

ⁱ radictis

^k diem vnciam
vnam
^l ambulat

Icterici ista sunt signa: Oculi virides, de quibus profluet lippitudo, ad similitudinem fabæ ^h indurefcit corium, fit horridū pilis, insequitur fatigatio, ambulās genibus claudicabit. His sanabit medelis: Panacis ⁱ syriatici & apij seminis singulas libras cōtundito atq; cribrato, & cū mellis attici libra misceto, tūc aquæ, in qua lupini crudi fuerint decocti, sextario, ex medicamento superius descripto, quatuor cochlearia miscebis & in potione dabis per ^k dies v. Si tardius ^l adiuuat, vini sextarios iij. in pul-
& ponito sub diuo, ex qua potione quinq; diebus per os digeres.

digeres. Præterea aquam in qua ciceres decocti fuerint, & stercoſ caninum ſimili ratione præbebis.

De Stropho, [id eſt, Tortionibus] Cap. LVII.

STropi diuerſe cauſæ, & diuerſe ſunt curæ. cuius iſta ſunt ſigna: Voluratur, patitur torſiones, ilia ſibi reſpicit, ſtercoſ durum aſellat, terram pedibus tundit dolore cogente, intermiſſis horis refrigerationem ſentit & requiem. Hac potione curandum eſt: acori, aniſi, opopanaſis ſingulas libras pariter cõtundis & cernis, ex quo puluere duo cochlearia in vini veteris ſextario & olei pondi ſemis admiſceſ, & tepidũ per os dabis triduo. Si ſtrophus fuerit & non facit ventrẽ, caudam inter coxas ſuas mittet, & ad ventrem ſuum cõuerſus attendet. cui puluerem de ſemine rutæ ſyluaticæ cum vino per os dabis. Præterea cepas decem^a veteres, ficus ſiccæ^b ð viij. nitr^a ſcrupulos v. ſtercoſ columbini ſcrupulos iij. ex quibus addita^c vrina collyria facies, & bina & terna^d in anũ immitteſ. Si verò fortius venter induruit, conuenit adhibere clyſterium, ſed prius ventrem aqua calida perfouebis. Tunc^e ſuccum (cantabricum) in quo fuerint betæ maluæq; decoctæ, cum nitro & hemina olei, & columbini ſtercoſ quatuor ſcrupulis, pronum conſtitueſ, & per anum injicies iumento, ita vt poſt clyſterẽ inambulet aliquantulum. Alij ſimum leporis cum nouem cochlearibus mellis, & quindecim granis piperis addito caulium ſucco per os ſalubriter defundunt.

De dolore iecoris. Cap. LVIII.

Iecoris dolor ſolet infeſtare iumenta, cuius iſta deprehenduntur indicia: Cibi ſaſtidium, potus appetentia, ventris inflatio, macies. Cui primo cremoris ptiſanæ ſextarium j. cũ olei roſati tribus cyathis per os digereſ. Si paſſio permanet, alia potione curabitur. Apij ſeminis vi-

^aallij

cias iij. hyssopi vncias tres, abrotani vnciam j. ^aolei viridis quantū sufficit, vel succi paulominus. Si viridem abnegat tempus, ex vino optimo ad tertias decoques, per aliquot dies potionē dabis. Similis quoq; huius passionis est ratio. Sine febre enim animal non erit, nec facile cibum cōficiet, testiculus dexter tumebit & indurescet, cui ista subuenit medicina: fœnigræci cyathos ^b quatuor

^btres.^ctres^dscrupulum j;

trui

^esatis.

mittis in aquæ fontanæ sextarios ^c quatuor, id est, grana triginta] & decoques ad tertiā partem ^d hemina per os data potionē curabis. Nōnulli turis ^e drachmas ij, tritas, cum vino quantū sufficit miscent, & inde totū corpus multorū perfricat manibus, ^f faccis cooperiūt vt sudet.

De inflatione ventris. Cap. LIX.

^gsubinde in alteram partem.^hhuic.ⁱrutam:

Inflatio ventris interdum iumenta [non] sine dolore conturbat. Cuius passionis ista sunt signa: testes eorū sudabunt, alternis pedibus terram tidunt, ^g subito inde alterna parte] se conuertūt, caput ad ilia sua ponunt tanquam qui locum doloris ostendant, gemitus interdum & tremor totius corporis insequitur. Hunc paulatim deambulare facies, manum ^h vnctam in anum mittes, & stercus extrahes. deinde sale & melle mistis in anū infundes, vt assellandi augeat voluntatem. Si hyems fuerit, oleo & pice liquida lumbos & auriculas illius saturabis, hanc daturus potionem: Laurum viridem vel baccas ipsius, piper & cuminum, petrosilini & fœniculi semen, ⁱ semen agrij & nitri, quæ] pariter admixta, tunsa & cribrata cum vino, & oleo tepido, & calidæ aquæ parua portione potionabis, & deambulare compellis moderate, donec dolor cesset.

De intestini vexatione. Cap. LX.

In testini quoq; vexatio, quod colon vocatur, & inflationes & dolores consuevit inferre. Quæ his agnoscitur.

tur signis. Cum ambulare cœperit, prioribus pedibus tranſuaricat & dolores ſubglutit,^a & crebras deambulationes & calores ſtabuli ſi diligēter etiam operiatur diligere conſuevit. Cui per nares ſuffundes laſer^c & cyriacum in vino tepido ſolutum.

^a crebris deambulationib. & calore in ſtabulo.
^b digerere.
^c ſiriacum.

De tuſſi. Cap. LXI.

Frequenter omni genere deforme vitium, & quòd maximè animalium parti accidit, tuſſis eſt, quæ interdum ſponte deſinit, interdum medicamentorum ratione curatur, interdum inſanabilis penitus inuenitur. Diſcultas autem curationis emergit, quæ cauſæ ex quibus tuſſis euenerit, à medentibus nec diſcernuntur, nec intelliguntur interdum. Quam paſſionē vniuerſis authoribus euolutis, quanto crebrius accidit, tãto ſtudioſius credimus exponendam.

De tuſſi quæ venit ſi quid faucibus hæſerit. Cap. LXII.

Exasperatio, aut iniuria faucium grauiſſimam comouet tuſſim. quoties aut puluis, aut ariſta, aut os, aut ſurculus, aut lapillus, aut aliquid inhæſerit gutturi. Quæ res adeo periculofa eſt, vt niſi celeriter ſubueniatur, animalibus per impatientiam doloris inſaniam generet. In ſole igitur diligenter inſpicio, ſi quid hæſerit euellito. Ex tepida etiã, addito nitri puluere, infuſa ſpōgia tergito, deinde oleo roſatio tepido cum lana obturato locum qui indignationem ſuſtinet. Poſt diem tertium lanã eijciet, eadem ex aqua calida fouebis, & tale medicamentum imponis: ^d ſuccari ʒ. iiij. aluminis colati ʒ. j.] ex tepido vino infundis, & ſic exasperata ſanabis. ^d croci drac. i.

De Tuſſi ex perfrictione. Cap. LXIII.

Ex^e perfrictione quoque naſcitur tuſſis. Cuius iſta^e præſocatio-
ſunt ſigna: cum tuſſierit, caput deorſum mittit vſq; nei

ad terram, & cum biberit, aqua ei per nares currit. Quā
hac ratione curabis: Machinam ori inseres, manum pla-
nam injicies, comperies in parte superiore quasi vesicu-
lam, quam vnguibus rumpis. Deinde tres pillulas bene
contusa axungia mollissimas facies, quos in subtilissi-
mo lomento, hoc est, farina fabacea, conuolues, & per
os digeres. Deinde per triduum^a venaculo,] & sale per-
fricabis, & pastillos cum speciebus calidis & vino in po-
tionibus dabis.

^a de vernacu-
lo. Aut vna a-
uina vel bruti
lo.

^b spiritualib.

^c vitalibus.

^d folles.

De Tussi à^b colibus.

Cap. LXIII.

TVssis à^c colibus si fuerit, his signis agnoscitur: ^d co-
les iniuriæ pleni sunt ac tumebunt, dum bibunt cō-
tinuò ruminant. Ouum in aceto acerrimo mittis, reso-
lutaq; testa, ita ut integra mēbrana permaneat, pice li-
quida perunges, & faucibus digeres. Post alumen, axun-
giā, salem in vino conteres, offas facies & ex melle deij-
cies, ita vt aqua calida [*fomentetur*] & si facultas suppe-
rit, cum^e euisco decocta assiduè fomentare nō desinas.
Hanc quoq; potionem adijcies: myrrhæ vncias ^f ij, pi-
peris albi ^g semiunciam, nuclei pini purgati sextarium
semis, vna passæ sextarium semis] mellis vncias tres,
pastinacæ^h vnciam vnam, cariotte viridis] selibram, de-
coques pariter ex aqua, & addito vino tepidoⁱ quinq;
vel sex diebus potionare non desinas.

^e eius decocto.

^f tres.

^g vnam.

^h vncias tres,
caricarum.

ⁱ M. s. non ha-
bet.

De Tussi ab interioribus.

Cap. LXV.

AB interiorib. grauior & penè insanabilis tussis est
aque hac ratione agnoscitur: nares iumentis ^k præclu-
dit, vt spiritum reddere non possit, tunc ilia ei inspicias,
quæ si spissis pulsibus duxerit, scito esse tussim ex causa
iccinoris, pulmonis, vel præcordiorum, ^l vel recentē. Si
lentis pulsibus ilia duxerit ^m & ventrem, indicat] tussim
de

^k præcludes.

^l sed.

^m vet. rem in-
dicat.

de interioribus, hoc est, de his locis, in quibus intestina iumentorum ligantur, quorū tensione & iniuria cōpel lūtur tussire. Nā si cursu nimio vel latiore saltu cōuexa tailia fuerint, hęc nascitur causa. Ex nimio quoq; æstu, vel intolerabili frigore interiora vitiantur, & faciūt tussicos, vnde vulū appellātur. Siue igitur ex superscriptis, siue ex alijs causis interioribus ^a nata fuerint vulnera etiam si pōst sanitatem] duxerint cicarrices, strictius tamen contrahendo se & asperitatem faciunt, & assidua titillatione perpetuam excitant tussim. Quæ causę lenissimis medicamentis adiuuari vel suspendi aliquatenus possunt, per sanari omnino non possunt. Hinc est quod in herba viridi vel pascuis vulforum vitia celantur. Sed omni tempore hęc compositio est salutaris: scēnigręci heminam, seminis lini heminā, traganti vnciam j. thuris ^b masculi vnciam j. myrrhæ vnciā j. ^c succari, erui polinis ana vnciam j. tusa & cribrata in calida infusa permancant, altera die ex aqua tepida singulas cotylas dabis ad cornu, cyatho olei rosati permixto, per plurimos dies. Ex qua cōpositione recens causa sanabitur, vetus sentiet leuamentum. Ad quæ vitia nunquā dederis austeriorem potionem, ne exasperet & decidat: sed leuem & simplicem, & refrigeratoriam. Cauendum etiam est ne in tali passione vnquam sanguinem detrahas. Plerunque tracanton ex oleo debere dari per biduum, tertio die decoctos raphanos atque contusos propinare cum vino, refrigeratorium pastillum addentes in æstate. ^d Ad tussim diuersę sunt potiones, quas propriè omnes inferere necessariū duximus, ut pro qualitate passionum, medentis arbitrio remedia cōmodentur. Farię fabæ frixę sextarios ij. infundis in passi sextarijs ij. & in mortario diutissimè conteres, piperis triti grana triginta, sepi hircini libras ij. pariter admisces & omnia tusa & cribrata per os ad cornu per triduum dabis.

^a vitiatı fuerint, vulnera etiam cū sumpta sanitate.

^b mastichis ana.
^c croci vnciam semis.

^d M. s. non habet.

Nonnulli verò duobus sextarijs, conditi fabæ frixæ heminam ante triduum fundunt, post deterunt diligenter, & æquatis partibus per triduum digerunt. Alijs placet farinæ fabaceæ sextarium vnum, tribus sextarijs, vini veteris infundere, additaq; olei optimi libra pariter deterere, ac dare per cornu. Si tussis ex ruptura uel vulsione prouenerit, ^a anagallicum primo fundes, post herbam parietariam pro duabus partibus teneram admisces, adiunctaq; axungia veteri conteres diligenter, & pastillos facies, quos ^b impari numero & imparibus diebus cum resoluto butyro ac melle diffundes. Ad leuem tussim ^c viatoria sunt expeditaq; remedia, porros decoquere, & cum herba parietaria bene tosa miscere, factisq; pastillis in ovo resoluto & oleo roseo, necnon & passo & melle conuoluere per triduum deſcendere, succum ipsius iuris in quo decocti sunt porri, insuper dare per cornu. Item laser, id est opium syrenicum ad magnitudinem fabæ, cum vino veteri deteres & per cornu dabis. Tussi & grauedini capitis medebitur oleum roseum, vel certè simplex & viride cum aqua calida per narem dextram per triduum diffusum.

^a *Simpbitum.*

^b *in pari et paribus.*

^c *iuuatoria sunt expeditaq;.*

De Vulsis. Cap. LXXVI.

Vulsis glutinare creditur, si draganti uncias ij. pridie infundas in calida, foeni quoque graeci heminam, lini seminis heminam, separatim infundas, die postero in cacabo decoquas & pariter teras, post medullam ceruinam uncias duas, sepi hircini libram, ^d radicis tracontiae unciam j. gentianae unciam j. centaureae unciam j. sepi taurini unciam j. contundes, & illis quae prius parata sunt addas: quae omnia in mortarium mittes, & diutissime conteres. Ad vltimum passi sextarios tres & aquam in qua foenigrecum vel semen lini fuerat infusum adijcies & decoques, ac per triduum ad cornu dabis.

^d *triginta.*

dabis. ^a Graniter tussientes & vulsi hac portione recreā- ^a M. s. non ha-
 rur: De masculo pinguis porcinus acro decoquitur, do ^{bet.}
 nec omnis caro soluatur, abiectisq; ossib. vniuersis cū iu
 re quo deferbuerant, & tribus sextarijs ^b passi succidi: ^b ptifane.
 Deinde rursus in cacabū mittis glutis taurini semiun-
 ciā, aceti acerrimi hemina dimidia cōiungitur & feruet
 vt quilon fiat, tragāti vncias iij. lini seminis & fœnigrœci
 vnciæ singulę decoquuntur extrinsecus & teruntur: adiun-
 ges etiā medullę ceruinę & sepi hircini vncias iij. quę ad
 vltimū cum omnia pariter calefacta fuerint & colata, fa-
 cies potionē, ex qua cornu dabis animalibus diebus se-
 ptē, aut nouē curaturus, aut tepefactā digeras vt inspif-
 sentur, adiecto passo & aquæ illius copia in qua cocta
 sunt semina. Præterea aliquanti caput agninū tam diu
 decoquunt, donec omnis compago soluatur, abiectisq;
 ossibus terunt, adiectoq; ad ius ipsius melle, diebus se-
 ptem ad cornu digerunt. Quod si tussis ex faucibus ve-
 niat, myrrhę vncias iij. cardamomi vnciā j. nuclei sexta-
 rium, uuæ passæ sextarium, deteres diligenter, additoq;
 melle agitando lentis carbonibus decoques, cum inte-
 puerit, pastillos ad nucis magnitudinē facies, quos ter-
 nos cum butyro diebus quinq; vel septem digeres. Itē
 si ex faucibus causa est, occisum pullum palpitantē ape-
 ries, & tollis eius ventriculum, quem cum suo stercore
 calentem & integrum in melle conuolues, & per can-
 nalem digeres. certissimum ac ^c uerum remedium est. ^c vile.
 Si exasperatio gutturis mouerit tussim, murrhæ vncias
 duas, ^d piperis vncias duas] seminis lini frixi & contusi ^d M. s. non ha-
 sextarium, cardamomi ^e semiunciam, uuæ passæ sexta- ^{bet}
 rium, nuclei sextarium, mellis pondo duo, diligenter ^e vnciam.
 trita commisces ac decoquis, pastillos ad nu-
 cis magnitudinem facies, ter-
 nos in die digeres.

De Tussi quæ generatur ex humoris acerbitate.

Cap. LXVII.

TVSSI quæ ex acerbitate humorum prouenit, tali ratione succurritur. In primis purgandum est corpus tussientis. Cucumerem itaq; syluaticū vel radices eius cum nitro Alexandrino conteres, adiunctoq; vino veterè per os dabis ad cornu. Quæ potio cum laxauerit vētrem, post diem tertium squilla validioris^a ∅. quatuor contundes, & optimi laseris quantum fabæ patitur magnitudo cōmiscēs, viniq; odorati sextarium, & olei veteris libram addis, & cum diligenter omnia cribraueris, triduo per os defundes ad cornu. ^b Item alia. Istis quoque suffimentis non minus quàm potionib. adiuuabis: Sandarici vncias iij. asphalti vncias iij. allij & ceparū vncias iij. quæ cū pariter triueris, in tres partes æqualiter diuides, & per triduum cooperto ori vel capiti subiectis carbonibus suffumiges, ut odor impleat nares. cuius tamē oculos prius ligabis, ne medicamento acerbitate ledantur. Herbæ quoque marrubij fasciculum quàm magnum volueris deteres, & cum ouo & vino succido admiscēs, addita adipe ceruina, vel si defuerit, verbena ceam cum cera resoluis, & cū tepida ad cornu digeris. Grauiissimæ subuenit tussi si pillulas cypressi decoquas, & purges diligēter, addita axūgia, & anagallico, & folijs tenerioribus herbæ parietariæ, contundas in pila, & pastillos ad nucis magnitudinem facias, quos quotidie impares cum melle & oleo & vino passo, ouis intinctos deijcies. Si placet pro pillulis etiam folia cypressi confusa miscere cum omnibus superscriptis, poteris picis liquidæ facere potionem, & dare per cornu. Ad omnes tusses talem dedere plerique potionem: draganti, myrrhæ, spicæ nardi ana vnciam vnam, detriuere solerter, & cum duobus sextarij passi per triduum diffudere.]

^a vncias.^d M. s. non habet

Ad

^a Ad tussim siccam, vel suspirium. Cap. LXVIII. ^a potio.

AD arteriam exasperatam, & ad spasmodum: hyssopi ^b librā semis. ^b librā semis.
 ram, scenigraci se libras, seminis lini, tracanti, anagalli, rutæ viridis singulas se libras, falis heminam dimidiam conteres, & vsq; ad tertiam decoques cum passo, tussienti per triduum, vulso per nouem dies dabis. Alij petroselini macedonici vnciam j. semis, dauci vnciam vnam, myrrhæ, spicæ nardi, costi, tracanti, singulas vncias, prius in mulsâ tepida diffusas, acori, piperis, ^c sacchari ana vnciam vnam, guttæ armeniacæ vncias duas, cassiæ vnciam vnam, pariter deterunt, pastillos ex mulsâ faciunt, post cum passo deiciunt tedianti. Ad tussim veterem, & ad suspirium, vel anhelitum, & ad synanchen. Si mox dederis storacis rubæ vncias ij. myrrhæ trogloditis vncias duas, opopanacis vncias duas, iri sillyricæ vncias duas, galbani vncias duas, resinæ terben tinæ vnc. iij. herbæ simponiacæ vnciam j. pariter cõmisces & deteris, pastillos facies cum melle. Præterea axungia ^d libram semis, caricæ quindecim, ^e pineam combustam, & in puluerē redactam, liquaminis optimi hemina ^e raucam. mellis ^f libram cum cauliculis excoctis, offas faciunt ^f libram semis. & cum passo digerunt. ^g Aliquãti hederæ folia, item populi albi folia æquo pondere deterunt, & cum vino albo per nares defundunt. Alij, rutæ folia cum melle deterunt, & cū vino optimo per nares defundunt. Alia. Cucumeris syluatici folia sceno miscent, radicemq; ipsius contundunt, & cum lini semine & hordeo cõmixta offerunt. Experimento probatum est tussim suspiriumq; sanare. Alia. Sulphur viuum & rosmarinum cum melle & vino veteri per sinistram narem digeris. Aliquanti panacis radicem detritam cum vini optimi hemina, & tribus cyathis olei, per cauernas naris sinistræ infundunt. Præterea rosmarini scrup. iij. myrrhæ scrupulos ij.

cum vini veteris sextario, olei hemina, per nares triduo defundunt, ita vt in die derur hemina. Aneti acetabulū, irifillyricæ acetabulum, rutæ scrupulum j. olei heminā dimidiam per os digerūt. Suspirium quoq; ac tussim releuat, si radicis mori ꝑ. j. herbæ heliotropij vncias iij. diligenter conteras, & cū hemina vini candidi per os defundas. Recens quoq; tussis experimēto curationis sedatur. Lentis sextarium semis emolis, farinamq; mollissimam facies, ex qua singulas heminas cum singulis heminis aquæ per os per triduum digeres. Vetus autem tussis aboleri creditur, si cyathos tres ex succo porri cū hemina olei pluribus diebus per fauces defundis. Tussientes ac vulsi hac portione curātur: panacis radicis vncias ij. sulphuris viui vnciam j. thuris masculi vncias ij. myrrhæ trigloditis vnciā j. cōmixta in puluerē rediges, ex quo duo cochlearia cū duobus ouis, addita vini veteris hemina, diebus quinq; vel septē per os dabis. Expertū dicitur, vltimi cinerē lētissimū, id est, fauillā aqua tepēti permiscere, & olei boni æquam mensurā addere, iunctisq; trib. ouis, diebus quot volueris dare per fauces.].

^a Potio.

^b vomitum.

^c lib. i.

^d vnum.

^e dauci, cassiæ, fistulæ ana.

^a Ad^b vomicam & tussim. Cap. LXIX.

VAlidissima cōtra tussim & vomicas compositio est: succi marrubij expressi ^c heminā, caricas siccas. xxv. mellis attici vel cymini sextarium ^d semis, in olla noua ad medium decoques, pōst myrrhæ ^e trogloditis vncias ij. dauci vnciā j. cassiæ fistulæ vnciam semis, cinamomi semiunc. thuris masculi vnciā, aristologiæ vncias ij. opopanacis vnciam, irifillyricæ vnciam semis, radicis panacis vnciam, vniuersa conterito atque cribrato, & supra medicamento in quo mel & ficus coxeris mittito, & studiose agitans feruere facito paulatim carbonibus lentis, pōst in pixidem plumbeam vel ligneam condito, ex qua bina cochlearia cum hemina vini per os quotidie.

quotidie digeres. Vulsis vel tussientibus prodest singulos sextarios lentis, fœnigræci, & lini seminis^a frigere se-^aterere paratim & puluerem facere, & de singulis speciebus singula cochlearia cum succo^b anagallici, & succo planta-^b Symphiti ginis quantum volueris addito vino per os dare.

Diuerſa potiones vulſorum & tuſſientium.

Cap. LXX.

VT diuerſæ cauſæ ſunt, ita & difficiles curæ. Quapropter ſtudioſè quæ experimentis noſtris vel aliorū probata cognouimus intimamus. Ad^c vnum itaq; ^c vnumquodq; animal talis potio præparatur: fabæ frixæ ſextarium ſine ſale cum aqua decoquis quemadmodū hominibus conſueuit apponi. præterea fœnigræci ſextarium ſeparatim mittis in cacabum, & cum feruere cœperit primam aquā fundes, poſt addis aquæ ſextar. v. caricas xx. liquiritiæ vnc. ij. tantum ferueat donec iij. ſextarij remaneant, tunc fabam iſtam coctam, & fœnigræcum, cum caricis vel liquiritia in mortario diligenter deteris, addis in ſuper butyri, ſepi hircini ana vnc. ij. ad calorem diligenter reſolutas. quæ cum omnia miſcueris, addito iure [*tepido*] in quo fœnigræci decoxeris tepefaicta per cornu plus quàm ſingulas heminas diebus ſingulis faucibus digeres: ^d quòd ſi ſpiſſiorem videris potionē, tantum ^d M. s. non habet paſſi addis vt poſſit per cornu exire. Barbarorū vſus adinuenit ſalutare remedium. Radicem herbæ, cui nomen eſt enula, quam campanam plæriq; appellant, colliges, in vmbra ſiccabis, poſtea deteres, in puluerem rediges, ex quo terna maiora cochlearia in ſingulos ſextarios vini veteris pridie infundis, & cum bene agitaueris claudes, ne odor herbæ ſalutaris exhalet, per os triduo, vel quot volueris diebus digeres. Item alia. Lentis alexandrinæ, fœnigræci, lini ſeminis heminas ſingulas decoquis, addisq; ei traganti vnciam ſemis, pridie in tepida

infundis, & anagallici vncias iij. diligētissimè resolutas, quæ cum omnia in mortario triueris, in cacabo nouo cum tribus aquæ sextarijs decoquis, exinde tertiam partem cum sextario passi tepidū per os dabis triduo. Continuo sanare creditur vulfos. Si iumentum ex vulneribus faucium tussis vrgebit, iris illyricæ vnciam j. piperis nigri semiunciã, succari 3. j. myrrhæ trogloditis semiunciam, thuris pollinis semiunciam, traganti prius infusi & triti vnciam j. oua quinque cum passi sextario commisces, & triduo per fauces digeris ad cornu. Post mel, butyrum, axungiam, salem & piculam commisces, offas facies, & in passo intinctas digeres. Si ab internis tussierit, succi ptisanæ heminam, defruti cyathum misces, & per triduum dabis. Si grauius tussierit animal, fabæ fixæ & coctæ sextarium, seui hircini vncias iij. alij capita tria pariter decoquis, & in mortario deteris, & cum passo dabis. Curat autem vulfos & ruptos, foenigræci sextarium j. cum xx. caricis. fasciculo apij, & fasciculo rutæ in aqua ad medium decoquis, ita vt postmodum traganti resoluti vncias tres, & anagallici contusi vncias iij. alij tres addantur, & omnia conterantur, offulisq; ad nucis magnitudinem factis, ternæ, quinæ, septenæ per triduum digeruntur.]

De Scabie. Cap. LXXI.

Scabies iumentis deformem passionem, & interdum periculum generat. Contagiosa nanq; est, & transit in plures. Cui nascenti medicamentis non oportet occurrere, ne præclusa cute in visceribus residens conuertatur in morbum. Sed^a ut eruperit foras, primo purgatio ventris adhibetur, ^b si puluërem ex radice cucumeris syluatici cum vino faucibus animalis infundis, vel certè si radicē cōcisam copiosè cū hordeo subministras. *Quod cum*

^a cum
^b sicut puluis

cum ex ratione processerit, interposito triduo, aliquantulum sanguinis, si caput & collū scabies infestat, de ceruice detrahes. Si verò scapuli vel armi aut pectus in causa est, de brachiolis sanguis emittitur.^a Cum spinam, vel ^aEt post lumbos, aut coxas pabulis æstuans contagio peruaserit, de femorū venis sanguis emittitur. Asphaltū, sulphur viuum, picem liquidam in butyrum æquis ponderibus pariter deteris, & in sole diutissimè cōfricans totum iumentum corpus perungis. [item] aceti acris sextarium, piculæ vncias iiij. cedrinæ vnc. iiij. pariter decoquis, scabiosum animal ex lotio humano & calida permixta diligentissimè perfricaturus,^b tunc penicillo in fuste ligato medicamentum inducis in sole, asphaltum & sulfur æqualiter cōteris addita adipe porcina, & olei veteris tantundem, quæ cum decoxeris, perunges in sole. Adipis libram, sulphuris viui vncias ij. bituminis vnciam j. olei selibram, picis liquidæ cyathos ij. omnia conteris & decoquis, & perungis sicut suprā scriptum est. Lotij veteris humani fecis ꝓ. iiij. stercoris ouilli selibram, olei heminam, sulphuris viui vncias ij. picis liquidæ cyathos ij. omnia contere & decoque, & in sole calido animal semel in die perunge. Bituminis pondo duo, sulphuris viui selibrā, ceræ librā, manne thuris selibram cōmisces in oleo in quo prius fasciculus aricufæ decoctus est, & perungis in sole. Alia. si minus habeat integras vires, Ranas in aqua decoquis, vntāq; earum colligis, & cū polli ne lenticulæ, adipe & oleo permisces, tepefacto perungis. Item alia. Cucumeris syluatici radices lauas & tundis, in cacabo nouo cum oleo quantum sufficit decoquis, & vteris. Sulphur quoq; cum vino decoctum similiter iuuat. Si vetustate scabies occalluit, prius abradenda ferro vel testis, ad vinum est, insuper humano lotio cum aqua marina vel salsa mixto confricandum est, post sulphuris, bituminis, picis liquidæ, axungie vete-

ris, sepi caprini, ceræ, aluminis spissi singulas libras contundis, misces, & decoquis, & sic animal perungis in sole. Folia de rodedafnes cum oleo vetere decoques, addita pice liquida, & aceto, & cera, certum est de experimento remedium. Memineris tamen in omni vntione, contra pilum iumentum in sole diutissime cōfricandum.]

Si animal fœno malo ledatur. Cap. LXXII.

^amucidus

Viciatum aliquoties vel ^amodicum fœnum ad similitudinem veneni animalibus nocet, quorum ista sunt signa: Oculos habebunt vagos & semper micantes, ipse gradus eorum erit incertus. His de matrice auferendus est sanguis, de brachiolis flebotomandi sunt, & potionandi ita, Caricis in vino odorato decoctis, rursum detritis, abstinendi ab hordeo & fœno, danda etiã ^bdiureticiæ potiones.

^bdiureticiæ

Si hordeo malo ledatur. Cap. XXXIII.

Simili obseruatione curantur, quæ nimio hordeo aut malo læduntur. Sed hæc etiam in aqua frigida aduersus torrentem diutissime detinentur. Vtrique remedium est, pelliculam de ventre pulli siccatam fumo deterrere, ^cadditisq; octo scrupulis piperis, & quatuor cochlearibus mellis, & vncia pollinis ex thure, cum sextario vini veteris tepefacto per os dare.

^cadditaq; vncia vna

^dDe fascinato animali

Ad Fascinum. Cap. LXXIII.

Fascinatum animal triste est, grauatur incessu, macescit, & nisi subueneris incidet in morbum. Bituminis igitur & sulphuris parum cum granis lauri ex aqua defundis per nares. Præterea coriandrum vel semen ipsius cum sulphure & teda carbonibus circumferes, ex aqua feruenti animal cōsperges, suffumigabis. Vniuersis quadrup-

drupedibus remedium præstat ista fufumigatio, curat, atq; morbis refistit.

Remedium contra omnes morbos. Cap. LXXV.

ADuersus vniuersas infirmitates & morbos equorum vel bouum, vbi primū cœperint ægrotare potio ista succurrit: Radix^a scyllæ, radices populi, quæ ^arhanni, radices squillæ græcè appellatur rhamnos (nam est fuscior & nubellula) & sales communes quantum sufficit mittes in aquâ, eamq; animalibus vsque ad sanitatem dabis in potu.]
^bQuod si desperatas valetudines præoccupare volueris, ne vnquam accidant animalibus tuis, incipiente vere hanc illis præparabis potionem, & per xiii. dies continuos dabis in potu.

Si animal ledatur cum accipit potionem. Cap. LXXVI.

Ostendendum autem est potiones ipsas oportere curatione defundi. Siquidem frequenter euenit, vt dum animalia potionantur, tussiant, ^csudēt grauiter & tremorem musculorum omnium patiantur, ^dfollicites, & submisso capite se sustinere vix possunt. Quod accidit] si quando per imperitiã artis dantis, potio in arterias & spirituales partes pulmonis resilierit. vnde fit & periculum præsens. Quare obseruandum est ne tussienti iumento & pendentem adijcias potionē, sed statim eum soluas, paululumq; deambulet, & magis ei alia potione subuenias: aque tepide oleum rosatum cōmifces & agitas, & per os sæpius dabis. Pusca quoq; pulciata nares eius fouebis, & emendabitur culpa. Obseruandum quoque est, vt subtracto hordeo, & negato potu digerit animal potiones.

Si animal mordeatur à venenatis bestiis.

Cap. LXXVII.

PLærung; à nociuis animalibus, id est, à colubris, scorpijs, sphalangijs, & muribus^c cæcis animalia feriunt ^{ceterisq;}

y

rur, & in periculum veniunt. Cuius ista sunt signa: fastidium ciborum, pedes trahuntur, & cum producuntur, succumbunt ad singulos gressus, per nares defluet sanies, grauedo nascitur capitis, ita ut deficiatur ad terram, ad iurgendum uel incedendum deficiunt corporis vires. Generaliter curatio ista succurrit: Locus qui percussus est ante omnia fumigandus est succensis testis ouorum gallinae, quae prius infundes in aceto, addito etiam cornu ceruino vel galbano. Post fomentum loca ipsa scarificabis, & sanguinem ex his emittis: vel certe candenti ferro comburis loca venenata quae pestis attigit. Obseruare autem debes, ne aut supra articulos aut nervosis in locis in quacumque passione unquam cauterium imponas. Adustis enim nervis vel articulis, perpetua debilitas consequetur. Sed diligenter considera, ut aut superius aut inferius pusillum quam nervi aut articuli sunt, cum necessitas fuerit, apponas cauteria. Animal autem quod venenata bestiola tetigerit expedit ut sudet, & calidis coopertorijs inuolutum deambulet, & farinam hordeaceam in cibo sumat additis frondibus fraxineis & vitibus albis. In plaga autem mel atticum vel cyminum in vino veteri mixtum calefactum oportet imponi. Nonnulli stercois suillum recens & mel atticum cum vino miscerent, & calefactum quasi cataplasma inducunt, addentes urinam humanam.

*melanthium**buspresiens**Si bustrepem animal comederit in feno.**Cap. LXXVII.*

EQuus si bustrepem comederit in feno vel in pabulo, haec signa statim sequuntur: Venter ei inflatur, a cibis resilit, & stercores minutatim & frequenter reddit: qui statim sternendus est, & cogendus ad cursum. Post ei vena tangenda est de palato leuiter, ut sanguinem suum defluentem transglutiat, assidue deambulet, triticum cum passo infusum & porros adferes ad cibandum.

Vinum

Vinum autem tepefactū cum vua passa diligenter contritum ad cornu dabis eidem in potu.

Si animal vipera percusserit. Cap. LXXIX.

Vipera si momorderit iumentum, ex morfu eius pus consuevit exire. Nam si prægnaus erit, totum rumpitur corpus. Ad morsum tamen viperæ, vel sphalangij, aut muris aranci, commune remedium est, terram formicarum cum vino miscere, & dare per fauces: Vel certè de ipsa terra frequentissimè ² vuluam confricare. Ad ² vulnere quas causas etiam terra talparū creditur posse prodesse. Quòd si in itinere aut in locis vbi desit copia fumentorum necessitas ipsa contingit, piperis grana xxx. cum sextario vini veteris tepefacto faucibus digeres, & herbā thymum tritam cum vino si dederis, prodesse creditur. Morsus viperæ vel cuiuscūq; serpentis ostenditur, si humor putidus de plaga incipit currere. Præsens remediū est, si hedum vel gallum vel agnū in recenti occideris, & calentes pulmones eius cum sanguine, vel corde, vel iccore vulnere apposueris, diligenterq; constrinxis ut omne virus educat, daturus continuò potionem: acori pontici semiunciam tritā cum vini veteris sextario, salis triti heminam pariter mices, & tepefactū faucibus digeres. Si perseuerat tumor, vitem albam syluestrem copiosè comburito, & ex cineribus eius lixiuum facito, & in potionem triduo ad vnum sextarium dato. Cinerem quoq; ipsum cum aceto in modum cataplasmatum vulnere imposito. Si nihil profecerit, cauterijs vrito, vsta solenniter curato. Farinam quoq; hordeaceam cum vino & sale, oleoq; decoctam in cicatricem oportet imponi.

[vsa, dum sanus sit.]

Si araneum comederit. Cap. LXXX.

Iumentum si in pabulo araneū comederit, hæc erunt signa: Totum corpus tumebit, sed circa auriculas, &

oculos, & nares inflatio cum indignatione maior apparet, cui hac ratione subuenis: De palato sanguinem tollas, cumq; exceptum cum sextario aceti & hemina salis miscebis, & circa plagam vel loca tumentia perunges, diligenterq; operies vt sudet. hac ratione sanabitur.

^aphalangius

Si^a phalangius percusserit. Cap. LXXXI.

^bphalangius.

SI^b phalangius iumentum percusserit, his apparebit indicijs: Stat ei veretrum præ dolore, & videbis velle mingere, cui ista ratione subuenies: piperis vnciam j. piretri vnciam, vna syluaticæ vnciam, terito, & cum vino veteri per fauces dato.

De morfu muris aranei. Cap. LXXXII.

MVS areneus pestis venenata, & tam equis quam bobus noxia, atq; ideo cum captus fuerit mersus necabitur in oleo, ibiq; in putredinem vertitur, ex quo medicamento cum animal mordetur, plaga linitur, & curatur animal. Vel si inuentus non fuerit, cyminum tritum cum pice liquida axungiaq; miscetur, ad spissitudinem malagmatis coquitur, impositumq; à periculo liberat & sanat. Quòd si in suppurationem fuerit plaga conuersa, lamina ferrea candenti aperienda est, & quicquid vitiosum est inurendum, atq; ita pice liquida vel oleo curandum. Ne autem mus araneus animal mordeat, ipsum animal viuum de creta circundabitur, quæ cum indurauerit, suspenditur in collum, & non contingetur à morfu certissimum est. Aduersus morsum comprobatur, allium tritum cum nitro, & si nitrum defuerit, cum sale & cymino permiscere, atq; ex eo puluere loca, quæ morfu contacta sunt, confricare. Quòd si eruperint vulnera venenata, hordeum combustum in puluerem rediges, & diluto aceto vulnere inspergis, & hac ratione sola curabis, daturus potionem, pol-
linem.

linem tritici, hordeum, cedriam, & vini sextarium per fauces digeres. Quod si prægnaus mus araneus fuerit qui percusserit, his agnoscutur signis: Pustulæ per totum corpus exeunt, sed simili, vt supra scriptum est, ratione curabitur.

Ad ictum scorpionis. Cap. LXXXIII.

SCorpius si iumentum percusserit, his agnoscutur signis: Genua contrahuntur, claudicat, non manducet, de naribus fluent pituitæ virides, vt accumbit vix resurget. Simili ratione curatur sicut serpentis ac viperæ morsus: stercus tamen asininum velocius in plagam oportet imponi.

De morsu canis rabidi. Cap. LXXXIII.

CAnis rabiosi morsus & iumentis, & hominibus exitium inferre consuevit, vsq; eo vt ipsi qui contacti fuerint hydrophobos faciat, & cõuertat in rabiem: qui hac ratione curatur. Locus qui morsus est, ferreis, vel quod vtilius est, cuprinis cauterijs vrito, in loco tenebroso eum constituito. Sic etiam eum adligabis in tenebris ne quicquam videat. Quod si canem ipsum occidere poteris, iecur eius decoctum dabis ad manducandum, vel detritum faucibus digeres. Fœni quoq; flores combures, & cum axungia veteri deteres, & ad morsum appones, salutare remediũ est. Sed specialiter prodest, si radicem cynorhodon, id est, herbæ quæ appellatur rosa canina effoderis, & lotam prius atq; contusam diligenter, siue homini siue animali, quod rabiosus canis morderit, in plaga apposueris, contritamq; cum vino veteri propinaueris quotidie ad bibendum. Hac enim sola ratione nec hydrophobus fiet, & imminens crimẽ euadet. Canis rabidi morsibus subuenit, si tres scrup. ni tri iudaici, bituminis scrupulum unum tritũ cum he-

^a hydrophobos.

^b & sic ipsum pota vt aquã non videat.

* tamen.

mina vini veteris tepentis triduo per os digeras. Samsu-
ci quoq; grana vel succu de folijs aut de cortice expri-
mes, & cum vino veteri dabis in potu. Sed ² tunc efficax
est hæc potio, si de eo samsuco dederis, quæ non in ter-
ra, sed in alia arbore fuerit innata.

Si stercus gallina animal comederit. Cap. LXXXV.

^b Strophisudor
quoque.

^c libræ semis,
nitri vnciam
vnam.

^d cribratum.

SI fimum gallinarum animal in hordeo comederit,
vel sceno sumpserit, quasi à venenatis bestijs percuf-
sum cruciatur continuò, internorum dolor & inflatio
subsequitur, ad similitudinem ^b quoq; strophis & volu-
ratio ac tussis asperrima. Aduersus quam necessitatem,
apij seminis deteris vncias ij. & cum vini veteris sexta-
rio, & hemina mellis temperas, & per os defundis, & tã
diu deambulare compelles, donec potio ventrem mo-
ueat. Quòd si nimius dolor etiam obroboratio fuerit
subsecuta, baccarum lauri ^c libram, nitri selibram, aceti
sextarios duos, olei sextarium, diligenter trita permisces,
& ad focu calefacies, & in loco calido per triduum yn-
ges, & contra pilum diligenter fricabis, certissimũ da-
turus ex sudore remedium. Aduersus huiusmodi casum
physicum remedium experimenta docuerunt: Pullum
si occideris vel gallinam, vëtremsq; eius crudum & ad-
huc calentem cum stercore suo equo vel mulo inuolu-
tum melle digerere per fauces, optimum creditur. Tres
pillulas gipfi cum vino veteri deterere, & tepidum per
os dare, eadẽ optimè sanare firmatur. Lixiuum quoq;
de arbore vlni, vel cuiuscunq; generis ligni cinerem,
dummodo bene ^d cretum, cum oleo miscere, ac liqui-
dum & tepidum defundere per fauces, physicum & sa-
lutare laudatur.

FINIS LIBRI TERTII.

VEGE-

175

VEGETII RENA
TI ARTIS VETERINARIAE
Liber quartus.

DE NUMERO ET POSITIONE
offium. Cap. I.

Ivmentum igitur habet in capite ossa duo, à fronte usq; ad nares alia duo, maxillaria inferiora duo, dentes quadraginta, id est, molares xxiiij. caninos iiij. rapaces xij. In ceruice autē sunt spondyli^a vij. spatulae renum sunt octo, à renibus usq; ad anum septem, muscarium habet commissuras duodecim. In armis prioribus sunt^b regulae duae. Ab armis usq; ad brachiola duo. A^c brachiolis usque ad genua duo. In genibus parastaticae duae: à tibia usq; ad articulos duo, bases quae appellantur numero duae, ^d usq; ad pumices unguis ossa minuta sedecim, in pectore ^e vnum. Costae ramen in interioribus triginta sex. Item ^e à posterioribus à^f cumulari usque ad molaria duo, à molaribus usque ad vertebrae duo, costales duo. Ab acrocolesio usque ad gambam duo, à gamba usq; ad cirros tibiales duo, minuta usque ad unguis sedecim. Et sunt ossa omnia centum septuaginta.

^a sex, spatulae & renum sunt octo. A^c renib. ad dimidiū sex musculos habet: commissuras vero. ^b regulae. ^c pumice duae. ^d duae. ^e in. ^f columellari.

De numero & qualitate membrorum, Cap. II.

De mensuris & numero.

Nunc mensuras numerumque membrorum oportet exponi. In palato gradus sunt xij. longitudo linguae habet pedem semis, labrum superius habet uncias sex, inferius uncias quinque, maxilla singulari uncias decem, à^h cirro frontis ad nares habet pedem, auriculae singulari continent uncias decem. In oculis autem singularis

^h M. s. non habet.

^a musculum. vnciam quaternam, à cirro vbi desinit ceruix vsq; ad^a mer-
^b subtus arte- curium continentur^b calculi octo. Spina continet sub-
 ria^a duæ. ter spatulas triginta duas à commissuras renum (quod
^c musculum. cumulare dicitur) vsque ad imum^c muscarium com-
^d Ragiolæ lon- missuræ sunt xij. ^d Sagulæ longicia vncias^c xij. ab armis
 gitudò. vsq; ad brachiolum vncias vj. à brachiolis vsque ad ge-
^e M.s. non ha- nuam longitudo continet pedem. Ab articulis vsque ad
 bet. vngulas vncias] iij. In longitudinem vel prolixitatem
^f geometria. pedes sex. Hæc^f eumetria equi conuenit staturæ hone-
^g Cæterū enim stæ ac mediæ. ^g Cæterum non dubitatur in buricis mi-
 non dubitatur nora ista, & in primæ formæ equis esse maiora.

alicui esse mi-
 nora, et alicui
 maiora.

De numero & qualitate neruorum. Cap. III.

^h ancarum.
ⁱ A' ceruice us-
 que in armos
 vadit aliud
 quod est pedes
 iij.
^k genua.

Neruorum quoque numerus, qualitas, ac mensu-
 ra pandenda est. A' medijs naribus per caput, cer-
 uicem, ac mediam spinam, vsque ad imum^h muscarium
 descendit filum duplex, quod continet pedes duode-
 cim. ⁱ Duo nerui in ceruice palmarij continent pedes
 quatuor.] Ab armis vsque ad^k geniculum nerui duo: à
 geniculo vsque ad basim nerui quatuor. In prioribus
 sunt nerui decem, in posterioribus decem. A' renibus
 vsque ad testes nerui quatuor. fiunt in se omnes nerui
 trigintaquatuor.

^l in narib. duæ.
^m in ceruice
 duæ.
ⁿ in sub cruris.
^o in.
^p in.
^q in femoribus
 duæ.
^r et sunt om-
 nes xxxij.

De [numero &] qualitate venarum Cap. IIII.

Consequenter venarum quoque indicandus est nu-
 merus. In palato venæ sunt duæ [temporales duæ.]
 suboculares duæ, ^l in pectore duæ, ^m de brachiolis duæ,
 deⁿ subcirris quatuor, ^o de talis duæ, ^p de coronis qua-
 tuor, ^q de feminibus quatuor, de foemorib. verò duæ, de
 subgambis duæ, de [in cristario] muscario vna,
^r venæ matricis in ceruicibus duæ fiunt
 pariter venæ xxix.

De

De indicijs & ^a etate equorum. Cap. V. ^a etatis.

A etatem iumentorū ex dentibus alijsq; signis oportet agnosci, ^b ne velamentis imperitiæ subeamus ^b vel ementes incōmodum, vel curantes ægrotantis ignoremus ætatem. Quia sicut hominibus, ita & equis aliud conuenit cum ^c iumenta sunt feruida, aliud cum senectute iā ^d frigida. Manifestum est autem notas corporis cum ætate mutari. Pullis enim bimis & sex mensium medijs dentes superiores cadunt, quos lactantes vocant. Cum autem quartum annum agere cœperint, decidentibus his qui canini appellantur, alios supponent. Deinde intra sextū annum molares cadunt. Sexto anno quos primo mutauit ex æquat. Septimo omnes explentur æqualiter, & ex eo cauatos habere incipiunt dentes, ^e nec postea quot annorum sint scire ad fidem nullus potest, nisi signis alijs, quæ vsus edocuit. Decimo nanq; anno tempora cauari incipiūt, & supercilia nonnunquā canescere. Duodecimo anno nigredo in medietate dentium apparet. Pleriq; adferunt, domitis & freno assuetis animalibus rugas, quæ in labris sunt superioribus computandas, ita vt ab angulo vbi cœperit morsus incipientes, vsque ad extremum labrum perueniamus, quia annorum numerum rugarum [numerus] ostendit. Postremò rugarum multitudine, tristitia frontis, deiectione ceruicis, pigritia torius corporis, stupor oculorum, palpebrarumque ^f caluicie senectus ipsa se prodit. ^f canicie.

De signis quibus cognoscitur patria. Cap. VI. De permutandis & distrahendis & equis, & signis patriæ.

In permutandis equis vel distrahendis, maximā fraudis patriæ solet afferre mendacium. Volentes enim carius vendere, generosissimos fingunt. Quæ res compulit nos, qui per [occasionem] tam diuersas & longinquas peregrinationes [adiuimus] equorum genera vniuersa ^h cognoscimus, & in nostris stabulis sæpe nutriui- ^h cognouimus.

mus, vniuscuiusq; nationis explicare signa vel merita.
^a *eques tribus.* Nam vt viliora ministeria taceamus, ^a equestribus usibus vel maximè necessarios constat, prælijs circeis, vel
^b *Volscorum.* ad bellum ^b Hunnuscōrū longe primo docetur vtilitas patientiæ, laboris, frigoris, famis. Toringos deinde &
^c *Burgundios.* ^c Burgundiones iniuriæ tolerantēs. Tertio loco Frigiscos, non minus velocitate quàm cōtinuatione cursus inuictos. Postea Epirotas, ^d Samaricos, ac Dalmatas, licet contumaces ad frena ac viles, armis [*tamen habiles sunt cruribus cap.*] ac bellis asseuerant cruribus. Capadocū] gloriosa nobilitas, Hispanorū par vel proxima in circo creditur palma Nec inferiores propè Sicilia exhibet circo, quamuis Africa hispani sanguinis velocissimos præstare consuevit ad ^e vsum sellæ. Persis prouincijs omnibus præstat equos, patrimoniorum censibus æstimatos, tam ad vehendum molles & pios incessibus, nobilitate pretiosos sequuntur Armeni atq; Saphareni] in quaneq; Epirotas Siculosq; despexeris, si mores ac pulchritudo nō deserat. ^f Hetruscis grande & aduncum caput, extantes oculi, angustæ nares, latæ maxillæ, robusta, ceruix & rigida, iubæ vltra genua pendentes, maiores costæ, incurua spina, cauda ^g syluosa, validissimæ tibiæ, paræ bases, plene ac diffusæ vngulæ, ilia cauata, totumq; corpus angulosum, nulla in clunibus aruina, nulli in musculis thori, in longitudine magis quàm in altitudine statura, propensior venter exhaustus, ossa grandia, macies grata, & quibus pulchritudinē præstet ipsa deformitas, animus moderatus & prudens, & vulnerū patiens. ^h Persis & statura, & positione à cæteris equorū generibus non plurimū differt, ⁱ sed solius ambulaturæ quadam gratia discernuntur à cæteris, gradus est minutus & creber, & qui sedentē delectet & erigat, nec arte doceatur, sed naturæ veluti iure præstetur. ^k Inter colatorios enim, & eos quos toronarios vulgus appellat, ambulatura eorū media.

^e ad vsum sellæ
 Persici prou.
 om. meliores.
 Præstat equos
 cens. æstim. ta-
 men ad vehen-
 dum molles, et
 incessus ipsius
 nobil. præst. cō
 sequuntur Arm.
 atq; Suffume-
 ni.

^f Hetruscis.
^g syluosa, vali-
 dis. coxæ, tibiæ
 paræ, bases
 plene.
^h Persis.
ⁱ sola ambula-
 tione.
^k his sicut pro-
 batū est, in bre-
 ui, etc.

media est, & cum neutri sint similes, habere aliquid creduntur ab utrisq; commune sicut probatum est. In breui amplius gratiæ, in prolixo itinere ^a sæuior patientia, ^a minor animus superbus, & nisi labore subiugatus, assidue aduersum equitem contumax mens, ^b tumens, prudens, ^b tamen, & quod mirum est, in tanto feruore cautissime decoris est ^c obseruantior, in] curuata in arcum ceruix, vt [men ^c M. s. non habet. tum] recumbere videatur in pectore.

De temporibus vite. Cap. VII.

Aetas longæua Persis, Hunnicis, Epirotis, ac Siculis: breuior Hispanis ac Numidis. Frequens opinio est Barbaricis nulla adhibenda medicamina, quod vsque adeo naturæ beneficio ægroti conualescant, ut eis nocirura sit cura. Sed falsa erat ista persuasio. Nam quanto fortiora membra sunt, tanto diutius viuunt, si ex ^d acre ^d ex arte vehemens. venientibus medela nõ desit. Spadonibus tamen inter authores ^e constitit, sanguinem de matrice nunquam, ^e constat. nisi fortè ex nimia & extrema necessitate, tollendum: propterea quòd caloris maximam partem cū testibus amiserunt. De palato tamen si non impediatur negligentia, omnib. propè mensibus tam spadonibus, quàm testiculatis, minuendus est sanguis. ^f Admissarij verò si co ^f Emissarij. hibeantur à venere, ^g vbi dematricati fuerint, cæcari ^g nisi de matrice fuerint minuti. sæpe dicuntur: quamuis eo anno quo admissum faciunt, non sit eis vena laxanda, ne generationi intentum corpus ^h cura geminæ necessitatis exhauriat. Studio sis e- ^h ex minutione quorum, quæ cura stabuli, qui alimentorum cultus, ^h ex minutione quæ obseruationis sollicitudo præstanda sit, primus ac deficiat. secundus indicat liber. Nunc decursis omnibus his, quæ huius artis doctrina possidet, ad compositiones necessariarum potionum medicamentorumq; descendimus, ⁱ in quibus & explorata congeßimus, & ea quæ ⁱ M. s. non habet. non tam ad vtilitatem curandi, quàm ob caritatem e-

mendi Mulomedicorum cupiditas inflauerat, submo-
uimus. Constat nanque non tã multis neque pretiosis
speciebus, sed paucis, & ad causam de qua agitur ac-
cõmodis posse sanari.] Primum igitur vt pinguia sint
iumenta tam in ^a currilibus quàm in ^b sellaribus decet:
deindẽ vt sana permaneant, pòst vt ãgrotã curentur,
confectiones (vt dictum est) medicaminum profere-
mus electas ex authoribus multis, de experimentis ma-
nifestissimis approbas.

^a curribus.
^b sellaribus.

Potio [Chironis] ad reficiendã animalia. Cap. VIII.

TRaditur Chiron ad reficiendã iumenta vel curan-
da, hanc ædidisse potionẽ, qua internos exergeat
morbos, qua tussim reprimat, vultos ac tussicos curet:
Ptisanã ^c sextarium, lini seminis heminam, croci vnciã
unam, intestinũ porcinum recens, quod longanone
vocant, prius diligenter lotum, vel acronem: quã si in
præsentia forrẽ non suppetunt, hedinum caput cum pe-
dibus & intestinis ac ventre, & diligẽter quasi ad homi-
num vsus curatum, in cacabum mittis, addes superiori-
bus hyslopi fasces duos, cochleas germanas purgatas
quindecim, bulbos quindecim, ficus duplices viginti, ru-
tã fasciculum vnum, baccarum lauri sextarium vnum
tritum, dactylos viginti, allij purgati capita tria, sepi ca-
prini vncias sex, pulegij sicci fasciculum. Quẽ omnia tri-
ta decoquis in aqua cisternina vel cœlesti, donec lique-
facta carne defluant ossa: sed aquam sæpius adijcies, ne
medicamentum vstura constringat. ^d Sed cum spissum
videris, colabis, abiectis quẽ excrementis & ossibus,
tracanti vncias tres pridie calidã infusas vt inturgescat
& solui possit, adijcies, passi sextarios tres, oua cru-
da sex, olei rosati oua plena sex, butyri resoluti vncias
tres, ^e anagallici vncias tres, amili vncias tres, pulue-
ris quadrigarij vncias tres, ^f lomenti fabæ, id est farinae
sextarium:

^c sextarios
duos.

^d cum.

^e symphiti tri-
ti.
^f pollinis fabæ.

sextarium: hæc omnia ita temperabis, vt per cornu defluant & sextarios singulos ieiunis animalibus per triduum dabis. Et si volueris septem diebus interpositis repetis, & das à capite portionem. Iumenta à morbis vindicat & custodit: Gentianæ, aristologiæ rotundæ, myrrhæ trogloditis, rasuræ eboris, & baccarum lauri æquis ponderibus puluis immixtus, ex quo grande cochleare plenum sumis. Addes hyssopi triti scrupulos quatuor, mellis vel passi vncias tres, vini sextarium, ^a gisni resoluti ^a fac pastillos pastillum vnum,] post cursum siue post laborem conditi bene ^b piperati heminam adijcies, æstate ^c roris vel absynthij tantundem, & per os dabis ad cornu. Si æstu animal fatigatur, puscã cum pulegio trito misces, naresq; & faciem confouebis, oua quoq; trita cum hemina vini veteris optimi faucibus infundis, vt per oui refrigeriũ vini virtus acre scaturiat. Maciem languoremq; depellit, si semiunciam sulphuris cum myrrhæ scrupulis iij. in puluerem resolutis ouum crudum & vini veteris sextarius addatur, frequenterq; per fauces detur. Diapenton ^d est ^d quod (vt supra retulimus) necessariũ pluribus causis ac morbis, & semper diligenti confectione seruandum: Gentianæ, aristologiæ rotundæ, myrrhæ, rasuræ eboris, & baccarum lauri, de recentibus speciebus in vnũ redactis minutissimus puluis, ex hoc febrientibus plenum cochleare cum tribus vncijs mellis, & aquæ tepidæ sextario, in qua radices iunci, & apium sufficiens decoctum fuerit, per os dabis, ita vt triduo similiter cura procedat. Idem puluis si vltra cochlearium cum sextario vini veteris, & olei viridis hemina detur, animal à quibuslibet venenis, vel serpenti, aut ^e bestiolarum moribus liberat. Cui si ^e multellarum ^e peris atq; pulegij, necnon etiam cimini pulueris aliud cochleare addideris, & cum vini veteris sextario dederis, omne frigus expellit.

^asymphiti
^bsex
^cvno
^dPotionē hanc
^etres

Tussim quoq; insanabilem cura cum hemina passi,
 & tribus vncijs olei & ouo crudo, si per triduum
 defundis faucibus, addito fabę polline, & fœnogræco
 binis cochlearibus. Præterea valde tussientibus pro-
 dest fabæ frixæ sextarius sine sale coctus, sepi caprini
 vnciæ iij. [*butyri vnciæ iij.*] allij purgati capita 3. decocta
 cum succo ptisanæ, data per triduum. Quo medicamen-
 to validius creditur: ficus siccæ pondera 2. fœnigræci
 sextarium, tracanti vnciam, pridie in calida infusa, ana-
 gallici vnciam, rutę viridis fasciculum, apij fasciculos
 tres pariter in aqua diutissimè decoques, & faucibus
 per triduum defundes. Curare etiam vultus creditur, si
^b septem vncias cineris mundissimi [*ex vlmis*] colligas,
 addasq; olei vncias tres, bulbos tritos vij. anagallici vnciam,
 butyri vnciam, sepi caprini vnciam, mellis vncias
 3. plantaginis viridis trita vncias 3. passi heminam, ptisa-
 næ vel lini feminis heminam: quæ ita temperata vt per
 cornu defluant, per triduum, vel ut necessitas cogit per
 plures dies, ieiunis singulos sextarios dabis. Desperatam
 tussim sæpe curauit potio vilis ac facilis: pulueris ex fa-
 ba vncias sex, pulueris ex fœnigræco vncias sex, enulæ
 tunse pulueris vncias 6. pulueris anagallici tunsi vncias
 3. butyri vncias 6. quæ omnia cum tribus boni vini se-
 xtarijs additoq; passi sextario ^c vno semis, pariter agita-
 bis, & vni equo ieiuno ante lucem bina cornua per os
 dabis, donec omnem ebibat. ^d Potionem. Curam quoq;
 non parum profuisse experimenta docuerunt, hac ratio-
 ne compositam: fabę frixę sextarium sine sale deco-
 ques, addesq; sepi hircini resoluti vncias 3. butyri vncias
 v. in mortario deteres vniuersa. Præterea fœnigræci se-
 xtarium bene purgatum feruere facies, primamq; aquā
 inter initia feruores effundes, addesq; aquę sextarios v.
 pinguiissimas caricæ xx. & liquiritię vncias x. pariter de-
 coquas

coquēs, donec aqua ad ^atres sextarios redigatur: in mor-
tario deteris ſœnigræcum, liquiritiā & caricās, miſceſq̄;
cum faba, ſuperfundis etiā calidam in qua caricę cum
cæteris coctę ſunt: cōparatiſq̄; omnibus ſi liquor ſpiſ-
ſior fuerit, tantum paſſi addis, vt per cornu facile poſſit
exire. diebus plurimis ex eo per os ſingulos ſextarios
tuſſientibus dabis.

Ad coſſos, vermes, vel tineas. Cap. X.

COSſos, vermes, vel tineas, cęteraq̄; animalia ventris
extinguit, ſi heminam cineris ex oliuę ligno arido
collecti, cum hemina olei viridis per triduum dabis ad
cornu. Alia quoq; conſectio, ^b ſed aquę ſępe mortife-
ram liberat paſſionem: pulueris ſantonici, itemq; ab-
ſyntij pontici, necnon lupini crudi, & herbę centaureę,
& erui pollinis, & ſeminis raphani binas vncias mittis,
addiſq; cornu cęruini vnciam. [*ap̄j ſeminis vnc. i*] ſino-
pidis pontici paſtillos tres, opopanacis ſemiunciam, vi-
ni tenerani vel alterius auſteri ſextarios 2. olei viridis ſe-
xtarium, quę tepefacta ita animali defundis, vt per os
cornu accipiat, in ^ccliuo conſtitutum, quatenus ſuccus ^ddeclinē
facilius ad interiora perueniat. Poſtero die idem animal
conſtituatur in cliuo, & per clyſterem [*intestino*] illius
tepidę potionis ſextarius ingeratur, quatenus alternis
diebus ex vtraq; parte iniecta potio, ^d coagulare quod ^dlongæonem
appellatur,] poſſit infundere, in quo illę noxię beſtiolę
^e coguntur, & pertuſo ventriculo excruciatæ doloribus ^ecōgregantur
animalia ^f pereunt. Eſt & tertia conſectio non minus va-
lida: Radicis capparidis ficuli, vel baccas cum folijs ad v-
nam librā deteris, pariterq; cōmiſceſ, addiſq; [*ſextariū
vini, capparidis heminā & ſeminis erucę: tere ſimul, miſce ad-
dens aceti H.S.*] aceti ſextarios 2. Quod medicamentum
interdū per os (ſicut ſuperius dictū eſt) interdū per inte-
ſtinum inſicis animali, vt internos hoſtes potionis auſte-
ritate conſumas.

ADuersum omnia genera morborum salutaris con-
fectio præparanda est, vt inter ipsa initia ex condi-
tis possit occurrere. ²Causa enim medicinæ quærenda est;
Myrrhæ libram, thuris masculi libram, mali punici corij
tunsi lib. piperis vncias iij. croci vncias iij. acatiæ rufæ se-
libram, ^bcathimiæ butrotis selibram, ^cresinæ vstæ seli-
bram, ^dabsynthij pontici selibram, ^epulueris serpilli seli-
bram, betonicæ selibram, centaureæ selibram, sagapini
selibram, saxifragæ selibram peucedani selibram, quæ o-
mnia bene tunsa & cribrata in mellis optimi iij. sextarijs
miscet, & ad carbones leuiter paululum coquis, post in
vase stagnæo vel vitreo condita seruas, ex qua confectio
ne morbidis [*etiam*] si febricit^e ad diem singula cochlea-
ria maiora cumulatâ cum hemina aquæ tepidæ & olei
floris tribus vncijs dabis. Quod si absq; febre sunt mor-
bidi, vel conualescere etiam cœperint, cum vino & oleo
plurimis diebus dabis, donec animal liberetur. quàm
validissimam & approbatam noueris potionem.

Confectio suffimentorum salutaris. Cap. XII.

Suffimentorum compositio fascinum pellit, lustrat
animal, fugat dæmones, submouet morbos. Odor
nanq; fumi ac spiritus per os ac nares ingrediens, pene-
trat ad ^fulcerum omnes recessus, ac curat sæpius loca, quæ
potiones non potuerunt curare. ^gEtiâ in hominibus
suffimentorum vapor præcipuè sequitur. Deniq; despe-
ratos & periculosissimos morbos, aut sicut Mulomedi-
ci adserunt, non ex pabulo aut aquarum vitio, sed aëris
corruptione descendentes. Et ideo facilius languorem
quem pestilens morbus ingessit, suffimenti salubris hu-
ius curat adflatus. Ac talis compositio suffimentorum:
Sulphuris viui libram, ^hbituminis iudaici libram, ⁱopo-
panacis vnciam, galbani selibram, castorei selibram,
ciccris

² Cassa est e-
nim medicina,
quæ sera est

^b casmiæ buty-
ri

^c M. s. non ha-

^d bet

^e M. s. non ha-
bet

^f diebus singu-
lis

^f viscerum

^g nec tangere.

sicut etiam in

hom. suff. vapo-

re præcipue

sanatur

^h M. s. non ha-

ⁱ bet

^aciceris crudi ſelibram, albitis] ſelibram, ſalis armoniaci
 vnc. iij. raſuræ cornu ceruini vnc. iij. ^bſinopidis vnc. iij. ga
 gatis foeminæ vnc. iij. lapidis gagatis vnc. iij. lapidis emā
 titis vnc. j. lapidis fideritis vnc. j. lapidis argeritis vnc. j. ca
 balliones marinos 7. ^cſtellas marinas iij. pallas marinas
 vij. caudas marinas vij. vngues marinos vij. vuæ marinæ
 vnc. iij. ^dmedullæ tedæ pineæ pondera iij. cedriæ] pond.
 iij. picis liquidę pondera. ^eiii. oſſa ſepiæ vij. hæc, ſiccata pa
 riter deteruntur atq; miſcentur, ex quibus vnū cochlea
 re, cū opus fuerit, viuſ carbonibus aſpergis, & cooper
 to capite, vt fumū per os naresq; ſuſcipiat animal ſuffis.
 Quòd ſuffimentū præter curam iumentorum, ſanat in
 currentes hominū paſſiones, grandinēq; depellit, dēmo
 nes abigit & laruas.

^aeris crudi ſe
 libram, ſulphu
 ris vnā, ther
 binthinæ
^blapidis gaga
 tis foeminæ &
 maris ana vnc.
 tres
^cſtineos, cabal
 los marinos a
 na vnc. vij.
^dpineæ, cedriæ
 ana
^eduo

Compoſitio pulueris quadrigarij. Cap. XIII.

QVadrigarium puluerem vocant, qui ex diuerſo pi
 gmentorum genere mixtus, & per ſe adiuuat ani
 malia, & alijs potionibus pro modo vel curatione mi
 ſcetur. Huius Chiron talem compoſitionem ſaluberrī
 mam ^fcredit: Tracanti pondera iij. aloë vnc. ^gvj. myrrha
 vnc. vj. & ^hγ. costi vnc. j. & ⁱδ. j. ^harmoniaci vnc. j. & ^jε. j. ⁱcaſ
 ſiæ vnc. j. ^k & ^lζ. gentianæ lib. j. ariſtologiæ lib. centaureæ
 lib. betonicæ lib. ſaxifragæ libram, ſamſuci lib. opij lib.
 abrotani lib. eupatoriij vnc. vj. cardamomi vnc. vj. folij
 vnc. iij. ſpicæ nardi vnc. iij. ſpicæ celticæ vnc. vi. aſari lib.
 dauci vnc. iij. caſtorij vnc. vi. oppopanacis vnc. vi. galbani
 vnc. vi. ſtrutij vnc. vi. panacis radicis vnc. liquiritiæ vnc.
 vi. abſynthij faſces iii. ſucci herbæ perifterei ſiccæ & cri
 bratę vnc. v. hæc] omnia pariter conteres, & diligentiffi
 A
 vnc. v. j. folij ſpicenardæ ana vnc. iij. ſpicæ celticæ vnc. v. j. Aſari lib. j. Dauci
 vnc. iij. Caſtorei, oppopanacis, Galbani, ſtrici, radicis panacis ana vnc. v. j. Li
 quiritiæ, ariſtolochia longæ ana vnc. iij. abſynthij faſciculos iij. Succi peryſte
 reon cyathos duos, radicū perifterion vel foliorū pulueris vnc. v. j. hæc & c.
^fdedit
^gſeptem
^hAmomi, myr
 rhæ, costi, ca
ⁱſiæ, ana vnc.
^jvij.
^kcaſiæ
^lgentianæ ari
 ſtolochia, meli
 loti, cētauræ,
 betonica, ſaxi
 fragiæ, cynari
 tos, ſynapiſ ſuc
 ci, hyſopi, abro
 tani ana lib. j.
 Eupatoriij Car
 damomi ana

^aM. s. non ha-
bet

mè in vase vitreo vel stagneo seruabis. ²Pelagonius verò quadrigarij pulueris eiusmodi composuit confectiōē: Cinnamomi, spicæ syriacæ, spicæ indicæ, croci siculi, myrrha trogloditis, scieni, piperis nigri, piperis longi, manne croci, betonicæ, catiæ nigrae, trixaginis, folij, nardi lentici, id est, cepe indici, nardi, storacis, acori pontici, thuris masculi, iris illyricæ, thymi cretici, piperis albi, calami aromatici, asari pontici, petroselini, mannae croci, mali terreni, gentianæ, rosæ aridae, cassiæ fistule, enule: omnia æquis ponderibus pro modo animalium misces, conteris, cribras, in pixide vel vitreo dolio condis, & cū opus fuerit, singula cochlearia, vel amplius, si vires patiuntur iumentis singulis dabis, addito vino & oleo. Interdum alijs potionibus misces si ratio artis vel cura mandauerit. Absirtus quadrigarium puluerem hac ratione composuit: Folium, spica nardi, crocus, piper album, piper longum, piper nigrum, opopanacis radix, cassia nidafantis, cassia marmalitis, cassia nardina, iris illyrica, apij semen, malum terræ, peucedanum, sauina, gentiana, herba rosina, thymum, myrrha, trixago, costum, thus masculum gessemantium, malum punicum, calamum aromaticum, rosa ficca, ruta agrestis, petroselinum, aristologia longa amomum, calamum syriacum, herba artemisia: hæc omnia pro numero animalium præparas æquis ponderibus intermiscis & tundis, cribrasq; & seruabis, aduersus passiones vsurus.]

^b Smyrne
thuris ana vnc.
v j. Bdellij vnc.
ij. Ceca propo-
leos vnc. ij. Op-
ponacis vnc. ij.
Castorei, Gal-
bani, stivacis a-
na vnc. ij. Me-
dulle ceruinae
pondo ij. Axun-
gie pond. ij. Re-
sinae pond. ij.
Therebenti-
nae lib. j. Resi-
nae abietis lib.
j. Visci vnc. liij.

Compositio Caustici. Cap. LXXVIII.

CAusticum humectata siccatur, laxata constringit, lu-
xata parat, læsa cōfirmat. Huius Chiron talem com-
positiōē demonstrat: Bituminis iudaici pondera duo,
bituminis apollonij pondera duo. ^h manne thuris vn-
cias sex, bdellij arabici vncias duas, medullæ ceruinæ pon-
dera duo, propulei vncias duas, galbani vncias duas, gut-
ta sto-

ræ storacis vncias duas, cerę cōmunis pondera duo, re-
 sinę cabialis libram vnā, visci italici vncias iij. apoximę
 vnc. duas, succi hyssopi vnc. 2. guttę armoniacę vnc. 2. pi-
 cis^a brittię libram.^b Pelagonius causticum, quod suffu-
 siones vesicasq; siccaret in genibus vel articulis, hac ra-
 tione cōposuit: Cerę punicę libram, resinę pondera duo
 & semis, galbani vnc. iij. asphalti iudaici pondera 2. myr-
 rhę secundarię pondera 2. bituminis librā, armonici vn-
 cias 6. costi vncias 6. Verū cætera decoquis in cacabo fi-
 ctili nouo, qui cum refrixerit, addis asphaltum & armo-
 niacū & costum pro mensura, qua scriptū est, tritum ad
 modum farinæ, & agitabis, & iterum coques vt sit vna
 substantia, quo vteris aduersum venas & vesicas & suffu-
 siones, quæ nascuntur in genibus, aut in tibijs, aut inter
 nodos, aut in articulis, vsq; eo vt ossulaginē curare cre-
 dantur. Malagma quoq; causticum hac voluit ratione
 cōponi: Picis pondera duo, cerę pondera ij. galbani vn-
 cias iij. resinę librā, adipis taurinæ pondera ij. bdellij vn-
 cias vij. thuris pollinis vncias iij. resinę terebinthinæ vn-
 cias sex, visci pondera ij. glutis vncias iij. Absirtus hu-
 iusmodi causticum hac ratione composuit, glandularis
 resinę frixæ vncias iij. picis duræ vncias iij. bituminis iu-
 daici vncias iij. cuiisci vncias iij. galbani vncias iij. bitumi-
 nis græci vncias iij. hæc omnia in vino decoquis. Bitu-
 men verò contundis & superimittis.

^abrutia
^bliquefacienda
 liquefac, pulue-
 rem aliorū ad-
 dens agita &
 coque, vt sit v-
 na substantia,
 quo vteris ad-
 uersus vesicas
 & suffusiones
 que nascuntur
 in genibus &
 tibijs & nodis
 & articulis, &
 glandulas &
 ossulaginem cu-
 rare creditur.

Compositio malagma. Cap. XV.

C Ompositio malagmę ad tumores^c duros & vete-
 res: Galbani vncias duas, resinę libram, armonia-
 ci selibrā, picis^d britiæ selibrā, cerę libram semis,
 olei quod tēperare possit. Item malagma ad tumores
 duros & veteres Galbani libras ij. armoniaci selibrā, resi-
 nę terbinthinę selibrā, opopanacis librā, storacis librā,
 cerę rufæ libram bdellij lib. piperis albi^e vnc. j. baecæ

^cneruorum
^dbrutia
^e& longi vn-
 ciam vnā. bac-
 cæ lauri lib.

^abrutia

lauri lib. piperis longi vnc. i. picis^a britiæ selib. olei irini quantum sufficit.

Compositio Collyrii fistularis. Cap. XVI.

^bM. s. non habet.^clactis.

Collyrium fistulare, quod conficitur vt mittatur in fistulas vulnerum, quæ ab initio curata fuerint negligenter. Formatur autem ad mensuram ipsius fistulæ, vt cum immisum fuerit eadem possit implere, vt celerius iam consumpta duricia, caro viua ducat solidam cicatricem.^b Misi libram, feculæ lib. eruginis lib. calcitis libram, cymini vncias sex: teres cum aceto, & collyria facies. Item aliter componitur collyrium fistulare: Misi, [terebinthina] eruginis, calcitis lib.] singulas, mellis vnc. sex.^c zungitis pondera duo coquas ex vino veteri, pastillosq; inde facies fistulis inserendos.

Compositio malagma cruda. Cap. XVII.

Calcis viuæ libras duas, sinopidis alexandrini librâ, ficus sicca vncias vi. axungia quantum sufficit, immisce, coutundis, & vteris.

Compositio syncrisma. Cap. XVIII.

^dM. s. non habet.^eolei cyprini.

lib. s. eruginis

lib. i. axungie.

vet. lib. vnam.

^fTragmanti^gconsumpta.

Ceræ rufæ pondera duo, resinæ fricæ pondera duo, olei laurini libram, sepi taurini libram, ^daxungia libram, medullæ ceruinæ lib. ^eolei cyprini, eruginis, hyssopi, axungia veteris libras singulas:] hæc omnia pariter ad carbones decoquis, & vteris.

Compositio Traumatici. Cap. XIX.

Traumaticum medicamentum curationi vulnerum valde conuenit. Nam^g absumpta putredine, viam carnem ad sanitatē reducit. Huius talis est compositio: Misi libram, calcitis pondera 2. eruginis libram, pariter colabis, & supra tegulam in ignempones, & coques vt rubeum.

rubrum fiat. Post in mortario teres, & ad similitudinē
farinę pulverem facies. Deinde duos sextarios mellis in
olla noua coquis cum vino, & cū feruere cōperit, pul-
uerem suprascriptum agitabis, & pariter decoques, re-
frigeratoq; ad cancrumatas plagas, ad famicem & cica-
trices reducendas vteris. ^a Traumaticum quoq; hac ra- ^a M. s. non ha-
tione componitur: Misi, cathimix, aloes (acori) libras ^{bet.}
singulas, eruginis libras ij. calcitis libram, mellis lib. ij.
in olla noua decoques, refrigeratoq; vteris.]

Compositio malagma Basilica. Cap. XX.

Malagmę quoq; istiusmodi compositio approbata
est: Mellis libram, galbani, ^b storacis, bdellij, pipe- ^b propolcos,
ris albi singulas libras, armoniaci pondera duo, medul-
lę ceruinę, baccarum lauri ana libram, thuris pollinis
vncias ij. sepi caprini vncias v.

Compositio alia malagma. Cap. XXI.

Malagmę quoq; medicamentum hac ratione com- ^c M. s. non ha-
ponitur: Armoniaci vncias tres, cerę libram, nitri ^{bet, sequentia}
floris vncias 2. resinę terbentinę pondera duo, storacis ^{tria cap.}
vnc. 3. baccarum lauri vnc. 6. olei cyprini vnc. 3. olei lau-
rini vnc. 3. medullę ceruinę vnc. 6. olei rosati vnc. 3. adi-
pis anserinę vnc. 6. hyssopi vnc. 4. adipis ceruinę vnc. 6.
opopanacis vnc. 6. piperis albi vnc. 2. galbani vnc. 3. axun-
gię veteris libram, aceti acerrimi heminam, thuris ma-
sculi vncias quatuor.

Compositio prima anacollimatis. Cap. XXII.

Absirtus compositionem anacollimatis eiusmodi
composuit & prodidit: Floris nitri sextarium, o-
popanacis vncias tres, croci siculi vnc. 2. piperis albi vnc. 2.
pollinis thuris vnc. 3. cochleas cōtusas x. bulbos xx. auel-
lanas xx. quę omnię contusa & permixta, si aceto tem-

A. 3.

peratis, diuulsa coniungis. Efficacius tamen est, si locis dolorosis emissum sanguinem ipsius animalis addideris. Compositio syncrismæ. Storacis vncias 4 armoniaci vncias tres, medullæ ceruinæ vncias 2. olei glaucini vnc. 6. olei cyprini vnc. iij. seui taurini vnc. 3. resinæ terbetinæ vnc. 4. adipis vrsinæ vnc. iij. adipis leoninæ vnc. 4. propulei vnc. iij. olei veteris vncias 6. axungia veteris libram, olei sauiensis lib. opopanacis, galbani vnc. iij. hæc ad carbones lentis vaporibus decoquantur, & vntionem saluberrimam præstant.

Compositio malagmæ cruda. Cap. XXIII.

Compositio malagmæ crudæ talis est: ceræ punicæ selibræ, armoniaci selibræ, bdellij vncias tres, storacis vncias 2. sagapini vnc. 4. thuris pollinis vnc. 6. olei veteris vnc. 4. populei vncias 2. medullæ ceruinæ vnc. 6. sepi taurini vncias 2. resinæ frixæ vnc. 2. adipis vrsinæ vnc. 2. adipis leonis vncias 2. opopanacis, baccarum lauriana vnc. 2. olei cyprini vnc. 4. gentianæ vncias tres, resinæ colophonæ vnc. 6. galbani vncias 6. Item alia compositio malagmæ: Ceræ, armoniaci ana lib. storacis vncias 6. sagapini vnc. tres, thuris pollinis vncias tres, medullæ ceruinæ vnc. 4. opij hispani vnc. 2. populei vncias 4. sepi caprini vncias 6. galbani vnc. 6. picis^a britiæ vnc. 4. resinæ terbetinæ vnc. tres, resinæ frixæ vncias 4. aceti acerrimi vncias 4. olei lentiscini vncias 6. olei irini vncias quatuor.]

^a brutia.

Compositio malagmæ ad vligines. Cap. XXIII.

Compositio malagmæ ad vligines. Salis afri lib. 1. bulbi libram [nitrum] sulphuris libram vnâ, misilibras duas, olei libr. his coctis diligenter vteris.

Compositio

Compositio malagma ad nervos. Cap. XXV.

Sulphuris viui, [*nitri*] aluminis, resinæ, picis^a britiæ^a brutiæ.
Sana lib. i. ceræ pond. 2. medullæ ceruinæ lib. i. hæc omnia pariter diu agitas aut verberas.

Compositio^b Traumatici. Cap. XXVI.

Compositio^c traumatici. Gallæ vnc. 4 æris vsti vnc.
^d iij. corticis mali punici vnc. iij. misi vnc. 4. vini
vnc. i. aceti vnc. iij. J in olla noua excoquis & vteris.

Compositio Collyrium. Cap. XXVII.

Compositiones collyriorū Absirti, Pelagonij, Chironisq; subieciimus. Ad album enim de oculis tollendum & abstergendum Absirtus tradidit: nuces auelanas combustas donec redigantur in cineres, in mortario deteres, addesq; mannæ thuris idem pondus, quæ diutissimè trita, & melle optimo adiecto comprehendantur, & sic inungatur animal. Idem Absirtus eiusmodi collyrium laudat. Piperis albi grana 8. mellis attici vnc. 2. croci vnc. 2. sepiaë marinæ (diligenter statissim) & rutaë vncias 2. balsami vnc. 1. Pelagonius tale collyrium monstrat. (propter) Oleum, sal, resinam, cerusam, opobalsamum, addito melle, deteris atque componis, alternis diebus inducis usque ad sanitatem. Nardinum quoque collyrium hac ratione composuit. Violaë vnc. i. spicaë nardi vncia semis, cassiæ, myrrhæ vnc. tres, croci vnc. tres, olei cyprini vnc. 6. piperis albi vncias duas, cymini vncias tres. Item alia collyria composuit: opobalsami, croci, myrrhæ, salis hispani, lepidis, ossis sepiaë singulas vncias, cathimiæ vncias duas, afronitri vnciam vnā, mellis attici libram. Chiron etiam vetera glaucomata hac collyrij indicat confectioe purgari. Cornu bubulini extremum, vbi solidū est, combures, [*& terebis*] ac thuris masculi pulucrem, stercoris quoque humani

^b Traumatici.^c Traumatici.^d corticis mali

pun. nisi ana

drachmastres,

vini, aceti ana

vnc. tres.

^e M. S. princi

piū huius cap-

non habet.

^a myrrha. ^b M. s. non habet. ^c In huius libri fine monemus.

combusti & salis armoniaci ^a pari mensura puluerem facies,] piper longum, ossa sepiæ, flos eruginis. ^b vetus vinum] crocus, ruta, [ana] pariter detrita cōmiscet, addito optimo melle quod sufficit, & inungis. Aliud quoque collyriū simile composuit. Ossa sepiæ marinæ, crocus, myrrha trogloditis: itē sal ac stercus crocodih, hæc omnia pariter ac diutissimè deterūtur, & bene trita cernuntur, additoque optimo melle vnctionis vtilitatem animalibus præstat. ^c Licet parua & propè nulla de his, quæ diuersi authores retulerunt (præterissent) doceamus, tamen quæcunq; videbantur probata conscripsimus. Verum ne longior liber confusionē magis legentibus, quàm instructionem videretur afferre, modū plenum credimus faciendum.] Aliud iterum verumque commonentes, vt diligenti cura passionum occurratur exordijs. Nam etiam incurabiles ægrotudines, si præsentis fuerint vi, medentis arte vincuntur. Inueteratas causas etiam faciles, curari sæpe non posse legi.

Alia quadam medicamentorum genera.

Cephalicum, quod facit ad omnia vulnera difficilia claudēda & supplenda: Herbarū panacis radices, thus masculum, myrrham, pollinem erui, rosæ folia arida bene trita & cribrata: hic puluis confectus difficilia vulnera claudit ac curat. Nunc etiā si melle decocto, & huic medicamento mixto collyrium facias, & altis sub vulneribus fistulæ subijcias, citius supplere & sanare cogit.

Medicamentum consuetum, in vsu quotidiano necessarium, propter compendium & moras ita facies: Eruginem, chalcitem, æris florem, æs vstum: hæc bene trita & cribrata equo pondere catastalticū faciunt, quod carnem supercrescentem comedendo effouet. Hoc idem cum aceto & melle decoctum ad mellis crassitudinē, facies medicamentum, quod facit ad omnia vulnera & caneros

cancros elympidanda, & ossa scabrosa,

Chlora medicamentum quod facit ad omnia vulnera completè elympidanda, vel sine difficultate claudenda, ceram punicam, resinā terbentinā, medullam ceruinam, eruginem, oleum, ita conficies quantum sufficit.

Tetrapharmacum, quod facit ad omnia vulnera elympidanda, & velocius curanda (* valde per hoc medicamentum cataloticum) adipem taurinam, ceram, picem, oleum. Igitur medicamentum, quod supra dixi cataloticum est.

Glicium, quod facit ad omnia vulnera sordida & cācrofa: amurcam, salem, acetum: his mixtis quantum volueris ad crassitudinem mellis vteris.

Ossoclare medicamentum, quod facit ad omnia ossicula, & (* darscus quo loco factum si deijciendum volueris) picem liquidam, axungiam veterem, eruginem bene tritam & admixtam, colas bene coctum, post decoctionem superscripta. purgat vulnera diligenter.

Stypticum, quod facit ad omnia vulnera humecta, & fongos exiccandos: Alumen scissum, gallas minores, cortices mali granati, subcorticē de ipsa arbore. hęc omnia trita, puluis ipsius vulnerib. exiccādis valde prodest.

Medicamentū quod facit ad omnia vulnera claudenda: Absynthiū, sinopidē lepidā hęc tria bene cōmixta faciūt medicamētū siccū, quod ad omnia vulnera prodest.

Implectoricum medicamentum, quod facit ad omnia caua supplenda: Pollinem thuris, pollinem herbi, lepidam. hęc bene trita medicamentū faciunt ad supplenda vel elympidanda vulnera.

Ad oculorum rupturas, & tuniculas seruandas prodest, si fel caprinū lacti caprino misceatur, & sic penna nigra oculi inungantur. Ad oculorum album siue glaucomata sic facies: vini sextarios 4. gariofloris sextarium vnum, mellis vncias 4. pariter decoquis & vteris. Ad

(vecentem) ocularem percussam: Croci, myrrhæ, thu-

B

ris masculi, gummi, medullæ veruccinæ, anagallici succi, mellis, cardami, binas vncias.

Syncriſma: Cera rufæ pondera 2. axungia pondera 4. opopanacis vncias 2. olei veteris pond. 2. galbani vnc. 3. myrrhæ pond. 4. armoniæ pond. 3. olei cyprini pond. 4. medullæ ceruinæ pond. 2. hyſſopi pond. 2. ſtoracis pondus 4. olei lentifcini pond. 4. *Ad alia genera*: Galbani pond. 2. opopanacis pond. 1. cera pond. 4. medullæ ceruinæ pond. 3. thuris masculi pond. 2. piperis albi pond. 1. reſinæ terbentina pond. 3. ſtoracis pond. 1. adipis anſerinæ pond. ſemis, euforbij vnc. 6. adipis leoninæ, mellis, caſtorei libras ſingulas, olei myrrhæ lib. 2. olei lentifcini pond. 2. olei ſyriaci lib. 2. olei veteris lib. 2. olei mellini pond. 2. olei ſtoracis pond. 2. opij pond. 3.

Lipparia ſic facies: Spumæ argenti pondus 1. ceruſæ vncias 2. vini ſextarios 3. olei pond. 3. & ſemis, omnia cõficiet, & ſic vteris. *Alio genere ſic facies*: Spumã argenti, ceruſam, thus maſculum, acetum album, oleum. hæc omnia in vnum conteres, & cum vino mellicrato admifces, & ſic vteris.

Traumaticum ſic facies: Chalcitidis pond. 1. miſſi pond. 1. ſemis, eruginis vnciam 1. ſtercoris columbini pond. 1. adarcis vnc. 3. & ſcrupulos 3. decoquis vnã, & ſic vteris. *Item alio genere ad flegmonas tollendas*: Sinapis alexandri vnc. 6. ſici afræ vnc. 3. axungia veteris vncias 6. aceti ſcrup. 3. *Item alio genere ad verucas tollendas*: Floris chalcitis vnc. 2. nitri. vnc. 2. laſari vnc. 3. aceti heminam. *Item alio genere ad ſuffraginosos*: Eruginis, aluminis ana pond. 5. herbæ ſyderitis, ferrariæ pond. 1. aceti acri ſextarium vnum. *Ad flegmonas diſcutiendas*: Radicis, erui, axungia, aceti acris, linis in linteo, & ſic vteris. *Causticum ad neruos craſſos, vel quacunque in notitia ſunt*: Galbani, opopanacis, medullæ ceruinæ, reſinæ terbentina, armoniaci, propulei, violæ, thuris polinis bina pond. 3. reſinæ frixæ pond. 5. bituminis pond. 3. picis

pice duræ pond. 5. resinæ pituinæ pond. 5. ceræ pond. 5. olei cerini pond. 3. incomij pond. 2. storacis pond. 2. visci pond. 2. *Ad neruorum dolores*, Galbani, storacis, violæ, propulei, resinæ singula pond. colophonix vnc. 6. resinæ terbentinae pond. 6. opopanacis pond. 1. thuris pollinis, hyssopi, armoniaci, baccæ lauri singula pond. picis britiæ pond. 1 & semis, vini (inci) pond. 1. semis, resinæ bituminis pond. 1. hæc omnia in vno cacabo coques, in linteolo induces calida.

Malagmam colicam sic facies: Ceræ albæ, galbani vncias singulas, resinæ terbentinae pond. 2. adipis taurinæ pond. 3. hyssopi pond. 2. bdellij pond. 1. semis, iris illyricæ pond. 2. adipis anserinæ pond. 1. hæc omnia decoquis & vteris. *Ad neruorum dolorem*, Ceræ vnc. 6.

adipis ceruinæ vnc. 3. galbani, piperis, armoniaci, resinæ terbentinae vncias ternas, tracanti vnc. 5. singula cõtundis, permisces, & vteris.

Ad neruos vexatos, Mentæ, galbani, rubricæ, storacis, violæ ana pond. 6. similaginis pond. 4. Hæc omnia cum similagine & vino decoques in cacabo, & liquida facies, deinde similaginem & vinũ in vnum permiscebis, in linteolo, & alligabis feruentia.

Ad tumores sic facies: Ceræ vncias 6. adipis ceruinæ vnc. iij. galbani vnc. iij. violæ, piperis albi vncias ternas, armoniaci vnciam, resinæ terbentinae vnc. iij. storacis vnc. iij. gentianæ vnc. 1. singula contundis, postea permisces in vino, & sic vteris.

Emplastrum, Ceræ viridis pond. 1. & semis, olei cyprini vnc. ix. olei myrtini vnc. ij. adipis anserinæ vnc. ij. thuris pollinis vnc. ij. hæc omnia in cacabum mittis, coquis, & linteolis inlinis.

Cerotum ad vlcera (strumenta) pond. ij. cere rufæ pond. x. olei myrtini pond. vj. olei veteris pondera viij. aluminis pond. ix. olei cyprini pond. x. calcis pond. 5.

Fomentum ad tumores siue ad duriciam quamlibet sic facies: euiscum ex vino decoctum conteris cum axungia, & sic vteris. Si minus, herbam sauinam conteris, &

ex rosacio concoquis, & sic vteris ad sanitatem.

Compositio ad colices. Asari pontici, petroselini, foeniculi vncias singulas, piperis nigri vnc. ij. marrubij. masc. vnc. j. abrotani vnciam semis, mellis optimi pond. ij. coques & despumabis, & hæc omnia contundes & cernes, & sic in melle commiscebis, inde figuram facies nucis auellanæ, & ex aqua dabis, & aquæ congiū i. in potum. Item diebus quibus eo morbo tenetur, foeniculi seminis cū vino cochlearia tria aut quatuor fricabis in mortario, adijcies vini cibarij sextarium j. mittes in ampullam aut cornu, & dabis vt bibat, & cū sagis bene munies.

Malagma ad nervos claudos. Sepi hircini libram, mollicidenæ selibram, resinæ libram, eruginis selibram.

Compositio ad genua. Aceti hemina, salis pusillum, æris vsti selibram, sinopidis quod satis est.

Potio hyemalis. Croci, costi, petroselini macedonici, murrhæ, thuris masculi, tracanti, cymini alexandrini, crocomagmæ, piperis vncias singulas, vini & olei quod sufficit (oua). hæc omnia permisces, & dabis cum succo ptisanæ, cui immittis palmas xxv. bulbos. xxv. hyssopi fascem (caprinos adipēs, catulum breuem viuū mitis) quem cum madefactum videris, tunc omnia excicabis, & adijcies olei quod sufficit, tunc illa omnia permisces & potionabis.

Potio æstivalis. Traganti, croci, abrotani, cardamomi, glaucij, petroselini macedonici binas vncias, gingeris vnc. j. hæc temperas, & cum dare cœperis, mittis quottidie heminas singulas singulis iumentis. Adde porri sectiui, porcla, sil gallici, thus, apium, olei afri heminam, temperabis quod sufficit & vteris. Sed hæc vide lib. 1. cap. 57.

F I N I S.